UCHWAŁA NR XVI/131/2025
RADY GMINY RYCZYWÓŁ

z dnia 28 listopada 2025 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035

Na podstawie art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) Rada Gminy Ryczywół, uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, która stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, która stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Traci moc uchwała nr XX/159/2020 Rady Gminy Ryczywół z dnia 29 września 2020 r. w sprawie uchwalenia Programu Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2021-2028.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ryczywół.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik nr 1 do uchwały nr XVI/131/2025
Rady Gminy Ryczywół
z dnia 28 listopada 2025 r.

Strategia Rozwoju **Gminy Ryczywół** na lata 2025-2035

Opracowanie:

Urząd Gminy w Ryczywole

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 opracowano w oparciu o materiały źródłowe Urzędu Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 zawiera dane według stanu na 31 grudnia 2023 roku, o ile nie zaznaczono inaczej.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 4

CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY RYCZYWÓŁ 7

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej 8

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej 9

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej 12

4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych 14

4.1. Ocena sytuacji w Gminie 15

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe 19

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej 20

CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY RYCZYWÓŁ 23

1. Misja i wizja 24

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia 25

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Ryczywół oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie 34

4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań 44

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych 48

6. Ramy finansowe i źródła finansowania 50

Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Ryczywół 52

Załącznik nr 2: Wzór ankiety 108

Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna 115

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2035 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych. Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w Gminie Ryczywół, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Powiatu Obornickiego na lata 2023-2030, Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Prace nad Strategią rozpoczęto w grudniu 2024 roku decyzją Wójta Gminy Ryczywół o przystąpieniu do opracowania dokumentu. Pierwszym krokiem było podjęcie uchwały nr VIII/71/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu projektu Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, w tym trybu konsultacji. Następnie przeprowadzono analizę sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Ryczywół, którą pogłębiono podczas badania ankietowego. Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej pozwoliła na zdefiniowanie obszarów problemowych i najważniejszych wyzwań w zakresie powyższych sfer, a także silnych stron jednostki i jej szans. Informacje pogłębiono podczas warsztatów strategicznych, w którym udział wzięli urzędnicy, mieszkańcy oraz władze Gminy. Podczas warsztatów opracowano również misję i wizję Gminy, a także założenia do celów i kierunków działań, których realizacja wpłynie na urzeczywistnienie określonej na 2035 rok wizji. Warsztaty przeprowadzone zostały metodą design thinking polegającą na spojrzeniu na problem z wielu perspektyw oraz wyjściu poza utarte schematy. Efektem tej metody jest wypracowanie niestandardowych rozwiązań i innowacyjne podejście do obecnych wyzwań. Ustalenia oraz rekomendacje w zakresie prowadzenia gminnej polityki przestrzennej omówiono i zdefiniowano na wywiadzie pogłębionym z planowania przestrzennego, w którym wzięły udział osoby odpowiedzialne za inwestycje, gospodarkę przestrzenną oraz ochronę środowiska w Gminie Ryczywół. Propozycje zapisów skonsultowano z przedstawicielami władz Gminy i w kwietniu 2025 roku przygotowano projekt Strategii. Następnie został on poddany konsultacjom społecznym oraz przedłożony Zarządowi Województwa Wielkopolskiego do opiniowania.

Ważnym elementem prac nad Strategią była partycypacja społeczna. Analiza wyników ankiet wypełnionych przez mieszkańców jest istotnym i integralnym elementem diagnozy strategicznej, a część programową zawierającą cele i kierunki działań współtworzyli uczestnicy warsztatów strategicznych. Projekt Strategii przed przyjęciem został poddany konsultacjom społecznym, aby zweryfikować jego zapisy z oczekiwaniami mieszkańców.

Urząd Gminy w Ryczywole wspierali eksperci z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania:

- **Irma Kuznetsova** – kierowniczka projektu;
- **Iwona Nowacka** – recenzentka;
- **Joanna Mucha** – koordynatorka projektu;
- **Aleksander Orbach**.

Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Poniżej przedstawiono poszczególne etapy procesu prac na Strategii:

Przyjęcie ustalonego trybu i harmonogramu prac nad Strategią
20 grudnia 2024 roku

↓

Spotkanie robocze z kierownictwem Urzędu Gminy w Ryczywole
9 stycznia 2025 roku

↓

Analiza dokumentów
styczeń - luty 2025 roku

↓

Badanie ankietowe
3 lutego 2025 roku - 28 lutego 2025 roku

↓

Diagnoza potencjału
luty 2025 roku

↓

Wyznaczenie obszarów problemowych
luty - marzec 2025 roku

↓

Warsztat strategiczny - określenie misji, wizji oraz kierunków działań
6 marca 2025 roku

↓

Wywiad pogłębiony z planowania przestrzennego
6 marca 2025 roku

↓

Projekt dokumentu
kwiecień 2025 roku

↓

Konsultacje społeczne

↓

Opinia Zarządu Województwa Wielkopolskiego

↓

Uchwalenie Strategii

↓

Wdrażanie Strategii

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

CZĘŚĆ I:
STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY RYCZYWÓŁ

Na podstawie przeprowadzonej **Diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Ryczywół** zidentyfikowane zostały najważniejsze potencjały rozwojowe oraz problemy dotyczące Gminy i jej najbliższego otoczenia. Poniższe wyszczególnienie zawiera **wnioski w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym** opracowane w oparciu o Diagnozę, która stanowi Załącznik nr 1. Wnioski stanowią jedną z podstaw do sporządzenia celów strategicznych i kierunków działań zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej Strategii.

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Gmina Ryczywół jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części powiatu obornickiego, w północnej części województwa wielkopolskiego. Jej powierzchnia całkowita wynosi 154,54 km^2, co stanowi 21,8% powierzchni powiatu. Sieć osadnicza na terenie Gminy składa się z 14 sołectw, a jej głównym ośrodkiem lokalnym jest Ryczywół, który skupia funkcje administracyjno-usługowe. Oprócz Ryczywołu intensywnie rozwijają się również dwie miejscowości gminne – Lipa oraz Ludomy.

Jednym z podstawowych czynników warunkujących możliwości rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego jest jakość oraz dostępność infrastruktury transportowej. Główną oś komunikacyjną Gminy Ryczywół stanowi droga wojewódzka nr 178, biegnąca przez południową część Gminy w kierunku północno-zachodnim. Sieć uzupełniają drogi powiatowe, drogi gminne oraz drogi wewnętrzne. Niedaleko zachodniej granicy Gminy biegnie droga ekspresowa S11 docelowo łącząca Piekary Śląskie z Kołobrzegiem. Dojazd do trasy o ruchu przyspieszonym z miejscowości Ryczywół zajmuje ok. 12 min. Przebieg trasy znacząco wpływa na dostępność komunikacyjną Gminy, jednocześnie nie ingerując w jej wiejski charakter krajobrazu. W wyniku realizacji niniejszej Strategii przewiduje się remont drogi powiatowej w ciągu ul. Czarnkowskiej w Ryczywole, budowę ul. Kolejowej w Ryczywole w stronę planowanego targowiska oraz modernizację oświetlenia drogowego na terenie całej Gminy.

Przez Gminę Ryczywół przebiega nieczynna linia kolejowa nr 206. W ramach projektu „Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego na liniach kolejowych nr 390/236 Czarnków – Rogoźno – Wągrowiec" możliwe jest jednak przywrócenie ruchu pasażerskiego w Ryczywole. Projektowana linia kolejowa przewiduje lokalizację przystanku kolejowego w Ryczywole, co usprawniłoby podróż zarówno do Rogoźna, Obornik jak i Poznania.

Autobusowy transport zbiorowy w Gminie Ryczywół organizowany jest przez Gminę, a operatorem połączeń jest podmiot prywatny. Ze względu na brak uzasadnienia ekonomicznego dla rozwoju oferty połączeń, część miejscowości gminnych nie jest obsługiwana w ramach wyznaczonych linii. Zalicza się do nich Łopiszewo, Krężoły, Drzonek, Chlebowo oraz Ludomicko. W związku z rosnącymi potrzebami mieszkańców, dostrzega się jednak konieczność rozwoju transportu zbiorowego, a także systemu dowozu dzieci do szkół ponadpodstawowych.

Nadrzędnym dokumentem określającym podstawowe ramy prowadzenia polityki przestrzennej w skali regionalnej jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Zgodnie z jego ustaleniami Gmina Ryczywół zaliczona została do wiejskiego obszaru funkcjonalnego. Dla wskazanego obszaru zdefiniowano cele polityki przestrzennej, których realizacja zapewnić ma poprawę lokalnych uwarunkowań rozwojowych. Kierunki polityki przestrzennej w Gminie Ryczywół określa również Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte na mocy uchwały nr XXII/187/2020 Rady Gminy Ryczywół z dnia 4 grudnia 2020 r. Należy jednak zaznaczyć, że w wyniku krajowej reformy planowania przestrzennego Gmina Ryczywół zobowiązana jest sporządzić Plan ogólny – narzędzie planistyczne, które docelowo ma zastąpić Studium. W momencie opracowywania niniejszej Strategii, Gmina Ryczywół podjęła prace nad przygotowaniem Planu ogólnego. Na terenie badanej jednostki obowiązuje łącznie 11 aktów prawa miejscowego w postaci miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obejmują one ok. 1% powierzchni Gminy i mają charakter punktowy. Zauważa się zatem konieczność opracowania nowych miejscowych

planów zagospodarowania przestrzennego, które umożliwią racjonalizację prowadzonej w Gminie polityki przestrzennej.

W strukturze użytkowania gruntu Gminy Ryczywół dominują użytki rolne, które stanowią ok. 70% wszystkich gruntów. Z kolei lasy i grunty leśne stanowią ok. 22% powierzchni Gminy. Świadczy to nie tylko o rolniczym charakterze Gminy, ale również stosunkowo ekstensywnym sposobie jej zagospodarowania. W Ryczywole dominuje zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna. Z kolei w pozostałych miejscowościach gminnych obserwuje się występowanie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz zabudowy zagrodowej.

Gmina Ryczywół znajduje się na pograniczu dwóch jednostek fizjograficznych – makroregionu Pojezierza Chodzieskiego oraz makroregionu Doliny Eberswaldzko-Toruńskiej. Południowo-zachodnia część Gminy charakteryzuje się wysoką wartością przyrodniczą, siedliskową oraz krajobrazową, dlatego objęta została prawnymi formami ochrony przyrody. Na terenie Gminy znajduje się: Rezerwat przyrody Bagno Chlebowo, Obszar chronionego krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka, Obszar chronionego krajobrazu Puszcza Notecka, Obszar specjalnej ochrony siedlisk NATURA2000 Bagno Chlebowo, Obszar specjalnej ochrony siedlisk NATURA2000 Dolina Wełny, Obszar specjalnej ochrony ptaków NATURA2000 Puszcza Notecka, a także 8 pomników przyrody ożywionej. Uwarunkowania środowiskowe Gminy Ryczywół stanowią jej endogeniczny potencjał do rozwoju funkcji turystycznej. W wyniku realizacji niniejszej Strategii planowane jest wykorzystanie tego potencjału poprzez stworzenie spójnej oferty turystycznej wraz z gminami sąsiadującymi, celem promocji unikatowych walorów przyrodniczych w regionie.

Dzięki istniejącym terenom zieleni, interesującym formom krajobrazowym oraz unikatowemu środowisku, Gmina Ryczywół ma potencjał do rozwoju funkcji turystycznych. Wśród atrakcji przyrodniczych na szczególne wyróżnienie zasługują lokalne torfowiska, do których można dotrzeć pieszo. Znajdują się tam również miejsca wędkarskie, gdzie można cieszyć się przyrodą i oddać się swoim zainteresowaniom. Wokół torfowisk poprowadzony jest także szlak rowerowy, prowadzący do granic rezerwatu przyrody Bagno Chlebowo. Ważnym elementem turystyczno-kulturowym, stanowiącym wyróżnik dla Gminy, są obchody pierwszej majowej nocy, zwane „majówką". Wówczas mieszkańcy i turyści rozpalają ogniska wzdłuż koryta rzeki, rozświetlając noc i witając pełnię wiosny. To imponujące wydarzenie nie tylko integruje mieszkańców i kształtuje tradycje, ale również jest atrakcyjne wizualnie i kulturowo dla odwiedzających Gminę. Ważnym elementem turystycznym są także liczne zabudowania dworskie i pałacowe. Tereny dzisiejszej Gminy Ryczywół, ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe, były chętnie wybierane przez rodziny szlacheckie i magnatów do budowy i urządzania rezydencji letnich. Pozostałością są liczne dwory i pałace wraz z towarzyszącymi założeniami parkowymi. Choć stan techniczny większości zabudowań jest zły, a same pałace nie pełnią żadnych funkcji, z pewnością stanowią ciekawy element przeszłości Gminy. Mogą również być ważną atrakcją turystyczną dla osób interesujących się historią czy architekturą. Potencjał ten jednak należy uznać za obecnie niewykorzystywany w celu pobudzania rekreacji, wypoczynku i turystyki w Gminie Ryczywół. Poza pałacami warto zwrócić uwagę także na inne obiekty zabytkowe.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Jednym z głównych czynników obrazujących atrakcyjność gospodarczą danej jednostki samorządu terytorialnego jest liczba zarejestrowanych na jej terenie podmiotów gospodarczych w systemie REGON. W 2023 roku na terenie Gminy Ryczywół zarejestrowanych było 636 podmiotów gospodarczych, co stanowiło 8,6% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w powiecie obornickim. Należy jednak zaznaczyć, że ze względu na rolniczy charakter Gminy Ryczywół oraz ekstensywny sposób zagospodarowania, jest ona najsłabiej rozwiniętą jednostką w powiecie. Spośród zarejestrowanych w Gminie podmiotów gospodarczych dominują przedsiębiorstwa prowadzące swoją działalność w Sekcji F – Budownictwo, Sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, a także w Sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe. Zauważa się zatem, że lokalny rynek pracy charakteryzuje się niską dywersyfikacją oraz może on nie spełniać

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany Strona 9

potrzeb wszystkich mieszkańców Gminy. Ponadto, w Gminie nie ma wyraźnego skupiska działalności gospodarczych, a raczej są one rozproszone. Ważnym elementem rozwojowym będzie wykorzystanie rezerw gruntowych Gminy Ryczywół, w celu uzbrojenie działek i przygotowanie ich do zainwestowania.

W Gminie Ryczywół obserwuje się niski poziom bezrobocia. W 2023 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym kształtował się na poziomie 1,9% i był tożsamy ze średnią dla gmin powiatu obornickiego. Jednocześnie wynik ten pozostawał niższy od średniej dla gmin województwa wielkopolskiego. Pomimo niskiego poziomu bezrobocia zauważa się konieczność podejmowania działań, które umożliwią osobom bezrobotnym powrót na rynek pracy. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim kobiet, które mierzą się z większymi trudnościami w znalezieniu pracy, ze względu na niewystarczającą dywersyfikację lokalnego rynku pracy oraz brak ciekawych perspektyw zawodowych.

Sektor rolniczy stanowi jedną z podstawowych gałęzi gospodarki na terenie Gminy Ryczywół. W jej strukturze użytkowania gruntu dominują grunty orne, które stanowią ok. 70% powierzchni Gminy. Warunki glebowe na obszarze badanej jednostki określane są jako korzystne. Żyzne gleby pozwalają na uprawę stosunkowo wymagających gatunków roślin. W jej zachodniej części znajduje się pas kompleksów gleb ornych: pszennego bardzo dobrego, pszennego dobrego, żytniego bardzo dobrego i żytniego dobrego. Z kolei we wschodniej części Gminy dominują żytnie bardzo dobre i dobre kompleksy przydatności gleb ornych. Występujące na terenie Gminy Ryczywół warunki klimatyczne dla rozwoju rolnictwa sklasyfikowane zostały z kolei jako umiarkowanie korzystne. Głównym czynnikiem wpływającym na tę sytuację jest niska roczna suma opadów atmosferycznych, która nieznacznie przekracza 400 mm/m². Niedobór wody, w połączeniu z ocieplającym się klimatem, prowadzi do występowania suszy oraz suszy fizjologicznej. Według raportów Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach, w okresie od maja do czerwca 2024 roku, susza dotknęła niemal wszystkie analizowane uprawy: zboża jare, zboża ozime, kukurydzę na ziarno, kukurydzę na kiszonki, rzepak i rzepik, krzewy owocowe, truskawki i rośliny strączkowe. Szczególnie w przypadku zbóż jarych, susza trwała przez cały okres wiosenny (od marca do końca czerwca). Ponadto, w Gminie występuje umiarkowane zagrożenie erozją wietrzną oraz niskie zagrożenie erozją wodną, co wpływa na potencjał rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W związku z powyższym zauważa się konieczność podejmowania kompleksowych działań, które wspierać będą rozwój sektora rolniczego w Gminie Ryczywół.

W Gminie Ryczywół dominują duże gospodarstwa rolne, których powierzchnia wynosi 15 ha i więcej (47% wszystkich gospodarstw rolnych). Duże gospodarstwa są wysoce konkurencyjne i stanowią źródło utrzymania nie tylko dla właścicieli, ale często również osób zatrudnianych do pracy na roli. Gospodarstwa obszarowe najczęściej są również kapitałochłonne, przez wzgląd na potrzebę wyższej mechanizacji produkcji. Niemniej, są one również bardziej odporne na wahnięcia cen na rynkach zbytu artykułów rolnych, przede wszystkim dzięki wyższemu stopniowi zróżnicowania produkcji. O ile nie wprowadza się monokultury rolnej, która wpływa w dłuższej perspektywie czasowej na wyjałowienie gleby, obniżenie plonów oraz spadek odporności na fluktuacje rynkowe, większe gospodarstwa będą się cechowały pozytywnym wpływem zarówno na stopień zamożności mieszkańców, możliwości znalezienia zatrudnienia oraz rozwój gospodarki lokalnej.

Jednym z podstawowych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców danego obszaru jest infrastruktura sieciowa. Dobrze rozwinięta sieć wodno-kanalizacyjna oraz sieć gazowa determinują jego atrakcyjność osiedleńczą oraz inwestycyjną. W 2023 roku 92,5% mieszkańców Gminy Ryczywół posiadało dostęp do sieci wodociągowej (GUS). Głównym problemem w zakresie nie tyle samej sieci wodociągowej, co zaopatrzenia w wodę są występujące przerwy w dostępie do wody w okresie letnim. Z tego też powodu wśród planowanych inwestycji znajduje się budowa nowej studni głębinowej dla ujęcia wody w Ryczywole, która pozwoli zasilić sieć wodociągową, a ponadto budowa dwóch zbiorników retencyjnych na wodę uzdatnioną, którą będzie można zasilać sieć w razie przestojów. Działania te mają przede wszystkim zagwarantować stały dostęp do bieżącej wody dla mieszkańców Gminy Ryczywół. Z kolei z sieci kanalizacyjnej w tym samym roku korzystało zaledwie 50,4% mieszkańców. Oznacza to, że połowa mieszkańców Gminy musiała zagospodarować nieczystości ciekłe we własnym zakresie, najczęściej poprzez zastosowanie bezodpływowych zbiorników (szamb). Zbiorniki takie często cechują się drobnymi nieszczelnościami, a gromadzone zanieczyszczenia mają szansę przedostać się

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

do gleby i wód gruntowych. W wyniku realizacji niniejszej Strategii zakłada się budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Krężoły oraz Łopiszewo.

Infrastruktura sieciowa to również dostęp do szerokopasmowego Internetu. W 2023 roku na terenie Gminy Ryczywół dostęp do Internetu szerokopasmowego posiadali mieszkańcy takich miejscowości jak: Ryczywół, Skrzetusz, Ludomy, Dąbrówka Ludomska, Lipa oraz Tłukawy. Zauważa się jednak konieczność zwiększania dostępu do sieci w miejscowościach: Ninino, Trzy Góry, Gorzewo, Wiardunki, Boruchowo oraz Chlebowo.

Gmina Ryczywół charakteryzuje się dobrze rozwiniętym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi. W latach 2021-2023 zaobserwowano spadek łącznej ilości zebranych odpadów na jej terenie przy jednoczesnym wzroście udziału odpadów segregowanych. Jednocześnie Gmina spełniała wymagane normy dotyczące poziomu recyklingu różnych frakcji odpadów. Ponadto, mieszkańcy mogą korzystać z Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Ryczywole.

W 2023 roku najczęściej wykorzystywanym źródłem energii cieplnej na terenie Gminy Ryczywół był węgiel kamienny oraz biomasa (w tym drewno). Wykorzystanie paliw konwencjonalnych w celu pozyskiwania energii cieplnej negatywnie wpływa na stan środowiska przyrodniczego poprzez emisję dwutlenku węgla oraz pyłów do atmosfery. Zauważa się jednak stopniowe odchodzenie od paliw konwencjonalnych na rzecz alternatywnych źródeł pozyskiwania energii cieplnej przez mieszkańców badanej jednostki.

Gmina Ryczywół charakteryzuje się korzystnymi warunkami do rozwoju OZE, a w szczególności dla rozwoju energetyki wiatrowej oraz energii geotermalnej. W wyniku realizacji Strategii przewiduje się rozwój OZE na terenach położonych w północno-wschodniej części Gminy, a także wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła na bardziej przyjazne środowisku.

Sytuacja finansowa Gminy Ryczywół oceniona została jako umiarkowanie korzystna. W latach 2019-2022 dochody budżetowe Gminy sukcesywnie rosły, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca były one wyższe od średniej dla powiatu obornickiego. Wraz ze wzrostem dochodów odnotowano również wzrost wydatków ogółem, które w 2018 i 2023 roku przewyższyły dochody ogółem. Należy jednak zaznaczyć, że kwota długu Gminy Ryczywół od 2018 roku spadła. Analizując strukturę dochodów Gminy dostrzec można, iż największy udział w ostatnich latach posiadały dotacje oraz subwencje, które stanowiły średnio 65% wszystkich dochodów budżetowych. Analizując z kolei dochody podatkowe badanej jednostki zaobserwowano, że najważniejszymi źródłami były: podatek dochodowy od osób fizycznych PIT, podatek od nieruchomości, podatek rolny oraz podatek od środków transportowych. Analizując strukturę wydatków Gminy zaobserwowano, że najwyższą średnią ilość środków wydatkowano w działach: Rodzina (855), Rolnictwo i łowiectwo (010), Transport i łączność (600), Administracja publiczna (750) oraz Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (900). W latach 2018-2023 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy charakteryzował się dynamicznym wzrostem i przewyższały średnią dla gmin powiatu obornickiego. Gmina Ryczywół charakteryzuje się również wysoką skutecznością w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, a w szczególności środków krajowych.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

W latach 2013-2023 liczba ludności na terenie Gminy Ryczywół sukcesywnie spadała. W 2013 roku Gminę zamieszkiwało 7 384 osób, a w 2023 roku – 6 802 osób. Na przestrzeni lat liczba mieszkańców zmniejszyła się o 582 osoby (7,9%). Jednocześnie w 2023 roku w Gminie Ryczywół odnotowano ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Koniecznym jest podjęcie działań, które umożliwią zatrzymanie negatywnego trendu demograficznego na terenie Gminy, a także jego odwrócenie.

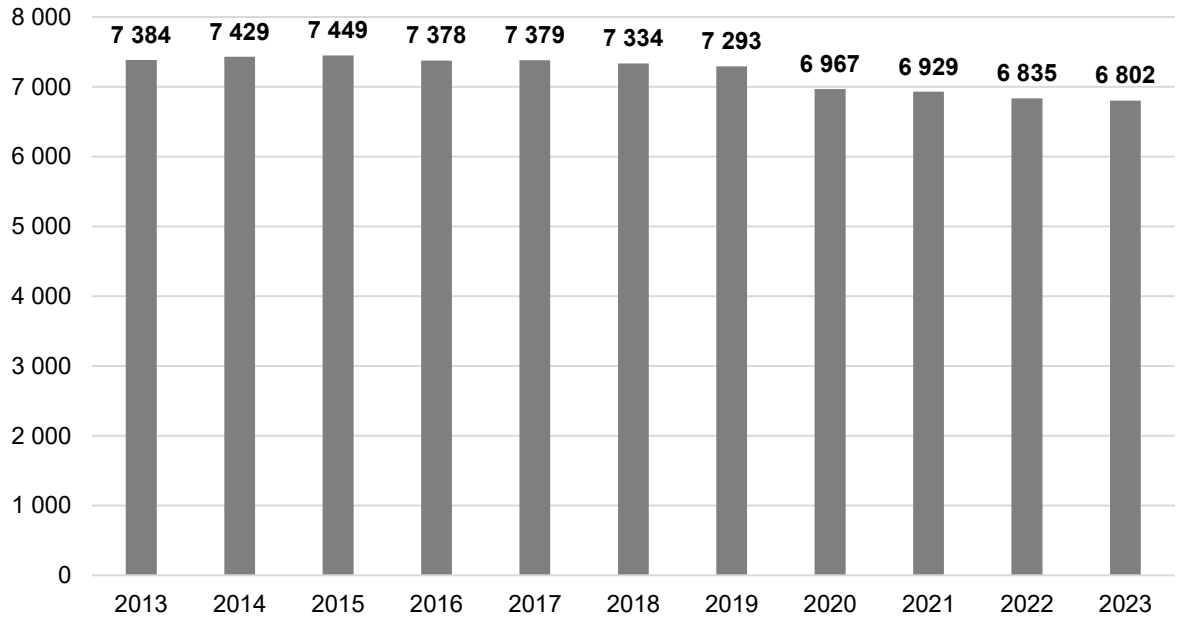

Ryc. 1. Zmiana liczby ludności w Gminie Ryczywół w latach 2013-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu pogłębienia analizy sytuacji demograficznej Gminy Ryczywół badaniu poddano również inne wskaźniki, na których podstawie zaobserwowano spadek liczby ludności w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem. Ludność w wieku 25-34 lat określana jest mianem „osób w wieku kreatywnym". Osoby te najczęściej zakończyły już swoją edukację i wchodzą na rynek pracy. Jednocześnie odnotowano wzrost wartości współczynnika senioralnego obciążenia demograficznego, czyli liczby osób starszych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Należy również zauważyć, że od 2023 roku liczba osób w wieku poprodukcyjnym przewyższała liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Jest to sytuacja niekorzystna, która może w przyszłości negatywnie oddziaływać na lokalny rynek pracy, a także doprowadzić do sytuacji, w której konieczne będzie zwiększenie nakładów finansowych na świadczenia społeczne i usługi opiekuńcze dla seniorów.

Na terenie Gminy Ryczywół nie funkcjonują placówki świadczące opiekę nad dziećmi do lat 3, tj. żłobki lub kluby malucha. W Gminie znajdują się dwa przedszkola – Przedszkole Publiczne w Ryczywole oraz Przedszkole Publiczne w Ludomach. Zgodnie z danymi GUS, poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej na terenie Gminy Ryczywół począwszy od 2020 roku stale wzrasta, w 2023 roku osiągnął poziom 83,6%. Zważając jednak na liczbę dzieci zamieszkujących na terenie Gminy i uczęszczających do przedszkoli na terenie innych gmin, należy stwierdzić, że poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej nie jest zależny od liczby dostępnych miejsc czy warunków opieki. W latach 2019-2023 jedynie między 10 a 7 dzieci z terenu Gminy Ryczywół uczęszczało do przedszkoli w innych gminach. W tożsamym okresie, do przedszkoli na terenie Gminy Ryczywół uczęszczało do 12 dzieci z terenów innych gmin. Bilansowanie się wskazanych statystyk prowadzi do wniosku, iż opieka przedszkolna na terenie Gminy Ryczywół jest jakościowo podobna do tej oferowanej w gminach sąsiednich.

Edukacja podstawowa w Gminie Ryczywół realizowana jest przez dwie szkoły podstawowe – Szkołę Podstawową im. Powstańców Wielkopolskich w Ryczywole oraz Szkołę Podstawową im. Karola Marcinkowskiego w Ludomach. Szkoły te łącznie kształcą 553 uczniów. Szkoły na terenie Gminy Ryczywół cechują się zbliżonym wyposażeniem i standardem. Oczywiście, ze względu na liczbę uczęszczających do szkół uczniów, różnią się one zarówno liczebnością sal jak i poszczególnych sprzętów. Żadna ze szkół nie jest jednak wyposażona w specjalistyczne pracownie językowe oraz nie prowadzi dedykowanych klas: sportowych, językowych czy integracyjnych. Ponadto, w żadnej ze szkół nie jest oferowane wsparcie psychologiczne dla uczniów. Zauważa się zatem potrzeby związane z doposażeniem szkół podstawowych w nowoczesną bazę dydaktyczną oraz stworzeniem systemu wsparcia psychologicznego dla najmłodszych mieszkańców Gminy.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu animacji i upowszechniania kultury na terenie Gminy jest Gminny Ośrodek Kultury w Ryczywole z siedzibą przy ul. Nowej 2. W ramach swojej działalności GOK prowadzi grupy artystyczne i zajęciowe: zespół instrumentów dętych, zespół śpiewaczy „Ryczywolanie", warsztaty tematyczne, zajęcia wokalne, jogę czy zajęcia profilaktyczne Zdrowy kręgosłup. GOK jest również odpowiedzialny za organizację licznych koncertów, spotkań, warsztatów czy kursów, m.in. w zakresie: pierwszej pomocy. Ważnym miejscem w okresie letnim jest również scena amfiteatru zlokalizowanego przy stadionie w Ryczywole. W zakresie rozwoju czytelnictwa, upowszechniania kultury i dostępu do wiedzy działa również Biblioteka Publiczna Gminy Ryczywół, mieszcząca się przy ul. Mickiewicza 14 w Ryczywole. Biblioteka dysponuje licznymi wolumenami oraz bezpłatnym dostępem do Internetu. Elementem sieciującym działania kulturalne w Gminie Ryczywół są liczne świetlice wiejskie stanowiące ważne centra aktywności lokalnej dla mieszkańców. Są to przestrzenie dedykowane poszczególnym wsiom i sołectwom służące budowaniu więzi sąsiedzkich i kreowaniu oddolnych inicjatyw. W Gminie organizowane są również zajęcia z zakresu rozwoju kultury fizycznej, które jednak głównie skupiają się na aktywności dzieci i młodzieży. Lokalne kluby sportowe organizują zajęcia z piłki nożnej, czy koszykówki. Stosunkowo rozbudowana baza sportowa na terenie Gminy pozwala jednak na uprawianie szerszego wachlarza rozmaitych dyscyplin.

Za bezpieczeństwo przeciwpożarowe w Gminie Ryczywół odpowiadają strażacy z 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Ryczywół, Lipa, Ludomy, Skrzetusz, Wiardunki oraz Ninino. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Ryczywole i Lipie ujęte zostały w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, co wiąże się z tym, iż podejmują one interwencje nie tylko na terenie Gminy Ryczywół, ale również całego powiatu obornickiego. W związku z powyższym konieczne jest ciągłe doposażanie jednostek w nowoczesny sprzęt gaśniczo-ratowniczy, który umożliwi im efektywniejszą realizację zadań. Zwłaszcza w przypadku OSP Lipa, zważając na obecność oraz potrzebę ochrony lokalnych torfowisk wymagany jest specjalistyczny sprzęt gaśniczy, umożliwiający dojazd w trudno dostępne miejsca. Lekkie pojazdy terenowe powinny również umożliwiać dociągnięcie węży gaśniczych w miejsca gęsto zadrzewione lub o zapadającym się podłożu.

W Gminie Ryczywół działa wiele organizacji pozarządowych, które angażują się przede wszystkim w wymiarze społecznym w życie lokalnej społeczności. Należy jednak sukcesywnie rozszerzać zakres powierzanych im zadań publicznych, aby rozwijać aktywność społeczną oraz umożliwić inicjowanie działań oddolnych, przeradzających się z czasem w działania zorganizowane w formie stowarzyszeń czy organizacji pozarządowych. Gmina Ryczywół jest również członkiem Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek. W ramach Lokalnej Grupy Działania prowadzone są działania związane z rozwojem turystyki w regionie, ochroną i promocją dziedzictwa lokalnego, ale również współczesnych rzemieślników i artystów lokalnych.

Głównymi jednostkami świadczącymi usługi z zakresu pomocy społecznej są Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ryczywole oraz Centrum Integracji Społecznej. GOPS świadczy usługi przede wszystkim w zakresie pomocy społecznej, w tym: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, usługi z zakresu opieki wytchnieniowej, usługi tzw. opieki na odległość z wykorzystaniem opasek bezpieczeństwa. Działalność Ośrodka ukierunkowana jest również na umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać wykorzystując do tego własne zasoby, uprawnienia i możliwości (art. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej). Centrum

Integracji Społecznej jest z kolei jednostką ukierunkowaną przede wszystkim na aktywizację zawodową osób zmagających się z wykluczeniem społecznym lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, powodowanym przez wiele czynników. Misją CIS jest aktywizacja społeczna i zawodowa oraz działania długofalowe mające wpływ na życiową postawę danej osoby. W ramach swojej działalności CIS prowadzi dwa warsztaty zawodowe, pozwalające rozwijać nowe kompetencje zawodowe oraz kształtować kompetencje społeczne: warsztat remontowo-budowlany oraz warsztat gospodarczo-ogrodniczy.

4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

W celu zdiagnozowania stanu społeczno-gospodarczego Gminy Ryczywół przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców. Odpowiedzi udzielać można było poprzez kwestionariusz dostępny on-line. Badanie było anonimowe, a udział dobrowolny dla wszystkich zainteresowanych. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców oraz interesariuszy Gminy Ryczywół na temat jakości życia w Gminie oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Ankietowani odpowiadali na pytania z zakresu kilku obszarów funkcjonowania Gminy, a poruszane tematy dotyczyły: społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni, środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki, rekreacji, edukacji i kultury.

Respondenci składali odpowiedzi od 3 lutego 2025 roku do 28 lutego 2025 roku. Łącznie zebrano 103 odpowiedzi. Większą część respondentów stanowiły kobiety (56,3%). Z kolei analizując strukturę wieku ankietowanych zaobserwowano, że największy udział stanowiły osoby w wieku 36-45 lat (27,2%), osoby w wieku 26-35 lat (22,3%) oraz osoby w wieku 46-55 lat (19,4%). Pod względem zatrudnienia największy odsetek wśród respondentów stanowiły osoby pracujące nie będące rolnikami lub przedsiębiorcami (66,0%) oraz emeryci i renciści (11,7%).

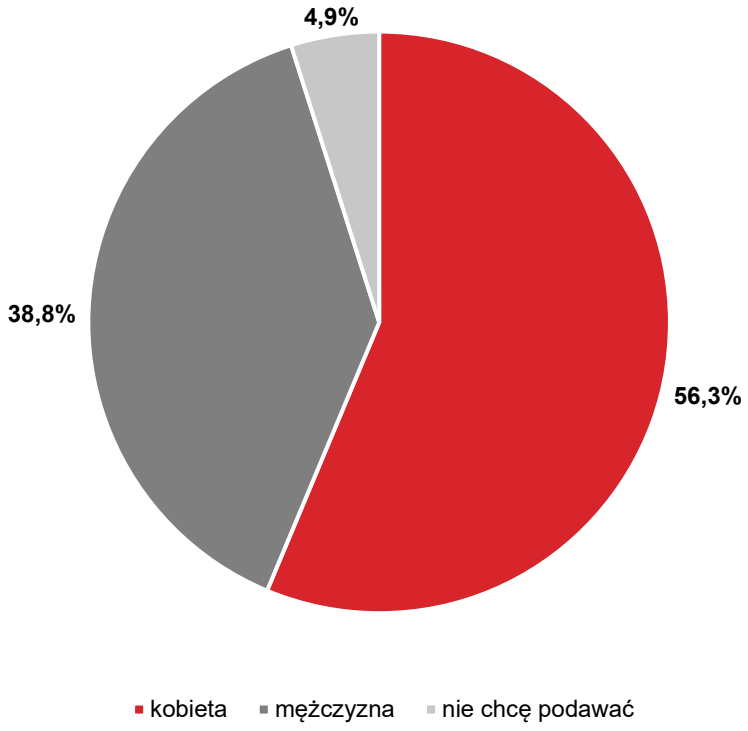

Ryc. 2. Metryczka – ankietowani według płci
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

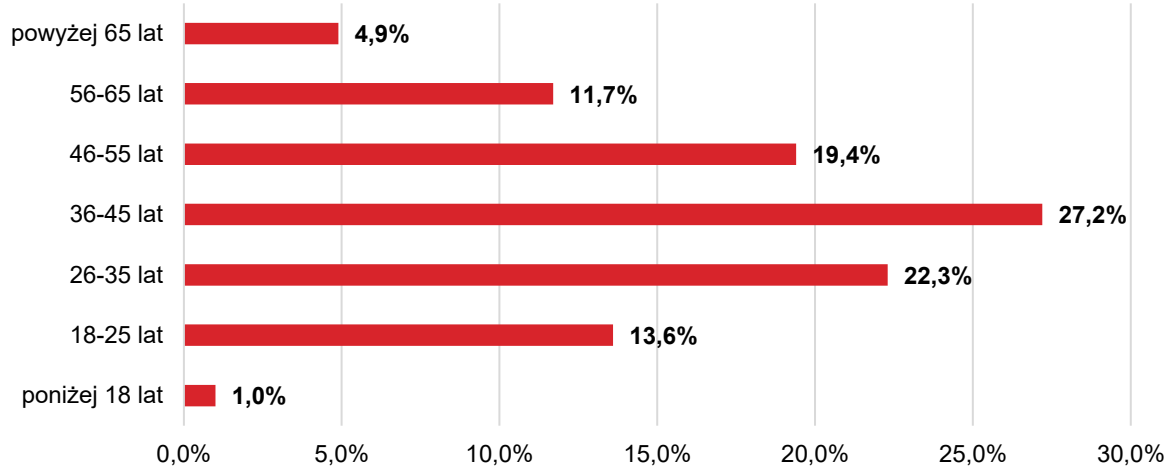

Ryc. 3. Metryczka – struktura wiekowa ankietowanych
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

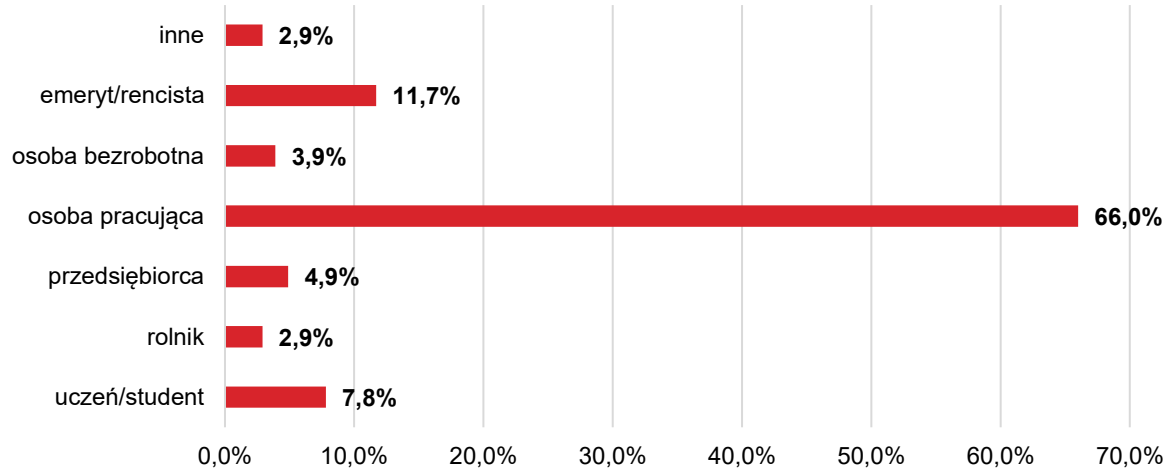

Ryc. 4. Metryczka – ankietowani według zatrudnienia
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

4.1. Ocena sytuacji w Gminie

W Gminie Ryczywół w skali od 1 do 5, gdzie:

- 1 – oznacza „bardzo źle”,
- 2 – oznacza „źle”,
- 3 – oznacza „dostatecznie/zadawalająco/neutralnie”,
- 4 – oznacza „dobrze”,
- 5 – oznacza „bardzo dobrze”.

mieszkańcy **najwyżej** ocenili działania w zakresie **edukacji i kultury** – średnia ocen dla tego obszaru wyniosła 3,42. Z kolei **najniżej** oceniony został aspekt związany z **turystyką i rekreacją** – średnia ocena dla tego obszaru wyniosła 2,28. Natomiast średnia ocena dla wszystkich przedstawionych obszarów wyniosła 2,70. Oznacza to, że poszczególne aspekty funkcjonowania Gminy Ryczywół w większości ocenione zostały negatywnie lub zaledwie dostatecznie.

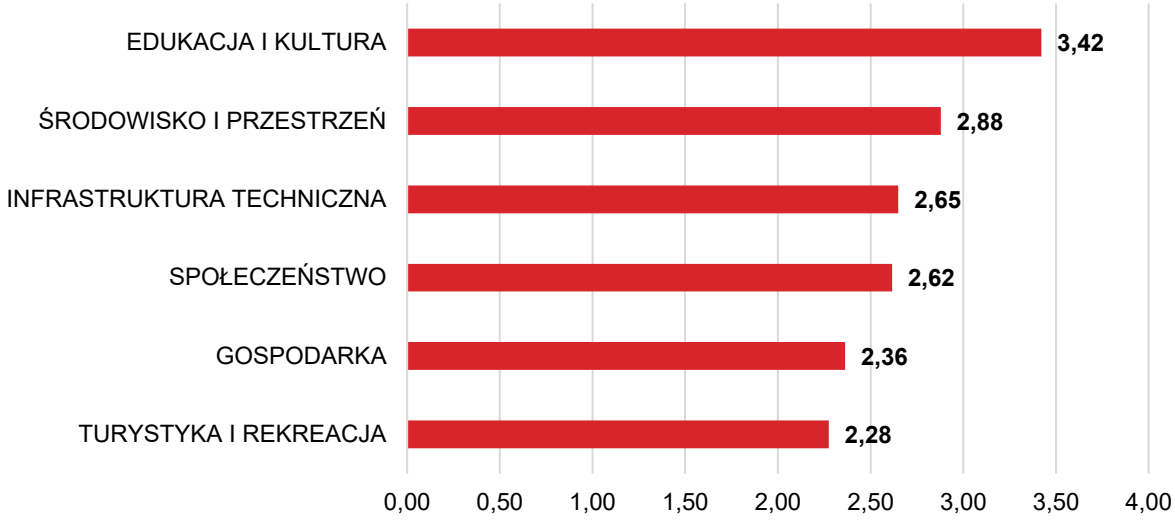

Ryc. 5. Średnia ocena rozwoju poszczególnych obszarów w Gminie Ryczywół według ankietowanych
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

Poniższa tabela przedstawia średnią ocenę poszczególnych komponentów, które wchodziły w skład 6 obszarów rozwojowych w Gminie Ryczywół. W przeprowadzonym badaniu ankietowym najwyżej oceniono dostęp do edukacji w szkołach podstawowych (4,29), jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (4,24), dostęp do edukacji przedszkolnej (4,01), jakość edukacji przedszkolnej (3,85), walory środowiska przyrodniczego (3,62), system odbioru odpadów (3,60), dostępność budynków administracji publicznej (3,47), dostępność usług (3,47), a także zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy (3,38). Zdaniem mieszkańców poprawy wymaga jednak działalność świetlic wiejskich (2,56), świadomość ekologiczna mieszkańców (2,28), infrastruktura melioracji szczegółowej (2,33), stan dróg (1,71), mała infrastruktura drogowa (2,23), dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,70), możliwość zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy (1,85), możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem (1,65), możliwość uzyskania zatrudnienia (1,90), poziom bazy gastronomicznej (1,39), poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (1,79), a także system ścieżek rowerowych (1,80).

Tab. 1. Ocena obszarów rozwojowych i poszczególnych komponentów w Gminie Ryczywół

Edukacja i kultura	Ocena:
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	4,29
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)	4,24
dostęp do edukacji przedszkolnej	4,01
jakość edukacji przedszkolnej	3,85
organizacja dowozu dzieci do szkół	3,83
jakość infrastruktury przedszkolnej	3,78
jakość edukacji w szkołach podstawowych	3,71
działalność domu kultury i biblioteki	3,52
dostęp do obiektów kulturalnych (godziny i dni otwarcia, itp.)	3,14
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	2,95
dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)	2,91
Dodatkowa oferta (kółka zainteresowań, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach	2,88
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach	2,87

wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach	2,78
działalność świetlic wiejskich	2,56
Środowisko i przestrzeń	**Ocena:**
walory środowiska przyrodniczego	3,62
system odbioru odpadów	3,60
estetyka (czystość na obszarach publicznych)	3,14
jakość powietrza	3,13
dostępność terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,92
oferta w działaniach wspierających ochronę środowiska (np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła)	2,89
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających	2,77
czystość terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,75
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)	2,68
rozwój odnawialnych źródeł energii	2,44
infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)	2,33
świadomość ekologiczna mieszkańców	2,28
Infrastruktura techniczna	**Ocena:**
dostępność/jakość sieci wodociągowej	3,38
dostępność/jakość sieci kanalizacyjnej	3,19
dostęp do szerokopasmowego Internetu	3,12
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych	2,26
mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp)	2,23
stan dróg	1,71
Społeczeństwo	**Ocena:**
dostępność budynków administracji publicznej	3,47
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy	3,38
bezpieczeństwo publiczne	3,04
dostęp do podstawowej opieki medycznej	2,84
skuteczność działania pomocy społecznej	2,77
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja, inicjatywy oddolne)	2,76
Wsparcie osób niesamodzielnych (m.in. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)	2,28
wsparcie osób starszych (np. DPS, Kluby Seniora)	2,07
możliwość zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy	1,85
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej	1,70
Gospodarka	**Ocena:**
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)	3,47
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej	2,99

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	2,40
atrakcyjność inwestycyjną	2,21
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym	2,18
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej	2,10
możliwość uzyskania zatrudnienia	1,90
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem	1,65
Turystyka i rekreacja	**Ocena:**
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej	3,25
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	2,99
jakość istniejących dróg rowerowych	2,81
jakość istniejących chodników	2,56
oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci	2,37
oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów	2,32
atrakcyjność turystyczna	2,31
oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych	2,13
oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży	1,93
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów	1,92
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwość traktowania ich jako alternatywę dla transportu samochodowego)	1,80
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)	1,79
poziom bazy gastronomicznej	1,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

Celem podsumowania w tabeli poniżej zestawione zostały najlepiej i najgorzej ocenione elementy w każdym z przedstawionych obszarów.

Tab. 2. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najlepiej ocenione	Najniżej ocenione
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych (4,29)	Działalność świetlic wiejskich (2,56)
Środowisko przyrodnicze	Walory środowiska przyrodniczego (3,62)	Świadomość ekologiczna mieszkańców (2,28)
Infrastruktura techniczna	Dostępność/jakość sieci wodociągowej (3,38)	Stan dróg (1,71)
Społeczeństwo	Dostępność budynków administracji publicznej (3,47)	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,70)
Gospodarka	Dostępność usług (3,47)	Możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem (1,65)
Turystyka i rekreacja	Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej (3,25)	Poziom bazy gastronomicznej (1,39)

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy Ryczywół. Najczęściej wskazywano na poprawę infrastruktury drogowej (84 odpowiedzi), rozbudowę dróg rowerowych (59 odpowiedzi), poprawę dostępu do usług medycznych (31 odpowiedzi), rozbudowę oświetlenia ulicznego (26 odpowiedzi), zwiększenie dostępu do Internetu (25 odpowiedzi), poprawę funkcjonowania transportu zbiorowego (24 odpowiedzi), a także budowę obwodnicy (23 odpowiedzi). Respondenci zauważyli również, że koniecznym dla poprawy sytuacji w Gminie Ryczywół jest rozwój terenów zieleni (18 odpowiedzi), rozwój przedsiębiorczości (17 odpowiedzi), renowacja zabytków (14 odpowiedzi) oraz rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej (14 odpowiedzi).

Ryc. 6. Liczba odpowiedzi respondentów na wybrane priorytety rozwojowe
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

W ankiecie zapytano także, co według respondentów powinno być wizytówką Gminy Ryczywół. Było to pytanie otwarte, a więc ankietowani mieli możliwość samodzielnie wpisać odpowiedź. Poniżej zestawiono najczęściej pojawiające się odpowiedzi:

- Bagna Chlebowo,
- Kościół Ewangelicki,
- Zespół pałacowo-parkowy w Ryczywole (dawna Klinika Przepuklin).

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest często stosowanym narzędziem diagnozy strategicznej w jednostkach administracji publicznej. To narzędzie pozwala na porównanie **mocnych i słabych** stron jednostki wynikających z jej **wewnętrznego** otoczenia oraz identyfikację **szans i zagrożeń** dla rozwoju, które płyną z otoczenia **zewnętrznego**. Ponadto dzięki analizie SWOT można również określić, jak te elementy wzajemnie na siebie oddziałują.

Grupy czynników w metodzie SWOT są definiowane w następujący sposób:

Analizę SWOT dla Gminy Ryczywół opracowano bazując na:

1) diagnozie sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Ryczywół oraz zawartych w niej danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Gminy Ryczywół, gminnych jednostek organizacyjnych oraz źródeł zewnętrznych;
2) wynikach badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy oraz interesariuszy Strategii;
3) materiale wypracowanym podczas spotkania z pracownikami Urzędu Gminy w Ryczywole.

Analizę SWOT dla Gminy Ryczywół przedstawia poniższa tabela.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Unikatowe walory przyrodnicze w południowej części Gminy wpływają na jej atrakcyjność krajobrazową; • Lokalne obchody pierwszej majowej nocy stanowią wyróżnik Gminy Ryczywół na tle innych jednostek z regionu; • Na terenie Gminy występują korzystne warunki glebowe dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa; • W Gminie Ryczywół dominują duże gospodarstwa rolne, które są bardziej konkurencyjne na rynkach zbytu, zapewniając opłacalność produkcji rolniczej; • Dobrze rozwinięty system gospodarowania odpadami komunalnymi korzystnie wpływa na zmniejszanie antropopresji na środowisko przyrodnicze; • Dobra dostępność szerokopasmowego Internetu korzystnie wpływa na jakość życia mieszkańców; • Gmina Ryczywół charakteryzuje się korzystnymi warunkami do rozwoju OZE, a w szczególności energetyki wiatrowej oraz energetyki geotermalnej; • Dobry stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół; • Dobry stan obiektów sportowych na terenie Gminy Ryczywół umożliwiający aktywne spędzanie wolnego czasu; • Działalność organizacji pozarządowych pozytywnie wpływa na aktywność mieszkańców oraz przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego (działalność KGW); • Członkostwo Gminy Ryczywół w LGD Kraina Trzech Rzek umożliwiający promocję turystyki oraz realizacji projektów na jej terenie; • Dobra dostępność budynków administracji publicznej na terenie Gminy Ryczywół; • Rozwinięte formy instytucjonalne zapobiegające wykluczeniu społecznemu – Centrum Integracji Społecznej.	• Gmina Ryczywół charakteryzuje się niewystarczająco rozwiniętą siecią drogową, co wpływa na wykluczenie komunikacyjne jej mieszkańców; • Zły stan znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół dróg powiatowych oraz nieutwardzone drogi lokalne negatywnie wpływają na bezpieczeństwo drogowe mieszkańców; • Brak publicznego transportu zbiorowego stanowiącego alternatywę dla samochodu osobowego; • Niewystarczająco rozwinięty system ścieżek rowerowych na terenie Gminy Ryczywół; • Niskie pokrycie powierzchni Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego stanowi wyzwanie dla racjonalnego prowadzenia gospodarki przestrzennej; • Zły stan techniczny znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół zabytków uniemożliwia ich efektywne wykorzystanie na cele turystyczne; • Położenie Gminy Ryczywół w cieniu opadowym prowadzi do niskich rocznych sum opadów atmosferycznych, co negatywne wpływa na działalność rolniczą; • Rolniczy charakter Gminy ogranicza możliwości rozwojowe dla innych gałęzi gospodarki; • Niska dywersyfikacja lokalnego rynku pracy nie zaspokaja potrzeb wszystkich mieszkańców i wpływa na odpływ z terenu Gminy ludzi młodych, szukających zatrudnienia; • Niewystarczająco rozwinięta baza gastronomiczna i turystyczna w Gminie; • Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej stwarza konieczność korzystania ze zbiorników bezodpływowych, które charakteryzują się występowaniem nieszczelności; • Postępujące zmiany demograficzne mogą przyczynić się do wystąpienia braku zastępowalności pokoleń na lokalnym rynku pracy; • Brak miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy Ryczywół uniemożliwia młodym rodzicom szybszy powrót na rynek pracy; • Niski poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej w Gminie Ryczywół oraz wysoka jakość obiektów przedszkolnych;

	• Niewystarczająco oferta spędzania wolnego czasu dedykowana dla osób dorosłych i seniorów w Gminie; • Ograniczona dostępność do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Rewitalizacja linii kolejowe nr 206 wraz z utworzeniem przystanku kolejowego w Ryczywole; • Wykorzystanie potencjału rzeki Flinty do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej; • Rozwój funkcji turystycznej Gminy Ryczywół poprzez promocję unikatowych walorów przyrodniczych, m.in. torfowisk; • Rozwój gospodarczy oparty na wykorzystaniu rezerw gruntowych Gminy Ryczywół, poprzez uzbrojenie działek i przygotowanie ich do zainwestowania; • Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 dająca możliwości pozyskiwania środków na rozwój Gminy Ryczywół; • Reforma planowania przestrzennego wymuszająca konieczność opracowania planu ogólnego, co przyczyni się do lepszego gospodarowania przestrzenią w Gminie; • Trendy społeczne związane z aktywizacją seniorów, które umożliwiają osobom starszym czynny udział w życiu społecznym; • Zwiększająca się świadomość ekologiczna oraz coraz silniejsze postawy przyjazne środowisku wśród mieszkańców; • Rozwój działalności Lokalnych Grup Działania, w tym wzmacnianie kompetencji w zakresie pozyskiwania i dysponowania środków zewnętrznych.	• Pogłębiające się niekorzystne trendy demograficzne skutkujące dalszym odpływem mieszkańców i starzeniem się społeczeństwa; • Rosnąca przewaga dużych ośrodków miejskich w zakresie jakości życia, dostępności usług, wysokości wynagrodzeń itp., powodująca zmniejszenie liczby młodych ludzi w Gminie; • Postępowanie marginalizacji transportowej Gminy, poprzez zaniechanie rewitalizacji linii kolejowej i dalszy rozwój dróg krajowych z pominięciem Ryczywołu; • Spadek opłacalności produkcji rolniczej, który może ograniczać pełne wykorzystanie potencjału Gminy Ryczywół; • Pogarszający się stan środowiska przyrodniczego oraz zmiany klimatyczne, które doprowadzają do pogorszenia warunków przyrodniczych w Gminie; • Zagrożenia związane z kryzysami międzynarodowymi i globalnymi, a także sytuacja polityczna na świecie, które mają bezpośredni wpływ na sytuację gospodarczą w kraju.

CZĘŚĆ II:
STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY RYCZYWÓŁ

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 jest kompleksowym dokumentem, podczas opracowywania którego dokładnie przeanalizowano aktualną sytuację Gminy. Badanie uwzględniło zarówno mocne strony, które stanowią fundament do wykorzystania, jak i obszary problemowe wymagające specjalnej uwagi i rozwiązania. Cały proces strategiczny miał na celu ustalenie ram rozwoju Gminy Ryczywół na kolejne lata, gwarantując rozsądne działania i harmonijne wysiłki w dążeniu do zamierzonych celów.

Misja jest to element strategii, który ukazuje najważniejsze kierunki rozwoju Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje także na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie, co jest naszym priorytetem.

Uwzględniając przyjęte założenia **misja Gminy Ryczywół** brzmi następująco:

Misją Gminy Ryczywół jest stworzenie dobrego miejsca do życia i pracy poprzez wykorzystanie swojego położenia, dziedzictwa historycznego oraz walorów przyrodniczych.

Z kolei **wizja** Gminy, czyli sprecyzowany obraz przyszłości, była kluczowym elementem, pomagającym w definiowaniu kierunku, w którym Gmina powinna zmierzać, aby zrealizować swoje aspiracje i spełnić oczekiwania społeczności lokalnej.

Innymi słowy **wizja** jest obrazem Gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Wizja ukazuje Gminę Ryczywół w perspektywie strategicznej, zmienionej poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez władze celów.

Wizja Gminy:

- obrazuje stan docelowy Gminy w 2035 roku,
- ukazuje aspiracje władz i mieszkańców Gminy,
- jednoczy społeczność lokalną wokół określonej idei.

Wizja Gminy Ryczywół brzmi następująco:

W 2035 roku Gmina Ryczywół jest miejscem przyjaznym, otwartym na mieszkańców, inwestorów i turystów. Wykorzystuje potencjał mieszkańców, infrastruktury technicznej oraz walorów krajobrazowych dla zrównoważonego rozwoju życia. Gmina Ryczywół jest miejscem do życia, pracy, rozwoju i wypoczynku.

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie analizy aktualnej sytuacji Gminy Ryczywół, jej aspektów ekonomicznych, społecznych oraz przestrzennych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, określono trzy główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Gminy. W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe (inaczej operacyjne), które zawierają kierunki działań do osiągnięcia.

Wyznaczone dla Gminy cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, które są od siebie zależne i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Podstawą realizacji zadań w sferze gospodarczej będą działania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej i poprawy jakości środowiska przyrodniczego. W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe, nazywane celami operacyjnymi, którym przyporządkowano zaplanowane do realizacji kierunki działań.

Poniżej przedstawione zostały opracowane cele strategiczne:

Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska

Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki

Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, kultury, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

W tabeli znajdującej się na kolejnych stronach przedstawiono cele operacyjne oraz kierunki działań, które przyporządkowano do wyznaczonych celów strategicznych.

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska			
Cel operacyjny	**Kierunki działań**	**Oczekiwane rezultaty planowanych działań**	**Wskaźnik osiągnięcia działań**

I.1. Funkcjonalna przestrzeń	• Przyjęcie Planu Ogólnego Gminy Ryczywół stanowiącego podstawę zagospodarowania przestrzeni Gminy z poszanowaniem ładu przestrzennego i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju:
	  • wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych;
	  • wyznaczenie terenów pod rozwój OZE;
	• Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
	• Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne;
	• Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
	• Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji.
		Realizacja założeń reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego w celu poprawy ładu przestrzennego.
		
		Zwiększenie funkcjonalności przestrzeni publicznych poprzez ich odpowiednie zagospodarowanie.
		
		Ochrona materialnego dziedzictwa w postaci obiektów objętych wpisem do GEZ.
			• Postępy prac na Planem Ogólnym (forma opisowa);
			• Udział powierzchni Gminy pokrytej MPZP (%);
			• Powierzchnia wyznaczonych stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE (ha);
			• Liczba zabytków poddanych konserwacji (szt.);
			• Liczba zrealizowanych przedsięwzięć w ramach prowadzonych działań rewitalizacyjnych (szt.).

I.2. Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura techniczna	• Poprawa gminnej infrastruktury drogowej, zwiększająca spójność komunikacyjną oraz bezpieczeństwo w ruchu drogowym; • Współpraca z zarządcami dróg wyższych kategorii w zakresie modernizacji, rozbudowy i podniesienia standardu dróg będących w ich utrzymaniu; • Rozwój alternatywnych środków transportu poprzez budowę połączonych ścieżek rowerowych; • Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa na drogach gminnych poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych takich jak np. progi	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury sieciowej oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy Ryczywół. Poprawa bezpieczeństwa drogowego mieszkańców oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej Gminy Ryczywół. Wzrost mobilności mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój transportu	• Długość wybudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych dróg gminnych (km); • Długość wybudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych dróg wojewódzkich i powiatowych (km);

	zwalniające, inteligentna sygnalizacja świetlna oraz zmiany w organizacji ruchu; • Rozwój transportu zbiorowego poprzez współpracę z prywatnymi przewoźnikami w celu uruchomienia nowych tras; • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu realizacji projektu rewitalizacji linii kolejowej nr 206 wraz z utworzeniem przystanku kolejowego w Ryczywole; • Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy; • Tworzenie warunków do rozwoju sieci Internetu światłowodowego na terenie Gminy Ryczywół.	zbiorowego oraz infrastruktury dla alternatywnych rozwiązań transportowych.	• Długość wybudowanych ścieżek rowerowych (km); • Liczba wdrożonych rozwiązań technicznych na rzecz poprawy bezpieczeństwa drogowego (szt.); • Liczba wyznaczonych nowych linii autobusowych (szt.); • Liczba wybudowanych przystanków kolejowych (szt.); • Długość rozbudowanej, przebudowanej i zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej (km); • Liczba punktów adresowych podłączonych do sieci światłowodowej (szt.).
I.3. Ochrona środowiska i ograniczanie skutków zmian klimatycznych	• Kompleksowe działanie w zakresie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem OZE; • Zastosowanie energooszczędnych opraw świetlnych w oświetleniu ulicznym; • Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody; • Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie; • Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych niską emisją poprzez wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła;	Przystosowanie Gminy Ryczywół do zmieniających się warunków klimatycznych i przeciwdziałanie występowaniu ich negatywnych skutków. Ograniczenie antropopresji na środowisko poprzez inwestycje w nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne. Poprawa poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wzmocnienie postaw przyjaznych środowisku.	• Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji (szt.); • Liczba zainstalowanych energooszczędnych punktów oświetlenia ulicznego (szt.); • Liczba wdrożonych rozwiązań na rzecz zagospodarowania wód opadowych i roztopowych (szt.); • Liczba wdrożonych rozwiązań na rzecz

	• Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska); • Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu; • Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz poprawy poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców; • Wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie).		rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury (szt.); • Liczba wymienionych przestarzałych źródeł ciepła (szt.); • Powierzchnie utworzonych terenów zieleni (ha); • Liczba przeprowadzonych akcji na rzecz edukacji ekologicznej mieszkańców (szt.); • Ilość odebranych odpadów pochodzących z działalności rolniczej (Mg).

Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki			
Cel operacyjny	**Kierunki działań**	**Oczekiwane rezultaty planowanych działań**	**Wskaźnik osiągnięcia działań**
II.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz rozwój nowoczesnego rolnictwa	• Wykorzystanie rezerw gruntowych Gminy Ryczywół, poprzez uzbrojenie działek i przygotowanie ich do zainwestowania; • Aktywne działania na rzecz przyciągnięcia inwestorów na teren Gminy Ryczywół; • Podjęcie działań promocyjnych na rzecz wykreowania wizerunku gminy atrakcyjnej dla rozwoju działalności gospodarczej; • Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a samorządem; • Kreowanie warunków dla rozwoju usług komplementarnych względem prowadzonej działalności rolniczej, celem podniesienia lokalnej niezależności gospodarczej; • Współpraca z lokalnymi rolnikami w celu zaopatrzenia w niezbędne surowce i ułatwienie im dostępu do lokalnych rynków zbytu; • Podnoszenie kwalifikacji lokalnych producentów rolnych m.in. poprzez współorganizację cyklicznych szkoleń branżowych; • Dalsze wspieranie aktywizacji zawodowej osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez rozwój działalności Centrum Integracji Społecznej.	Wzrost poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców Gminy Ryczywół. Stworzenie środowiska biznesu oraz atrakcyjnej strefy inwestycyjnej. Wykorzystanie endogenicznych potencjałów Gminy Ryczywół dla rozwoju sektora rolniczego.	• Powierzchnia utworzonych terenów inwestycyjnych (ha); • Liczba nowych przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie Gminy (szt.); • Liczba podjętych działań promocyjnych w zakresie tworzenia wizerunku Gminy jako miejsca atrakcyjnego gospodarczo (szt.); • Udział dochodów z tytułu podatku CIT (%); • Liczba zorganizowanych szkoleń branżowych dla rolników (szt.); • Liczba nowoutworzonych warsztatów zawodowych w ramach CIS (szt.).
II.2. Rozwinięta oferta rekreacyjno-wypoczynkowa oraz promocja Gminy	• Modernizacja, rozbudowa i przebudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu utworzenia nowych terenów rekreacyjnych oraz wsparcie w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych;	Wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy Ryczywół do wzmocnienia jej potencjału turystycznego. Promocja Gminy Ryczywół jako atrakcyjnego miejsca rekreacyjno-wypoczynkowego w Wielkopolsce.	• Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych poddanych modernizacji, rozbudowie i przebudowie (szt.);

	• Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych wraz z ich oznakowaniem oraz wyposażeniem w elementy małej architektury; • Współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury na rzecz wsparcia działalność zespołu „Ryczywolanie”; • Promocja marki Gminy Ryczywół w regionie oraz w kraju; • Rozwój zaplecza turystycznego poprzez wzmocnienie infrastruktury wypoczynkowej oraz sektora gastronomicznego; • Opracowanie spójnej oferty turystycznej we współpracy z lokalnymi podmiotami oraz zacieśnienie współpracy z sąsiednimi gminami oraz podmiotami zewnętrznymi.		• Powierzchnia utworzonych terenów rekreacyjnych (ha); • Liczba nowo powstałych gospodarstw agroturystycznych (szt.); • Długość wyznaczonych ścieżek edukacyjnych (km); • Liczba działań podjętych na rzecz wsparcia działalności zespołu „Ryczywolanie” (szt.); • Liczba nowo powstałych punktów gastronomicznych (szt.); • Liczba podjętych współprac z podmiotami zewnętrznymi na rzecz realizacji oferty turystycznej (szt.).

Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego			
Cel operacyjny	**Kierunki działań**	**Oczekiwane rezultaty planowanych działań**	**Wskaźnik osiągnięcia działań**
III.1. Wysokiej jakości system kształcenia i opieki nad dziećmi	• Wzmacnianie potencjału demograficznego Gminy Ryczywół i funkcji rodziny poprzez stworzenie oferty opieki nad dziećmi do lat 3; • Dążenie do podniesienia poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poprzez dostosowanie oferty gminnych przedszkoli do potrzeb i oczekiwań dzieci; • Podnoszenie jakości i konkurencyjności szkół m.in. poprzez podejmowanie innowacyjnych działań i nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych w systemie nauczania poprzez aktywne uczestnictwo w projektach oświatowych finansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz innych dostępnych źródeł; • Zapewnienie szerokiej oferty bezpłatnych, dodatkowych zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży; • Wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami poprzez opiekę i pomoc psychologa, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz rozwiązania w zakresie edukacji włączającej; • Wysoka jakość infrastruktury edukacyjnej, w tym dobrze wyposażone pracownie; • Wspieranie rozwoju umiejętności i kompetencji kadry nauczycielskiej; • Stworzenie programu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i ich rodziców; • Rozwój kompetencji i umiejętności cyfrowych wśród dzieci i młodzieży; • Wysoka jakość zajęć sportowych wspierająca wszechstronny rozwój oraz utrwalająca właściwe postawy i zachowania prozdrowotne uczniów;	Zapewnienie wysokiej jakości kształcenia oraz kondycji fizycznej dzieci i młodzieży dzięki wyposażeniu placówek oświatowych w nowoczesną i bezpieczna bazę dydaktyczną. Zapewnienie stojącej na dobrym poziomie, łatwo dostępnej opieki nad dziećmi do lat 3. Zapewnienie szerokiej oferty zajęć pozalekcyjnych dostosowanej do zainteresowań dzieci i młodzieży, umożliwiającej dodatkowy rozwój. Umożliwienie dalszego rozwoju poza podstawą programową uczniów szczególnie uzdolnionych.	• Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3; • Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%); • Liczba zrealizowanych zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży (szt.); • Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami objętych wsparciem (os.); • Liczba działań podjętych na rzecz rozwoju kompetencji kadry nauczycielskiej (szt.); • Liczba podjętych działań na rzecz wspierania kompetencji i umiejętności cyfrowych wśród dzieci i młodzieży (szt.); • Liczba prowadzonych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży (szt.); • Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych w szkołach (szt.).

	• Szkoła miejscem bezpiecznym i bez hejtu: aktywne programy profilaktyczne i wsparcia psychologicznego dzieci i młodzieży, strefy wypoczynku i rekreacji.		
III.2. Usługi społeczne odpowiadające na potrzeby mieszkańców	• Zapewnienie dostępności architektonicznej w budynkach użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym likwidacje barier architektonicznych; • Rozszerzenie zakresu usług opiekuńczych i asystenckich dla mieszkańców poprzez uruchomienie asystentów osób z niepełnosprawnościami oraz wprowadzenie usług związanych z transportem na żądanie; • Polityka senioralna Gminy uwzględniająca aktywizację seniorów, włączenie ich w sprawy lokalnej społeczności, wykorzystanie ich doświadczenia oraz zachęcająca do jak najdłuższej aktywności zawodowej i społecznej poprzez utworzenie Klubu Seniora na terenie Gminy Ryczywół; • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu poprawy dostępności do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej poprzez m.in. współorganizację okresowych badań profilaktycznych dla mieszkańców; • Uruchomienie gminnego programu profilaktycznego (badania profilaktyczne dla mieszkańców) | w zakresie np. chorób układu krążenia; • Podjęcie działań na rzecz integracji lokalnej w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; • Rozwój wolontariatu i samopomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców Gminy Ryczywół.	Zwiększenie świadomości mieszkańców na temat dostępnej oferty społecznej. Poprawa jakości życia społeczeństwa jako całości oraz zintegrowane i aktywne społeczeństwo.	• Liczba budynków użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (szt.); • Liczba uruchomionych nowych usług społecznych z zakresu działania na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (szt.); • Liczba utworzonych obiektów na rzecz aktywizacji seniorów (szt.); • Liczba przeprowadzonych cyklicznych badań profilaktycznych dla mieszkańców (szt.); • Liczba działań podjętych na rzecz integracji lokalnej społeczności (szt.); • Liczba działań podjętych na rzecz rozwoju wolontariatu

			i samopomocy sąsiedzkiej (szt.)
III.3. Ciekawa oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	• Rozszerzenie oferty kulturalno-sportowej oferowanej mieszkańcom Gminy Ryczywół; • Modernizacja i rozbudowa obiektów rekreacyjnych na terenie Gminy Ryczywół, w tym świetlic wiejskich; • Stworzenie spójnego kalendarza cyklicznych wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy Ryczywół; • Wsparcie organizacji pozarządowych w aspekcie dofinansowywania i współorganizacji lokalnych imprez, warsztatów i szkoleń oraz udostępniania obiektów użyteczności publicznej; • Wsparcie działalności świetlic wiejskich i postrzegania ich jako centrów aktywności społecznej.	Zachęcenie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w wydarzeniach oraz promowanie lokalnej kultury i gospodarki. Zapewnienie mieszkańcom możliwości aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia i rozwoju sportu. Wzmocnienie tożsamości lokalnej oraz budowanie spójnej, zintegrowanej i rozwijającej się społeczności.	• Liczba zorganizowanych zajęć kulturalno-sportowych dla mieszkańców (szt.); • Liczba obiektów rekreacyjnych poddanych modernizacji (szt.); • Liczba stałych i sezonowych wydarzeń w gminnym kalendarzu (szt.); • Suma środków finansowych przeznaczonych na wsparcie działalności organizacji pozarządowych (zł); • Liczba nowo utworzonych świetlic wiejskich (szt.).

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Ryczywół oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Gmina Ryczywół jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części powiatu obornickiego, w północnej części województwa wielkopolskiego. Jej powierzchnia całkowita wynosi 154,54 km^2, co stanowi 21,8% powierzchni powiatu. Sieć osadnicza na terenie Gminy składa się z 14 sołectw, a jej głównym ośrodkiem lokalnym jest Ryczywół, który skupia funkcje administracyjno-usługowe. Oprócz Ryczywołu intensywnie rozwijają się również dwie miejscowości gminne – Lipa oraz Ludomy.

Jednym z podstawowych czynników warunkujących możliwości rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego jest jakość oraz dostępność infrastruktury transportowej. Główną oś komunikacyjną Gminy Ryczywół stanowi droga wojewódzka nr 178, biegnąca przez południową część Gminy w kierunku północno-zachodnim. Sieć uzupełniają drogi powiatowe, drogi gminne oraz drogi wewnętrzne.

Przez Gminę Ryczywół przebiega również nieczynna linia kolejowa nr 206. W ramach projektu „Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego na liniach kolejowych nr 390/236 Czarnków – Rogoźno – Wągrowiec" możliwe jest jednak przywrócenie ruchu pasażerskiego w Ryczywole. Projektowana linia kolejowa przewiduje lokalizację przystanku kolejowego w Ryczywole, co usprawniłoby podróż zarówno do Rogoźna, Obornik jak i Poznania.

W strukturze użytkowania terenu Gminy Ryczywół dominują użytki rolne, które stanowią ok. 70% wszystkich gruntów. Z kolei lasy i grunty leśne stanowią ok. 22% powierzchni Gminy. Świadczy to nie tylko o rolniczym charakterze Gminy, ale również stosunkowo ekstensywnym sposobie jej zagospodarowania. Większym skupiskiem ludności pozostaje Ryczywół, który niegdyś posiadał prawa miejskie. Obecnie w miejscowości tej wciąż widoczny jest historyczny układ urbanistyczny kształtowany na wzór średniej wielkości miasta średniowiecznego, z czterema drogami wylotowymi od rynku – obecnie Placu 1 Maja. Główną oś hydrologiczną Gminy stanowi rzeka Flinta, której koryto biegnie w układzie północ-południe w północno-wschodniej części badanej jednostki.

Na terenie Gminy Ryczywół występują następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody Bagno Chlebowo,
- Obszar chronionego krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka,
- Obszar chronionego krajobrazu Puszcza Notecka,
- Obszar specjalnej ochrony siedlisk NATURA2000 Bagno Chlebowo,
- Obszar specjalnej ochrony siedlisk NATURA2000 Dolina Wełny,
- Obszar specjalnej ochrony ptaków NATURA2000 Puszcza Notecka,
- 8 pomników przyrody.

Na terenie Gminy Ryczywół nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

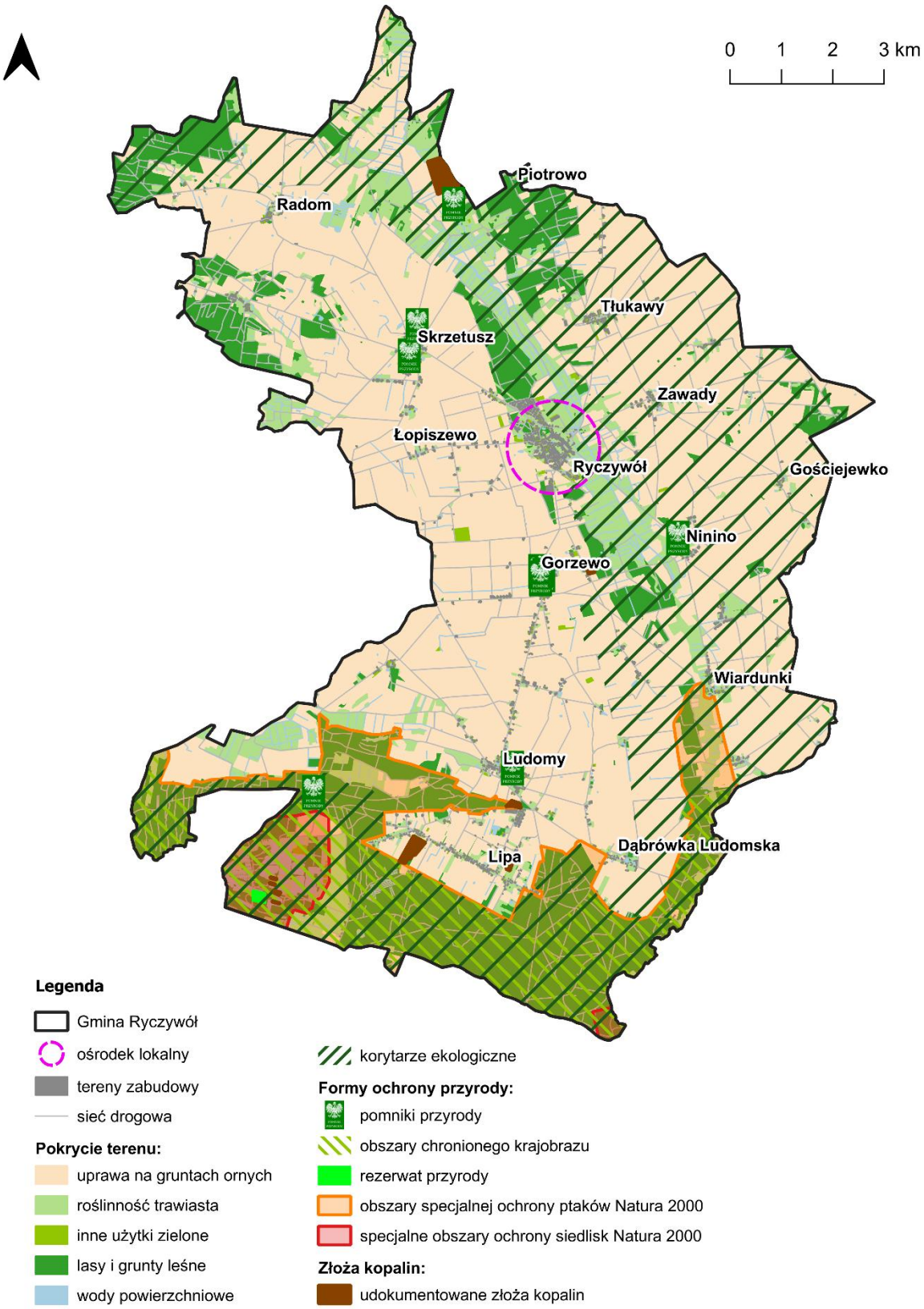

Ryc. 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Ryczywół – system powiązań przyrodniczych
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

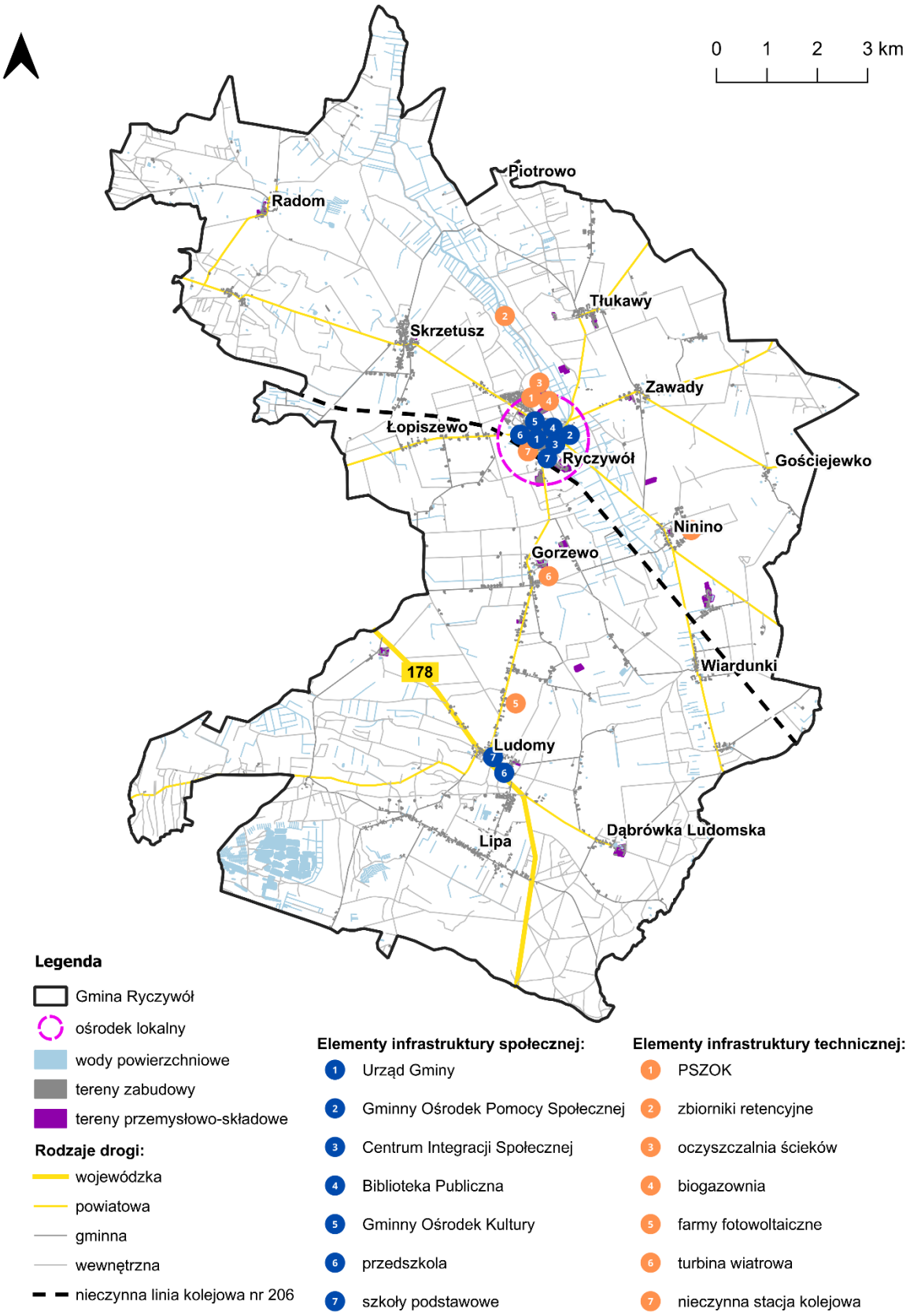

Ryc. 8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Ryczywół – elementy infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

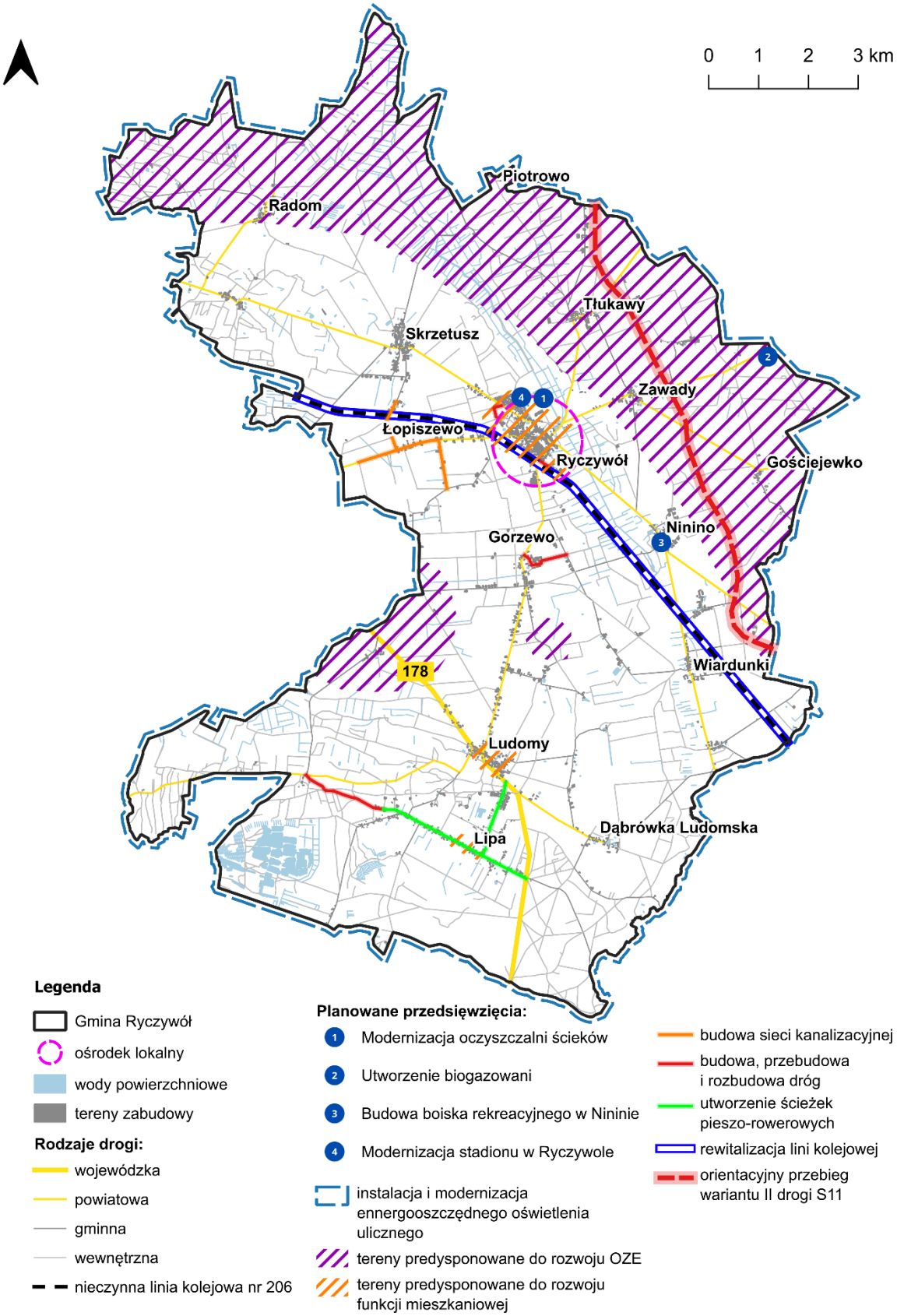

Ryc. 9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Ryczywół – planowane przedsięwzięcia
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 obowiązują na terenie całej jednostki samorządu terytorialnego. Poszczególne cele operacyjne i kierunki działań będą realizowane zgodnie z aktualnymi potrzebami i uwarunkowaniami występującymi w poszczególnych miejscowościach.

Kształtowanie polityki przestrzennej w Gminie opiera się jednocześnie na uwarunkowaniach lokalnych oraz na rekomendacjach zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego „Wielkopolska 2020+", przyjętego uchwałą nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r. wyróżnione zostały obszary funkcjonalne.

W ramach zapisów zawartych w Planie, Gmina Ryczywół została zakwalifikowana do Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Celem nadrzędnym dla rozwoju przestrzennego Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego ma być kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej ukierunkowane na podnoszenie jakości życia mieszkańców, poprawę dostępności do usług oraz osiągnięcie wysokiego poziomu konkurencyjności i dostępności obszaru. Dla realizacji celu kluczowego sformułowano następujące cele w zakresie polityki przestrzennej:

Cel 1. Poprawa jakości przestrzeni osadniczej miast i wsi
Cel 2. Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej
Cel 3. Ochrona dziedzictwa kulturowego
Cel 4. Wzmacnianie potencjału społeczno-gospodarczego
Cel 5. Poprawa dostępności komunikacyjnej
Cel 6. Rozbudowa systemów infrastruktury technicznej.

Oprócz tego Gmina Ryczywół zalicza się do 6 pozostałych obszarów interwencji:

- obszarów wiejskich wymagających wsparcia procesów rozwojowych,
- obszarów ochrony gleb dla celów produkcji rolnej,
- obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy,
- obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych,
- obszarów o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe,
- obszarów o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich.

Politykę przestrzenną Gminy Ryczywół reguluje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które przyjęto na mocy uchwały nr XXII/187/2020 Rady Gminy Ryczywół z dnia 4 grudnia 2020 r. Zgodnie z tym dokumentem, polityka przestrzenna Gminy Ryczywół ma być kształtowana w oparciu o 3 sformułowane cele strategiczne rozwoju:

- Zapewnienie mieszkańcom możliwie najlepszego poziomu życia poprzez stymulowanie wzrostu w lokalnej sferze gospodarczej, a przez to generowanie dochodów zarówno w sektorze podmiotów, jak i w sektorze gospodarstw domowych, a pośrednio również dochodów do budżetu gminy,
- Zapewnienie wysokiej jakości obsługi administracyjnej i zarządzania strategicznego przez aparat samorządowy, umożliwiających długofalowy rozwój gminy i pozyskiwanie partnerów dla przedsięwzięć rozwojowych, wpływających m.in. na zmniejszanie bezrobocia,
- Zachowanie zasobów naturalnych, architektonicznych i kulturowych, zachowanie ładu przestrzennego oraz harmonii pomiędzy naturalnym krajobrazem wraz z tradycyjnym budownictwem wiejskim oraz nowymi obiektami.

Bazując na powyższych celach w Gminie Ryczywół wyznaczono również poszczególne strefy, charakteryzujące się odmiennym sposobem zagospodarowania i użytkowania gruntów. Tym samym wyznaczono:

- Strefę A – procesów urbanistycznych, zawierającą głównie tereny zurbanizowane wsi Ryczywół, rozciągające się w środkowej części gminy jako obszar predestynowany do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym funkcji: mieszkaniowej, gospodarczej i usługowej;

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

- Strefę B – mieszkalno-rekreacyjną – obejmującą tereny zurbanizowane Gminy, na których rozwija się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, w szczególności zaś miejscowości Ludomy, Lipa i Dąbrówka Ludomska;
- Strefę C – mieszkalno-rolniczą – obejmującą przede wszystkim tereny intensywnie użytkowane rolniczo wraz z towarzyszącą im zabudową mieszkaniową i gospodarczą, predestynowaną do dalszej intensyfikacji produkcji rolnej wraz z uzupełnianiem zabudowy mieszkaniowej;
- Strefę D – doliny rzeki Flinty – przebiegającą od północy w kierunku południowym wzdłuż doliny rzeki Flinty,
- Strefę E – leśną – obejmującą główne kompleksy leśne w południowej części Gminy, w tym obszary NATURA2000 i rezerwat przyrody „Bagno Chlebowo".

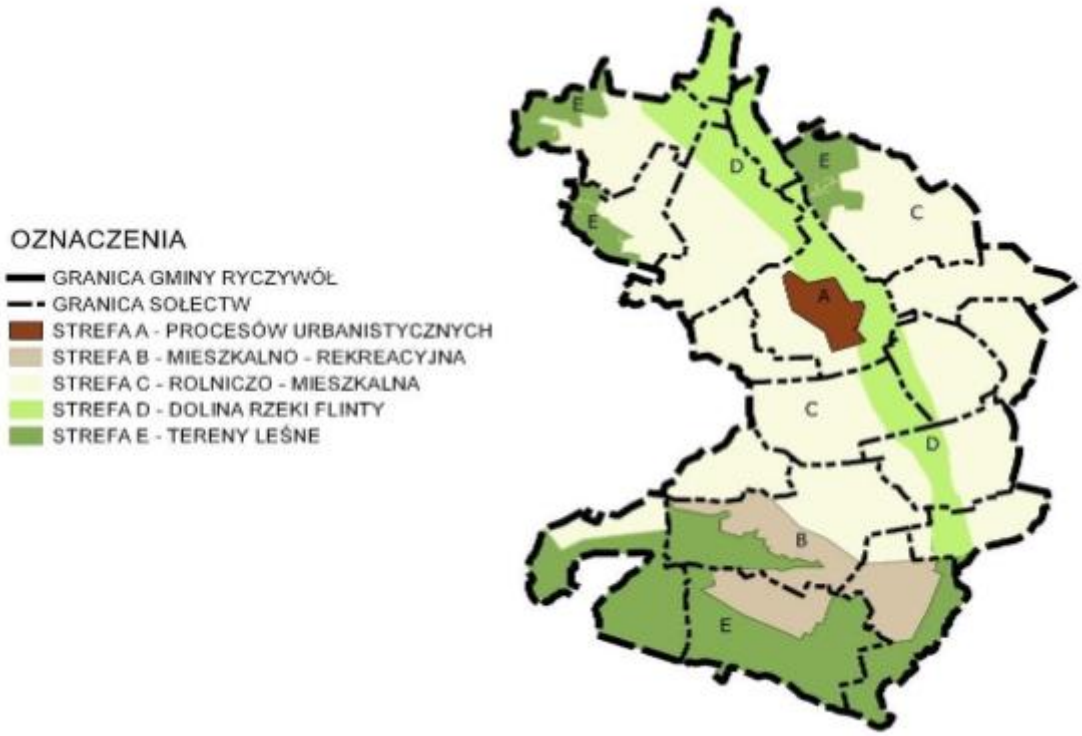

Ryc. 10. Struktura przyrodniczo-funkcjonalna Gminy Ryczywół
Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ryczywół.

Analiza powyższych dokumentów, a także diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz cele i kierunki działań przedstawione w niniejszej Strategii, pozwoliły na określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Ryczywół, które przedstawiono poniżej.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu
• zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych; • ochrona terenów objętych ochroną prawną oraz innych obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów otwartych; • zachowanie i przywracanie układu lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ochrona przed ich defragmentacją; • utrzymanie różnorodności biologicznej; • przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy; • wsparcie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury, w szczególności poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych, zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji oraz wykorzystanie istniejącej przestrzeni i obiektów do jej rozwoju; • ochrona cieków wodnych, m.in. poprzez zakaz lub ograniczenie zabudowy w pobliżu zbiorników i cieków wodnych;

- ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego, bytowego oraz rolniczego poprzez kontrole stanu technicznego instalacji kanalizacji sanitarnej i burzowej, konserwacje urządzeń do separacji substancji ropopochodnych i osadników piaskowych, itp.;
- wykorzystanie obszarów zielonych do celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez budowę ścieżek rowerowych i nowych szlaków turystycznych, budowę i utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej;
- ochrona terenów rekreacyjnych i wypoczynku, lasów i terenów zielonych przed zabudową związaną z uciążliwą działalnością gospodarczą (zakłady przemysłowe, magazynowe i usługowe);
- nadanie funkcji edukacyjnej nowym i istniejącym obszarom zielonym oraz elementom zielono-błękitnej infrastruktury;
- ochrona powietrza i zapobieganie przekraczaniu poziomów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych w powietrzu poprzez działania termomodernizacyjne, wprowadzanie do celów grzewczych urządzeń o wysokiej sprawności energetycznej, rozwój zielonej energii i ograniczanie niskiej emisji wynikającej z ruchu samochodowego.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów ruralistycznych, historycznych zespołów pałacowo-parkowych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych;
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej;
- przystosowanie zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, do nowych, współczesnych potrzeb, z uwzględnieniem wymogów w zakresie ich dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz – w miarę możliwości – wykorzystujących rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej oraz rozwiązania w zakresie adaptacji do zmian klimatu (zatrzymanie wód opadowych, przepuszczalność terenu, ogrody deszczowe i inne);
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów, służącej jednocześnie rozwojowi gospodarczemu i włączeniu społecznemu;
- podnoszenie walorów użytkowych oraz komercjalizacja funkcji turystycznej, z wykorzystaniem zasobu historycznego jako istotnego komponentu;
- ochrona gminnych tradycji związanych z jej rolniczą funkcją.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy, z możliwością jej uzupełnienia;
- kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych;
- wyznaczanie zróżnicowanych standardów zabudowy dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w dostosowaniu do charakteru miejsca – z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia dostępności do usług społecznych (przedszkola, szkoły, place zabaw, zieleń publiczna, usługi sportu, rekreacji i turystyki),
- kształtowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w oparciu o układ komunikacyjny o parametrach dostosowanych do intensywności zabudowy i zapewniający przepustowość w skali lokalnej i ponadlokalnej;
- zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystaniem zasobów w postaci gleb wysokiej przydatności rolniczej;
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych;
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów aktywności gospodarczej na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz (np. strefowanie zabudowy, tworzenie pasów zieleni izolacyjnej i granic przestrzennych),
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy;
- przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym poprzez zachowanie równowagi pomiędzy dostępnością usług, lokalizacji terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych a uciążliwością ich oddziaływania na tereny sąsiednie;
- nawiązanie gabarytami, powierzchnią zabudowy i stylem architektonicznym nowych i przebudowywanych obiektów do istniejącej zabudowy występującej na danym obszarze;
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii, ze szczególnym uwzględnieniem wyznaczonych stref predysponowanych do tego.

Zgodnie z § 3, ust. 10 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydania z niego wypisów i wyrysów, na terenie Gminy Ryczywół dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany Strona 40

na nową zabudowę mieszkaniową, niż wynika to ze wzoru z ust. 2, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m2. Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

Na obszarze Gminy Ryczywół dopuszcza się lokalizację obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jako zasady ich lokalizacji przyjmuje się w szczególności:

- wskazanie lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego uwzględniającej zapewnienie przepustowości układu komunikacyjnego i wydolności systemów infrastruktury technicznej,
- przyjęcie dopuszczalnych wskaźników zabudowy i zagospodarowania terenu z uwzględnieniem ładu przestrzennego,
- wprowadzenie nakazu utworzenia zieleni izolującej strefę handlu wielkopowierzchniowego od strefy mieszkalnej,
- przeprowadzenie oceny wpływu inwestycji na środowisko oraz krajobraz.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem inwestycji celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, m.in.:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji;
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania lub ich wykorzystania w instalacji odnawialnego źródła energii wytwarzającej biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii;
- budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego;
- budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich;
- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górniczą;
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy;
- ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej;
- ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody;
- wydzielanie gruntów pod publicznie dostępne przestrzenie i obiekty: ciągi piesze, place, parki, a także ich urządzanie, w tym budowa lub przebudowa.

W przypadku lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego na terenie Gminy przyjmuje się w szczególności:

- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz;
- lokalizowanie kluczowych inwestycji celu publicznego poza obszarami chronionymi, glebami wysokiej przydatności rolniczej i terenami leśnymi;
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy;
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu;

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany Strona 41

- wykorzystanie istniejącej infrastruktury do realizacji inwestycji celu publicznego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie transportu i komunikacji:

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój układu drogowego, komunikacji zbiorowej, infrastruktury pieszo-rowerowej, węzłów komunikacyjnych;
- dążenie do ograniczenia ruchu indywidualnych pojazdów samochodowych, szczególnie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i dużej wrażliwości środowiska na czynniki antropopresyjne;
- wyznaczanie w dokumentach planistycznych dróg o szerokości zapewniającej możliwość wykonania wszystkich niezbędnych do prawidłowego wykorzystania drogi elementów, jak chodniki, parkingi, ciągi rowerowe;
- budowa ścieżek rowerowych poprawiających dostępność i obsługę komunikacyjną sołectw poprzez stworzenie ciągłego systemu komunikacji rowerowej.

W zakresie infrastruktury technicznej i społecznej:

- kreowanie połączeń pomiędzy zabudową mieszkaniową a infrastrukturą społeczną oraz dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej i technicznej;
- dalszy rozwój systemów infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej, będącej podstawą do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z działalnością gospodarczą;
- wyposażenie terenów w sprawny system odprowadzania i utylizacji ścieków, niezbędny przy wysokim stopniu zwodociągowania,
- utrzymywanie i poprawa jakości usług o charakterze publicznym (szkoły, przedszkola, instytucje kultury, obiekty sportowe), w tym bazy infrastrukturalnej oraz rozwój systemu opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami;
- kształtowanie centralnych przestrzeni publicznych w poszczególnych wsiach, umożliwiających aktywność społeczną, budowę oraz umacnianie więzi społecznych i budowanie lokalnej tożsamości;
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania);
- tworzenie warunków dla lokalizacji instalacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii na poziomie aktów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV, V, VI lub nieużytkach i nie powinny wpływać na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu oraz użytkowaniu terenu poza granicami wyznaczonego obszaru. W przypadku lokalizacji takich urządzeń wyznacza się następujące zasady:

- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu;
- lokalizowanie ośrodków produkcyjnych i infrastruktury technicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) na terenach ściśle określonych, z uwzględnieniem istniejących form ochrony przyrody oraz z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży;
- dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi;
- podejmowanie działań powstrzymujących znaczne przeobrażenie krajobrazu kulturowego;
- w granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska;
- wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikro instalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się te przedsięwzięcia, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W przypadku lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy należy uwzględnić:

- lokalizację w miejscach, które nie naruszą funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących w Gminie;

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

- rozmieszczenie form ochrony przyrody, ograniczenia wynikające z uchwał je powołujących, planów ochrony tych obszarów oraz aktów prawa miejscowego;
- realizację działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań na środowisko;
- przeprowadzenie indywidulanej procedury badania wpływu przedsięwzięcia na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej;
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w celu ochrony kompleksów rolnych i leśnych;
- zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych;
- kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową;
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi;
- zalesianie gruntów najsłabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych;
- prowadzanie racjonalnej gospodarki rolnej, poprzez właściwy dobór upraw dostosowanych do warunków środowiskowych, wykorzystanie potencjału produkcyjnego trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalne stosowanie nawożenia i środków ochrony roślin;
- zwiększanie opłacalności produkcji rolnej, poprzez polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk;
- dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny, zgodnie ze wskazanymi kierunkami rozwojowymi sektora turystyki w Gminie.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminie Ryczywół wyznaczony został na podstawie uchwały nr LIII/494/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 28 lutego 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Ryczywół. Główne zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na wskazanych terenach powinny uwzględniać:

- określenie rozwiązań planistycznych zgodnie z założeniami gminnego programu rewitalizacji,
- utrzymanie i kontynuację istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy z możliwością jej uzupełnienia,
- przywrócenie estetyki i funkcjonalności obszarów zdegradowanych,
- utworzenie wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych,
- zwiększenie dostępności do terenów zieleni oraz terenów rekreacyjnych,
- współpracę z instytucjami naukowymi i ekspertami w celu opracowania innowacyjnych rozwiązań technicznych i projektowych dla obszarów zdegradowanych.

Na terenie Gminy nie występują większe obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub remediacji. Stwierdza się jednak występowanie obszarów wymagających rekultywacji, tj. dzikich wysypisk śmieci na terenie Gminy Ryczywół. Główne zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na wskazanych terenach powinny uwzględniać:

- uwzględnienie wymogów wynikających z zasad zagospodarowania terenu w planie rekultywacji,
- wprowadzenie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Cele strategiczne oraz kierunki działań zawarte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów, które mieszkańcy napotykają na obszarze Gminy Ryczywół. Jednocześnie, są one zgodne i harmonijne z dokumentami strategicznymi o wyższym stopniu rangi na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym, takimi jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR), Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 oraz Strategia rozwoju powiatu obornickiego na lata 2023-2030. Współgranie celów jakie wyznacza Strategia z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji tego dokumentu.

Cel główny KSRR zakłada „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym". Cel ten uzupełniony jest 3 celami operacyjnymi:

- Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
- Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
- Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych, takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

Wizja rozwoju województwa wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku brzmi: „Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa."

Dokument zawiera następującą misję: „Samorząd Województwa umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju."

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców.
2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu.
3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski.
4. Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku wskazuje również Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), które są podstawą terytorialnego ukierunkowania celów interwencji. Do obszarów tych należy w szczególności kierować interwencję publiczną obejmującą finansowane z różnych źródeł inwestycje, w tym gospodarcze, infrastrukturalne i zasoby ludzkie. Dotyczy to zarówno obszarów charakteryzujących się największym potencjałem rozwojowym, które mają znaczący wpływ na wzrost konkurencyjności regionu, jak i obszarów o najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej, które wymagają wsparcia, aby zapobiec ich dalszej marginalizacji.

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, Gmina Ryczywół nie została włączona do obszarów strategicznej interwencji definiowanych na poziomie regionalnym.

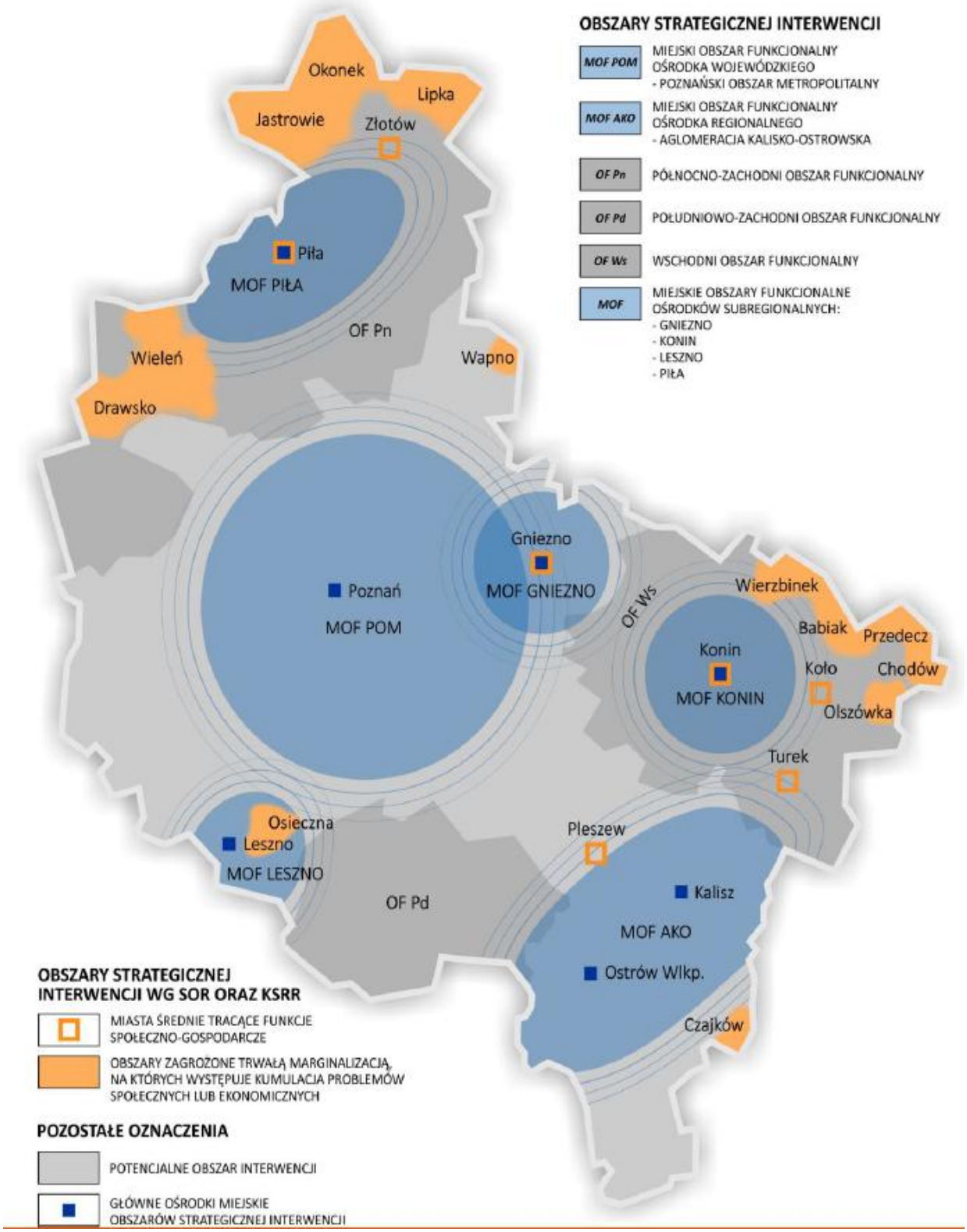

Ryc. 11. Obszary strategicznej interwencji w województwie wielkopolskim
Źródło: Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.

Tab. 3. Spójność celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku oraz Strategią rozwoju powiatu obornickiego na lata 2023-2030

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku	Strategia rozwoju powiatu obornickiego na lata 2023-2030	Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035
Cel strategiczny 1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców 1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu 1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy	**Cel strategiczny 1. Nowoczesna gospodarka oraz lokalny rynek pracy** 1.1. Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną Powiatu 1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i nowych inwestycji w ważnych dla Powiatu sektorach gospodarki 1.3. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zintegrowaną ofertę turystyczną Powiatu 1.4. Wspieranie procesów w zakresie modernizacji i rozwoju sektora rolno-spożywczego w Powiecie 1.5. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy	**Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki** II.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz rozwój nowoczesnego rolnictwa II.2. Rozwinięta oferta rekreacyjno-wypoczynkowa oraz promocja Gminy **Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego** III.1. Wysokiej jakości system kształcenia i opieki nad dziećmi
Cel strategiczny 2: Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu	**Cel strategiczny 2. Aktywne społeczeństwo oraz wyższa jakość życia mieszkańców Powiatu** 2.1. Rozwój nowoczesnych form edukacji i kształcenia w powiecie 2.2. Poprawa dostępności mieszkańców do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej 2.3. Poprawa dostępu mieszkańców do usług kultury, sportu i rekreacji 2.4. Zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa publicznego w Powiecie 2.5. Rozwój sfery usług społecznych oraz integracja osób wykluczonych	**Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska** I.2. Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura techniczna **Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki** II.2. Rozwinięta oferta rekreacyjno-wypoczynkowa oraz promocja Gminy **Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego** III.2. Usługi społeczne odpowiadające na potrzeby mieszkańców III.3. Ciekawa oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

Cel strategiczny 3: Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej	**Cel strategiczny 3. Czyste środowisko naturalne oraz uporządkowana przestrzeń do życia** 3.1. Rozwój infrastruktury i inicjatyw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej 3.2. Ochrona oraz zrównoważone korzystanie z zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego w Powiecie 3.3. Zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń powietrza na terenie Powiatu 3.4. Wspieranie działań w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatycznym w Powiecie	**Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska** I.1. Funkcjonalna przestrzeń I.2. Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura techniczna I.3. Ochrona środowiska i ograniczanie skutków zmian klimatycznych
Cel strategiczny 4: Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju	**Cel strategiczny 4. Nowoczesna administracja publiczna** 4.1. Poprawa efektywności administracji oraz jakości oferowanych przez nią usług 4.2. Cyfryzacja jednostek organizacyjnych powiatu i ich zasobów 4.3. Poprawa skuteczności działań promocyjnych Powiatu 4.4. Rozwój współpracy instytucjonalnej powiatu w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym	**Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska** I.1. Funkcjonalna przestrzeń

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku oraz Strategii rozwoju powiatu obornickiego na lata 2023-2030.

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 jest kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Wdrażanie Strategii

Strategia realizowana będzie w latach, na jakie przyjęty został dokument, a więc w latach 2025-2035. Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki organizacyjne Gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Ryczywół, Rada Gminy Ryczywół oraz Urząd Gminy w Ryczywole, jednostki organizacyjne i partnerzy Gminy.

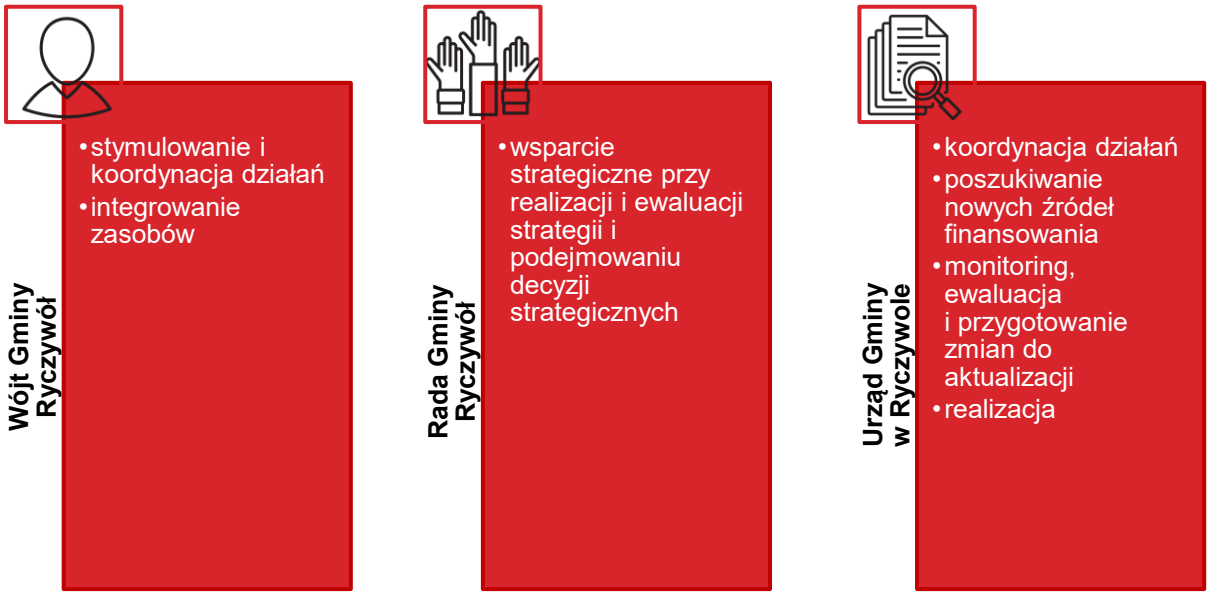

W celu zachowania nadrzędności oraz spójności Strategii wobec innych planów, programów i dokumentów o charakterze strategicznym, opracowywanych w Gminie na potrzeby realizacji zadań, rekomenduje się ich aktualizację zgodnie z celami strategicznymi. Zagwarantowanie spójnego podejścia do polityki rozwoju wymagać zatem będzie uwzględnienia zapisów Strategii w zakresie konkretnych obszarów zarówno w dokumentach wieloletnich, jak i programach przyjmowanych rokrocznie. Pozwoli to wzmocnić efekt podejmowanych działań i jednocześnie uszczegółowić zapisy Strategii.

Wdrażając Strategię, Gmina Ryczywół będzie dbać o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez okoliczne podmioty z jej otoczenia (w szczególności z terenu powiat obornickiego).

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

W celu zaangażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych częściach Gminy.

Monitoring i ewaluacja Strategii

W celu sprawdzenia efektywności prowadzonych działań zakłada się przeprowadzenie analizy stopnia realizacji zakładanych celów. Prowadzenie monitoringu pozwala na weryfikację i reakcję w przypadku występowania negatywnych zjawisk, a także wprowadzenie aktualizacji dokumentu, o ile zajdzie taka potrzeba.

Monitoring będzie odbywał się przy pomocy tabeli ewaluacyjnej, stanowiącej załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. W tabeli znajduje się miejsce na wprowadzenie jednostki odpowiedzialnej za realizację celów, a także kolumny z planowaną datą wykonania zadania oraz datą faktyczną. Na podstawie tego uzupełniona zostanie ostatnia część tabeli ewaluacyjnej, zawierająca informacje na temat stanu realizacji działań. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części osiągnięto założony cel operacyjny, a dalej strategiczny.

Śledzenie postępu realizacji celów wspomoże coroczne opracowywanie Raportu o stanie Gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Aktualizacja Strategii

Bieżące monitorowanie i ocena skuteczności działań Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 będzie przesłanką do zareagowania, a tym samym wprowadzenia zmian w dokumencie w przypadkach uzasadnionych. W momencie, gdy Wójt Gminy Ryczywół we wsparciu pracowników Urzędu Gminy w Ryczywole zauważy konieczność modyfikacji Strategii Rozwoju Gminy, Wójt Gminy występuje do Rady Gminy Ryczywół z wnioskiem o jego zmianę.

Ewentualna aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 będzie następować w trybie przewidzianym w art. 10f ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym, który stanowi, iż strategia rozwoju Gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna Gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa. Do aktualizacji strategii rozwoju Gminy stosuje się wtedy zapisy z art. 10f ust. 1–4 ustawy o samorządzie gminnym.

6. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Ryczywół na bieżąco bada i analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, m.in. w ramach Funduszy Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027;
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027);
- ogólnopolskie programy operacyjne;
- programy rządowe, w tym m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Aktywny Maluch, Senior+, Dostępność Plus oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 będzie głównym dokumentem określającym kierunki wsparcia finansowanego ze środków Unii Europejskiej w województwie wielkopolskim w okresie budżetowym 2021-2027.

W ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027 samorząd będzie miał możliwość korzystania z nowej puli dofinansowań. Polityka spójności na lata 2021-2027 docelowo obejmie fundusze takie jak:

- **EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- **FS** – Fundusz Spójności,
- **EFS+** – Europejski Fundusz Społeczny+.

Do programów krajowych w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 należą m.in.:

- **FEnIKS** – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
- **FERS** – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
- **FERC** – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy, 7
- **PTFE** – Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,
- **FEPŻ** – Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację działań założonych w Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych, oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w Strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych jednostek Urzędu oraz jednostek organizacyjnych Gminy Ryczywół.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem obornickim oraz województwem wielkopolskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadań.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych będzie budżet Gminy oraz Wieloletnia Prognoza Finansowa. Gmina Ryczywół będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe, przeznaczane będą na realizację

Id: 4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB. Podpisany

zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczane będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.

Poniższa tabela przedstawia prognozę wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2025-2029 na podstawie uchwały nr VIII/62/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 20 grudnia 2024 roku w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Ryczywół na lata 2025-2029. W analizowanych latach suma dochodów ogółem wyniesie ponad 201,6 mln zł z czego dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych wyniosą ponad 30 mln zł, podatku od nieruchomości wyniosą ponad 17 mln zł. Z kolei suma wydatków ogółem w latach 2025-2029 będzie kształtować się na poziomie ponad 199,7 mln zł.

Tab. 4. Prognozowane środki budżetowe Gminy Ryczywół na lata 2025-2029 (zł)

Lata	Dochody ogółem	w tym:		Wydatki ogółem
		PIT	podatek od nieruchomości	
2025	43 298 517,66	5 622 544,00	3 187 555,00	43 115 952,36
2026	37 545 868,00	5 796 843,00	3 286 369,00	36 777 968,00
2027	38 953 838,00	6 014 225,00	3 409 608,00	38 453 838,00
2028	40 336 700,00	6 227 730,00	3 530 649,00	39 836 700,00
2029	41 466 127,00	6 402 106,00	3 629 507,00	41 466 127,00
Suma	**201 601 050,66**	**30 063 448,00**	**17 043 688,00**	**199 650 585,36**

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr VIII/62/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 20 grudnia 2024 roku w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Ryczywół na lata 2024-2025.

Natomiast potencjał inwestycyjny Gminy Ryczywół rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2025-2029 wyniesie ponad 13,6 mln zł. Należy jednak mieć na uwadze, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy przedstawia szacunkowe wartości.

DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ **GMINY RYCZYWÓŁ**

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY 55

1.1. Informacje ogólne 55

1.2. Transport i łączność 56

1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne 60

1.4. Walory przyrodnicze i turystyczne 64

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY 69

2.1. Gospodarka lokalna 69

2.2. Infrastruktura i środowisko 75

Urządzenia sieciowe 75

Ochrona środowiska i odnawialne źródła energii 77

Gospodarka odpadami 81

2.3. Stan finansów samorządowych 83

Wykonanie budżetu 83

Struktura dochodów i wydatków 85

Fundusze Europejskie 88

Rządowy Fundusz Polski Ład 89

Potencjał inwestycyjny 89

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY 91

3.1. Demografia 91

3.2. Kapitał społeczny 95

Żłobki i przedszkola 95

Szkoły 96

Kultura i sport 100

Bezpieczeństwo publiczne 102

Otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne Gminy 103

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna 105

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Informacje ogólne

Gmina Ryczywół jest jednostką wiejską położoną w północno-zachodniej części powiatu obornickiego, w północnej części województwa wielkopolskiego. Zgodnie z danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Gmina Ryczywół zamieszkiwana była w 2023 roku przez 6 802 mieszkańców. Gmina pod tym względem jest najmniejszą jednostką w powiecie, a liczba jej ludności odpowiada 12% ludności powiatu obornickiego. Gmina Ryczywół zajmuje powierzchnię 154,54 km^2, co odpowiada 21,8% powierzchni powiatu. Gęstość zaludnienia na terenie Gminy Ryczywół wynosi ok. 44 os./km^2. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, zajmujące ok. 70% powierzchni. Lesistość w Gminie kształtuje się na poziomie ok. 22%, a największe kompleksy leśne zlokalizowane są w południowej części Gminy, w pobliżu miejscowości: Ludomicko, Chlebowo, Lipa i Dąbrówka Ludomska. Gmina Ryczywół graniczy:

- od północy z gminami Budzyń (powiat chodzieski) i Czarnków (powiat czarnkowsko-trzcianecki),
- od wschodu z gminą Rogoźno (powiat obornicki),
- od południa z gminą Oborniki (powiat obornicki),
- od zachodu z gminą Połajewo (powiat czarnkowsko-trzcianecki).

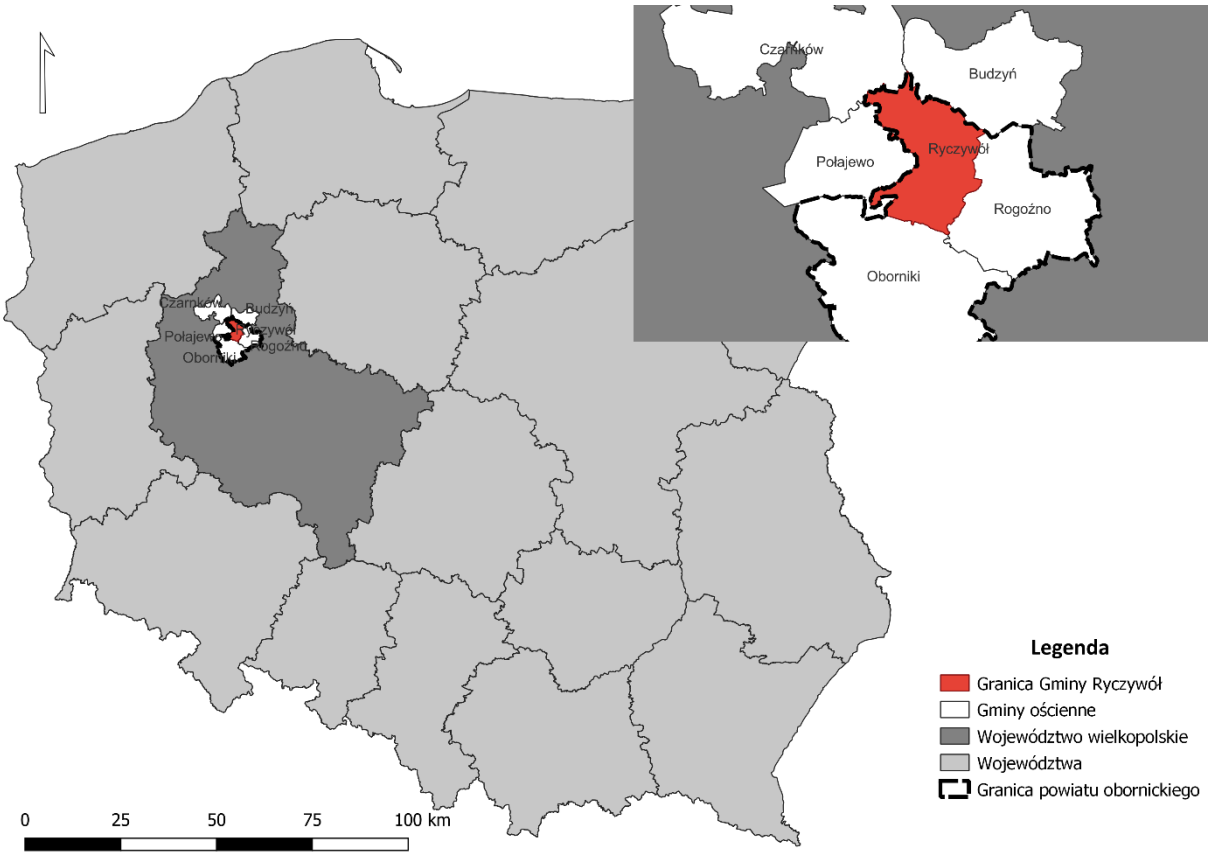

Ryc. 1. Położenie Gminy Ryczywół na tle województwa, powiatu i gmin sąsiadujących
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Gmina Ryczywół podzielona jest na 14 sołectw: Ninino, Gorzewo, Wiardunki, Ludomy, Zawady, Piotrowo, Skrzetusz, Tłukawy, Gościejewko, Radom, Dąbrówka Ludomska, Łopiszewo, Lipa i Ryczywół.

1.2. Transport i łączność

Infrastruktura transportowa i zapewnienie łączności oraz dostępności są jednymi z podstawowych czynników wpływających na możliwości rozwojowe jednostki samorządy terytorialnego.

Szczególnie wrażliwym aspektem jest jakość oraz dostępność dróg kołowych. Wpływa ona na poziom życia mieszkańców Gminy w sposób bezpośredni, warunkując m.in. dostęp do rynku pracy, edukacji i oświaty, a także podstawowych usług. Rolniczy charakter analizowanej jednostki wpływa na fakt, iż skupiska osadnicze są stosunkowo odlegle zlokalizowane względem siebie. Ponadto, na terenach zalesionych ukształtowały się niewielkie osady. Rozczłonkowana struktura sieci osadniczej determinuje konieczność posiadania rozbudowanej sieci dróg kołowych. Jest ona również jednym z głównych powodów znacznego udziału dróg gruntowych w ogólnej strukturze. Blisko 57% dróg gminnych, do których zalicza się również drogi dojazdowe i wewnętrzne pozostaje nieutwardzona.

Przez teren Gminy Ryczywół nie przebiegają drogi ekspresowe ani krajowe. Główny szkielet komunikacyjny stanowi droga wojewódzka nr 178 (DW178), biegnąca przez południową część Gminy w kierunku północno-zachodnim na odcinku 8,25 km. Ośrodek lokalny – Ryczywół dostępny jest tylko za pośrednictwem biegnących dróg powiatowych i gminnych. Należy jednak zaznaczyć, że w momencie opracowywania niniejszej Diagnozy, planowana była budowa obwodnicy Ryczywołu.

Na gminną sieć drogową składają się:

- droga wojewódzka nr 178 relacji Oborniki-Wałcz o łącznej długości na terenie Gminy wynoszącej 8,25 km,
- drogi powiatowe o łącznej długości 60,986 km,
- drogi gminne o łącznej długości 107,584 km.

Niedaleko zachodniej granicy Gminy biegnie droga ekspresowa S11 docelowo łącząca Piekary Śląskie z Kołobrzegiem. Dojazd do trasy o ruchu przyspieszonym z miejscowości Ryczywół zajmuje ok. 12 min. Przebieg trasy znacząco wpływa na dostępność komunikacyjną Gminy, jednocześnie nie ingerując w jej wiejski charakter krajobrazu.

W Gminie Ryczywół obserwuje się również znaczny udział dróg wewnętrznych, często służących jako drogi dojazdowe do pól uprawnych. Poza miejscowością Ryczywół, zagęszczenie sieci komunikacyjnej obserwuje się w południowych krańcach Gminy. Należy jednak podkreślić, iż są to głównie drogi leśne, nieutwardzone. Ich obecność nie wpływa na wyższą dostępność komunikacyjną tego terenu. Niejednokrotnie w przypadku ulewnych deszczy drogi szutrowe w rejonie torfowisk czy zalesionych terenów w południowej części Gminy stają się nieprzejezdne dla samochodów osobowych lub terenowych. Wówczas jedynym środkiem transportu pozostają znacznie lżejsze quady lub motocykle.

Drogi w Gminie Ryczywół podlegają regularnym nadzorom i kontroli. Dwa razy do roku w obecności pracownika Urzędu Gminy oraz pracownika Starostwa Powiatowego w Obornikach prowadzony jest przegląd stanu oznakowania poziomego i pionowego dróg. W przypadku zgłoszeń ze strony użytkowników lub zdarzeń drogowych każdorazowo podejmowana jest inspekcja doraźna stanu nawierzchni oraz elementów towarzyszących. W 2025 roku planuje się wykonanie pełnej ewidencji dróg na terenie Gminy.

Wśród najpilniejszych działań inwestycyjnych w zakresie dróg i infrastruktury towarzyszącej należy wskazać:

- remont drogi powiatowej w ciągu ul. Czarnkowskiej w m. Ryczywół,
- budowę ulicy Kolejowej w m. Ryczywół w stronę do targowiska,
- modernizację oświetlenia drogowego na terenie Gminy Ryczywół, poprzez wymianę opraw na energooszczędne.

Ryc. 2 Układ komunikacyjny Gminy Ryczywół
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

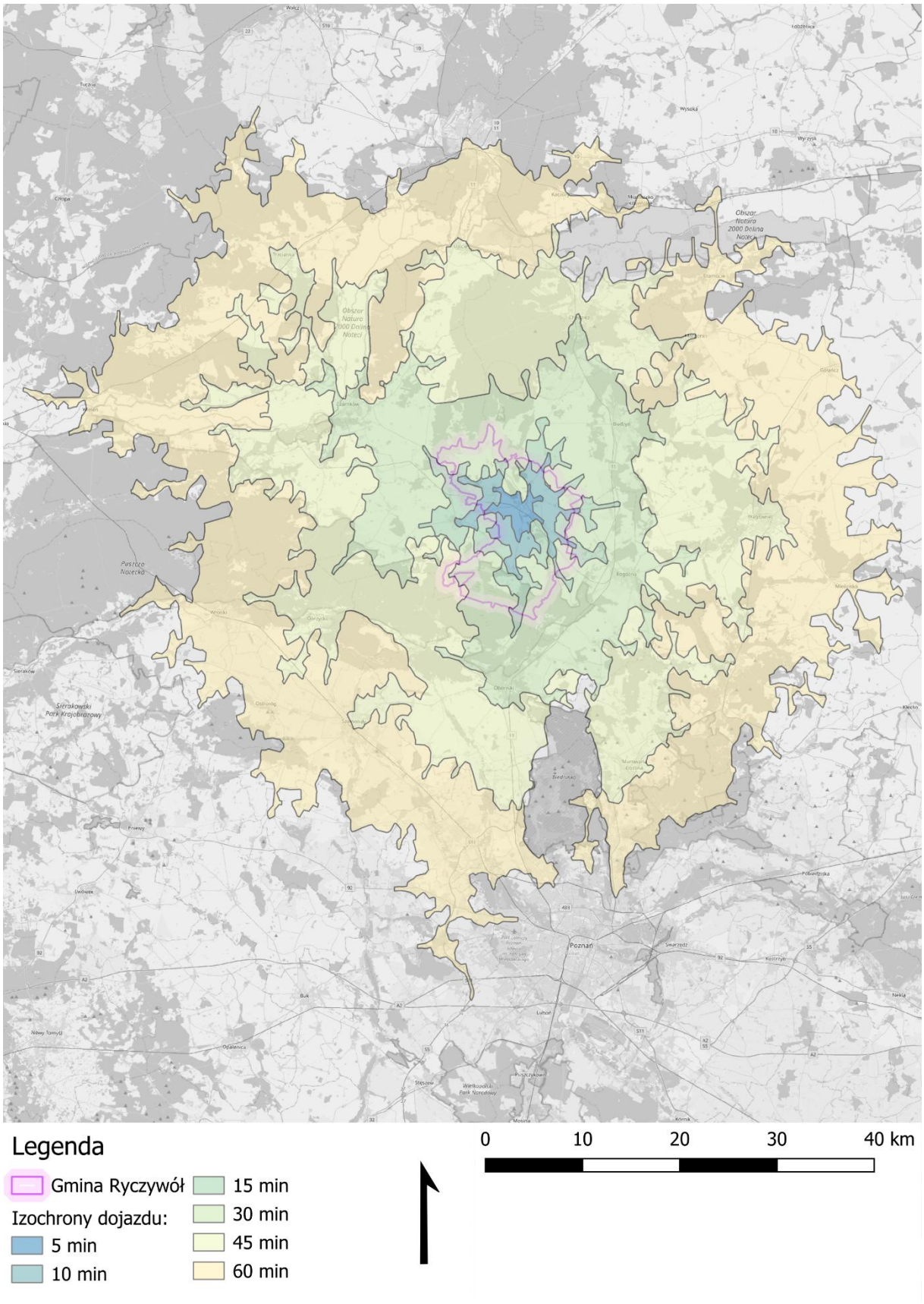

Ryc. 3 Zakres izochron dojazdu samochodem osobowym z Ryczywołu
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.openrouteservice.org.

Odległość czasowa dzieląca Gminę Ryczywół od ośrodka powiatowego, miasta Oborniki wynosi ok. 25 min podróży samochodem osobowym. Podróż do ośrodka wojewódzkiego – miasta Poznania zajmuje z kolei ok. 1 godz. 10 min. W czasie ok. 1 godziny podróży mieszkańcy Gminy Ryczywół mogą dotrzeć do miasta Piły. Dostępność komunikacyjną Gminy należy określić jako niedostateczną. Przede wszystkim na terenie Gminy Ryczywół brakuje rozwiniętych, alternatywnych wobec samochodu osobowego form transportu, w tym komunikacji zbiorowej.

Autobusowy transport zbiorowy w Gminie Ryczywół organizowany jest przez Gminę, a operatorem połączeń jest podmiot prywatny. Wiele miejscowości w Gminie pozostaje wyłączonych z obsługi przez transport zbiorowy. Wśród nich wskazać można Łopiszewo, Krężoły, Drzonek, Chlebowo, czy Ludomicko. Widoczna jest zatem potrzeba rozwoju transportu zbiorowego, również w zakresie pozostałych miejscowości w Gminie Ryczywół.

Przez Gminę Ryczywół przebiega obecnie nieczynna linia kolejowa nr 206. W ramach projektu „Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego na liniach kolejowych nr 390/236 Czarnków – Rogoźno – Wągrowiec" możliwe jest jednak przywrócenie ruchu pasażerskiego w Ryczywole. Projektowana linia kolejowa przewiduje lokalizację przystanku kolejowego w Ryczywole, co usprawniłoby podróż zarówno do Rogoźna, Obornik jak i Poznania. Według obecnych informacji otwarcie linii ma nastąpić w 2029 roku.

Najbliższy port lotniczy zlokalizowany jest w Poznaniu (Port Lotniczy Poznań im. Henryka Wieniawskiego), do którego dojazd z terenu Gminy Ryczywół zajmuje ok. 1 godz.

1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Nadrzędnym dokumentem określającym podstawowe ramy prowadzenia polityki przestrzennej w skali regionalnej jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Zgodnie z jego ustaleniami Gmina Ryczywół zaliczona została do wiejskiego obszaru funkcjonalnego (Ryc. 4).

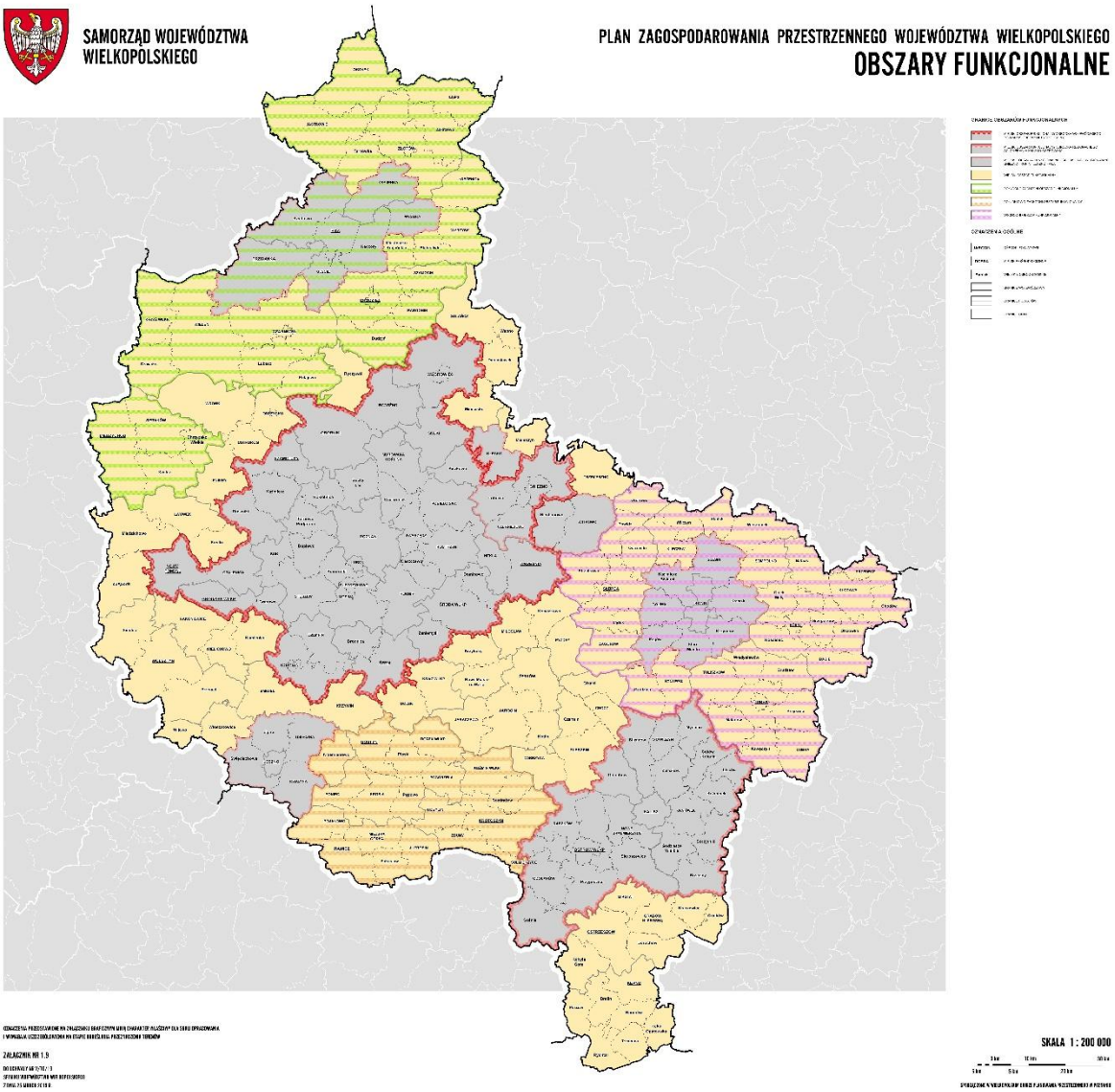

Ryc. 4. Granice miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim
Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Dla wiejskiego obszaru funkcjonalnego zdefiniowano cele polityki przestrzennej, w tym cel kluczowy, rozumiany jako nadrzędny względem pozostałych. Celem nadrzędnym dla rozwoju przestrzennego wiejskiego obszaru funkcjonalnego ma być *kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej ukierunkowane na podnoszenie jakości życia mieszkańców, poprawę dostępności do usług oraz osiągnięcie wysokiego poziomu konkurencyjności i dostępności obszaru*. Dla realizacji celu kluczowego sformułowano następujące cele w zakresie polityki przestrzennej:

Cel 1. Poprawa jakości przestrzeni osadniczej miast i wsi
Cel 2. Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej
Cel 3. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Cel 4. Wzmacnianie potencjału społeczno-gospodarczego
Cel 5. Poprawa dostępności komunikacyjnej
Cel 6. Rozbudowa systemów infrastruktury technicznej.

W zakresie pozostałych interwencji Gminę Ryczywół zaliczono również do:

- obszarów wiejskich wymagających wsparcia procesów rozwojowych,
- obszarów ochrony gleb dla celów produkcji rolnej,
- obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy,
- obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych,
- obszarów o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe,
- obszarów o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich.

W Planie Zagospodarowana Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego wskazano, że ze względu na swoje położenie w znacznej odległości od większych ośrodków miejskich oraz niską dostępność komunikacyjną stymulacja rozwoju Gminy może być utrudniona. Głównym obszarem problemowym w Gminie Ryczywół będzie zatem jej dostępność komunikacyjna, ograniczona dostępność rynku pracy oraz możliwości przyciągania atrakcyjnych inwestorów. Nie wyłączając otoczenia zewnętrznego Gminy, wskazuje to na konieczność poszukiwania bodźców rozwojowych w jej wewnętrznym otoczeniu.

Kreowanie rozwoju w ujęciu oddolnym, korzystającym w swej podstawie z czynników endogenicznych wymusza syntezę aspektów: społecznego i gospodarczego, przy jednoczesnym poszanowaniu i maksymalnym wykorzystaniu zasobów, w tym przestrzeni.

Aktem kierownictwa wewnętrznego, obejmującym całe terytorium Gminy jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ryczywół przyjęte uchwałą nr XXII/187/2020 Rady Gminy Ryczywół z dnia 4 grudnia 2020 r. Zgodnie z tym dokumentem, polityka przestrzenna Gminy Ryczywół ma być kształtowana w oparciu o 3 sformułowane cele strategiczne rozwoju:

- Zapewnienie mieszkańcom możliwie najlepszego poziomu życia poprzez stymulowanie wzrostu w lokalnej sferze gospodarczej, a przez to generowanie dochodów zarówno w sektorze podmiotów, jak i w sektorze gospodarstw domowych, a pośrednio również dochodów do budżetu gminy,
- Zapewnienie wysokiej jakości obsługi administracyjnej i zarządzania strategicznego przez aparat samorządowy, umożliwiających długofalowy rozwój gminy i pozyskiwanie partnerów dla przedsięwzięć rozwojowych, wpływających m.in. na zmniejszanie bezrobocia,
- Zachowanie zasobów naturalnych, architektonicznych i kulturowych, zachowanie ładu przestrzennego oraz harmonii pomiędzy naturalnym krajobrazem wraz z tradycyjnym budownictwem wiejskim oraz nowymi obiektami.

Bazując na powyższych celach w Gminie Ryczywół wyznaczono również poszczególne strefy, charakteryzujące się odmiennym sposobem zagospodarowania i użytkowania gruntów. Tym samym wyznaczono:

- Strefę A – procesów urbanistycznych, zawierającą głównie tereny zurbanizowane wsi Ryczywół, rozciągające się w środkowej części gminy jako obszar predestynowany do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym funkcji: mieszkaniowej, gospodarczej i usługowej;
- Strefę B – mieszkalno-rekreacyjną – obejmującą tereny zurbanizowane Gminy, na których rozwija się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, w szczególności zaś miejscowości Ludomy, Lipa i Dąbrówka Ludomska;
- Strefę C – mieszkalno-rolniczą – obejmującą przede wszystkim tereny intensywnie użytkowane rolniczo wraz z towarzyszącą im zabudową mieszkaniową i gospodarczą, predestynowaną do dalszej intensyfikacji produkcji rolnej wraz z uzupełnianiem zabudowy mieszkaniowej;
- Strefę D – doliny rzeki Flinty – przebiegającą od północy w kierunku południowym wzdłuż doliny rzeki Flinty,
- Strefę E – leśną – obejmującą główne kompleksy leśne w południowej części Gminy, w tym obszary NATURA2000 i rezerwat przyrody „Bagno Chlebowo”.

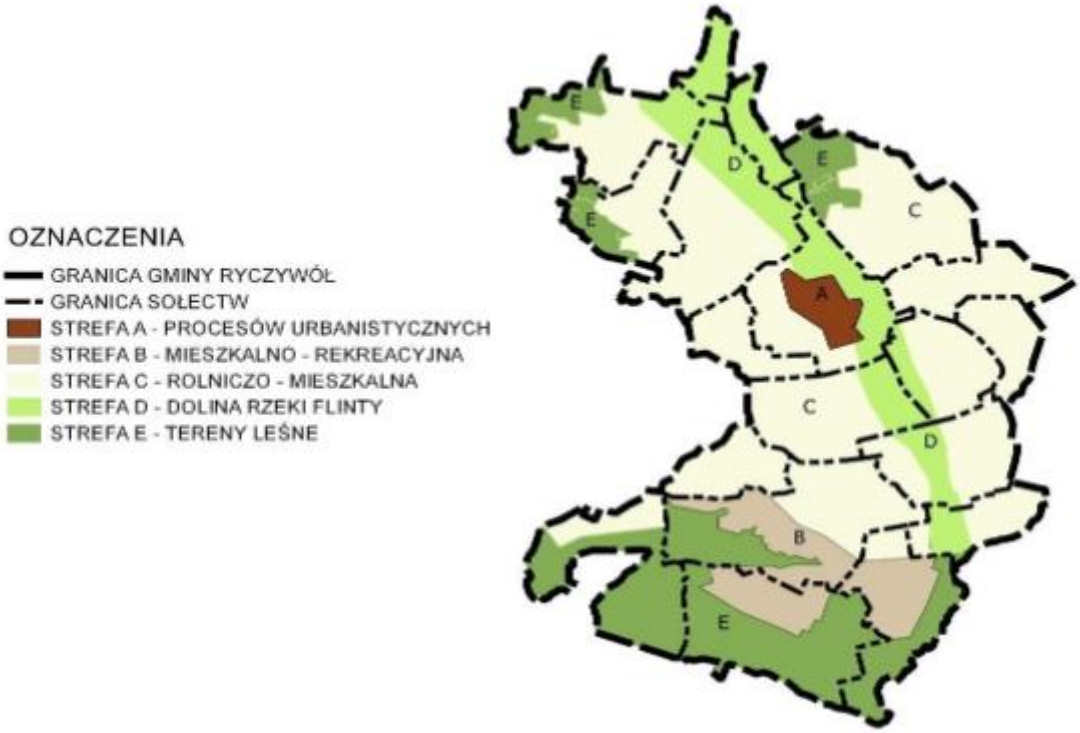

Ryc. 5 Struktura przyrodniczo-funkcjonalna Gminy Ryczywół
Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ryczywół.

W związku z nowelizacją ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przyjęta została uchwała nr II/13/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 27 maja 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Ryczywół. Będzie to dokument stanowiący akt prawa miejscowego, a zatem ściślej niż studium wpływający na kształtowanie długofalowej polityki przestrzennej Gminy, rzutującej również na możliwości rozwojowe.

Całkowita powierzchnia Gminy Ryczywół wynosi 154,54 km^2, z czego ok. 70% powierzchni zajmują użytki rolne, a kolejne ok. 22% lasy. Świadczy to nie tylko o rolniczym charakterze Gminy, ale również stosunkowo ekstensywnym sposobie jej zagospodarowania. Większym skupiskiem ludności pozostaje Ryczywół, który niegdyś posiadał prawa miejskie. Obecnie w miejscowości tej wciąż widoczny jest historyczny układ urbanistyczny kształtowany na wzór średniej wielkości miasta średniowiecznego, z czterema drogami wylotowymi od rynku – obecnie Placu 1 Maja. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP) jako narzędzia realizacji długofalowej polityki przestrzennej Gminy, obejmują zaledwie ok. 1% jej powierzchni. Łącznie, na terenie Gminy obowiązuje 11 aktów prawa miejscowego, w tym 3 MPZP sporządzone przed 2003 r., a zatem wprowadzeniem obecnie obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Obowiązujące plany miejscowe mają charakter punktowy, nie odnosząc się holistycznie do uwarunkowań gminnych ani nie modelując w oparciu o dostępne metody prognostyczne dalszego charakteru zagospodarowania Gminy. W MPZP wskazywano pojedyncze tereny inwestycyjne, usługowe, eksploatacji surowców, rozwoju odnawialnych źródeł energii, w tym elektrowni wiatrowych. Poniższa rycina wskazuje zasięg przestrzenny obowiązujących w Gminie Ryczywół MPZP.

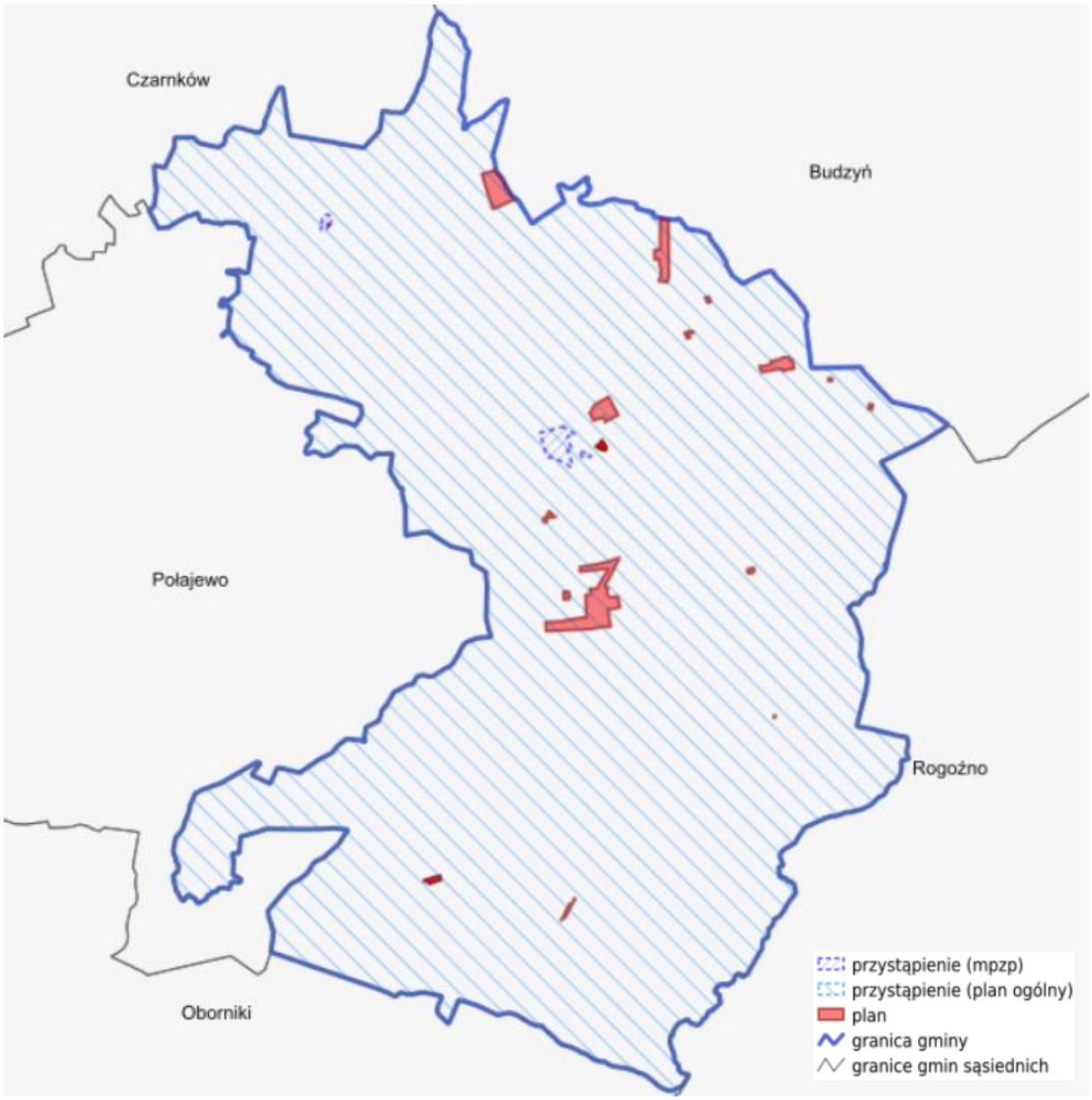

Ryc. 6 Zasięg przestrzenny obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Ryczywół
Źródło: https://ryczywol.e-mapa.net/wykazplanow/.

W trakcie opracowania pozostaje 6 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których opracowanie wpłynie na wzrost powierzchni Gminy objętej MPZP do ok. 24%. Niewielki odsetek powierzchni Gminy objęty miejscowymi planami znajduje odzwierciedlenie w liczbie wydawanych decyzji o warunkach zabudowy (WZ). W Gminie Ryczywół obserwuje się stosunkowo wysoki ruch budowlany, bowiem średnio w latach 2019-2023 wydawano w ciągu roku 66 decyzji o warunkach zabudowy. Przeliczając liczbę wydawanych decyzji na 1 tys. mieszkańców, w Gminie Ryczywół wydawano ich więcej niż miało to miejsce średnio w powiecie obornickim. W 2023 roku w Gminie wydano 7,35 decyzji WZ na 1 tys. mieszkańców, a w powiecie zaledwie 5,07 decyzji.

Tab. 5. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w latach 2019-2023

		2019	2020	2021	2022	2023
Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu						
ogółem	Ryczywół	75	54	101	49	50
	powiat	381	375	488	332	298
na 1 tys. mieszkańców	Ryczywół	10,28	7,75	14,58	7,17	7,35

	powiat	6,37	6,34	8,25	5,63	5,07
Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym						
ogółem	Ryczywół	25	30	35	35	39
	powiat	299	309	358	287	277
na 1 tys. mieszkańców	Ryczywół	3,43	4,31	5,05	5,12	5,73
	powiat	5,00	5,22	6,05	4,87	4,71
w tym nowe budynki mieszkalne (%)	Ryczywół	52,00	30,00	57,14	45,71	48,72
	powiat	68,56	63,11	68,44	63,41	55,23
w tym nowe budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (%)	Ryczywół	48,00	70,00	42,86	54,29	51,28
	powiat	31,44	36,89	31,56	36,59	44,77

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

O intensywności ruchu budowlanego świadczą również wydane pozwolenia na budowę oraz zgłoszenia budowy z projektem budowlanym. Rok 2023 był pod tym względem rekordowy w Gminie Ryczywół, bowiem łącznie wydano 39 pozwoleń na budowę oraz zgłoszeń budowy z projektem budowlanym. Średnio na 1 tys. mieszkańców Gminy Ryczywół przypadło 5,73 pozwolenia i zgłoszenia, podczas gdy w powiecie obornickim było to 4,71 inwestycji budowlanej. W Ryczywole w 2023 roku nieznacznie przeważały wśród pozwoleń i zgłoszeń dokumenty dotyczące nowych budynków zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej, które stanowiły 51,28% ogółu wpływających wniosków. Nowe budynki mieszkalne stanowiły z kolei pozostałe 48,72%. W tym zakresie, wyższy odsetek pozwoleń i zgłoszeń budowy nowych budynków mieszkalnych obserwuje się średnio w powiecie, gdzie wyniósł on w 2023 roku 55,23%.

Głównymi ośrodkami rozwoju zabudowy mieszkaniowej, w których obserwuje się największy ruch budowlany są Ryczywół oraz Lipa. W przypadku Ryczywołu powstają nowe budynki wielorodzinne, z kolei w Lipie obserwuje się rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Wpływ na intensyfikację ruchu budowlanego w przypadku Lipy może mieć przede wszystkim lokalizacja w południowej części Gminy, w niedalekiej odległości od drogi wojewódzkiej nr 178, która umożliwia dojazd do ośrodka powiatowego – miasta Oborniki w ok. 15 min. Dzięki wyższej dostępności komunikacyjnej większego ośrodka miejskiego jakim są Oborniki, Lipa staje się atrakcyjnym miejscem zamieszkania.

Wśród głównych ośrodków rozwoju lokalnego poza Ryczywołem należy również wskazać Ludomy. Ludomy to wieś położona w centralnej części Gminy, którą na część wschodnią i zachodnią dzieli przebiegająca droga wojewódzka nr 178. Lokalizacja w pobliżu ważnego ciągu komunikacyjnego pozwoliła na rozwój funkcji mieszkaniowych i gospodarczych w miejscowości, co z kolei przełożyło się również na rozwój oferty usług, w tym: handlowych, edukacyjnych, sportowych czy rekreacyjnych. Obecnie, obok Ryczywołu, jest to drugi najważniejszy ośrodek wielofunkcyjny na terenie Gminy.

Istotnym elementem wpływającym na percepcję przestrzeni oraz poczucie ogólnej estetyki związane z zachowaniem ładu przestrzennego są tereny zdegradowane lub nieużytkowane. Gmina Ryczywół posiada wielowiekową historię, z którą wiąże się znaczna liczba budynków i budowli zabytkowych, często będących w złym stanie technicznym. Gmina podjęła działania związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych, na mocy przyjętego Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Ryczywół do 2033 roku. Działania te mają za zadanie nie tylko wesprzeć lokalną społeczność w przezwyciężeniu stanu kryzysowego, ale również poprawić funkcjonalność przestrzeni publicznych, tworząc miejsca skupiające i rozwijające funkcje z zakresu: usług społecznych, kultury, rekreacji, wypoczynku czy aktywności gospodarczej.

1.4. Walory przyrodnicze i turystyczne

Gmina Ryczywół jest zlokalizowana na pograniczu dwóch wyszczególnionych jednostek fizjograficznych, co przejawia się również w jej krajobrazie. Zdecydowana większość Gminy położona jest w obrębie makroregionu Pojezierza Chodzieskiego, pokrytego glinami zwałowymi, piaskami i żwirami polodowcowymi. Na wspomnianych utworach geologicznych ukształtowały się głównie gleby brunatne lub cechujące się mniejszą żyznością, gleby pseudobielicowe. Gleby pseudobielicowe, o większej miąższości piasku i niższym poziomie próchnicy, pozwalają na uprawę mało wymagającej

roślinności. Południowo-zachodnie krańce Gminy położone są w obrębie makroregionu Doliny Eberswaldzko-Toruńskiej, mezoregionu Kotliny Gorzowskiej. Jest to szeroka dolina, która we wschodniej części rozwidla się na doliny Wisły oraz Noteci, w międzyrzeczu tworząc glacifluwialną rzeźbę terenu. Charakteryzuje się ona wysokim i rozległymi terasami zalewowymi, licznym wydmami, a także obecnością niewielkich jeziorek wytopiskowych. Tereny te ze względu na swoją wartość przyrodniczą, ale również siedliskową i krajobrazową w większości są objęte prawnymi formami ochrony przyrody. Wśród form ochrony przyrody ustanowionych na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w Gminie Ryczywół znajdują się:

- Rezerwat przyrody Bagno Chlebowo – jest to największy w skali kraju kompleks torfowisk, którego łączna powierzchnia wynosi ok. 300 ha. Rezerwat położony jest w obrębie Puszczy Noteckiej, w sąsiedztwie wsi Chlebowo. Specyficzne i nieobserwowane w innych miejscach kraju warunki przyrodnicze, stanowią siedlisko dla wielu zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, w tym m.in.: żmii zygzakowatej, bobra, żurawia, wrzosa pospolitego, wełnianki. Powołany w 1959 roku rezerwat nie posiada ustanowionego planu ochrony;
- Obszar chronionego krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka – obszar ten wyszczególniony został w granicach Pojezierza Chodzieskiego, celem ochrony i docenienia unikatowych krajobrazów przełomów rzek, meandrów oraz licznych wąskich rynien polodowcowych wraz z wykształconymi jeziorami przepływowymi. Ochroną objęte są także okresowo zalewane łąki wraz z trzcinowymi szuwarami, jak i występujące miejscowo lasy dębowo-grabowe;
- Obszar chronionego krajobrazu Puszcza Notecka – jest to obszar w ponad 80% pokryty lasami, zlokalizowany w granicach Pojezierza Poznańskiego oraz Kotliny Gorzowskiej. Sztucznie wprowadzony krajobraz leśny wśród rozległych, piaszczystych wydm wyróżnia się znacząco wśród pozostałej przyrody. Szczególną uwagę zwraca zaś jeden z największych w Europie kompleks wydm śródlądowych, dolina rzeki Miały oraz obecność wielu gatunków zwierząt, w tym chronionych wilka czy bobra;
- Obszar specjalnej ochrony siedlisk NATURA2000 Bagno Chlebowo – obszar powołany w celu ochrony naturalnych siedlisk występujących tam zwierząt, ustanowiony w granicach geodezyjnych obrębu ewidencyjnego Ludomicko;
- Obszar specjalnej ochrony siedlisk NATURA2000 Dolina Wełny – obszar obejmujący ochroną dolny, silnie meandrujący odcinek Wełny aż do jej ujścia do Warty. Na obszarze tym występują zalesienia, niewielkie eutroficzne starorzecza oraz łąki przybrzeżne, stanowiące naturalne siedlisko występowania wielu gatunków zwierząt;
- Obszar specjalnej ochrony ptaków NATURA2000 Puszcza Notecka – jest to wyznaczona część obszaru Puszczy Noteckiej, mająca na celu ochronę siedlisk ok. 25 różnych gatunków ptactwa, w tym m.in. bociana czarnego, dzięcioła czarnego czy puchacza Bobo.

Na terenie Gminy Ryczywół ustanowiono również ochronę dla 8 pomników przyrody ożywionej (według danych GDOŚ), do których zaliczone są pojedyncze drzewa oraz ich grupy. W Gminie nie ma zlokalizowanych pomników przyrody nieożywionej. Zasięg przestrzenny obszarowych form ochrony przyrody na terenie Gminy prezentuje poniższa rycina.

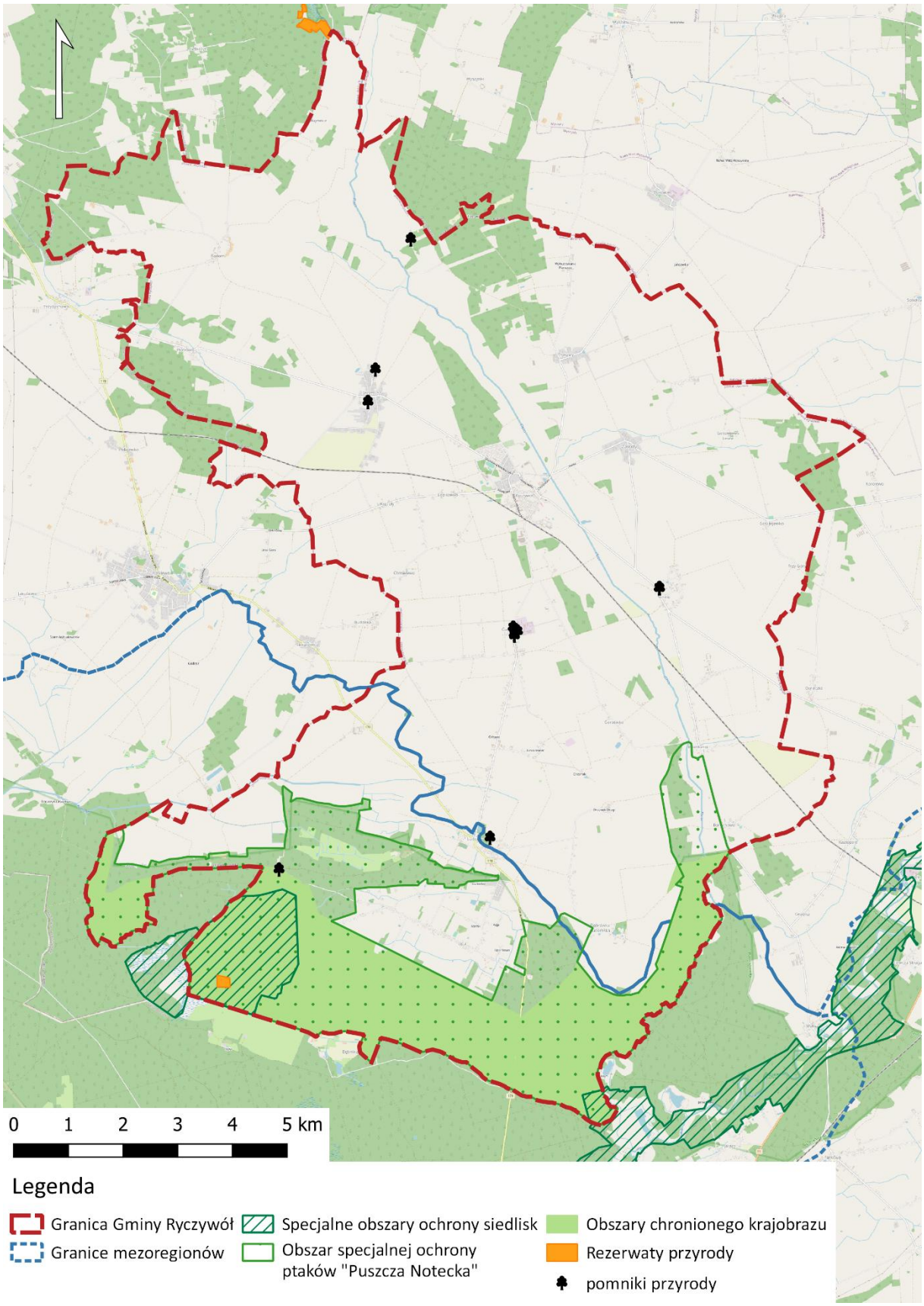

Ryc. 7 Obszarowe formy ochrony przyrody na terenie Gminy Ryczywół
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Z perspektywy intensywnej działalności rolniczej na terenie Gminy Ryczywół, niezwykle ważnym elementem są również warunki klimatyczne, które określić należy jako umiarkowanie korzystne dla rozwoju działalności rolniczej. Głównym aspektem wpływającym na ten stan rzeczy jest niski roczna suma opadów atmosferycznych, która nieznacznie przekracza 400 mm^3/km^2. Ilość, a właściwie niedobór wody w połączeniu z ocieplającym się klimatem wpływa na występowanie suszy oraz suszy fizjologicznej. Według raportów Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach w okresie od maja do czerwca 2024 roku susza dotknęła właściwie wszystkie analizowane uprawy: zboża jare, zboża ozime, kukurydzę na ziarno, kukurydzę na kiszonki, rzepak i rzepik, krzewy owocowe, truskawki i rośliny strączkowe. Przede wszystkim w przypadku zbóż jarych, susza występowała długotrwale w całym okresie wiosennym (od marca do końca czerwca).

W drodze analizy dokonanej przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach dokonano również delimitacji obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW) w zakresie rozwoju rolnictwa. W badaniu wykorzystano wiele wskaźników, których wynikiem końcowym było określenie wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP), który to wpływa na wysokość możliwej do uzyskania dopłaty w przeliczeniu na hektar powierzchni rocznie. Wskaźnik przeliczony został z dokładnością do obrębów ewidencyjnych, a przeprowadzona waloryzacja wykazała, iż warunki w Gminie Ryczywół do rozwoju rolnictwa przeciętne. Większość obrębów zaliczona została do ONW typu nizinnego-I, a dwa obręby ewidencyjne do ONW nizinnego-II.

W Gminie natomiast występuje umiarkowane zagrożenie erozją wietrzną oraz niskie zagrożenie erozją wodną w zakresie potencjału rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Dzięki obecnym terenom zieleni, ciekawym formom krajobrazowym oraz unikatowości środowiska Gmina dysponuje potencjałem do rozwoju funkcji turystycznych. Wśród atrakcji przyrodniczych na szczególne wyróżnienie zasługują lokalne torfowiska, do których można dotrzeć pieszo. Znajdują się tam również miejsca wędkarskie, gdzie pośród uroków przyrody można oddać się swoim zainteresowaniom. Wokół torfowisk poprowadzony jest również szlak rowerowy wiodący do granic rezerwatu przyrody Bagno Chlebowo. Szlak prowadzi leśnymi drogami Puszczy Noteckiej przez historyczne wioski Wiardunki i Ninino do Ryczywołu. Stamtąd z kolei biegnie w kierunku wsi Ludomy, Lipy i dociera do osady Chlebowo. Cała trasa mierzy 36 km. W okresie wiosenno-letnim szczególnie atrakcyjne były z kolei organizowane spływy kajakowe rzeką Flintą. Przez kilkanaście lat organizowany był również zimowy spływ, tzw. „Flinta Kowalowa", który gromadził pasjonatów kajakarstwa z całego kraju. Spływy organizowane były przez Gminę Ryczywół we współpracy z Lokalną Grupą Działania „Kraina Trzech Rzek". Niestety, w ostatnim czasie przez wzgląd na niski poziom wód rzecznych organizacja spływów jest niemożliwa. Ważnym elementem turystyczno-kulturowym stanowiącym pewien wyróżnik dla Gminy są obchody pierwszej majowej nocy, zwane „majówką". Wówczas mieszkańcy i turyści rozpalają ogniska wzdłuż koryta rzeki, rozświetlając noc witają tłumnie pełnię wiosny. To okazałe wydarzenie nie tylko integrujące mieszkańców i kształtujące tradycje, ale również atrakcyjne wizualnie i kulturowo dla osób odwiedzających Gminę.

Ważnym elementem turystycznym są też liczne zabudowania dworskie i pałacowe. Tereny dzisiejszej Gminy Ryczywół, przez wzgląd na walory przyrodnicze i krajobrazowe chętnie wybierane były przez rodziny szlacheckie i magnatów do budowy i urządzania rezydencji letnich. Pozostałością są zaś liczne dwory i pałace wraz z towarzyszącymi założeniami parkowymi. Choć stan techniczny większości zabudowań jest zły, a same pałace nie pełnią żadnych funkcji z pewnością stanowią ciekawy element przeszłości Gminy. Mogą również być ważną atrakcją turystyczną dla osób interesujących się historią czy architekturą. Potencjał ten jednak należy określić jako obecnie niewykorzystywany dla pobudzania rekreacji, wypoczynku i turystyki w Gminie Ryczywół. Poza samymi pałacami, warto zwrócić uwagę również na inne obiekty zabytkowe. Do rejestru zabytków nieruchomych województwa wielkopolskiego wpisane są bowiem:

- m. Chlebowo
  - park dworski, 2 poł. XIX w., nr rej.: A-459 z 11.10.1983 r.;
- m. Dąbrówka Lutomska
  - zespół pałacowy, poł. XIX w.:
    - pałac, nr rej.: A-1447 z 12.04.1973 r.,

- park, nr rej.: A-456 z 11.10.1983 r.;

- m. Gorzewo
  - zespół dworski, poł. XIX w., nr rej.: A-1690 z 4.04.1975 r.:
    - dwór,
    - park;
- m. Ludomki
  - zespół kościoła parafialnego, nr rej.: 671/Wlkp/A z 17.04.2008 r.:
    - kościół pw. św. Jana Chrzciciela, 1868-1894,
    - cmentarz kościelny,
    - plebania, 1889-1901,
    - ogród plebański z podwórzem gospodarczym, XIX/XX w.,
  - park dworski, XVIII/XIX w., nr rej.: A-457 z 11.10.1983 r.;
- m. Łopiszewo
  - park dworski, 2 poł. XIX w., nr rej.: A-458 z 11.10.1983 r.;
- m. Ninino
  - zespół pałacowy, 2 poł. XIX w.:
    - pałac, nr rej.: A-1691 z 4.04.1975 r.,
    - park, nr rej.: A-407 z 12.03.1982 r.;
- m. Orłowo
  - zespół dworski, k. XIX w.:
    - dwór, nr rej.: A-1692 z 4.04.1975 r.,
    - park, nr rej.: A-408 z 12.03.1982 r.;
- m. Ryczywół
  - kościół parafialny pw. św. Mikołaja, ul. Stepczyńskiego, 1924-1925, nr rej.: 670/Wlkp/A z 15.04.2008 r.,
  - cmentarz kościelny, jw.,
  - ogród plebański, jw.,
  - kościół ewangelicki, ul. Czarnkowska, 1896-1898, nr rej.: 537/Wlkp/A z 28.08.2007 r.,
  - cmentarz kościelny, jw.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna

Jednym z elementów charakteryzujących lokalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą Gminy jest liczba podmiotów gospodarczych działających na jej obszarze. Stanowi ona istotny wskaźnik poziomu przedsiębiorczości w granicach danej jednostki samorządowej. W poniższej Tabeli 2 przedstawiono kształtowanie się liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na obszarze powiatu obornickiego w latach 2019-2023.

Tab. 6. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie obornickim w latach 2019-2023

JST	2019		2023		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2019-2023
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
Powiat obornicki	6 892	100,0%	7 418	100,0%	526
Oborniki	4 475	64,9%	4 800	64,7%	325
Rogoźno	1 827	26,5%	1 982	26,7%	155
Ryczywół	590	8,6%	636	8,6%	46

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina Ryczywół jest jednostką najsłabiej rozwiniętą pod względem gospodarczym w powiecie obornickim. Należy jednak zwrócić uwagę, iż jako jedyna ma status gminy wiejskiej i charakteryzuje się rolniczym zagospodarowaniem. Gmina Ryczywół skupia 8,6% ogółu działalności gospodarczych zlokalizowanych w powiecie obornickim. Wzrost liczby działalności gospodarczych w analizowanych pięcioleciu jest równomierny do przeciętnego wzrostu odnotowanego w skali powiatu obornickiego, na co wskazuje zachowanie tożsamego odsetka działalności w obrębie Gminy. Przyrost w ujęciu absolutnym wyniósł z kolei 46 działalności gospodarczych. Dynamika rozwoju przedsiębiorczości wyniosła zatem niespełna 108%, co należy uznać za wynik korzystny. Wśród przeważających sekcji działalności podmiotów gospodarczych znalazły się zgodnie z PKD 2007: Sekcja F – Budownictwo (28% wszystkich działalności), Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (16%) oraz Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe (11%).

Tab. 7. Podmioty działające na terenie Gminy Ryczywół w 2023 r. według sekcji PKD

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA F Budownictwo	175	28%
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	102	16%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	70	11%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	65	10%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	41	6%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	34	5%
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	24	4%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	20	3%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	18	3%
SEKCJA P Edukacja	18	3%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	16	3%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	10	2%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	10	2%

SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10	2%
SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	1%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	1%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	0%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	1	0%
SEKCJA D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Gminie Ryczywół nie występują duże przedsiębiorstwa. Największe z obecnych na terenie Gminy zaliczyć należy do firm średniej wielkości pod względem liczby zatrudnianych osób. Wśród największych przedsiębiorców wyróżnić należy:

- **Notto sp. z o.o. sp. k.** zajmująca się produkcją i sprzedażą hurtową mebli, transportem drogowym towarów oraz produkcją wyrobów z drewna, zatrudniając ok. 130 pracowników,
- **PPUH JOPP-TRANS sp. j.** zajmująca się obróbką mechaniczną elementów metalowych, zatrudniając ok. 65 pracowników,
- **GPG ŁUK-MAR sp. z o.o.** zajmująca się działalnością usługową wspomagającą produkcję roślinną, transport drogowy towarów, sprzedaż owoców i warzyw, pakowanie towarów oraz produkcję energii elektrycznej, zatrudniając ok. 50 pracowników,
- **PARKIETY G.J. sp. z o.o.** zajmująca się produkcją parkietów podłogowych oraz wyrobów z drewna, prowadząca również tartak i zatrudniająca ok. 50 pracowników,
- **JERZAK-TRANS sp. z o.o.** zajmująca się usługami logistyczno-transportowymi w skali międzynarodowej, zatrudniając przy tym ok. 30 pracowników,
- **TRANS-POL sp. z o.o.** zajmująca się transportem drogowym towarów, zatrudniając przy tym ok. 30 osób,
- **HARTWIG TRANSPORT** zajmująca się sprzedażą hurtową paliwa oraz transportem samochodowym towarów, zatrudniając 30 pracowników,
- **Ignas sp. z o.o.** zajmująca się prowadzeniem tartaku, mechaniczną obróbką elementów metalowych oraz produkcją mebli, zatrudniając przy tym ok. 26 osób.

Wskazane 8 największych podmiotów gospodarczych w Gminie Ryczywół jest odpowiedzialnych za zatrudnienie ok. 10% osób w wieku produkcyjnym. Zważając na to, iż największe przedsiębiorstwo zatrudnia ok. 3,2% osób w wieku produkcyjnym na terenie Gminy można stwierdzić, że rynek jest stosunkowo rozproszony i skupiony wokół małych działalności. Uwagę zwraca jednak fakt, iż największe przedsiębiorstwa skupione są wokół branży transportowej i drzewnej.

Poniższa rycina przedstawia liczbę podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z REGON w latach 2019-2023. Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w każdym kolejnym roku przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych. Niemniej od roku 2021 widoczny jest stały spadek liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Kontrastuje to z najwyższymi liczbami firm wyrejestrowanych w latach 2022-2023. W 2023 roku, biorąc pod uwagę firmy zarejestrowane i wyrejestrowane w Gminie Ryczywół, przybyło jedno przedsiębiorstwo. Analizowane dane mogą wskazywać na obniżenie tempa rozwoju gospodarczego w Gminie, związane z obniżeniem dynamiki rozwoju przedsiębiorczości.

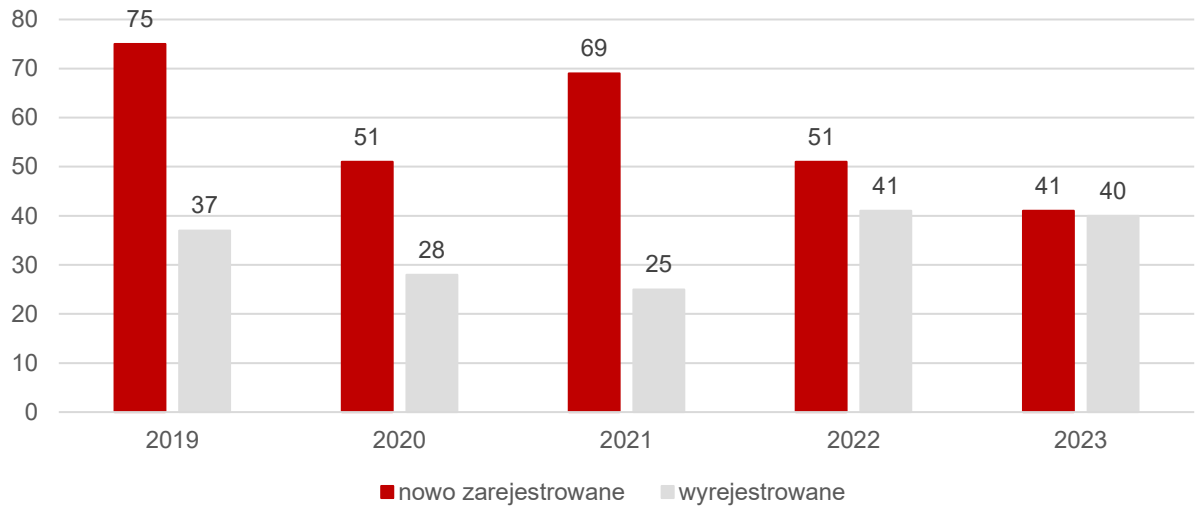

Ryc. 8. Porównanie podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2019-2023 działających na terenie Gminy Ryczywół.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższa rycina przedstawia z kolei kształtowanie się liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Ryczywół na tle powiatu obornickiego i województwa wielkopolskiego. Trend obserwowany w Gminie Ryczywół jest stosunkowo niepokojący. Widoczny jest bardzo niewielki wzrost w zakresie liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, który w niedalekiej przyszłości może się przerodzić w stagnację. Należy jednak podkreślić, iż o ile widoczna jest znacznie niższa liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1 tys. mieszkańców w powiecie obornickim, to sam trend między powiatem a Gminą jest porównywalne. Można zatem przypuszczać, że powiat obornicki, a w nim Gmina Ryczywół w obranym modelu rozwojowym napotkały na przeszkodę uniemożliwiającą dalszy wzrost przedsiębiorczości. Należy podjąć działania strategiczne, które umożliwią dalszy rozwój gospodarczy zarówno w skali lokalnej jak i ponadlokalnej.

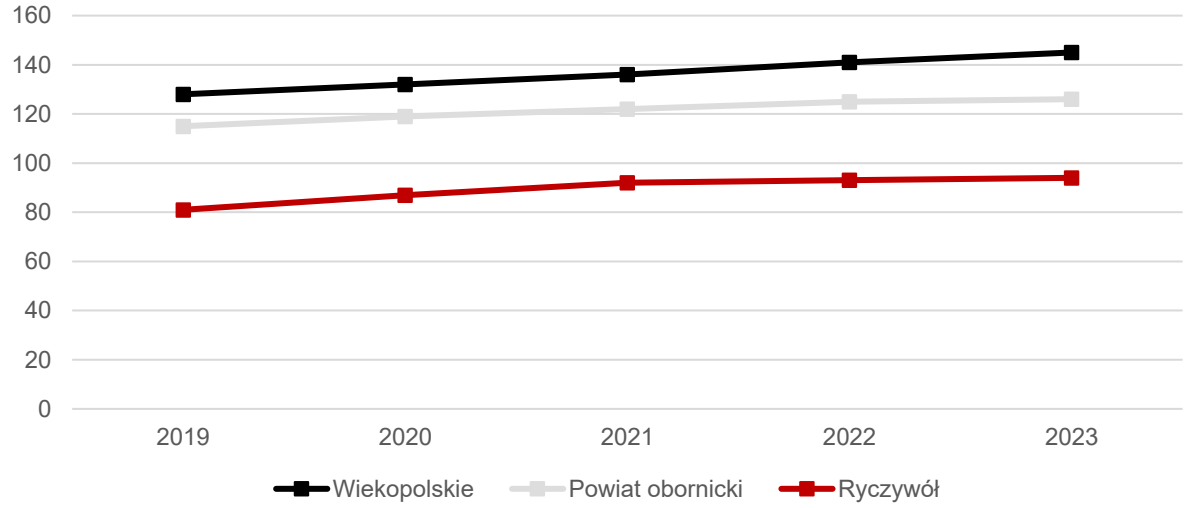

Ryc. 9. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Ryczywół na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W związku z wysokim stopniem rozwoju rolnictwa oraz zagospodarowaniem znacznej ilości gruntów na ten cel, w Gminie Ryczywół brakuje uzbrojonych terenów inwestycyjnych. W Gminie nie obserwuje się głównego skupiska działalności gospodarczych, a raczej ich rozproszenie. Ważnym elementem oraz bodźcem rozwojowym byłoby wskazanie oraz uzbrojenie terenu przeznaczonego pod inwestycje, gdzie

poszczególni przedsiębiorcy mogliby się gromadzić. Spajanie stref inwestycyjnych ma na celu nie tylko budowanie potencjału gospodarczego w Gminie, ale również wspieranie budowania i kształtowania kultury biznesu. Działające w obrębie jednej strefy podmioty gospodarcze mogę wzajemnie podpatrywać rozwiązania zarządcze, kontrolne czy społeczne. To z kolei pomaga wzmacniać społeczną odpowiedzialność biznesu.

Ważnym aspektem nierozerwalnie łączonym z rozwojem gospodarczym jest poziom bezrobocia obserwowany w jednostce samorządu terytorialnego. W 2019 roku poziom bezrobocia był najniższy we wszystkich analizowanych jednostkach w badanym pięcioleciu. W Gminie Ryczywół bezrobocie wynosiło wówczas zaledwie 1,6%, co było wynikiem niższym niż średnia powiatowa oraz średnia wojewódzka. W latach 2020-2021 widoczne są natomiast reperkusje pandemii Covid-19, co przejawia się w wyższym poziomie bezrobocia, sięgającym w Gminie 2,8%. Wraz z rokiem 2022 sytuacja zaczęła się ponownie stabilizować, a poziom bezrobocia w Gminie spadł do 1,9% i utrzymał się na tym poziomie również w roku następnym. W 2023 roku w powiecie obornickim poziom bezrobocia był na poziomie tożsamym z Gminą Ryczywół, z kolei średnia wojewódzka była od nich wyższa i wyniosła 2,3%.

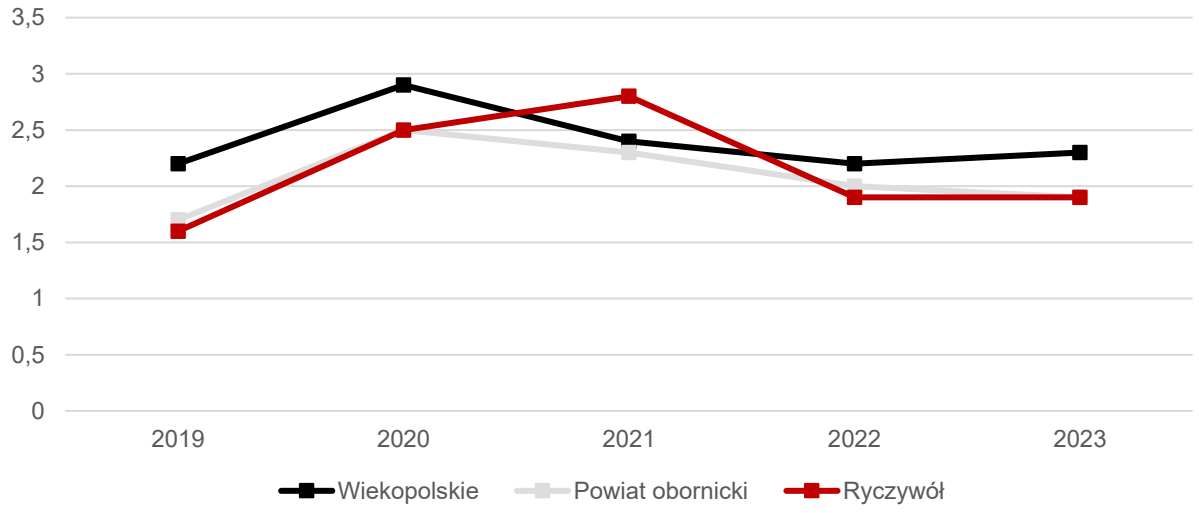

Ryc. 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ryczywół na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wskazują dane Powiatowego Urzędu Pracy w Obornikach na koniec 2023 roku na terenie powiatu zamieszkiwały 654 osoby bezrobotne, z czego 349 osób stanowiły kobiety (53,36%). Zdecydowana większość bezrobotnych pozostaje bez zatrudnienia w okresie od 1 do 3 miesięcy (27,4%) lub od 3 do 6 miesięcy (22,9%). W strukturze wieku przeważają z kolei osoby w wieku od 25 do 44 lat, które łącznie stanowią 47,3%. Względem wykształcenia, większość osób bezrobotnych dysponowała wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym (32,3%) oraz gimnazjalnym, podstawowym lub niższym (30%).

Tab. 8. Struktura bezrobotnych w powiecie obornickim (stan na koniec 2023 roku).

		Ogółem
Bezrobotni zarejestrowani ogółem		654
Czas pozostawania bez pracy w m-c	do 1	14,7%
	1-3	27,4%
	3-6	22,9%
	6-12	17,1%
	12-24	9,3%
	powyżej 24	8,6%
Wiek	18-24	18,3%
	25-34	23,1%
	35-44	24,2%
	45-54	18,2%
	55-59	8,9%

	60 lat i więcej	7,3%
Wykształcenie	wyższe	9,5%
	policealne i średnie zawodowe/branżowe	20,2%
	średnie ogólnokształcące	8,1%
	zasad. zawodowe/branżowe	32,3%
	gimnazjalne/podstawowe i poniżej	30%

Źródło: Sprawozdanie z rynku pracy MRPiT-01. Powiatowy Urząd Pracy dla powiatu obornickiego.

Zgodnie z danymi z Barometru zawodów 2024 w powiecie obornickim deficyty stwierdzono w następujących grupach zawodów: cukiernicy, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, fryzjerzy, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, kucharze, lekarze, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, nauczyciele przedszkoli, opiekunowie osoby starszej i niepełnosprawnej, piekarze, pielęgniarki i położne, pracownicy służb mundurowych, robotnicy obróbki drewna i stolarze, samodzielni księgowi, spawacze i tapicerzy.

W powiecie obornickim stwierdzono również nadwyżki w następujących grupach zawodów:

- ekonomiści,
- kosmetyczki,
- sprzedawcy i kasjerzy.

Przeciętne wynagrodzenie w powiecie obornickim w 2023 roku wyniosło 5 821,90 zł i było niższe od średniej w województwie wielkopolskim o ok. 200 zł oraz o ok. 900 zł niższe od przeciętnej krajowej.

Gmina Ryczywół charakteryzuje się intensywną funkcją rolniczą, co przekłada się również na strukturę jej gospodarki. Głównym i najbardziej rzetelnym źródłem informacji odnośnie stanu rolnictwa są przeprowadzane cyklicznie (raz na 10 lat) Powszechne Spisy Rolne. Obowiązek przeprowadzenia spisu wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, który doszczegółowieniu został poddany na poziomie krajowym w drodze ustawy z dnia 31 lipca 2019 roku o Powszechnym Spisie Rolnym w 2020 r. Udział w spisie jest obowiązkowy, pod rygorem nałożenia grzywny. Dzięki obowiązkowi temu według danych GUS w Powszechnym Spisie Rolnym w 2020 roku wzięło udział 98% polskich gospodarstw rolnych, co umożliwiło ocenę stanu polskiego rolnictwa nie tylko w skali krajowej, ale również regionalnej i lokalnej. Analiza stanu rolnictwa w Gminie Ryczywół oparta została głównie na danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku.

Gleby w Gminie Ryczywół, zwłaszcza w zachodniej części Gminy od Ludomów, przez Gorzewo, Krężoły do Skrzetusza rozchodzi się pas kompleksów gleb ornych: pszennego bardzo dobrego, pszennego dobrego, żytniego bardzo dobrego i żytniego dobrego. We wschodniej części Gminy, w Wiardunkach, Nininie, czy Tłukawach dominują żytnie bardzo dobre i dobre kompleksy przydatności gleb ornych. Zarówno w północnych jak i południowych krańcach Gminy dominują użytki zielone, podobnie jak w pasie centralnym o szerokości ok. 3 km w dolinie rzeki Flinty. Stosunkowo żyzne gleby pozwalają na uprawę również stosunkowo wymagających gatunków roślin. Według danych pochodzących ze wspomnianego spisu, 94% powierzchni użytkowanych gruntów w Gminie Ryczywół stanowią użytki rolne, 3% to lasy i grunty leśne, a kolejne 3% zajmują pozostałe grunty. Pośród użytków rolnych, aż 78% powierzchnia znajduje się pod zasiewami, z kolei ok. 15% zajmują łąki trwałe, głównie w pasie nadrzecznym Flinty i w północnej części Gminy. Pozostałe użytki rolne zajmują ok. 1% powierzchni użytkowanych gruntów.

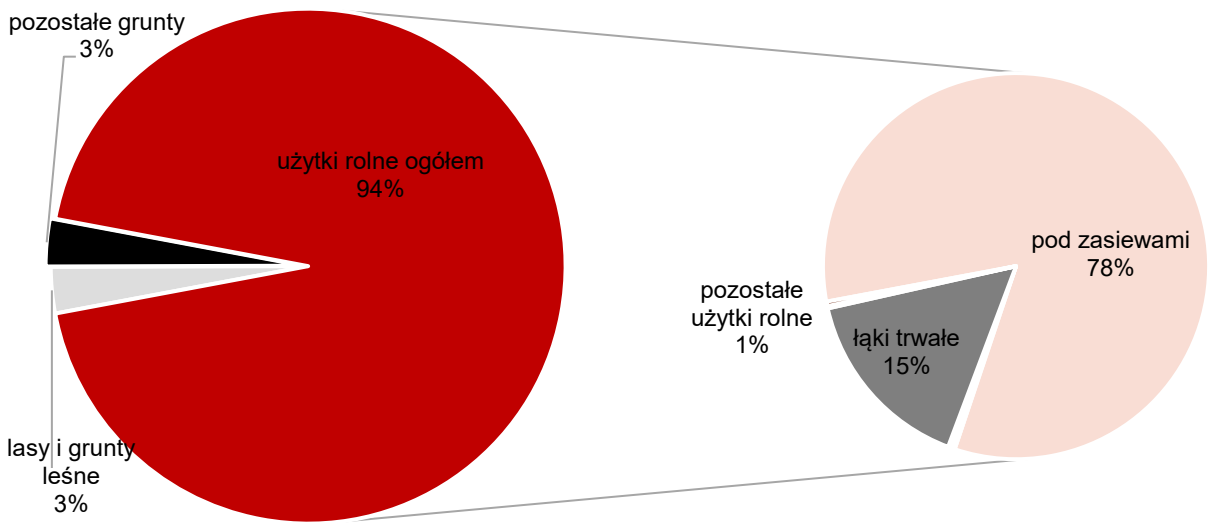

Ryc. 11 Użytkowanie gospodarstw rolnych oraz użytków rolnych na terenie Gminy Ryczywół w 2020 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

W 2020 roku na terenie Gminy Ryczywół zarejestrowanych było 437 gospodarstw rolnych, co stanowi niespełna 28% gospodarstw rolnych ogółem w powiecie obornickim. Niespełna połowa gospodarstw rolnych, a precyzując 47% z nich posiada minimum 15 ha powierzchni lub więcej. Oznacza to, że w Gminie przeważają duże gospodarstwa rolne, nastawione na zarobkowanie poprzez sprzedaż plonów. Gospodarstwa małe, liczące od 1-5 ha powierzchni stanowią ok. 23% ogółu i służą głównie zaspokajaniu potrzeb własnych gospodarzy. W powiecie obornickim znajduje się średnio nieco więcej gospodarstw małych i średnich, zaliczanych do przedziałów 1-5 ha oraz 5-10 ha powierzchni. Gospodarstwa zajmujące 15 lub więcej ha stanowią z kolei 38% ogółu. Również uśredniona wielkość gospodarstwa w Gminie Ryczywół i w powiecie obornickim jest zbliżona i wynosi odpowiednio 21,22 ha i 22,53 ha.

Należy podkreślić, że poziom rozczłonkowania gruntów i gospodarstw rolnych wpływa na możliwości zarobkowania. Duże gospodarstwa są wysoce konkurencyjne i stanowią źródło utrzymania nie tylko dla właścicieli, ale często również osób zatrudnianych do pracy na roli. Gospodarstwa obszarowe najczęściej są również kapitałochłonne, przez wzgląd na potrzebę wyższej mechanizacji produkcji. Niemniej, są one również bardziej odporne na wahnięcia cen na rynkach zbytu artykułów rolnych, przede wszystkim dzięki wyższemu stopniowi zróżnicowania produkcji. O ile nie wprowadza się monokultury rolnej, która wpływa w dłuższej perspektywie czasowej na wyjałowienie gleby, obniżenie plonów oraz spadek odporności na fluktuacje rynkowe, większe gospodarstwa będą się cechowały pozytywnym wpływem zarówno na stopień zamożności mieszkańców, możliwości znalezienia zatrudnienia oraz rozwój gospodarki lokalnej.

Tab. 9 Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	Ryczywół		Powiat obornicki	
	Liczba podmiotów	Udział	Liczba podmiotów	Udział
ogółem	437	100%	1 572	100%
do 1 ha włącznie	12	3%	51	3%
1 - 5 ha	100	23%	427	27%
5 - 10 ha	53	12%	284	18%
10 - 15 ha	67	15%	207	13%
15 ha i więcej	205	47%	603	38%
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego dla użytków rolnych (ha)	21,22		22,53	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Analizie poddano również powierzchnię zasiewów dla poszczególnych upraw w Gminie Ryczywół. Dominują zboża, które zajmują 76% ogólnej powierzchni zasiewów. Wśród zasiewów wyróżnia się również międzyplony, które stanowią 12% w ogólnej strukturze, uprawy przemysłowe, w tym rzepak i rzepik stanowiące 7% oraz pozostałe 3% zasiewów (w tym rośliny ozdobne i kwiaty, warzywa pod osłonami, rośliny pastewne). Wśród zbóż, najpopularniejsze jest pszenżyto (20%) oraz kukurydza na ziarno (16%). Pszenica stanowi 14% ogółu zbóż uprawianych w Ryczywole, żyto 10% a jęczmień 9%. Uprawia się również mieszanki zbożowe (ok. 5%) oraz owies (ok. 2%).

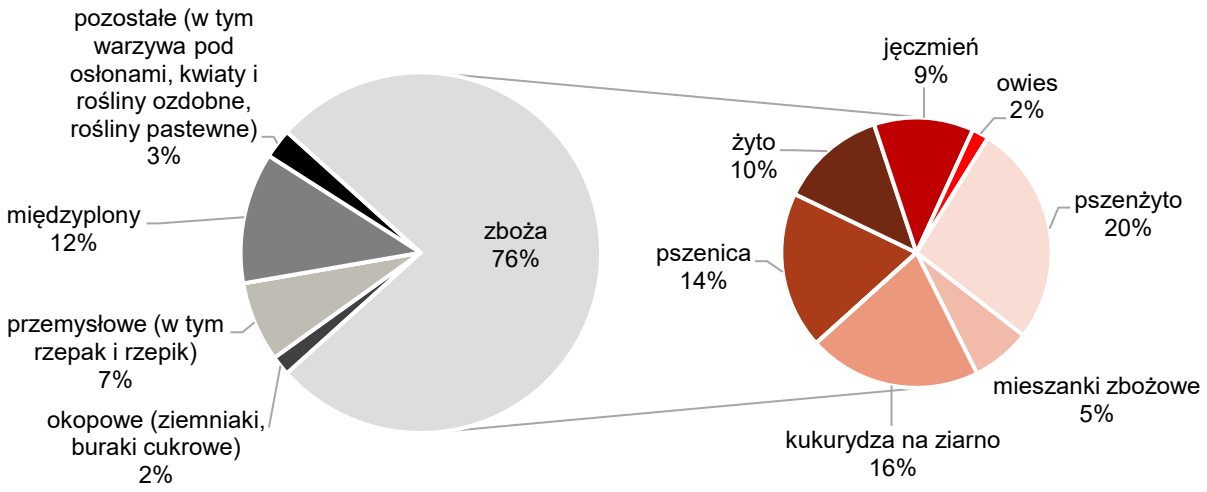

Ryc. 12 Struktura powierzchni zasiewów w Gminie Ryczywół
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Ważnym elementem umożliwiającym rozwój Gminy Ryczywół jest różnorodność w zakresie upraw poszczególnych gatunków roślin i zbóż. Podobnie jak w przypadku sektora przedsiębiorstw również w rolnictwie niezwykle ważne pozostaje różnicowanie zasiewów, które pozwala ograniczać straty w zależności od panujących warunków klimatycznych.

2.2. Infrastruktura i środowisko

Urządzenia sieciowe

Infrastruktura sieciowa stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na komfort życia w danym miejscu. Stopień rozwinięcia oraz jakość sieci wodociągowej, kanalizacyjnej czy gazowej

bezpośrednio wpływa na atrakcyjność osiedleńczą czy biznesową danego miejsca. Według danych GUS za 2023 rok, infrastruktura wodociągowa w Gminie Ryczywół jest umiarkowanie rozwinięta. Dostęp do sieci ma zapewnione 92,5% mieszkańców, co jest wynikiem niższym od średniej wojewódzkiej wynoszącej 97% oraz średniej powiatowej wynoszącej 94,7%.

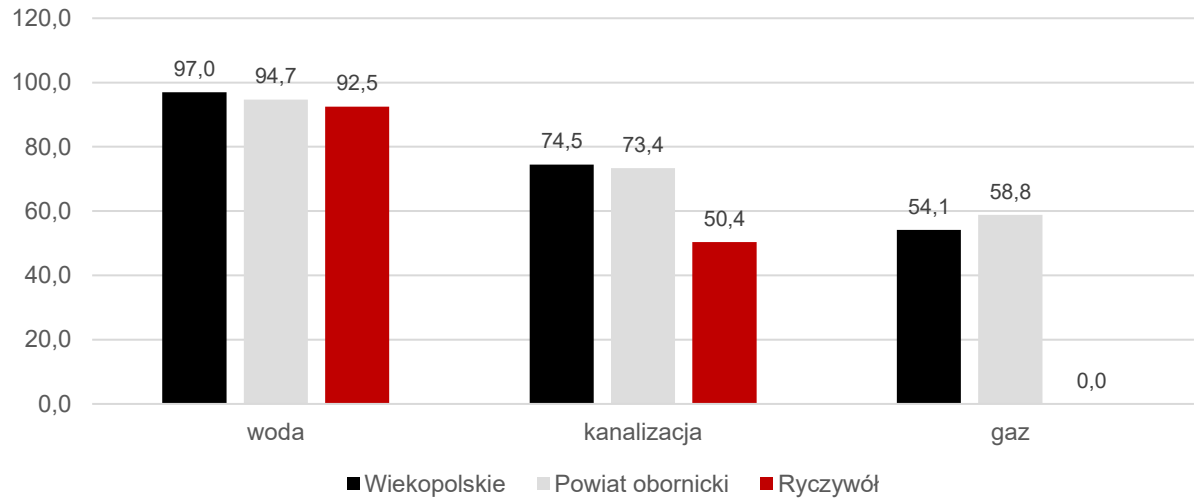

Ryc. 13. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Ryczywół w 2022 roku na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mimo wysokiego stopnia zaopatrzenia mieszkańców w wodę, widoczna jest znaczna dysproporcja w rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Ryczywół. Dostęp do sieci kanalizacyjnej ma jedynie 50,4% mieszkańców, co jest wynikiem o ponad 20% niższym od średniej wojewódzkiej i powiatowej. Według danych Urzędu Gminy w Ryczywole dostęp do sieci wodociągowej ma 99,6% mieszkańców, z kolei do sieci kanalizacyjnej ok. 58% mieszkańców. Podmiotem odpowiedzialnym za sieć wodno-kanalizacyjną w Gminie Ryczywół jest Przedsiębiorstwo Komunalne w Ryczywole sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Mickiewicza 14 w Ryczywole. Wyjątkiem w tym zakresie jest miejscowość Wiardunki, gdzie rolę dostawcy i zarządcy sieci wodno-kanalizacyjnej pełni Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Przyszłość". Głównym problemem w zakresie nie tyle samej sieci wodociągowej co zaopatrzenia w wodę są występujące przerwy w dostępie do wody w okresie letnim. Wysokie temperatury, a także niedobór wody sprawiają, że niekiedy mogą nastąpić przerwy w dostawie. Dlatego też wśród planowanych inwestycji znajduje się budowa nowej studni głębinowej dla ujęcia wody w Ryczywole, która pozwoli zasilić sieć wodociągową, a ponadto budowa dwóch zbiorników retencyjnych na wodę uzdatnioną, którą będzie można zasilać sieć w razie przestojów. Działania te mają przede wszystkim zagwarantować stały dostęp do bieżącej wody dla mieszkańców Gminy Ryczywół.

Dostęp do sieci kanalizacyjnej według danych Urzędu Gminy w Ryczywole posiada ok. 58% mieszkańców Gminy. Oznacza to, iż 42% mieszkańców, czyli ok. 2 857 osób nie posiada dostępu do sieci kanalizacyjnej i jest zmuszonych do korzystania ze zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków. Bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe (szamba) często cechują się drobnymi nieszczelnościami, a gromadzone zanieczyszczenia mają szansę przedostać się do gleby i wód gruntowych. Ponadto, niejednokrotnie wysokie koszty opróżniania zbiorników powodują, że ich użytkownicy opróżniają je z naruszeniem prawa, do pobliskich rowów melioracyjnych czy cieków wodnych. Celem zapobiegania takim sytuacjom Gmina Ryczywół prowadzi okresowe kontrole. Alternatywę dla bezodpływowych zbiorników stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków, które stopniowo stają się coraz popularniejszym rozwiązaniem. Przede wszystkim są natomiast znacznie bezpieczniejsze dla środowiska przyrodniczego, a ich obsługa jest mniej czasochłonna. Wśród najważniejszych działań zmierzających do rozwoju sieci kanalizacyjnej należy wskazać budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Krężoły oraz Łopiszewo. Według danych Przedsiębiorstwa Komunalnego w Ryczywole, oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w Ryczywole posiada średnią przepustowość dobową na poziomie ok. 700 m^3/dobę. Przepustowość maksymalna to z kolei 1 632 m^3/

dobę, co oznacza, że rozbudowa sieci kanalizacyjnej nie będzie się wiązała z koniecznością modernizacji oczyszczalni ścieków.

Gmina Ryczywół mimo znacznego poziomu gazyfikacji powiatu obornickiego (58,8%), pozostaje niezgazyfikowana. Główną przeszkodą mają być rozproszone grupy odbiorców, które nie zapewnią ekonomicznej opłacalności dla inwestycji. Jak wskazuje Urząd Gminy w Ryczywole, co kilka lat dyskusja odżywa, a sami mieszkańcy wyrażają zainteresowanie podłączeniem do sieci gazowej. Niemniej, mimo wielu prób, scenariusz ten w najbliższych latach jest mało prawdopodobny, szczególnie ze względu na znaczne wahnięcia cen gazu na rynku konsumenckim.

Infrastruktura sieciowa to również dostęp do szerokopasmowego Internetu, użytkowanego np. w oświacie, administracji publicznej czy działalności gospodarczej. Dostęp do Internetu szerokopasmowego posiadają mieszkańcy miejscowości: Ryczywół, Skrzetusz, Ludomy, Dąbrówka Ludomska, Lipa, Tłukawy. Wśród miejscowości wykluczonych cyfrowo wskazać należy w szczególności Ninino, Trzy Góry, Gorzewko, Wiardunki, Boruchowo i Chlebowo. Mieszkańcy tych miejscowości w najlepszym wypadku są w stanie połączyć się z Internetem za pośrednictwem sieci komórkowej. Same usługi dostępu do szerokopasmowego Internetu świadczy wielu operatorów, w tym m.in.: Orange, Plus, Inea, T-Mobile.

Ochrona środowiska i odnawialne źródła energii

Postępujące zmiany klimatyczne, a także ogólna świadomość zanieczyszczenia i stopnia nadużyć wobec środowiska przyrodniczego powodują konieczność podejmowania działań zapobiegawczych i naprawczych. W obliczu wyzwania staje również Gmina Ryczywół, gdzie dotychczas monitoring stanu jakości środowiska przyrodniczego jest ograniczony.

W 2024 roku najczęściej wykorzystywanym źródłem energii cieplnej były indywidualne źródła ogrzewania na paliwa stałe, jakim jest węgiel kamienny. Węglowe źródła energii stanowią blisko 42% wszystkich źródeł ogrzewania w Gminie Ryczywół. Poza nimi, najpopularniejszym źródłem ogrzewania jest spalanie biomasy, w tym drewna (ok. 33% wszystkich źródeł energii). Odnawialne źródła energii odpowiadają za niespełna 4% pozyskiwanej energii cieplnej.

Tab. 10 Źródła energii w Gminie Ryczywół w 2024 roku

Nośnik energii	Liczba źródeł
węgiel kamienny	1 409
olej opałowy	23
biomasa, w tym drewno	1 099
ciepło sieciowe (lokalne kotłownie, elektrociepłownie, biogazownie, spalarnie odpadów)	2
energia elektryczna	701
energia słoneczna (kolektory słoneczne)	64
energia geotermalna (pompy ciepła)	68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Ryczywole.

W Gminie Ryczywół obserwuje się odchodzenie od węgla kamiennego, na rzecz alternatywnych źródeł pozyskiwania energii cieplnej. Niemniej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii wciąż jest bardzo niskie.

Poza indywidualnymi źródłami ogrzewania w Gminie Ryczywół zlokalizowane są również dwie farmy fotowoltaiczne: w Łaszczewcu na działce ewidencyjnej nr 360 o mocy maksymalnej do 14 MW oraz w Nininie na działce ewidencyjnej nr 31 o mocy maksymalnej do 1 MW. W miejscowości Gorzewo zlokalizowany jest z kolei 1 wiatrak. W Gminie zlokalizowane są również niewielkie rolnicze biogazownie, które jednak służą jedynie właścicielom. W Ryczywole jest także poprowadzona sieć ciepłownicza z systemu kogeneracyjnego, które odpowiada za zasilanie w energię cieplną oraz ciepłą wodę użytkową zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

W Gminie Ryczywół przewiduje się również dalszy rozwój pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, co stanowić może pozytywny bodziec do zmian struktury pozyskiwania energii w Gminie. Obecnie pod rozwój odnawialnych źródeł energii przeznaczone są również działki w Radomiu oraz Łaszczewcu, gdzie przewiduje się rozwój farm fotowoltaicznych. W opracowaniu pozostają również 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, na mocy których kolejne tereny mają zostać przeznaczone pod rozwój farm wiatrowych i fotowoltaicznych:

- uchwała nr VII/53/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 29 listopada 2024 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obrębów Boruchowo, Dąbrówka Ludomska, Ludomicko, Ludomy oraz Orłowo, w gminie Ryczywół;
- uchwała nr VII/54/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 29 listopada 2024 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obrębów Gościejewko, Ninino, Ryczywół, Tłukawy oraz Zawady, w gminie Ryczywół;
- uchwała nr VII/55/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 29 listopada 2024 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów obrębów Igrzyna, Krężoły, Piotrowo, Połajewice, Radom, Ryczywół oraz Skrzetusz, w gminie Ryczywół.

W latach 2018-2023 w Gminie Ryczywół wydano również decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dla następujących inwestycji, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko:

- OŚ.6220.2.2022 z dnia 9.01.2023 r. – budowa do 45 farm fotowoltaicznych o łącznej mocy do 45 M wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działkach ewidencyjnych o numerach 21/2, 22 i 36/2, obręb Wiardunki;
- OŚ.6220.6.2020 z dnia 23.04.2021 r. – budowa zakładu produkcyjnego betonowych elementów prefabrykowanych oraz przedsięwzięcia polegającego na przetwarzaniu odpadów innych niż niebezpieczne (betonu, gruzów) w miejscowości Ryczywół na działkach ewidencyjnych o numerach 490/3, 490/4, 491/1, 491/2, 492/1, 492/2, obręb Ryczywół;
- OŚ.6220.3.2018 z dnia 17.04.2019 r. – rozbudowa węzła betoniarskiego na działkach ewidencyjnych o numerach 480/12, 480/20, 480/22, obręb Ryczywół;
- OŚ.6220.4.2018 z dnia 19.06.2019 r. – rozbudowa zakładu meblowego na działkach ewidencyjnych o numerach 480/21, 480/23, 480/19, obręb Ryczywół;
- OŚ.6220.8.2017 z dnia 19.08.2019 i 9.11.2020 r. – projektowana eksploatacja piasku ze złoża "Igrzyna" położonego na działce ewidencyjnej o numerze 11/18.

Ważnym aspektem działalności związanej z ochroną środowiska jest nie tylko podejmowanie działań proekologicznych, czy hamowanie działań mogących negatywnie wpłynąć na środowisko, ale również włączanie społeczeństwa w proces zarządzania środowiskiem i jego ochrony. Gmina Ryczywół prowadzi edukację ekologiczną poprzez opracowywanie i rozpowszechnianie ulotek informacyjnych, organizację konkursów dla dzieci i młodzieży, podejmowanie inicjatyw ekologicznych. Wśród ogólnogminnych akcji wyróżnić można:

- prowadzenie akcji pn. „Wymiany makulatury na papier toaletowy”,
- „Kreatywny recykling, czyli drugie życie odpadów”,
- „Koło fortuny”,
- „Śmieciobranie” organizowane przez sołectwo Wiardunki,
- organizację pikników ekologicznych.

Głównym aspektem, który należy uwzględnić przy planowaniu rozwoju odnawialnych źródeł energii i idącej za nimi transformacji energetycznej są uwarunkowania atmosferyczne dla rozwoju poszczególnych form.

Poniższa rycina przedstawia rozkład energii wiatrowej w Polsce na wysokości 10 i 30 metrów w podziale na 6 stref. Gmina Ryczywół zlokalizowana jest na obszarze Strefy II, która charakteryzuje się sprzyjającymi warunkami wietrznymi – potencjał energetyczny wskazanego obszaru mieści się w zakresie 750-1000 kWh/(m^2/rok) na wysokości 10 metrów oraz 1000-1500 kWh/(m^2/rok) na wysokości

30 metrów. Oznacza to, że Gmina Ryczywół cechuje się korzystnymi warunkami do lokalizowana na jej terenie siłowni wiatrowych.

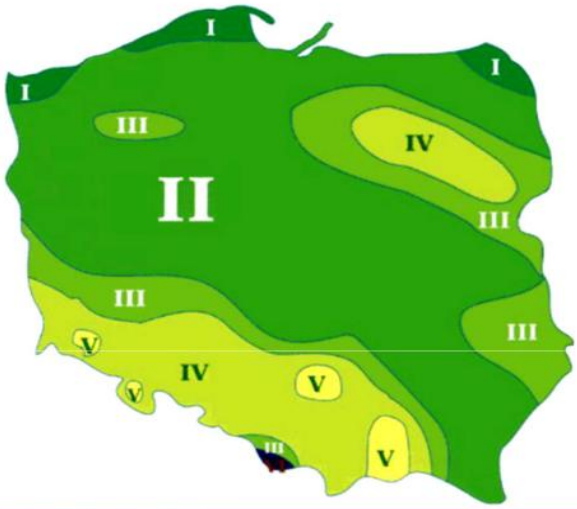

Energia wiatru w kWh/(m²/rok)		
	Na wysokości 10 m	Na wysokości 30 m
Strefa I Bardzo korzystna	powyżej 1000	powyżej 1500
Strefa II Korzystna	750 – 1000	1000 – 1500
Strefa III Dość korzystna	500 – 750	750 – 1000
Strefa IV Niekorzystna	250 – 500	500 – 750
Strefa V Bardzo niekorzystna	mniej niż 250	mniej niż 500
Strefa VI Szczytowe partie gór	tereny wyłączone	

Ryc. 14 Energia wiatru w Polsce w kWh/(m²/rok) na wysokości 10 i 30 metrów
Źródło: „Energia & Przemysł" – marzec 2007, na podstawie danych prof. Haliny Lorenc, IMiGW.

Poniższa mapa przedstawia średnie roczne sumy nasłonecznienia w Polsce, które odzwierciedlają potencjał do rozwoju energetyki słonecznej w poszczególnych regionach kraju. Gmina Ryczywół położona jest w centralno-zachodniej części, dla której średnie sumy usłonecznienia w ciągu roku wahają się w przedziale 1500-1550 h/rok. Są to warunki pozwalające na rozwój energetyki słonecznej na terenie badanej jednostki.

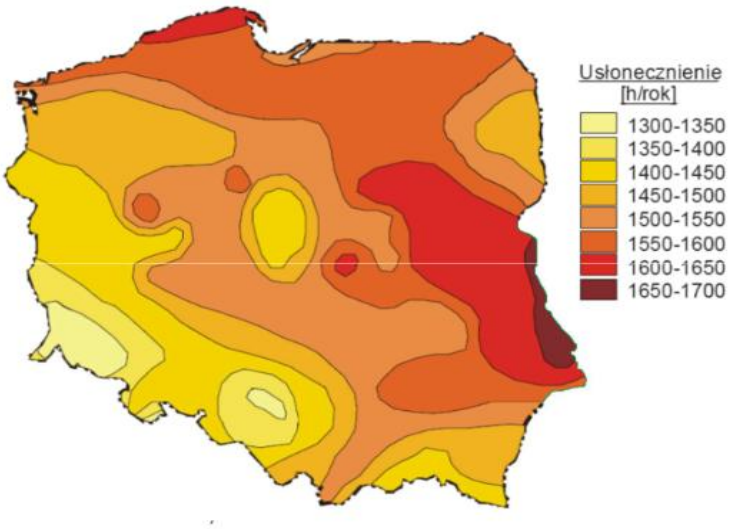

Ryc. 15. Średnie roczne sumy usłonecznienia w Polsce
Źródło: „Energia & Przemysł" – marzec 2007, na podstawie danych prof. Haliny Lorenc, IMiGW.

Energia geotermalna rozumiana jest jako energia cieplna wnętrza Ziemi. W zależności od głębokości, z której eksploatowana jest energia geotermalna wyróżnia się:

- geotermię płytką (energia pobierana jest z głębokości do 100 m za pomocą pomp ciepła),
- geotermię głęboką (energia pobierana jest z wnętrza Ziemi, na głębokości kilku kilometrów).

Analizując mapę warunków geotermalnych w Polsce, zaobserwowano, że Gmina Ryczywół położona jest na obszarze, który charakteryzuje się stosunkowo wysokim potencjałem do budowy instalacji geotermalnych.

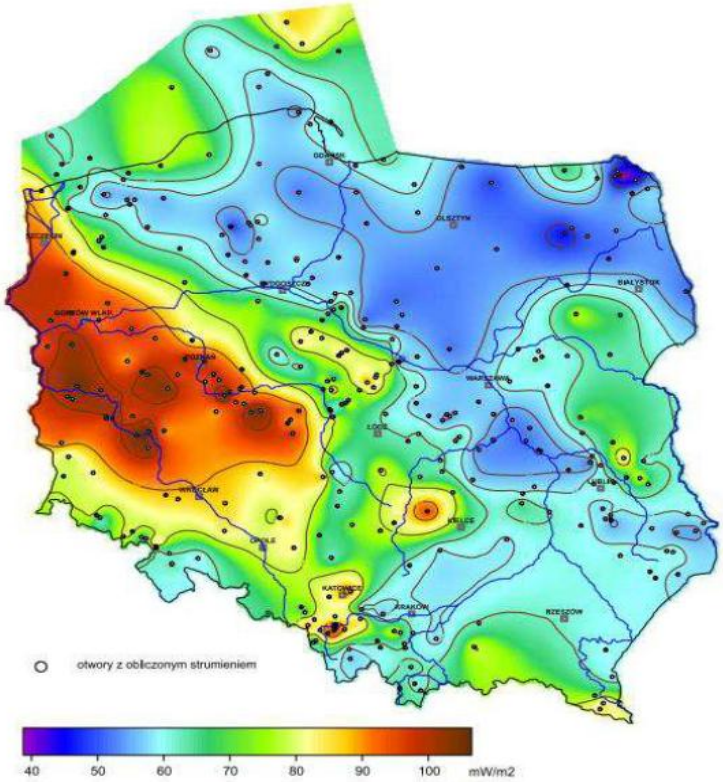

Ryc. 16. Mapa rozkładu gęstości ziemskiego strumienia cieplnego na obszarze Polski
Źródło: https://www.mos.gov.pl/ (Szewczyk & Gientka, 2009).

Analiza powyższych danych wskazuje na dużą chęć rozwoju pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych na terenie Gminy Ryczywół. Uwarunkowania środowiskowe i atmosferyczne, wskazują przede wszystkim na opłacalność wykorzystania energii wiatru w Gminie Ryczywół. Ważnym źródłem energii mogłyby się okazać również źródła geotermalne.

Gmina Ryczywół realizuje zadania własne z zakresu ochrony środowiska i przyrody również z wykorzystaniem dokumentów, długofalowo kierunkujących i systematyzujących działania. Wśród nich wyróżnić można:

- Program ochrony środowiska dla Gminy Ryczywół na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028, który obejmuje następujące cele:
    - poprawę i ochronę jakości powietrza,
    - ochronę przed hałasem,
    - ochrona przed PEM,
    - ochrona przed skutkami zjawisk ekstremalnych,
    - poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
    - prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej w sposób zapewniający ochronę jakości wód,
    - racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi,
    - ochrona gleb i powierzchni ziemi,
    - gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami,

    - ochrona zasobów przyrodniczych,
    - ograniczenie ryzyka wystąpienia awarii oraz minimalizacja ich skutków;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Ryczywół na lata 2021-2027, który zawiera 5 celów operacyjnych, dla których sformułowano łącznie 24 działania:
    - wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii na terenie gminy oraz poprawa efektywności energetycznej obiektów komunalnych,
    - modernizacja źródeł ciepła oraz wzrost zastosowania OZE w produkcji energii w sektorze mieszkalnym,
    - zmniejszenie emisji wywołanej transportem,
    - poprawa efektywności energetycznej oraz wzrost świadomości ekologicznej w sektorze usługowym i przemysłowym,
    - promocja i edukacja interesariuszy Planu w zakresie idei proekologicznych, a także uwzględnienie gospodarki niskoemisyjnej w dokumentach strategicznych gminy;
- Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2024-2028, którego celem jest racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej, a w tym prawidłowe gospodarowanie wodami. Program formułuje przedsięwzięcia:
    - Racjonalizujące zużycie wody,
    - Racjonalizujące odprowadzanie ścieków;
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności na terenie Gminy Ryczywół, który obejmuje:
    - zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt,
    - opiekę nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie,
    - odławianie bezdomnych zwierząt,
    - obligatoryjną sterylizację albo kastrację w schronisku dla zwierząt,
    - poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt,
    - usypianie ślepych miotów,
    - wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich,
    - zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadku zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt;
- Program usuwania azbestu z terenu Gminy Ryczywół realizowany we współpracy z powiatem obornickim, którego podstawowym celem jest usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ryczywół.

Wśród działań długookresowych, Gmina Ryczywół podejmuje również stałe wysiłki, celem zwiększania efektywności energetycznej obiektów komunalnych oraz zmniejszania ich emisyjności. W najbliższej przyszłości mają zostać wykonane prace związane z termomodernizacją budynku świetlicy wiejskiej w Tłukawach.

W Gminie Ryczywół powołana została również Gminna Spółka Wodno-Melioracyjna, która co roku wspierana jest dotacją celową w kwocie 15 tys. zł, udzielaną z budżetu Gminy Ryczywół. Środki te wydatkowane są na konserwację, odbudowę i budowę urządzeń melioracji szczegółowej.

Gospodarka odpadami

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Ryczywół jest Zakład Usług Komunalnych i Transportowych Henryk Siwiński z siedzibą w Rogoźnie. Nieruchomości niezamieszkałe nie są objęte systemem gospodarki odpadami komunalnymi, a umowy ewentualnie podpisują indywidualnie. Odpady komunalne zbierane są z wydzieleniem frakcji: odpady zmieszane, bioodpady, papier, tworzywa sztuczne i metal, szkło. Częstotliwość odbioru odpadów jest zależna od rodzaju nieruchomości mieszkaniowej. Harmonogram kształtuje się następująco:

- dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej:
    - odpady zmieszane – 1 raz w tygodniu,
    - odpady segregowane – 1 raz na 2 tygodnie,
    - odpady wielkogabarytowe, elektryczne i elektroniczne, chemikalia, opony – 1 raz na rok,

- dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej:
  - odpady zmieszane – 1 raz na 2 tygodnie,
  - odpady segregowane – 1 raz na 4 tygodnie,
  - odpady wielkogabarytowe, elektryczne i elektroniczne, chemikalia, opony – 1 raz na rok.

W miejscowości Ryczywół, przy ulicy Leśnej 7 zlokalizowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, który jest otwarty dla mieszkańców w soboty w godzinach od 10.00 do 16.00. W PSZOK-u nieodpłatnie przyjmowane są odpady nie zaliczające się do powyższych frakcji od osób ujętych w systemie gospodarki odpadami komunalnymi Gminy Ryczywół. W PSZOK-u przyjmuje się następujące odpady: papier i tekturę, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe, bioodpady, meble i inne odpady gabarytowe, zużyte opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory, chemikalia, przeterminowane leki, odpady budowlane i rozbiórkowe z gospodarstw domowych, odzież i tekstylia, odpady niebezpieczne, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowanie produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek.

W latach 2019-2021 obserwowano wzrost liczby mieszkańców objętych systemem gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy, po czym w latach 2021-2023 zaczęła ona spadać. Rozbieżności jednak nie są znaczne i mogą być powiązane z liczbą osób zadeklarowanych jako mieszkańcy korzystający z systemu gospodarki odpadami. Co ważniejsze zatem, od 2021 roku obserwuje się spadek łącznego tonażu zgromadzonych odpadów, w tym spadek tonażu zgromadzonych odpadów zmieszanych. Tonaż zbieranych odpadów segregowanych ulega zmianom, bez obranego trendu. Z kolei udział odpadów segregowanych w Gminie wynosi od 2020 roku ok. 44-45%. Ilość odpadów zebranych w przeliczeniu na mieszkańca w latach 2022-2023 wyniosła 0,33 Mg. Gospodarka odpadami w Gminie Ryczywół jest prowadzona z zachowaniem wymaganych poziomów recyklingu. Mimo wielokrotnych zmian wymaganych poziomów recyklingu dla różnych frakcji odpadów w latach 2019-2023 Gminy Ryczywół spełniała wymagane normy. Należy również podkreślić, iż gminne odpady nie są przekazywane do składowania, a poziom recyklingu odpadów komunalnych wyniósł w 2023 roku ok. 35,49%.

Tab. 11. Stan gospodarki odpadami w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023

		2019	2020	2021	2022	2023
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)		6 278	6 245	6 256	6 152	6 134
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:		2 033,00	2 133,95	2 207,36	2 038,43	2 032,88
zmieszane		*1 391,25*	*1 173,13*	*1 211,49*	*1 144,94*	*1 126,40*
segregowane		*641,75*	*960,82*	*995,87*	*893,49*	*906,48*
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		32%	45%	45%	44%	45%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,32	0,34	0,35	0,33	0,33
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	gmina	45,9	60,85	x	x	x
	wymagany	40	50	x	x	x
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów	gmina	88,82	65,6	89,87	x	x
	wymagany	60	70	70	x	x

budowlanych i rozbiórkowych (%)						
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	gmina	0	0	0	x	x
	wymagany	<40	<35	<35	x	x
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych (%)	gmina	x	x	41,84	34,91	35,49
	wymagany	x	x	>20	>25	>35

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań.

W Gminie Ryczywół nie są zaplanowane inwestycje w zakresie gospodarki odpadami, jednak Gmina przymierza się do rozbudowy PSZOK. Zakres przedsięwzięcia określony zostanie w dokumentacji projektowej. Przede wszystkim działania Gminy w najbliższych latach będą się skupiać na edukacji ekologicznej oraz obniżaniu tonażu zbieranych odpadów wraz ze wzrostem odsetka odpadów segregowanych.

2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

Dochody do budżetu Gminy Ryczywół stale rosły w latach 2019-2022, z poziomu ok. 36 mln zł do poziomu ponad 53 mln zł (łącznie o ok. 17 mln zł). W roku 2023, spadły one jednak o blisko 10 mln zł, do poziomu niespełna 44 mln zł. Wzrost w roku 2022 roku był związany z ze wzrostem dochodów w ramach udziału w podatku PIT oraz wyższą kwotą dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące otrzymanych ze budżetu Państwa.

Poniższa rycina prezentuje dochody uzyskiwane w jednostce w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w zestawieniu z dochodami uzyskiwanymi w powiecie obornickim oraz województwie wielkopolskim. W latach 2019-2022 we wszystkich trzech analizowanych jednostkach notowany był stały wzrost dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Począwszy od 2020 roku, dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Ryczywół są wyższe od dochodów ogółem na 1 mieszkańca w powiecie obornickim. W 2022 roku, ze względu na wspomniane „kroplówki" finansowe z budżetu Państwa, dochód na 1 mieszkańca Gminy Ryczywół był wyższy od średniej wojewódzkiej. W 2023 roku odnotowano jednak spadek dochodów poniżej średniej wojewódzkiej. Mimo, iż w 2023 roku we wszystkich jednostkach odnotowano spadek dochodów ogółem na 1 mieszkańca, to w przypadku Gminy był on najbardziej gwałtowny, bowiem wyniósł ok. 1300 zł. Obecnie dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy Ryczywół są o niespełna 500 zł wyższe od średniej powiatowej oraz o ok. 600 zł niższe od średniej wojewódzkiej.

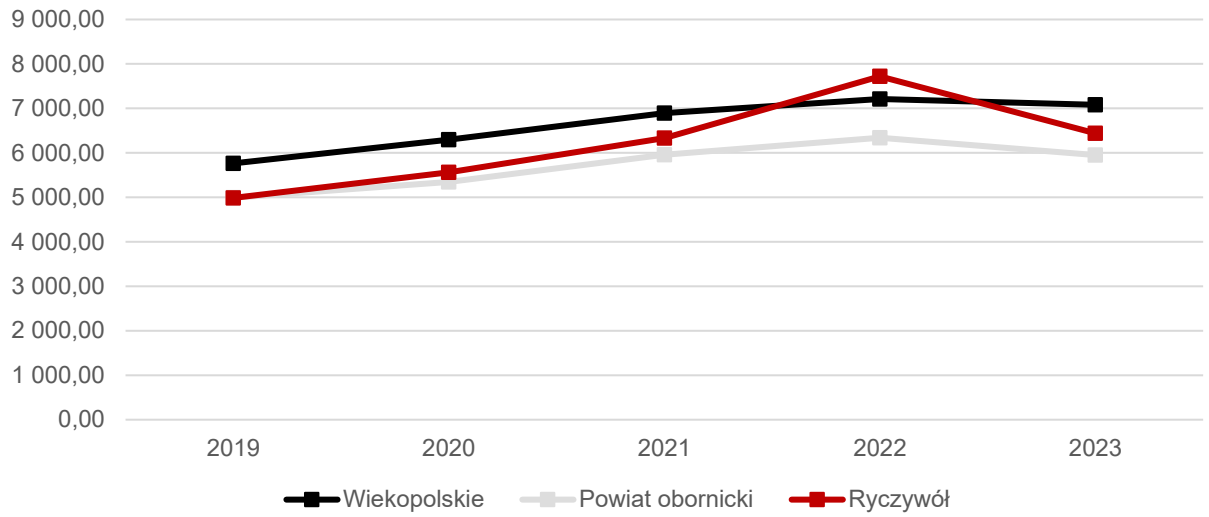

Ryc. 17. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Ryczywół na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Większe dysproporcje obserwowane są w przypadku analizy jedynie dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego na różnych szczeblach. Ponownie, w latach 2019-2022 widać stały wzrost dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca we wszystkich trzech jednostkach. Najniższymi dochodami własnymi w całym analizowanym okresie cechuje się jednak Gminy Ryczywół. Nawet w najlepszym dla siebie roku 2022, dochody własne *per capita* w Gminie Ryczywół nieznacznie przekroczyły 2 700 zł, wciąż będąc o ok. 250 zł niższy od średniej powiatowej oraz o ok. 1 tys. zł niższe od średniej wojewódzkiej. W 2023 roku odnotowano spadek dochodów we wszystkich jednostkach, co przyczyniło się do zaostrzenia się obserwowanych różnic. Różnica między dochodami własnymi Gminy a powiatu wzrosła bowiem do ok. 700 zł, a między Gminą a województwem do ok. 1 400 zł.

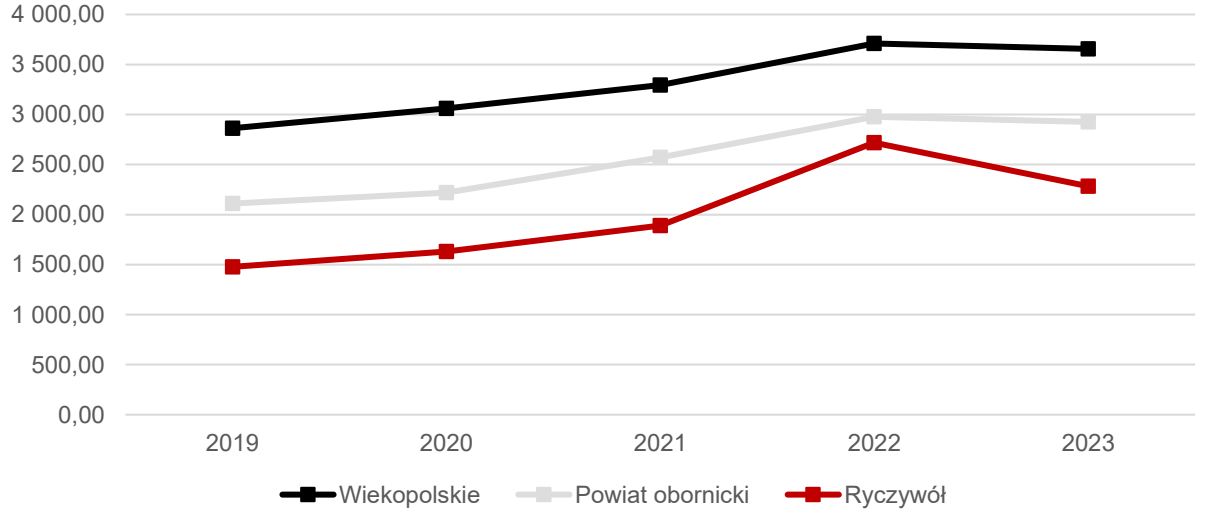

Ryc. 18 Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Ryczywół na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższa rycina prezentuje wykonanie budżetu w Gminie Ryczywół w latach 2018-2023. W latach 2018-2022 widoczny jest stały wzrost dochodów ogółem. W latach 2019-2022 przełożył się on na dodatni wynik budżetu na koniec roku rozliczeniowego. Należy podkreślić, iż w analizowanym okresie wydatki bieżące stanowiły od 41-59% budżetu, co stanowi znaczącą różnicę. Niemniej wydatki bieżące były

dostosowywane do poziomu dochodów. Ujemny wynik budżetu osiągnięty został natomiast w roku 2018 i w roku 2023, kiedy to najwyższy odsetek stanowiły wydatki majątkowe, odpowiednio 22% i 29%.

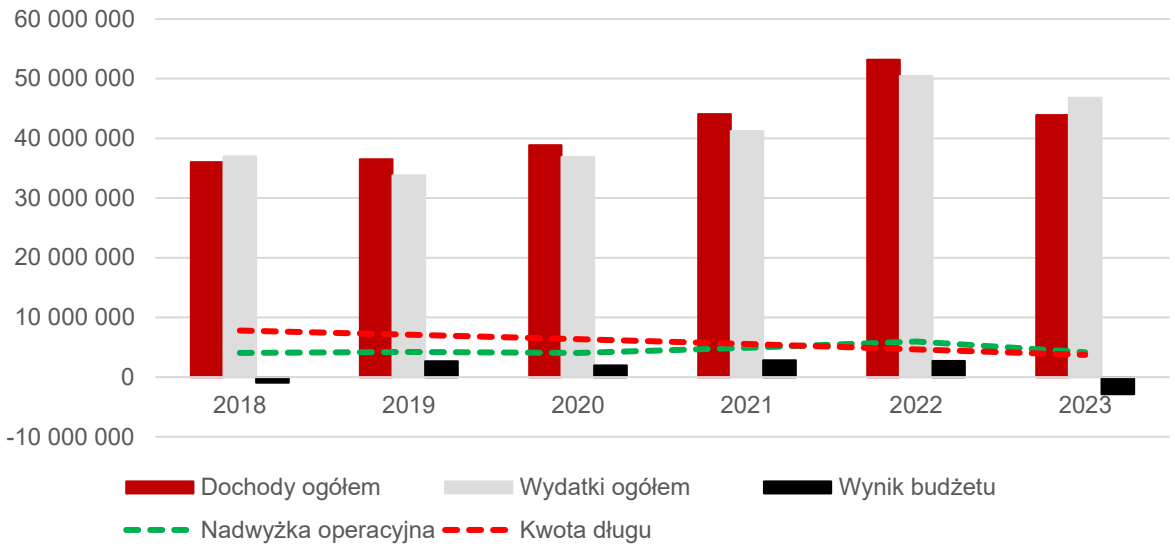

Ryc. 19. Wykonanie budżetu Gminy Ryczywół w latach 2018-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych, kluczowe znaczenie mają dochody własne, które świadczą o samodzielności finansowej jednostki samorządu terytorialnego. Wpływają one również na stopień niezależności od często zmiennych dochodów pozyskiwanych w ramach dotacji czy subwencji. Uzyskiwane dotacje świadczą jednak o zdolnościach Gminy do poszukiwania i pozyskiwania źródeł dochodów również z funduszy zewnętrznych, a zatem ich udział w pewnym stopniu określa stopień przedsiębiorczości samorządu lokalnego.

Analizując strukturę dochodów budżetowych Gminy Ryczywół w latach 2018-2023 widoczny jest przede wszystkim wzrost udziału dochodów własnych w 2023 roku, odnotowany po pięcioletnim okresie stagnacji. Nie zmienia to jednak faktu, iż dochody własne Gminy Ryczywół stanowiły w 2023 roku jedynie 23% ogółu. Dotacje i subwencje, a zatem dochody zmienne, na których kształtowanie się Gmina nie posiada bezpośredniego wpływu stanowią od 66 do 72% ogółu dochodów. Taka struktura dochodów świadczy o ograniczonej, choć wreszcie rosnącej samodzielności finansowej Gminy.

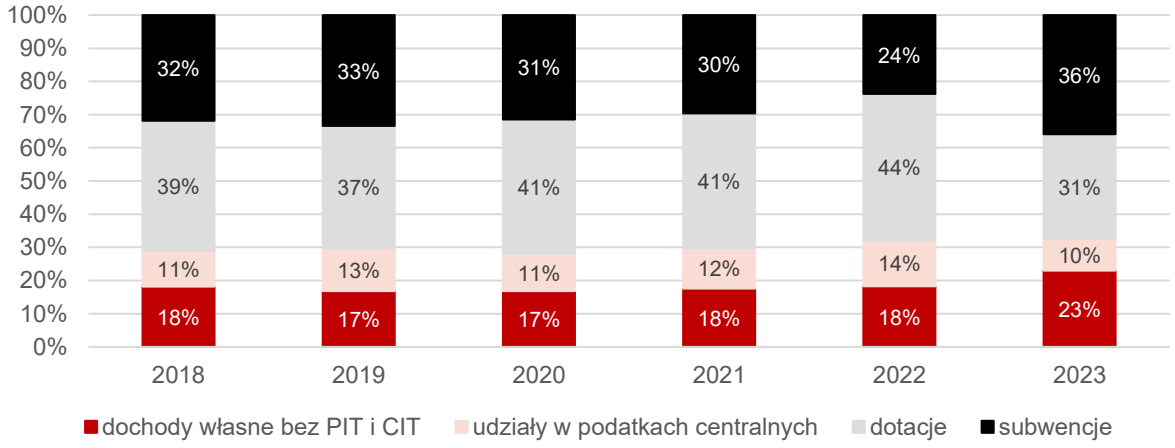

Ryc. 20. Struktura dochodów Gminy Ryczywół w latach 2018-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W strukturze wydatków Gminy Ryczywół w latach 2018-2023 dominują oczywiście pozostałe wydatki bieżące, stanowiące od 41-59% ogółu wydatków. Średnio w granicach 30% oscylują wydatki związane z wynagrodzeniami i pochodnymi od nich, które również stanowią wydatki bieżące. Maksymalnie 1% w skali roku stanowiły z kolei koszty obsługi długu, w tym prowizje i odsetki. Największą zmiennością cechowały się z kolei wydatki majątkowe, związane z inwestycjami.

Zależność od zewnętrznych źródeł finansowania w dłuższej perspektywie czasowej może wpłynąć na poziom życia mieszkańców. Utrudnia ono również zaplanowanie i realizację wydatków, gdyż trudno określić poziom rzeczywistych dochodów, które zostaną uzyskane w następnych latach. Sytuacja finansowa Gminy Ryczywół jest stosunkowo dobra, choć wrażliwa na czynniki zewnętrzne, niezależne od władz samorządowych.

Poniższa tabela przedstawia strukturę bazy podatkowej w Gminie Ryczywół w latach 2018-2023. Zdecydowanie najwyższe dochody czerpane były z podatku dochodowego od osób fizycznych PIT, z którego wpływy od 2019 roku regularnie przekraczają 4 mln zł. Drugim istotnym wpływem podatkowym są dochody z tytułu podatku od nieruchomości, które przekraczają 2 mln zł. Mimo rolniczego charakteru Gminy, podatek rolny choć generuje wciąż rosnące wpływy, nieznacznie przekracza 1 mln zł.

Tab. 12. Dochody podatkowe Gminy Ryczywół w latach 2018-2023

		2018	2019	2020	2021	2022	2023
PIT	wykonanie	3 862 840,00	4 619 611,00	4 288 503,00	5 310 229,00	7 296 075,57	4 171 070,00
CIT	wykonanie	20 393,42	36 484,74	47 526,20	73 763,34	53 787,33	84 151,00
podatek rolny	wykonanie	827 164,89	860 984,59	882 651,05	871 822,33	900 165,36	1 074 346,65
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	99 162,66	134 136,25	192 505,56	192 777,10	207 630,15	257 507,17
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od nieruchomości	wykonanie	2 032 407,04	2 224 245,53	2 311 488,95	2 570 269,07	2 722 014,56	2 693 657,17
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	646 637,35	716 110,78	682 549,57	751 235,41	806 874,78	905 304,63
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	11 459,24	12 196,38	14 545,57	11 921,92	8 826,85	12 645,20
podatek leśny	wykonanie	107 030,49	104 335,65	105 171,26	106 749,94	116 200,49	175 994,10
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od środków transportowych	wykonanie	367 028,60	308 062,10	304 845,80	349 712,13	357 086,45	372 771,87
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	280 740,19	284 563,47	279 253,60	327 250,66	344 647,89	367 155,40
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej	wykonanie	3 490,60	3 189,81	5 614,97	6 494,41	14 766,23	20 429,17
podatek od czynności cywilnoprawnych	wykonanie	223 529,73	194 183,98	191 715,00	361 127,98	368 931,78	260 384,80
wpływy z opłaty skarbowej	wykonanie	24 578,72	22 778,50	23 207,05	39 490,58	25 340,50	28 923,50
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	wykonanie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Należy również podkreślić, że Gmina Ryczywół stosuje ulgi, zwolnienia lub obniżenia górnych stawek podatków, co oznacza iż istnieje potencjał do maksymalizacji dochodów. W analizowanym sześcioletnim okresie łączna wartość ulg, zwolnień i obniżenia górnych stawek podatkowych udzielona

została na łączną kwotę ponad 7,5 mln zł. W szczególności obniżeniu ulegały górne stawki podatku od nieruchomości, łącznie osiągając kwotę 4,5 mln zł w sześcioletnim okresie.

Analizie poddano również strukturę wydatków w Gminie Ryczywół w latach 2018-2023 z podziałem na poszczególne działy. Zdecydowanie najwyższymi udziałami w uśrednionej strukturze wydatków Gminy Ryczywół cechują się Dział 801 – Oświata i wychowie (29%) oraz Dział 855 – Rodzina (23%). Wydatki czynione w tych działach średnio pochłaniały ok. 21 mln zł rocznie, stanowiąc 52% wszystkich wydatków Gminy Ryczywół. Jak widać jednak na przestrzeni lat, udział ten spada nieprzerwanie od 2020 roku, co jest powiązane z wyłączeniem wypłat w ramach programu 800+ z obowiązków Gminy. W 2023 roku wydatki w powyższych działach stanowiły 36,65% ogółu wydatków Gminy Ryczywół.

Tab. 13 Struktura wydatków w Gminie Ryczywół w latach 2018-2023

DZIAŁ	2018	2019	2020	2021	2022	2023	średnia	udział %
010	3 043 636,62	1 617 684,46	2 385 946,52	1 499 575,29	1 868 025,58	9 375 027,20	3 298 315,95	8%
400	0,00	0,00	0,00	193 603,38	614 069,77	992 461,35	300 022,42	1%
600	2 532 239,32	893 537,58	1 047 606,37	1 670 997,60	8 108 376,25	5 904 635,89	3 359 565,50	8%
700	294 292,90	421 051,12	477 399,97	435 700,54	733 918,42	615 885,44	496 374,73	1%
710	71 797,61	61 299,67	62 367,08	89 972,67	37 014,13	74 849,46	66 216,77	0%
750	2 871 853,44	3 055 572,33	2 990 895,50	3 711 163,74	3 534 538,46	3 603 164,61	3 294 531,35	8%
751	76 251,42	70 438,00	58 772,02	1 430,00	1 450,00	83 127,84	48 578,21	0%
752	0,00	0,00	122,38	0,00	0,00	0,00	20,40	0%
754	220 093,81	213 608,26	673 485,84	246 047,53	756 867,42	392 846,65	417 158,25	1%
757	201 668,47	206 118,71	172 071,29	98 611,01	211 584,41	324 979,60	202 505,58	0%
758	0,00	0,00	0,00	0,00	1 679,80	0,00	279,97	0%
801	10 242 501,16	10 594 419,36	11 063 765,23	11 739 303,80	13 775 147,96	13 271 274,86	11 781 068,73	29%
851	130 224,35	187 549,20	112 074,67	169 069,46	170 774,30	175 033,84	157 454,30	0%
852	1 537 538,09	1 646 771,38	1 597 208,79	2 444 929,72	2 920 616,51	2 329 765,16	2 079 471,61	5%
853	5 541,36	16 485,52	7 467,39	23 295,49	6 169 008,06	79 430,00	1 050 204,64	3%
854	51 139,53	42 628,68	28 703,93	29 643,16	29 911,05	31 410,93	35 572,88	0%
855	9 186 641,46	10 921 851,22	12 529 965,35	12 099 769,79	6 973 733,05	3 876 187,69	9 264 691,43	23%
900	1 410 188,58	2 083 741,25	2 080 952,22	2 717 804,44	3 041 458,53	3 243 638,65	2 429 630,61	6%
921	1 912 002,06	1 280 215,63	803 003,87	1 006 957,19	955 231,72	1 983 674,10	1 323 514,10	3%
926	3 199 938,50	532 641,60	812 571,60	3 067 938,12	562 083,91	434 981,61	1 435 025,89	3%
SUMA	36 987 548,68	33 845 613,97	36 904 380,02	41 245 812,93	50 465 489,33	46 792 374,88	41 040 203,30	100%

***Legenda**: Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo, Dział 400 – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, Dział 600 – Transport i łączność, Dział 700 – Gospodarka mieszkaniowa, Dział 710 – Działalność usługowa, Dział 750 – Administracja publiczna, Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrona prawa oraz sądownictwa, Dział 752 – Obrona narodowa, Dział 754 – Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa, Dział 757 – Obsługa długu publicznego, Dział 758 – Rożne rozliczenia, Dział 801 – Oświata i wychowanie, Dział 851 – Ochrona zdrowia, Dział 852 – Pomoc społeczna, Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej, Dział 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza, Dział 855 – Rodzina, Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska, Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, Dział 927 – Kultura fizyczna i sport.*

Gmina Ryczywół wydatkuje również znaczące środki w ramach działów: 010 – Rolnictwo i łowiectwo, 600 – Transport i łączność oraz 750 – Administracja publiczna. Uśredniony udział działów w strukturze wydatków wynosił 8%. Zważając na predyspozycje Gminy do rozwoju turystyki i rekreacji, należy przewidzieć również wydatkowanie środków z budżetu Gminy na ten cel. W analizowanym okresie Gmina Ryczywół nie wydatkowała żadnych środków na rozwój turystyki. Z kolei na rozwój kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną i sport, wydatkowano średnio po 3% ogółu środków.

Wydatki inwestycyjne stanowią odsetek kapitału wydatkowanego na przedsięwzięcia mogące znacząco poprawić jakość i poziom życia mieszkańców, być stymulatorem rozwoju społeczno-gospodarczego, czy odmieniać oblicze miejscowości. Poniższa rycina prezentuje udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyrażony procentowo w Gminie Ryczywół na tle powiatu obornickiego i województwa wielkopolskiego. Uwagę zwraca przede wszystkim niezwykle dynamiczny wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w Gminie Ryczywół. W 2019 roku wydatki inwestycyjne stanowiły zaledwie 6,2% ogółu, będąc niższymi od średniej powiatowej i wojewódzkiej. W 2023 roku udział wydatków inwestycyjnych osiągnął z kolei poziom 27,7%, będąc o ponad 10 p.p. wyższym od średniej dla powiatu obornickiego oraz o blisko 8 p.p. wyższym od średniej wojewódzkiej. W przypadku województwa wielkopolskiego po delikatnym spadku udziału wydatków inwestycyjnych w latach 2019-2021, widoczny jest ponowny ich wzrost, jednak jego dynamika jest znacznie niższa niż w Gminie. W powiecie obornickim z kolei udział wydatków inwestycyjnych w latach 2019-2022 kształtował się na poziomie poniżej 9%, rosnąc dopiero w 2023 roku. Oznacza to, iż stosunkowo niewielka część budżetu powiatu przeznaczana jest na inwestycje. W Gminie Ryczywół widoczne jest z kolei bogacenie się Gminy, bowiem większą część budżetu może ona przeznaczać na nowe inwestycje i projekty. Wydatki bieżące są pokrywane mniejszym udziałem nakładu finansowego, umożliwiając rozwój społeczno-gospodarczy.

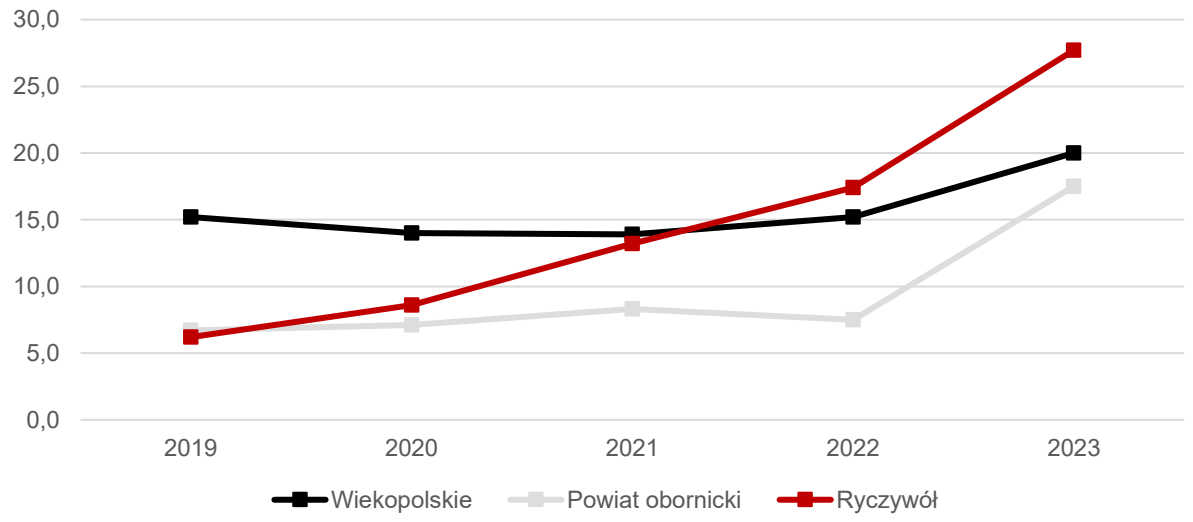

Ryc. 21. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Ryczywół na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Fundusze Europejskie

Gmina Ryczywół oraz jednostki jej podległe pozyskały dofinansowanie ze środków funduszy europejskich na 3 projekty w perspektywie 2014-2020. Zgodnie z serwisem www.mapadotacji.gov.pl łączna wartość dofinansowania projektów wyniosła niespełna 9,2 mln zł. i przeznaczona była na projekty związane z ochroną środowiska i energetyką. W ramach wciąż obowiązującej perspektywy na lata 2021-2027 Gmina Ryczywół pozyskała z kolei dofinansowanie na rozwój usług publicznych w kwocie ponad 1,4 mln zł.

Tab. 14. Projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich w latach 2014-2020 i 2021-2027

Lp.	Tytuł projektu	Beneficjent	Program	Wartość dofinansowania
Lata 2014-2020				
1.	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w Wiardunkach – budynek WTZ i Termomodernizacja Zespołu Szkół w Ludomach	Gmina Ryczywół	WRPO 2014-2020	2 440 967,76 zł

2.	Budowa punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) dla gminy Ryczywół	Gmina Ryczywół	WRPO 2014-2020	280 207,09 zł
3.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej na terenie Gminy Ryczywół wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody w Gorzewie i budową przepompowni wody w Ludomach	Gmina Ryczywół	WRPO 2014-2020	6 489 243,13 zł
Lata 2021-2027				
4.	Rozwój e-usług publicznych dla mieszkańców Gminy Ryczywół	Gmina Ryczywół	FEW 2021-2027	1 443 819,65 zł

Źródło: www.mapadotacji.gov.pl

Rządowy Fundusz Polski Ład

Rządowy Fundusz Polski Ład jest to Program Inwestycji Strategicznych, który ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK. Gmina Ryczywół pozyskała dotacje na inwestycje na łączną kwotę 20,765 mln zł.

Tab. 15 Projekty dofinansowane z Rządowego Funduszu Polski Ład

Wnioskodawca	Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania
Gmina Ryczywół	Budowa drogi w miejscowości Ludomki wraz z odwodnieniem	2 280 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Budowa drogi gminnej w Nininie	2 185 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Modernizacja części osadowej na oczyszczalni ścieków w Ryczywole	3 000 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Skrzetusz i Ryczywół oraz Krężoły i Łopiszewo, gm. Ryczywół – zadanie I	5 000 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Modernizacja świetlicy wiejskiej w Skrzetuszu	950 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Modernizacja i przebudowa świetlicy wiejskiej w Nininie	900 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Modernizacja budynku komunalnego w Ryczywole przy ul. Mickiewicza 14	1 000 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Rekonstrukcja żaluzji okiennych kościoła ewangelickiego w Ryczywole	150 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Ryczywole	300 000,00 zł
Gmina Ryczywół	Przebudowa drogi gminnej Wiardunki-Gorzewko oraz przebudowa drogi gminnej Łopiszewo-Chmielewo	5 000 000,00 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników naborów.

Potencjał inwestycyjny

Zgodnie z art. 243 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2009 Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.), dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego wskaźnika maksymalnego obsługi zadłużenia. Zgodnie z treścią Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2024-2029 (WPF) Gmina Ryczywół w kolejnych latach będzie miała zdolność do obsługi dodatkowych zobowiązań, choć jej potencjał inwestycyjny znacząco spada po 2025 roku, aby w latach 2026-2029 ponownie rosnąć. Należy jednak mieć na uwadze, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy przedstawia również szacunkowe wartości. Całkowity potencjał inwestycyjny Gminy Ryczywół w latach 2024-2029 wyniósł blisko 30,5 mln zł.

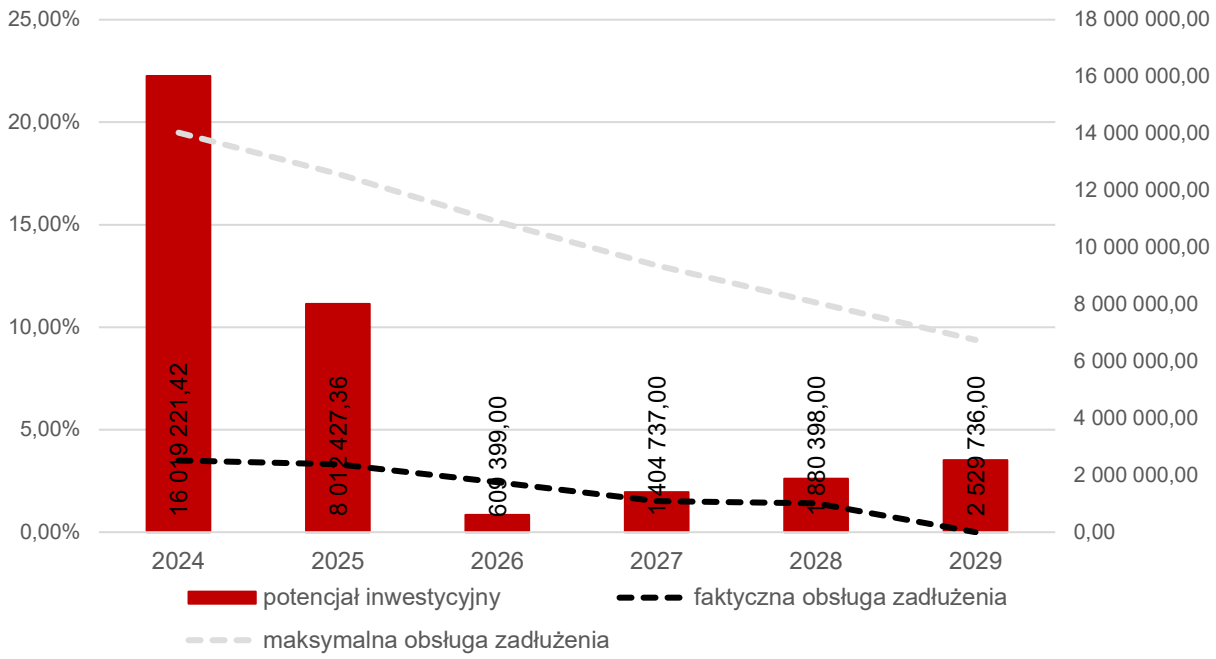

Ryc. 22. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Ryczywół na lata 2024-2029
Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr VIII/62/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 20 grudnia 2024 roku w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Ryczywół na lata 2024-2029.

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2023 roku Gminę Ryczywół zamieszkiwało 6 802 osoby, co stanowiło 12% ogółu ludności powiatu obornickiego. Gęstość zaludnienia na terenie analizowanej jednostki wyniosła wówczas 44 os./km^2 i była zdecydowanie najniższa w całym powiecie. Najwyższą gęstością zaludnienia cechuje się gmina Oborniki, gdzie na km^2 powierzchni przypada 100 mieszkańców. Gmina Ryczywół jako jedyna w powiecie ma status gminy wiejskiej, które charakteryzują się niższymi gęstościami zaludnienia od gmin miejskich czy miejsko-wiejskich.

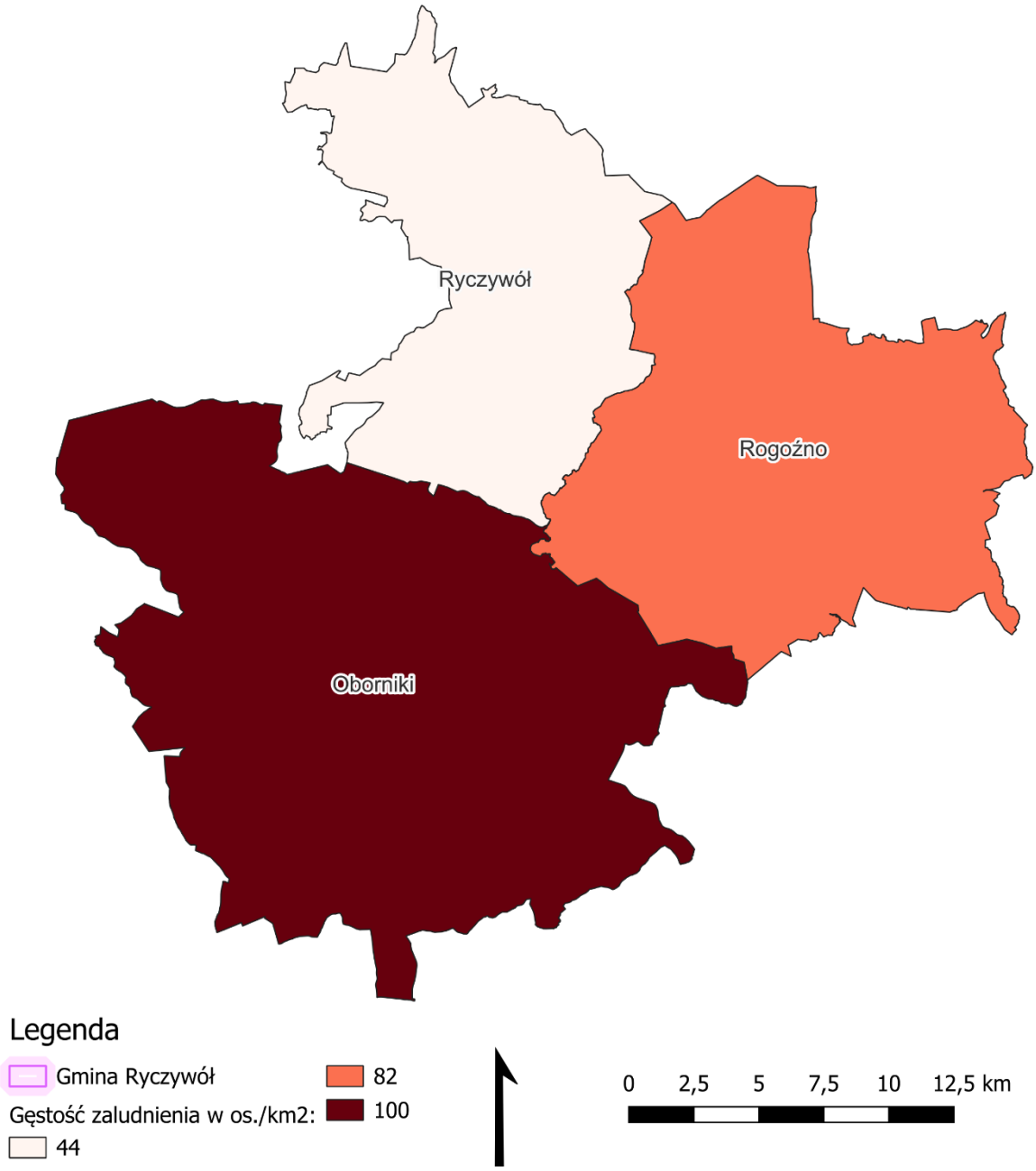

Ryc. 23. Gęstość zaludnienia w powiecie obornickim w 2023 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Poniższa tabela przedstawia zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach powiatu obornickiego w latach 2019-2023. Liczba ludności w powiecie obornickim systematycznie, aczkolwiek powoli spada, osiągając dynamikę zmian na poziomie 99,6%. Na spadek liczby ludności w powiecie składają się również spadki liczby ludności notowane we wszystkich gminach tworzących powiat. W gminie Oborniki dynamika zmian liczby ludności osiągnęła 99,9%, co oznacza minimalny spadek liczby ludności na poziomie 81 osób. W gminie Rogoźno dynamika zmian osiągnęła poziom 99,4%, z kolei w Gminie Ryczywół 98,3%.

Tab. 16. Zmiany liczby ludności w powiecie obornickim w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023	udział w 2023 r.	średnia dynamika
Powiat obornicki	59 825	59 180	59 164	58 988	58 812	100%	99,6%
Oborniki	34 179	34 163	34 181	34 153	34 098	58%	99,9%
Rogoźno	18 353	18 050	18 054	18 000	17 912	30%	99,4%
Ryczywół	7 293	6 967	6 929	6 835	6 802	12%	98,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba ludności w jednostkach samorządu terytorialnego jest wprost zależna od sytuacji demograficznej, a bezpośrednio od przyrostu naturalnego oraz salda migracji. Przyrost naturalny to różnica między urodzeniami żywymi a zgonami. Saldo migracji określa z kolei różnicę między osobami zameldowanymi, a wymeldowanymi z obszaru danej jednostki.

Analizując sytuację związaną z poziomem przyrostu naturalnego w gminach tworzących powiat obornicki, widoczny jest jego ujemny wynik. Uśredniony promil przyrostu naturalnego dla powiatu obornickiego jest niższy od wyniku dla województwa wielkopolskiego. Mimo, iż przyrost naturalny w Gminie Ryczywół również przyjmuje wartość ujemną, to jest on relatywnie pozytywny w stosunku do pozostałych jednostek. Przyrost naturalny w Gminie Ryczywół wynosi -0,88 promila, podczas gdy w Rogoźnie jest to -5,58 promila, a w Obornikach -1,03 promila. Zmiany związane ze spadkiem dzietności na terenie Gminy są widoczne, a sytuacja powoli się pogarsza, na co wskazuje dynamika zmian. Niemniej, proces ten przyjmuje znacznie wolniejsze tempo rozwoju niż w przypadku pozostałych gmin powiatu obornickiego.

Zdecydowanie odmiennie kształtuje się natomiast saldo migracji. W Gminie Ryczywół saldo migracji przyjmuje wartość na poziomie -3,08 promila, podczas gdy w gminie Rogoźno wynosi ono 0,28 promila, a w gminie Oborniki 0,38 promila. Gmina Ryczywół jest zatem jedyną gminą w powiecie z ujemnym saldem migracji. Niemniej, należy zauważyć, że traci ona mieszkańców na rzecz zarówno Obornik jak i Rogoźna. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast obserwowana dynamika zmian w latach 2019-2023, która wskazuje na słabnięcie procesu emigracji mieszkańców z terenu Gminy Ryczywół. Utrzymanie się takiej tendencji może pozwolić ustabilizować liczbę mieszkańców Gminy, umożliwiając również dostosowany do ich potrzeb rozwój społeczno-gospodarczy.

Współczynnik przyrostu rzeczywistego będący sumą przyrostu naturalnego oraz salda migracji, w Gminie Ryczywół wyniósł -3,96 promila. Oznacza to, iż przy zachowaniu obecnych wskaźników, z terenu Gminy Ryczywół co roku będzie ubywało 27 mieszkańców. Szczegółowe informacje dotyczące zmian liczby ludności zawiera poniższa tabela.

Tab. 17. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023 na tle powiatu i województwa

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2023 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2019 r.	2023 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2019 r.
woj. wielkopolskie	-2,18	-0,78	0,58	0,04
powiat obornicki	-2,40	-0,73	-0,05	0,32
Oborniki	-1,03	-0,58	0,38	0,26
Rogoźno	-5,58	-1,19	0,28	0,30

Ryczywół	-0,88	-0,29	-3,08	0,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ze względu na wysokie ujemne saldo migracji, szczegółowej analizie poddano profil osób meldujących się na terenie Gminy Ryczywół oraz wymeldowujących się z jej obszaru. W latach 2019-2023 względnie stały był napływ mężczyzn z obszarów miejskich, który wynosił od 22,6 do 25,7% w ogólnej strukturze zameldowań ogółem. Największy udział wśród osób zameldowanych ogółem mają z kolei kobiety z obszarów miejskich. W 2020 roku stanowiły one ponad 45% wszystkich zameldowań na terenie Gminy, natomiast średnio w minionym pięcioleciu wynosiły 29,3% imigrantów.

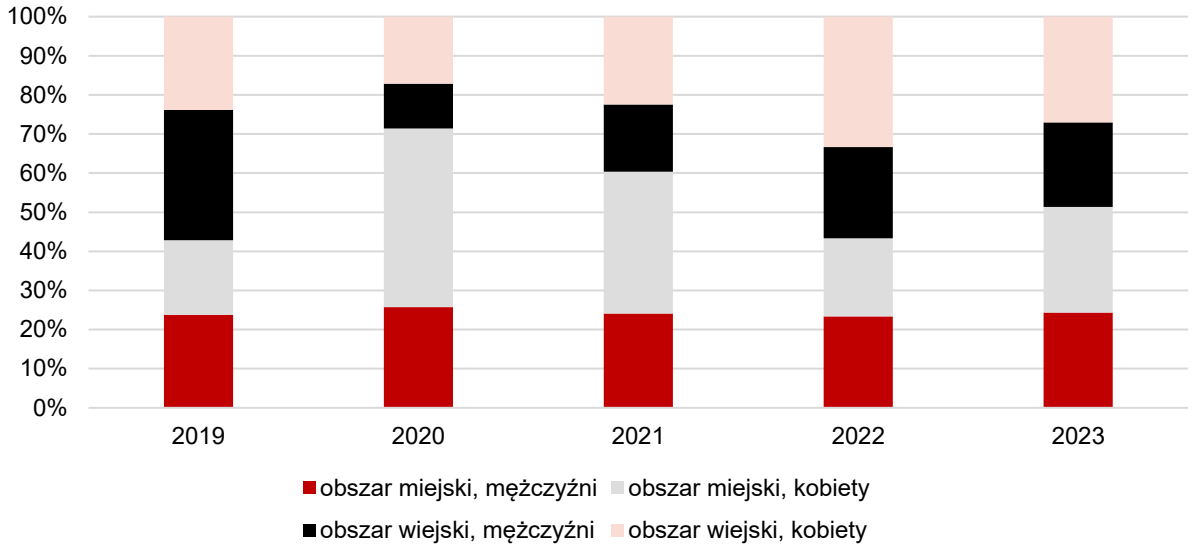

Ryc. 24 Struktura zameldowań w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród wymeldowań, co zaskakujące, przeważają osoby, które ponownie wybierają obszary wiejskie jako miejsce swojego zamieszkania. Wśród nich nieznacznie przeważają kobiety. W przypadku wymeldowani na obszary miejskie również przeważają kobiety, choć stanowią średnio ok. 20% wszystkich wymeldowani z terenu Gminy. Ponownie uwidacznia się jednak większa mobilność kobiet niż mężczyzn.

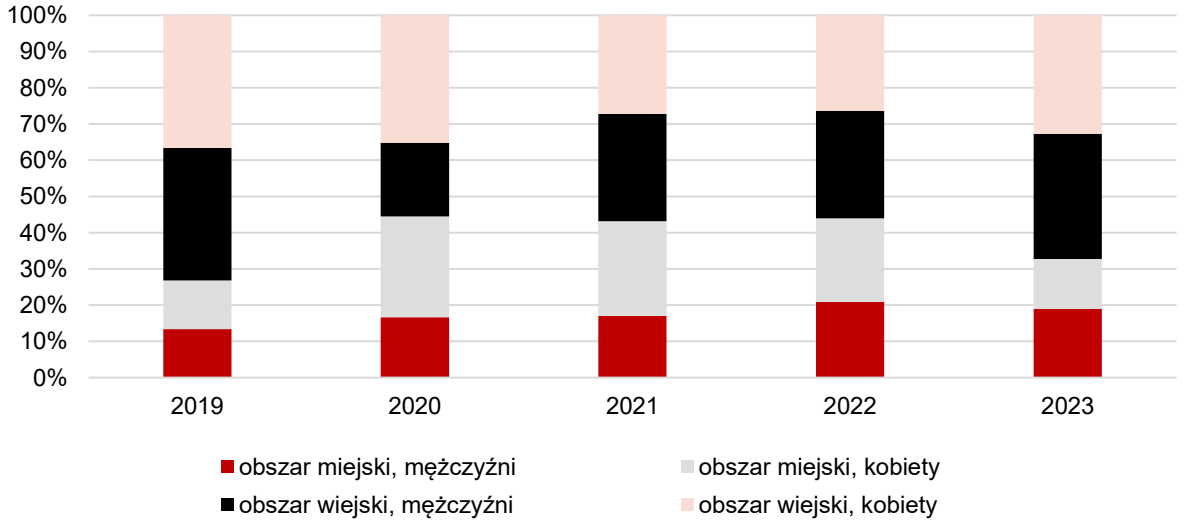

Ryc. 25 Struktura wymeldowani w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Reasumując, o ile do Gminy Ryczywół chętniej sprowadzają się osoby z miast, chcące osiedlić się w mniejszej miejscowości o wiejskim charakterze, to osoby opuszczające Gminę wcale nie udają się do większych ośrodków miejskich. Można zatem przypuszczać, iż osoby te mogą wyprowadzać się na obszary wiejskie, ale położone w dogodnej odległości od większych ośrodków miejskich stanowiących rynek pracy. Tym samym, jako powód ujemnego salda migracji należy interpretować nie tyle niechęć do zamieszkiwania na obszarach wiejskich, co ograniczoną dostępność transportową Gminy Ryczywół.

Ważnym aspektem jest również struktura wieku mieszkańców, która wpływa na potencjał kapitału ludzkiego. Ludność w wieku 25-34 lat określana jest mianem „osób w wieku kreatywnym". Osoby te najczęściej zakończyły już swoją edukację i wchodzą na rynek pracy. Kolejne pokolenie przynosi wówczas zmiany, a także cechuje się kreatywnymi pomysłami czy wyższą zdolnością do kreowania innowacji. Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym określa z kolei tzw. współczynnik obciążenia senioralnego, procentowo wskazując liczbę osób w wieku poprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik ten odnosi się do kwestii i regulacji związanych z systemem emerytalnym w Polsce, obrazując samowystarczalność jednostek w zakresie zapewnienia świadczeń emerytalnych dla swoich mieszkańców.

Tab. 18. Wskaźniki demograficzne dla Gminy Ryczywół w 2019 i 2023 roku na tle innych jednostek

JST	mieszkańcy w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem (%)			ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (%)		
	2019	2023	dynamika	2019	2023	dynamika
wielkopolskie	14,46	12,83	89%	25,20	28,70	114%
powiat obornicki	14,35	11,83	82%	22,40	27,00	121%
Ryczywół	14,47	11,40	79%	20,70	26,90	130%

[1] ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem
[2] ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższa tabela wskazuje na spadek liczby mieszkańców w wieku kreatywnym we wszystkich trzech analizowanych jednostkach: województwie wielkopolskim, powiecie obornickim i Gminie Ryczywół. Odsetek mieszkańców w wieku kreatywnym w Gminie Ryczywół spadł z poziomu zbliżonego do średniej wojewódzkiej i wyższej od średniej powiatowej do poziomu najniższego spośród badanych jednostek. Dynamika na poziomie 79% osiągnięta w Gminie wskazuje, iż co piąty mieszkaniec w wieku kreatywnym zamieszkujący na terenie Gminy w 2019 roku, do 2023 roku się z niej wyprowadził. Obserwowane tempo zachodzenia zjawiska wskazuje na znaczne obniżanie potencjału kapitału ludzkiego w Gminie, które w dalszej przyszłości może powodować pogłębianie się procesu starzenia się społeczeństwa. Poza sektorem gospodarczym, należy bowiem zwrócić uwagę, iż mowa niejednokrotnie również o osobach zmierzających do założenia rodziny. Sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego, rozumianym jako ludność w wieku poprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Również w tym wypadku Gmina Ryczywół negatywnie się odznacza na tle średniej powiatowej oraz wojewódzkiej. Dynamika zjawiska w latach 2019-2023 osiągnęła 130%, co oznacza, iż obciążenie wzrasta niezwykle szybko. W 2023 roku na terenie Gminy na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało blisko 35 osób w wieku poprodukcyjnym.

Poniższa rycina prezentuje liczbę ludności Gminy wraz z podziałem na ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2019-2023. Uwidacznia się przede wszystkim stały spadek liczby mieszkańców Gminy. Ponadto, stale rośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym – o 107 osób w ciągu 5 lat. Gwałtownie spada również liczba osób w wieku produkcyjnym – o 433 osoby w ciągu 5 lat. Widoczny jest również spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, co powiązane jest z ujemnym przyrostem naturalnym. W tym wypadku grupa osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 165 osób w ciągu analizowanych 5 lat. Należy również zwrócić uwagę na ciągłość czasową omawianych zjawisk. Zmiany demograficzne postępują sukcesywnie, w każdym analizowanym roku. Długotrwałe tendencje związane z nimi stanowią natomiast zagrożenie względem dalszych możliwości rozwojowych Gminy.

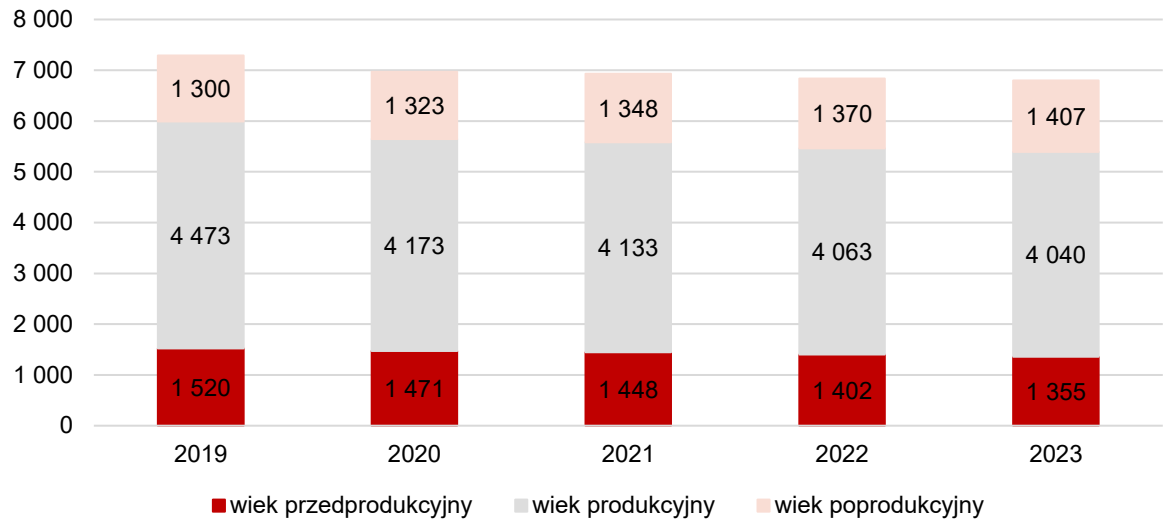

Ryc. 26. Struktura ludności w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2. Kapitał społeczny

Żłobki i przedszkola

W Gminie Ryczywół nie funkcjonują żadne placówki świadczące opiekę nad dziećmi do lat 3, tj. żłobki lub kluby malucha.

W Gminie Ryczywół funkcjonują dwa przedszkola: Przedszkole Publiczne w Ryczywole oraz Przedszkole Publiczne w Ludomach. Obie placówki mieszczą się w odrębnych budynkach i nie są zlokalizowane przy szkołach podstawowych.

Przedszkole Publiczne w Ryczywole świadczy usługi opiekuńczo-wychowawcze wobec 188 dzieci, uczęszczających do niego w ramach 8 prowadzonych grup. Średnia wielkość grupy w przedszkolu wynosi 24 osoby. Placówka pozostaje otwarta od godziny 6.45 do 15.30, a począwszy od roku szkolnego 2024/2025 w godzinach 6.30-16.00.

Przedszkole Publiczne w Ludomach na co dzień sprawuje opiekę nad 67 dziećmi uczęszczającymi do niego w ramach 3 prowadzonych grup. Średnia wielkość grupy wynosi tym samym 22 dzieci. Przedszkole pozostaje czynne w godzinach od 7.00 do 15.30.

Na terenie Gminy Ryczywół nie ma zlokalizowanych prywatnych placówek przedszkolnych.

Tab. 19. Przedszkola na terenie Gminy Ryczywół

Lp.	Nazwa przedszkola	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
1.	**Przedszkole Publiczne w Ryczywole**	188	8	24	6.45-15.30
2.	**Przedszkole Publiczne w Ludomach**	67	3	22	7.00-15.30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Ryczywół.

Zgodnie z danymi GUS, poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej na terenie Gminy Ryczywół począwszy od 2020 roku stale wzrasta, w 2023 roku osiągając poziom 83,6%. Jest to wynik niższy od średniej w powiecie obornickim wynoszącej 87,5% oraz średniej w województwie wielkopolskim wynoszącej 95,9%.

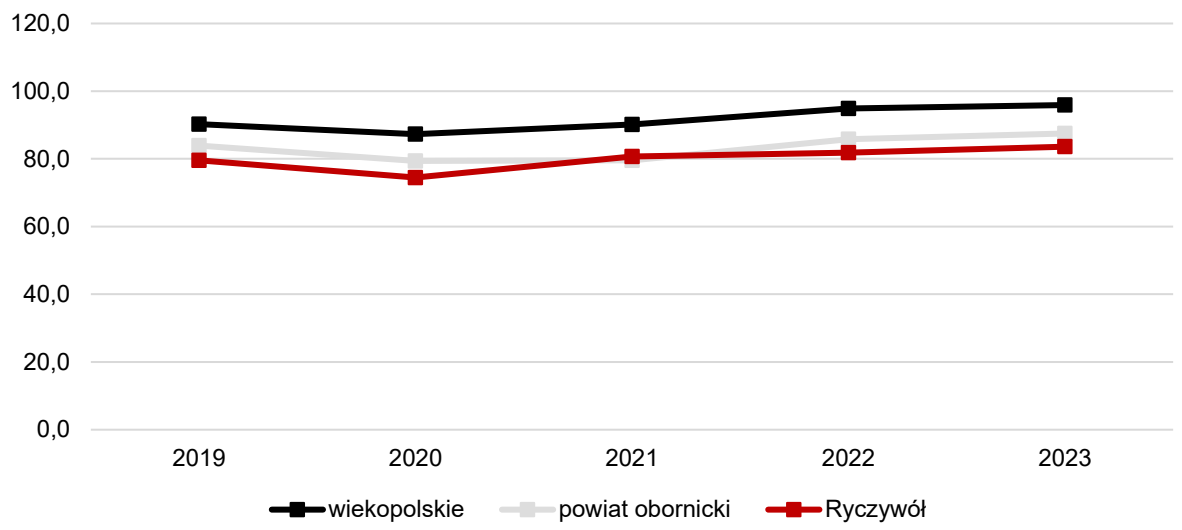

Ryc. 27. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023 na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zważając jednak na liczbę dzieci zamieszkujących na terenie Gminy i uczęszczających do przedszkoli na terenie innych gmin, należy stwierdzić, że poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej nie jest zależny od liczby dostępnych miejsc czy warunków opieki. W latach 2019-2023 jedynie między 10 a 7 dzieci z terenu Gminy Ryczywół uczęszczało do przedszkoli w innych gminach. W tożsamym okresie, do przedszkoli na terenie Gminy Ryczywół uczęszczało do 12 dzieci z terenów innych gmin. Bilansowanie się wskazanych statystyk prowadzi do wniosku, iż opieka przedszkolna na terenie Gminy Ryczywół jest jakościowo podobna do tej oferowanej w gminach sąsiednich. Liczba oferowanych miejsc jest z kolei wystarczająca względem liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli. Stosunkowo niski poziom upowszechnienia opieki przedszkolnej prawdopodobnie wynika z braku woli rodziców do posłania dziecka do przedszkola. W analizowanych latach widoczny jest również blisko dwukrotny wzrost kosztów utrzymania 1 dziecka w przedszkolu. Podczas gdy w roku szkolnym 2019/2020 wynosił on 762,84 zł, to w roku szkolnym 2023/2024 osiągnął już 1 420,30 zł.

Szczegółowe informacje w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tab. 20. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Gminie Ryczywół

		2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin	os.	7	7	8	10	8
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie gminy	os.	0	5	6	12	8
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym	zł	762,84	865,71	909,97	1 043,04	1 420,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

Szkoły

Na terenie Gminy Ryczywół prowadzone są dwie publiczne szkoły podstawowe: w Ryczywole oraz w Ludomach, łącznie kształcące 553 uczniów.

Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Ryczywole kształci 414 uczniów w ramach 20 prowadzonych oddziałów. Przekłada się to na średnią wielkość oddziału wynoszącą 21 dzieci. Liczba

etatów nauczycielskich wynosi tym samym 36,11. W szkole nie ma potrzeby prowadzenia zmianowego systemu pracy.

W Ludomach prowadzona jest Szkoła Podstawowa im. Karola Marcinkowskiego, w której naukę pobiera 139 uczniów, w ramach 8 prowadzonych oddziałów. Przekłada się to na średnią wielkość oddziału wynoszącą 17 uczniów oraz 18,05 etatu nauczycielskiego. W szkole również nie ma potrzeby prowadzenia zmianowanego systemu pracy.

Tab. 21. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Ryczywół

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli	Zmianowy system pracy
1.	Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Ryczywole	414	20	21	36,11	nie
2.	Szkoła Podstawowa im. Karola Marcinkowskiego w Ludomach	139	8	17	18,05	nie

Źródło: opracowanie właśnie na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

Szkoły na terenie Gminy Ryczywół cechują się zbliżonym wyposażeniem i standardem. Oczywiście, ze względu na liczbę uczęszczających do szkół uczniów, różnią się one zarówno liczebnością sal jak i poszczególnych sprzętów. W szkole w Ryczywole do dyspozycji uczniów pozostają 24 sale lekcyjne oraz hala sportowa w dobrym stanie technicznym. W Szkole Podstawowej im. Karola Marcinkowskiego w Ludomach mieści się 13 klas lekcyjnych oraz sala gimnastyczna. Żadna ze szkół nie jest z kolei wyposażona w specjalistyczne pracownie językowe oraz nie prowadzi dedykowanych klas: sportowych, językowych czy integracyjnych. Uczniowie w obu placówkach mają zapewniony dostęp do komputerów, mogą również korzystać z projektorów multimedialnych. W obu szkołach znajdują się świetlice, gdzie uczniowie bez przeszkód mogą spożyć posiłek, poczekać na kolejne zajęcia czy rodziców. W szkole w Ryczywole z pewnością brakuje szafek dedykowanych dla każdego ucznia, co pozwoliłoby zwiększyć komfort dzieci i młodzieży. Takowymi dysponuje z kolei szkoła w Ludomach. Celem zapewnienia bezpieczeństwa uczniom obie szkoły są objęte monitoringiem wizyjnym, a także wyposażone w parkingi dla kadry nauczycielskiej oraz rodziców. W szkole w Ludomach mieści się gabinet pielęgniarski, podczas gdy w Ryczywole zlokalizowany jest również gabinet stomatologiczny. W Szkole Podstawowej im. Karola Marcinkowskiego w Ludomach zatrudniony jest psycholog. W Szkole Podstawowej im. Powstańców Wielkopolskich w Ryczywole jest nieobsadzone stanowisko psychologa ze względu na brak specjalistów.

Tab. 22. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Ryczywół

Nazwa szkoły:	**Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Ryczywole**	**Szkoła Podstawowa im. Karola Marcinkowskiego w Ludomach**
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	24	13
Rodzaj i stan obiektów sportowych	hala/dobry	sala gimnastyczna/dobry
Pracownie językowe	nie	nie
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne	nie	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	75	64
Projektory multimedialne (szt.)	25	10
Kamery - monitoring szkolny	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia	nie	tak
Świetlice	tak	tak

Parkingi dla kadry / rodziców	tak/tak	tak/tak
Gabinet pielęgniarki / stomatologiczny	tak/tak	tak/nie
Wsparcie psychologa	nie	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

W Gminie Ryczywół obserwuje się spadek liczby dzieci w wieku szkolnym. Począwszy od roku szkolnego 2019/2020 do roku szkolnego 2023/2024 liczba uczniów zmniejszyła się o 99 osób. Uwagę zwraca również wysoki odsetek dzieci zamieszkujących na terenie Gminy Ryczywół, a uczęszczających do szkół poza jej terenem. W rekordowym pod tym względem roku szkolnym 2022/2023 poza terenem Gminy do szkół uczęszczało aż 158 dzieci. W roku szkolnym 2023/2024 liczba ta zmniejszyła się, choć wciąż poza terenem Gminy do szkół uczęszcza 137 uczniów, co stanowi blisko 20% wszystkich dzieci objętych edukacją w szkołach podstawowych. Wśród głównych kierunków uczęszczania dzieci do szkół poza Gminą dominują: Oborniki, Rogoźno i Chodzież, a zatem sąsiednie ośrodki miejskie. Gmina Ryczywół organizuje dowóz dzieci do szkół podstawowych w ramach 2 ustalonych tras. Realizatorem usługi jest Zakład Usług Komunalnych i Transportowych Henryk Siwiński.

Tab. 23. Liczba uczniów zamieszkujących Gminę Ryczywół uczęszczająca do szkół na terenie Gminy

		2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy	(os.)	652	636	638	605	553
Liczba uczniów z terenu gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin	(os.)	77	76	122	158	137

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

W ramach analizy szkolnictwa na terenie Gminy Ryczywół, badano nie tylko stan techniczny czy wyposażenie szkół, ale również wyniki osiągane przez ich uczniów. Celem porównania jakości kształcenia posłużono się wynikami z egzaminów ósmoklasisty w latach 2021-2023. Wyniki osiągane przez uczniów szkół w Gminie Ryczywół są niższe od średnich wyników uzyskiwanych w województwie wielkopolskim w przypadku wszystkich przedmiotów w latach 2021-2023. W roku 2021 średnie wyniki z egzaminu ósmoklasisty w Gminie Ryczywół były z kolei wyższe od średnich w powiecie obornickim, co w kolejnych latach uległo zmianie. Z wyjątkiem średniego wyniku egzaminu z języka polskiego w 2023 roku, średni wynik z egzaminów ósmoklasisty w powiecie obornickim jest wyższy od średniego wyniku w Gminie Ryczywół.

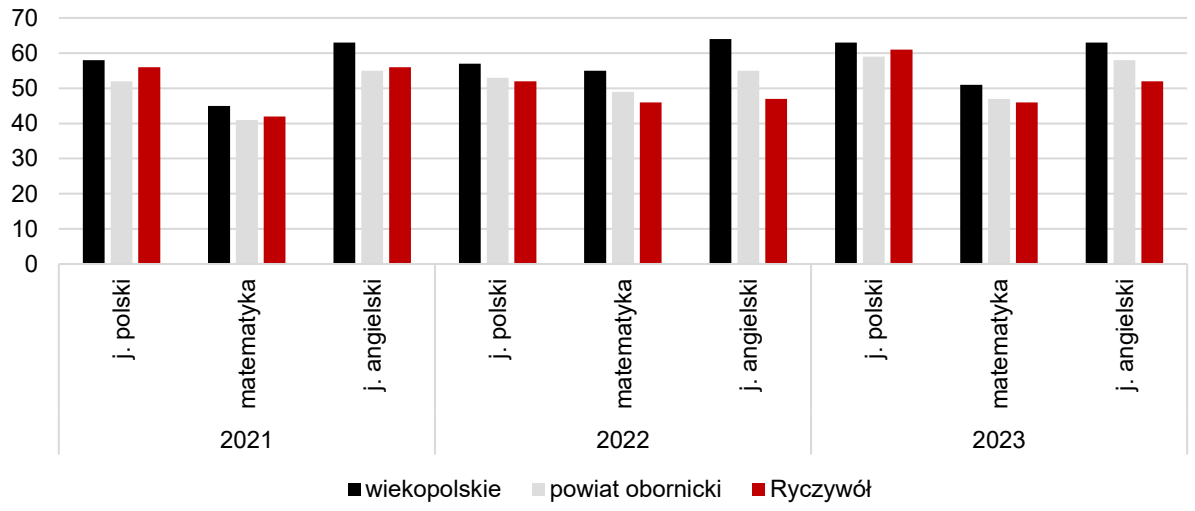

Ryc. 28. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Ryczywół w latach 2021-2023 na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2021-2023.

Porównano również wyniki uzyskiwane przez uczniów szkół w Ryczywole i Ludomach w tożsamym okresie. Uczniowie Szkoły Podstawowej w Ryczywole co roku notują wyższy średni wynik z egzaminu z matematyki. Z kolei w przypadku języka polskiego i języka angielskiego lepsze wyniki na egzaminie uzyskują uczniowie Szkoły Podstawowej w Ludomach. Wyjątek w tym zakresie stanowi przeciętny wynik z egzaminu z języka angielskiego w 2022 roku, kiedy uczniowie Szkoły im. Powstańców Wielkopolskich osiągnęli wyższą średnią.

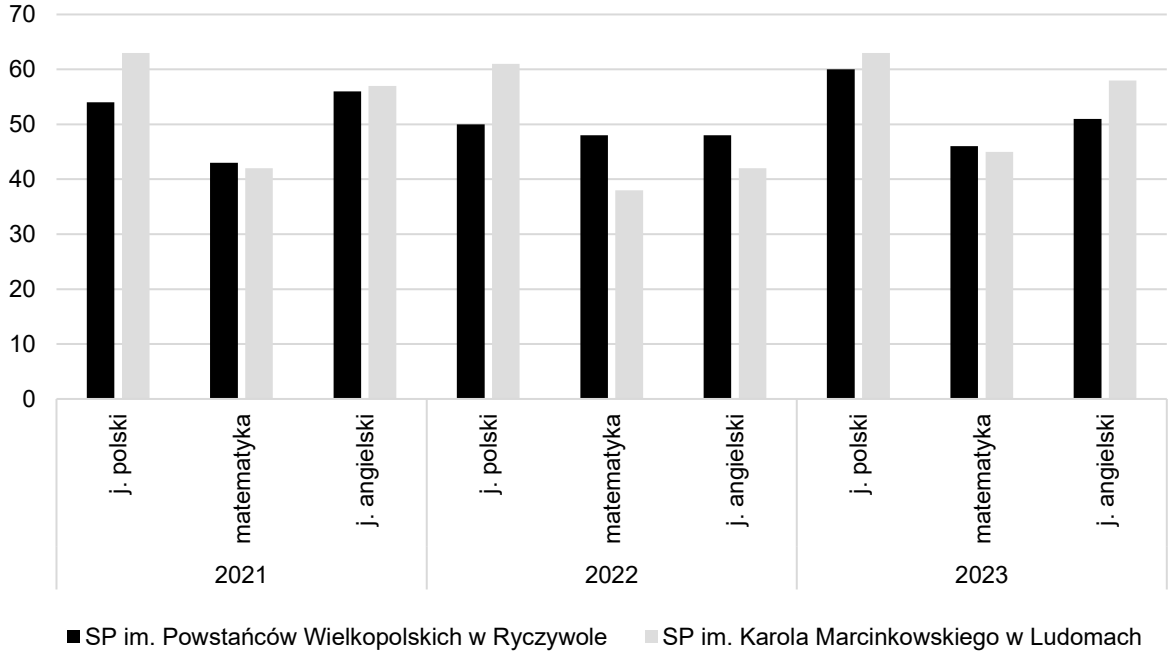

Ryc. 29 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach na terenie Gminy Ryczywół w latach 2021-2023
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2021-2023.

Oświata to jednak nie tylko nauczanie, ale także wychowanie, rozwijanie i pielęgnowanie określonych wartości czy wreszcie troska o rozwój fizyczny i zdrowotny. Często takim celom służą rozmaite organizowane projekty, konkursy czy wydarzenia. W ostatnich latach w szkołach na terenie Gminy Ryczywół uczniowie przystępowali m.in. do:

- **projektów edukacyjnych:** Aktywna Tablica;
- **zawodów sportowych**: Powiatowe zawody sportowe “Drużynowe biegi przełajowe”, Powiatowy turniej FUTSALU, Powiatowy Turniej Piłki Nożnej, Turniej Tenisa Stołowego;
- **konkursów:** XXV Konkurs Recytatorski “Mickiewiczowi Potomni”, Powiatowy Przegląd Młodych Talentów „MIKROFONIA 2024”, Powiatowy Konkurs Plastyczny “Najpiękniejsze zakątki powiatu obornickiego”, Powiatowy Konkurs Matematyczny, Ogólnopolski konkurs matematyczno-informatyczny InstaLogik, Międzynarodowy konkurs matematyczny “Kangur”, Wojewódzki konkurs profilaktyczny “Prawa Dziecka moimi oczami”, XIV Ogólnopolski Konkurs Plastyczny "Bezpiecznie na wsi mamy, bo o zdrowie dbamy", Powiatowy Konkurs Matematyczny, Powiatowa Gra Miejska „Zagrajmy w rzemiosło”.

Do każdych zawodów czy konkursów dzieci i młodzież są przygotowywane poszerzając swoje umiejętności i zdobywając cenne doświadczenia. W Gminie Ryczywół przyznawane są również coroczne stypendia Wójta Gminy, przyznawane w ramach nagrody dla uczniów za wyróżniające wyniki w nauce. Stypendium począwszy od roku szkolnego 2019-2020 wynosi 100 zł dla każdego ucznia. W roku szkolnym 2023/2024 stypendium otrzymało 41 uczniów.

Obie szkoły na terenie Gminy Ryczywół starają się również oferować rozmaite formy wsparcia dla uczniów ze szczególnymi potrzebami, wśród których wyróżnić można: pomoc psychologiczno-pedagogiczną, wsparcie pedagoga specjalnego, logopedy, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, czy rewalidacyjne.

W 2023 roku Gmina Ryczywół wydatkowała w ramach Działu 801 – Oświata i wychowanie ponad 13,2 mln zł, mimo iż nie czyniła żadnych wydatków majątkowych (inwestycyjnych). Subwencja oświatowa wystarczyła na pokrycie wydatków w 59%, co z wyłączeniem roku 2022 (53%) było najsłabszym wynikiem w latach 2018-2023. Widoczny jest spadek pokrycia subwencją oświatową wydatków bieżących związanych z prowadzeniem kształcenia. W 2023 roku widoczne są pozytywne zmiany w tym zakresie, jednak trudno na tej podstawie wnioskować o długotrwałej zmianie tendencji. Spadające pokrycie kosztów w ramach subwencji oświatowej determinuje z kolei spadek wydatków majątkowych czynionych w obrębie szkolnictwa. W analizowanym okresie Gmina Ryczywół na cele inwestycyjne wydatkowała nieco ponad 370 tys. zł. Dalsze inwestycje w rozwój edukacji oraz podnoszenie standardów nauczania będzie możliwe tylko wobec zwiększenia środków przeznaczanych na ten cel. Tylko w 2023 roku Gmina z własnego budżetu wydatkowała blisko 5,5 mln zł w ramach wydatków bieżących, aby pokryć różnicę między rzeczywistymi wydatkami a subwencją oświatową. Koszty bieżące obciążając tak wyraźnie budżet Gminy, niwelują możliwości inwestycyjne podejmowane w tym zakresie.

Szczegółowe informacje w zakresie wydatków poniesionych na oświatę i wychowanie prezentuje poniższa tabela.

Tab. 24. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Ryczywół w latach 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
WYDATKI OGÓŁEM	**10 242 501,16**	**10 594 419,36**	**11 063 765,23**	**11 739 303,80**	**13 775 147,96**	**13 271 274,86**
Wydatki bieżące, w tym:	10 238 034,16	10 520 087,88	10 838 905,26	11 672 473,80	13 775 147,96	13 271 274,86
Wynagrodzenia i pochodne	*7 633 665,78*	*7 855 306,74*	*8 213 930,59*	*8 677 658,53*	*9 074 173,71*	*9 622 009,31*
Pozostałe wydatki bieżące	*2 604 368,38*	*2 664 781,14*	*2 624 974,67*	*2 994 815,27*	*4 700 974,25*	*3 649 265,55*
Wydatki majątkowe	4 467,00	74 331,48	224 859,97	66 830,00	0,00	0,00
SUBWENCJA OŚWIATOWA	**6 948 916,00**	**7 224 144,00**	**6 994 526,00**	**6 994 583,00**	**7 277 578,00**	**7 834 123,00**
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	3 293 585,16	3 370 275,36	4 069 239,23	4 744 720,80	6 497 569,96	5 437 151,86
Stopień pokrycia	68%	68%	63%	60%	53%	59%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

Kultura i sport

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu animacji i upowszechniania kultury na terenie Gminy jest Gminny Ośrodek Kultury w Ryczywole z siedzibą przy ul. Nowej 2. W ramach swojej działalności GOK prowadzi grupy artystyczne i zajęciowe: zespół instrumentów dętych, zespół śpiewaczy Ryczywolanie, warsztaty tematyczne, zajęcia wokalne, jogę czy zajęcia profilaktyczne Zdrowy kręgosłup. GOK jest również odpowiedzialny za organizację licznych koncertów, spotkań, warsztatów czy kursów, m.in. w zakresie: pierwszej pomocy. W okresach ferii zimowych czy wakacji organizowane są również półkolonie dla dzieci i młodzieży pozwalające aktywnie spędzać wolny czas. Wówczas realizowane są zajęcia plastyczne, taneczne, muzyczne czy jednodniowe wycieczki do pobliskich miejscowości. Ważnym miejscem w okresie letnim jest również scena amfiteatru zlokalizowanego przy stadionie w Ryczywole. Gości ona wielu artystów: muzyków, stand-uperów, kabareciarzy, gromadząc przy tym mieszkańców Gminy.

W zakresie rozwoju czytelnictwa, upowszechniania kultury i dostępu do wiedzy działa również Biblioteka Publiczna Gminy Ryczywół, mieszcząca się przy ul. Mickiewicza 14 w Ryczywole. Biblioteka dysponuje licznymi wolumenami oraz bezpłatnym dostępem do Internetu. Czynna jest w dni robocze w godzinach od 8.00 do 17.00 oraz w każdą 1 i 3 sobotę miesiąca w godzinach 9.00-13.00. Wiele zasobów bibliotecznych zostało również udostępnionych w wersjach cyfrowych, dzięki czemu korzystać z nich mogą również osoby o ograniczonej mobilności.

Elementem sieciującym działania kulturalne w Gminie Ryczywół są liczne świetlice wiejskie stanowiące ważne centra aktywności lokalnej dla mieszkańców. Są to przestrzenie dedykowane poszczególnym wsiom i sołectwom służące budowaniu więzi sąsiedzkich i kreowaniu oddolnych inicjatyw w Gminie. Świetlice wiejskie zlokalizowane są w: Nininie, Gorzewie, Wiardunkach, Zawadach, Piotrowie,

Skrzetuszu, Tłukawach, Gościejewku, Radomiu, Dąbrówce Ludomskiej i Lipie. Większość z nich wymaga jednak działań remontowych, które umożliwiłyby dalsze, bezpieczne i funkcjonalne korzystanie ze świetlic. Dotychczas prace remontowe zostały przeprowadzone w 3 z 11 świetlic wiejskich w: Nininie, Skrzetuszu i Lipie. Oczywiście, aktywność mieszkańców kreowana wokół świetlic wiejskich jest różna, w zależności od poszczególnych sołectw. Część mieszkańców w oparciu o świetlice wiejskie organizuje wydarzenia sołeckie, co ma miejsce np. w Zawadach, czy realizuje zadania publiczne w ramach ogłaszanych otwartych konkursów ofert. Należy jednak stwierdzić, iż w większości świetlice wykorzystywane są w ograniczonym stopniu, do spotkań mieszkańców czy spotkań Kół Gospodyń Wiejskich.

Tab. 25 Stan techniczny oraz wydarzenia organizowane w świetlicach wiejskich w Gminie Ryczywół

Nazwa obiektu i lokalizacja świetlicy	Stan techniczny obiektu	Zajęcia organizowane dla mieszkańców
Świetlica wiejska w Nininie	po remoncie	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW
Świetlica wiejska w Gorzewie	do remontu	spotkania mieszkańców
Świetlica wiejska w Wiardunkach	do remontu	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW
Świetlica wiejska w Zawadach	do remontu	spotkania mieszkańców, Święto Pyry, wspólne wykopki
Świetlica wiejska w Piotrowie	do remontu	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW, realizacja zadań w ramach otwartych konkursów ofert
Świetlica wiejska w Skrzetuszu	po remoncie	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW
Świetlica wiejska w Tłukawach	do remontu	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW
Świetlica wiejska w Gościejewku	do remontu	spotkania mieszkańców
Świetlica wiejska w Radomiu	do remontu	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW
Świetlica wiejska w Dąbrówce Ludomskiej	do remontu	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW
Świetlica wiejska w Lipie	po remoncie	spotkania mieszkańców, spotkania członków KGW, realizacja zadań w ramach otwartych konkursów ofert

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

W ramach wspomnianych już otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych, dzięki udzielanemu wsparciu finansowemu z budżetu Gminy, możliwa jest również organizacja wydarzeń ze strony organizacji pozarządowych. W 2023 roku z tej możliwości skorzystały:

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło w Ryczywole – coroczna impreza dla seniorów *Piknik – powitanie lata*,
- Stowarzyszenie "Nasza Lipa" – imprezy integrujące dla dzieci, ale również dla pozostałych mieszkańców, m.in. warsztaty rękodzieła,
- KGW nad Flintą – coroczna impreza dla mieszkańców Gminy Ryczywół *Wianki nad Flintą*,
- KGW Radomianie – organizacja wydarzenia *Powrót do lat szkolnych*,
- Stowarzyszenie Aktywni Razem – organizacja *Dnia Rodziny*,
- KGW Entuzjastki - organizacja imprez integrujących mieszkańców *Od stóp do głów*,
- Stowarzyszenie Radom – organizacja *Festynu Rodzinnego Radomianie Razem*,
- Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich w Boruchowie - organizacja Rajdu Nordic Walking dla wszystkich mieszkańców Gminy Ryczywół *Na szagę przez Flintę*,
- OSP Wiardunki – organizacja Strażackiej *Ligi Piłkarskiej*,
- KGW w Piotrowie – obchody 590-lecia wsi Piotrowo.

W Gminie Ryczywół organizowane są również doroczne wydarzenia gminne: Dożynki oraz Dni Ryczywołu. Są to wydarzenia cykliczne, które na stałe wpisały się w świadomość mieszkańców Gminy, którzy chętnie w nich uczestniczą. Widoczny jest jednak potencjał do rozwoju wydarzeń ogólnogminnych, nie tylko o charakterze kulturalnym, ale również sportowym. Szerszy kalendarz imprez gminnych mógłby przyczynić się do wzmacniania tożsamości lokalnej mieszkańców, będąc jednocześnie wspaniałą okazją do promocji Gminy również poza jej granicami. W Gminie Ryczywół brakuje bowiem elementów wyróżniających Gminę na tle ośrodków konkurencyjnych, które pozwoliłyby

stworzyć pewien unikalny charakter miejsca. Jak wskazywano, nie jest to wynikiem niskiej atrakcyjności jednostki czy niskich walorów historyczno-kulturowych.

W Gminie organizowane są również zajęcia z zakresu rozwoju kultury fizycznej, które jednak głównie skupiają się na aktywności dzieci i młodzieży. Lokalne kluby sportowe organizują zajęcia z piłki nożnej, czy koszykówki. Stosunkowo rozbudowana baza sportowa na terenie Gminy pozwala jednak na uprawianie szerszego wachlarza rozmaitych dyscyplin. Nowopowstała hala sportowo-widowiskowa w Ryczywole stanowi świetną arenę do rozwoju aktywności, np. w zakresie: piłki ręcznej, unihokeja, siatkówki, akrobatyki, zapasów itp. Stadion w Ryczywole dysponuje z kolei bieżnią czy skocznią w dal. Lekkoatletyka zatem również mogłaby być w Gminie rozwijana w szerszym zakresie. Istniejąca infrastruktura sportowa na terenie Gminy pozostaje zatem wykorzystana w ograniczonym zakresie. Jej stan techniczny oraz organizowane wydarzenia przedstawia poniższa tabela.

Tab. 26 Stan techniczny oraz wydarzenia organizowane w oparciu o istniejącą infrastrukturę sportową w Gminie Ryczywół

Nazwa obiektu i lokalizacja	Stan techniczny obiektu	Zajęcia organizowane dla mieszkańców
Hala widowiskowo-sportowa	nowa	treningi koszykówki dla dziewcząt, piłka nożna, tenis ziemny
Stadion w Ryczywole	częściowo wyremontowane	mecze piłki nożnej, organizacja imprez gminnych w amfiteatrze
Orlik	po remoncie	treningi piłki nożnej dla dzieci, młodzieży i seniorów
Boisko sportowe w Ludomach	do remontu	-
Boisko sportowe w Lipie	do remontu	-
Boisko sportowe w Ryczywole przy Szkole Podstawowej	do remontu	-
Hala sportowa w szkole w Ludomach	po remoncie	gimnastyka, akrobatyka i zajęcia taneczne dla dzieci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ryczywole.

Głównym miejscem rozwoju aktywności fizycznej jest przede wszystkim Stadion w Ryczywole, wyposażony w boisko trawiaste, bieżnie oraz skocznię w dal. Nieopodal znajduje się z kolei odnowiony amfiteatr i skatepark, stanowiący miejsce aktywności dla dzieci i młodzieży. Przy Szkole Podstawowej w Ryczywole zlokalizowane jest także miasteczko rowerowe, dedykowane młodszym dzieciom. Warto również podkreślić, że z boisk sportowych na bieżąco korzystają liczni mieszkańcy w ramach zajęć niezorganizowanych. To również stanowi ważny element życia społecznego i pozwala na spontaniczne spotkania grup mieszkańców. W oparciu o obiekty zamknięte, jak Hala sportowo-widowiskowa czy sale gimnastyczne warto by było jednak rozszerzyć działalność w ramach zajęć zorganizowanych pod okiem wyszkolonych trenerów i instruktorów.

Bezpieczeństwo publiczne

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 Ustawy o samorządzie gminnym, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych gminy.

Na terenie Gminy Ryczywół nie ma zlokalizowanego posterunku, ani komisariatu Policji. Najbliższy komisariat znajduje się przy Komendzie Powiatowej Policji w Obornikach oddalonych o 21 km. Teren Gminy Ryczywół podlega jednak Komisariatowi Policji w Rogoźnie, oddalonym o 14 km. Na co dzień bezpieczeństwa w Gminie pilnuje dwóch funkcjonariuszy pełniących rolę Dzielnicowych. Odpowiadają oni za zabezpieczenie organizowanych w Gminie wydarzeń, a także działania prewencyjne i edukacyjne, tj. pokazy, szkolenia dla mieszkańców, akcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży szkolnej. Wśród najczęściej popełnianych wykroczeń na terenie Gminy Ryczywół należy wskazać zakłócanie porządku publicznego oraz spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych.

Głównie celem prewencji, ale również wzrostu wykrywalności sprawców w Gminie Ryczywół funkcjonuje stosunkowo rozwinięta sieć monitoringu wizyjnego. Łącznie sieć tworzy 107 kamer, zlokalizowanych w kluczowych miejscach, gromadzących mieszkańców, a także ważnych punktach komunikacyjnych i strategicznych dla Gminy:

- Ryczywół, ul. 1 Maja – tzw. Rynek, centrum Gminy,
- Ryczywół, ul. Mickiewicza 10 – Urząd Gminy,
- Ryczywół, ul. Mickiewicza 14 – Przedsiębiorstwo Komunalne,
- Ryczywół, ul. Leśna 3 – oczyszczalnia ścieków,
- Wiardunki 1 – świetlica wiejska,
- Radom 33 – świetlica wiejska,
- Lipa 74a – świetlica wiejska,
- Gorzewo 12 – świetlica wiejska,
- Łopiszewo 1a – plac zabaw,
- Ludomy 89b – boisko sportowe,
- Ryczywół, ul. Mikołajczaka, ul. Szkolna – stadion sportowy,
- Skrzetusz 80 – świetlica wiejska,
- Ryczywół, ul. Szkolna 40 – Szkoła Podstawowa oraz Hala Sportowo-Widowiskowa,
- Ninino 36a – świetlica wiejska.

Za bezpieczeństwo przeciwpożarowe w Gminie Ryczywół odpowiadają strażacy z 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w: Ryczywole, Ludomach, Lipie, Skrzetuszu, Wiardunkach i Nininie. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Ryczywole i Lipie są ujęte w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, co wiąże się z tym, iż podejmują one interwencje nie tylko na terenie Gminy Ryczywół, ale również całego powiatu obornickiego. Dwie jednostki OSP, w Wiardunkach i Nininie nie są czynne ratowniczo, a pełnią jedynie role stowarzyszeń. W przypadku pozostałych dwóch jednostek, nie ujętych w KSRG, terenem operacyjnym jest teren Gminy Ryczywół.

Tab. 27. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Gminy

Nazwa jednostki	Lokalizacja	Ujęcie w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym
OSP Ryczywół	64-630 Ryczywół, ul. 6 Stycznia 2	TAK
OSP Ludomy	64-603 Ludomy, Ludomy 17a	NIE
OSP Lipa	64-603 Ludomy, Lipa 74a	TAK
OSP Skrzetusz	64-630 Ryczywół, Skrzetusz 80b	NIE
OSP Wiardunki	64-630 Ryczywół, Wiardunki 13	jednostka nie jest czynna ratowniczo
OSP Ninino	Ninino, 64-630 Ryczywół	jednostka nie jest czynna ratowniczo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Ryczywole.

Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej włączają się również czynnie w wydarzenia i imprezy o charakterze ogólnogminnym, wspierając ich organizację, a także czuwając nad bezpieczeństwem w trakcie ich trwania. Ponadto, uczestniczą one również w obchodach świąt państwowych, pełniąc funkcje związane z zapewnieniem bezpieczeństwa, a także reprezentacyjne.

Otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne Gminy

W Gminie Ryczywół działa wiele organizacji pozarządowych, które angażują się przede wszystkim w wymiarze społecznym w życie lokalnej społeczności. Wśród nich, wyróżnić należy Koła Gospodyń Wiejskich w: Boruchowie, Wiardunkach, Łaszczewcu pn. Pasjonatki, Ryczywole pn. Nad Flintą, Piotrowie, Skrzetuszu pn. Skrzetuszanki, Tłukawach pn. Tłukawianie, Orłowie pn. Entuzjastki, Nininie, Dąbrówce Ludomskiej i Radomiu pn. Radomianie. KGW działają aktywnie przede wszystkim w zakresie pielęgnowania i promowania wiejskiej kultury lokalnej. Działania prowadzone przez KGW na rzecz środowisk wiejskich skupione są wokół działalności oświatowej, kulturalnej, edukacyjnej i wychowawczej. Wśród statutowych form działalności KGW są również odpowiedzialne za inicjowanie i prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia kobiet na wsi, reprezentowanie środowiska kobiet wiejskich wobec organów administracji publicznej oraz rozwój kultury ludowej, w szczególności zaś lokalnej.

W Gminie Ryczywół co roku podejmowany jest Roczny Program współpracy Gminy Ryczywół z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Należy jednak podkreślić, że jako priorytetowe zadania publiczne na 2025 rok wskazano wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych oraz działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym.

Zgodnie z raportem o stanie Gminy Ryczywół, w 2023 roku ogłoszono dwa otwarte konkursy ofert w ramach dwóch obszarów określonych jako priorytetowe w obowiązującym wówczas Rocznym Programie współpracy. W obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej wpłynęły 4 oferty, z kolei w obszarze działalności wspierającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych wpłynęło 10 ofert. Wszystkie podmioty, które złożyły oferty, otrzymały dofinansowanie. Wsparcie z budżetu Gminy wyniosło wówczas łącznie 51 550,00 zł. Wśród wspartych organizacji znalazły się:

- Okręg Nadnotecki Polskiego Związku Wędkarskiego w Pilce, Koło w Ryczywole,
- Stowarzyszenie Aktywni Razem,
- Klub Sportowy Golnica Ryczywół,
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Koło w Ryczywole,
- Stowarzyszenie Nasza Lipa,
- KGW Ryczywół nad Flintą,
- KGW Radomianie,
- KGW Entuzjastki,
- Stowarzyszenie Radom,
- Koło Gospodyń i Gospodarczy Wiejskich w Boruchowie,
- OSP Wiardunki,
- KGW w Piotrowie.

Jak wskazuje poniższa rycina, w Gminie Ryczywół obserwuje się jednak stosunkowo niski promil fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 1 tys. mieszkańców. Jest on niższy od średniej osiągniętej w powiecie obornickim oraz o przeszło 1p.p. niższy od średniej osiągniętej w województwie wielkopolskim. Pozytywnym aspektem jest fakt, że liczba organizacji pozarządowych przypadających na 1 tys. mieszkańców w Gminie Ryczywół stale wzrasta, jednak dynamika wzrostu również jest niższa niż w porównywanych jednostkach.

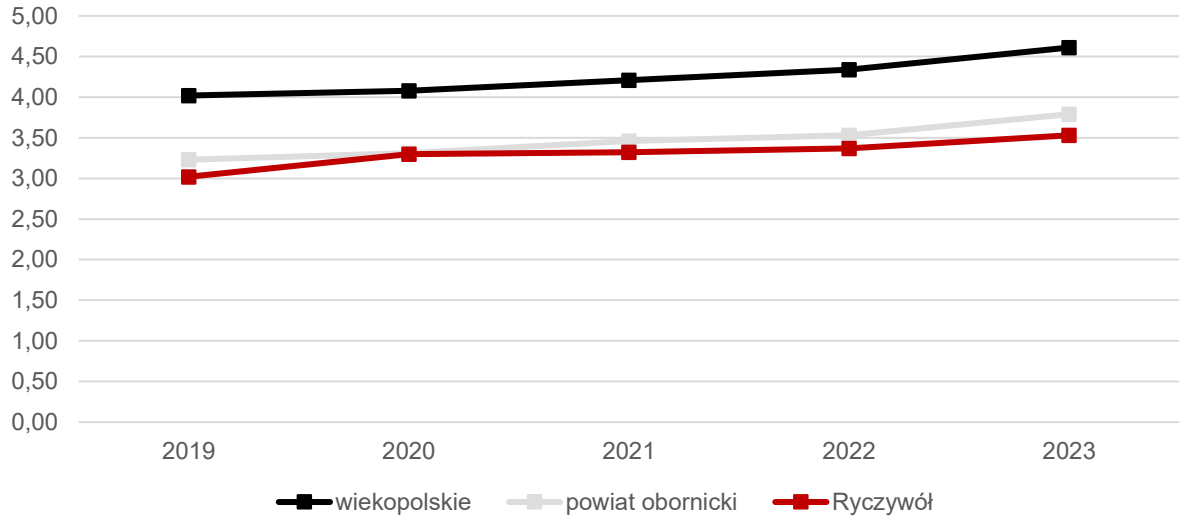

Ryc. 30. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Ryczywół na tle porównywanych jednostek
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ważnym elementem współpracy z organizacjami pozarządowymi w Gminie Ryczywół powinna być również czynna współpraca przy realizacji poszczególnych zadań. Warto również rozważyć inne obszary działalności, w których organizacje pożytku publicznego mogłyby z powodzeniem realizować

zadania publiczne. Aktywność istniejących organizacji wskazuje na potencjał do rozwoju zarówno form jak i zakresu samej współpracy z władzami samorządowymi.

Gmina Ryczywół jest również członkiem Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek. Począwszy od wstąpienia do stowarzyszenia w 2008 roku Gmina Ryczywół aktywnie uczestniczy w realizacji zadań stowarzyszenia. Ze wsparcia finansowego w ramach działania LGD korzystają również inne stowarzyszenia, przedsiębiorcy czy osoby fizyczne. W ramach wsparcia finansowego z LGD Kraina Trzech Rzek w Gminie Ryczywół zakupiono m.in. nowe nagłośnienie oraz wyposażenie sceniczne dla Gminnego Ośrodka Kultury (dofinansowanie w kwocie 215 569,80 zł).

W ramach Lokalnej Grupy Działania prowadzone są również działania związane z rozwojem turystyki w regionie, ochroną i promocją dziedzictwa lokalnego, ale również współczesnych rzemieślników i artystów lokalnych.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Podstawowa opieka zdrowotna zapewniana jest na terenie Gminy Ryczywół przez niepubliczną Przychodnię Zespołu Lekarza Rodzinnego w Ryczywole mieszczącą się przy ul. Nowej 1 w Ryczywole. Placówka posiada podpisany kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia, dzięki czemu nieodpłatnie udziela niezbędnej pomocy medycznej mieszkańcom Gminy. W placówce mieści się: poradnia lekarza rodzinnego, poradnia ginekologiczno-położnicza, gabinet pielęgniarki środowiskowej gabinet położnej środowiskowej, gabinet pielęgniarki szkolnej oraz laboratorium analityczne. W ramach Przychodni funkcjonuje również filia w Ludomach, gdzie mieści się poradnia lekarza rodzinnego oraz gabinet pielęgniarki środowiskowej.

Począwszy od 2023 roku w Ryczywole przy ul. Szkolnej 1 działa Zespół Ratownictwa Medycznego, co znacznie przyspiesza dojazd do pacjenta oraz jego transport do specjalistycznej placówki w nagłych przypadkach. Najbliższy szpital zlokalizowany jest bowiem w Obornikach, przy ul. Szpitalnej 2, ok. 22 km od centrum Gminy.

W Gminie organizowane są również akcje związane z prowadzeniem badań profilaktycznych, w tym m.in. okulistycznych czy mammografii.

Polityka społeczna Gminy Ryczywół prowadzona jest w oparciu o:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022-2025,
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025,
- Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025,
- Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2025-2027,
- Program Przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie na lata 2017-2027.

Głównymi jednostkami świadczącymi usługi z zakresu pomocy społecznej są Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ryczywole oraz Centrum Integracji Społecznej. GOPS świadczy usługi przede wszystkim w zakresie pomocy społecznej, w tym: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, usługi z zakresu opieki wytchnieniowej, usługi tzw. opieki na odległość z wykorzystaniem opasek bezpieczeństwa. Działalność Ośrodka ukierunkowana jest również na umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać wykorzystując do tego własne zasoby, uprawnienia i możliwości (art. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej). Realizując te cele, GOPS odpowiada również za pomoc niematerialną i materialną w formie wsparcia, doradztwa, konsultacji, wypłaty zasiłków stałych czy doraźnych. Z roku na rok coraz więcej osób objętych jest wsparciem ze strony GOPS. Dzieje się tak, nie przez wzgląd na złe warunki życiowe mieszkańców, ale przede wszystkim dzięki stałemu rozwojowi oferty wsparcia i bieżącym dostosowywaniu rodzaju usług do diagnozowanych potrzeb. Liczba osób objętych wsparciem w zakresie niektórych usług rośnie również wraz z postępującym starzeniem się społeczeństwa, co można zaobserwować na przykładzie usług opiekuńczych. Szczegółową liczbę osób objętych wsparciem określonego rodzaju usług prezentuje poniższa tabela.

Tab. 28 Liczba osób objętych wsparciem GOPS w latach 2019-2023

Rodzaj usługi	2019	2020	2021	2022	2023
opiekuńcze	20	20	22	24	27
specjalistyczne	7	7	5	7	8
sąsiedzkie	0	0	0	0	0
korpus wsparcia seniorów	-	-	-	10	10
opieka wytchnieniowa	-	-	-	6	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Ryczywole.

Centrum Integracji Społecznej jest z kolei jednostką ukierunkowaną przede wszystkim na aktywizację zawodową osób zmagających się z wykluczeniem społecznym lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, powodowanym przez wiele czynników. Misją CIS jest aktywizacja społeczna i zawodowa oraz działania długofalowe mające wpływ na życiową postawę danej osoby. W ramach swojej działalności CIS prowadzi dwa warsztaty zawodowe, pozwalające rozwijać nowe kompetencje zawodowe oraz kształtować kompetencje społeczne: warsztat remontowo-budowlany oraz warsztat gospodarczo-ogrodniczy.

W Gminie Ryczywół w 2023 roku ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 487 beneficjentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, co jest wskaźnikiem o 100 osób wyższym od średniej dla powiatu obornickiego oraz o 161 osób wyższym od średniej wojewódzkiej. Warto również zauważyć, że do 2020 roku liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Ryczywół spadała, natomiast w latach 2021-2022 wzrosłaby znów zanotować spadek w 2023 roku. W tym okresie średnie w powiecie i województwie cały czas cechowała tendencja spadkowa.

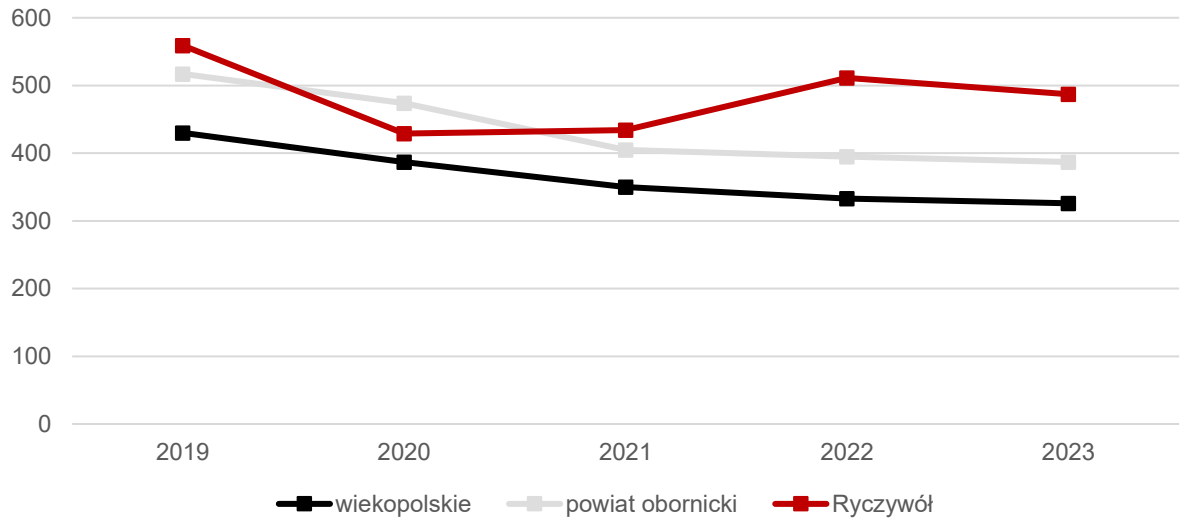

Ryc. 31. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Ryczywół na tle powiatu i województwa
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gospodarka mieszkaniowym zasobem Gminy Ryczywół oparta jest na uchwale nr XLV/410/2023 Rady Gminy Ryczywół z dnia 31 marca 2023 roku w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Ryczywół. Powyższa uchwała przede wszystkim reguluje podstawowe kwestie związane z kryteriami jakie musi spełniać osoba ubiegająca się o najem mieszkania komunalnego. Jednocześnie w uchwale dopuszcza się możliwość przeznaczenia lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Ryczywół na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, w szczególności zaś na mieszkania chronione. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Ryczywole, w Gminie nie ma jednak zlokalizowanych mieszkań chronionych, wspomaganych lub będących w najmie socjalnym. W latach 2019-2023 mieszkaniowy zasób Gminy z kolei sukcesywnie malał, ze 116 mieszkań komunalnych do 99 mieszkań. Problemem w tym zakresie może być również nieaktualny Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Ryczywół. Ostatni

dokument programowany był na lata 2018-2022, jednak próby aktualizacji Programu dwukrotnie były unieważniane przez Wojewodę Wielkopolskiego. Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Ryczywół na lata 2018-2022 przewidywał co prawda dalszą sprzedaż mieszkań komunalnych dotychczasowym najemcom, jednak nie wskazywał prognozowanego tempa sprzedaży, ani liczby lokali, która powinna pozostać we władaniu Gminy.

WZÓR ANKIETY

ANKIETA

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035

Szanowni Państwo,

W związku z podjęciem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę, *nie dotyczy/nie mam zdania* nie jest zaliczane do średniej.

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO						
Jak oceniasz:	**Nie dotyczy/ nie mam zdania**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja, inicjatywy oddolne)?						
skuteczność działania pomocy społecznej?						
dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
możliwości zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy?						
wsparcie osób starszych (np. DPS, Klub Seniora)?						
wsparcie osób niesamodzielnych (m.in. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)?						
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?						
bezpieczeństwo publiczne?						
dostępność budynków administracji publicznej?						

OBSZAR: GOSPODARKA						
Jak oceniasz:	**Nie dotyczy/ nie mam zdania**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
atrakcyjność inwestycyjną?						

możliwość uzyskania zatrudnienia?						
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem?						
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej?						
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami?						
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)?						
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej?						
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						

OBSZAR: ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
estetykę (czystość na obszarach publicznych)?						
jakość powietrza?						
ofertę w działaniach wspierających ochronę środowiska np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła?						
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)?						
dostępność terenów zieleni (parków skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)?						
czystość terenów zieleni (parków skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)?						
świadomość ekologiczną mieszkańców?						
system odbioru odpadów?						
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
walory środowiska przyrodniczego?						
rozwój odnawialnych źródeł energii?						

OBSZAR: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
stan dróg?						
małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						

bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
dostępność sieci wodociągowej?						
dostępność sieci kanalizacyjnej?						
dostęp do szerokopasmowego Internetu?						

OBSZAR: TURYSTYKA I REKREACJA

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
atrakcyjność turystyczną?						
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej?						
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)?						
poziom bazy gastronomicznej?						
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych?						
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywę dla transportu samochodowego)?						
jakość istniejących ścieżek pieszo-rowerowych?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla dzieci?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla młodzieży?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla dorosłych?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla seniorów?						
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						

OBSZAR: EDUKACJA I KULTURY

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
dostęp do edukacji przedszkolnej?						
jakość edukacji przedszkolnej?						
jakość infrastruktury przedszkolnej?						
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
jakość edukacji w szkołach podstawowych?						

jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
dojazd do edukacji w szkołach ponadpodstawowych?						
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach?						
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach?						
dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach?						
organizację dowozu dzieci do szkół?						
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych?						
dostęp do obiektów kulturalnych? (godziny i dni otwarcia, itp.)?						
działalność domu kultury i biblioteki?						
działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w Gminie Ryczywół w ciągu najbliższych lat:

□ poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)

□ zapewnienie transportu zbiorowego

□ rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych

□ rozbudowa oświetlenia ulicznego

□ rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej

□ rozwój infrastruktury kulturalnej

□ rozwój terenów zieleni (parki, skwery, zieleńce, zadrzewienia uliczne)

□ renowacja zabytków

□ poprawa jakości obsługi mieszkańców i komunikacji z mieszkańcami

□ budowa i modernizacja sieci wodociągowej

□ budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków

□ budowa i modernizacja świetlic wiejskich

□ rozwój przedsiębiorczości - ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (w tym: ulgi)

□ rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego

□ poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych

□ poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami

□ zwiększenie dostępu do Internetu

□ wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy

- □ stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- □ stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- □ poprawa dostępu do usług medycznych
- □ zmniejszenie bezrobocia
- □ zwiększenie działań promocyjnych Gminy
- □ inwestycje w rozwój turystyki
- □ budowa obwodnicy
- □ podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- □ zwiększenie dostępności przedszkoli
- □ zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- □ poprawa bezpieczeństwa publicznego
- □ rozwój oferty kulturalnej i sportowej (imprez, wydarzeń sportowych
- □ aktywizacja osób starszych
- □ inne (jakie?)

Część III:

1. Proszę podać, co mogłoby stać się wizytówką Gminy?

Metryczka

Płeć:

- ☐ kobieta
- ☐ mężczyzna

Wiek:

- ☐ poniżej 18 lat
- ☐ 18-25 lat
- ☐ 26-35 lat
- ☐ 36-45 lat
- ☐ 46-55 lat
- ☐ 56-65 lat
- ☐ powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

- ☐ uczeń/student
- ☐ rolnik
- ☐ przedsiębiorca
- ☐ osoba pracująca
- ☐ bezrobotna
- ☐ emeryt / rencista
- ☐ inne (jakie?) .....

Zamieszkanie:

- ☐ jestem mieszkańcem Gminy
- ☐ nie jestem mieszkańcem Gminy

TABELA EWALUACYJNA

Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
I.1. Funkcjonalna przestrzeń	Przyjęcie Planu Ogólnego Gminy Ryczywół stanowiącego podstawę zagospodarowania przestrzeni Gminy z poszanowaniem ładu przestrzennego i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju: • wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych; • wyznaczenie terenów pod rozwój OZE				
	Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego				
	Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne				
	Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków				
	Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji				
I.2. Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura techniczna	Poprawa gminnej infrastruktury drogowej, zwiększająca spójność komunikacyjną oraz bezpieczeństwo w ruchu drogowym				
	Współpraca z zarządcami dróg wyższych kategorii w zakresie modernizacji, rozbudowy i podniesienia standardu dróg będących w ich utrzymaniu				
	Rozwój alternatywnych środków transportu poprzez budowę połączonych ścieżek rowerowych				
	Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa na drogach gminnych poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych takich jak np. progi zwalniające, inteligentna sygnalizacja świetlna oraz zmiany w organizacji ruchu				
	Rozwój transportu zbiorowego poprzez współpracę z prywatnymi przewoźnikami w celu uruchomienia nowych tras				

	Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu realizacji projektu rewitalizacji linii kolejowej nr 206 wraz z utworzeniem przystanku kolejowego w Ryczywole				
	Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy				
	Tworzenie warunków do rozwoju sieci Internetu światłowodowego na terenie Gminy Ryczywół				
I.3. Ochrona środowiska i ograniczanie skutków zmian klimatycznych	Kompleksowe działanie w zakresie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem OZE				
	Zastosowanie energooszczędnych opraw świetlnych w oświetleniu ulicznym				
	Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody				
	Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie				
	Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych niską emisją poprzez wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła				
	Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska)				
	Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu				
	Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz poprawy poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców				
	Wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie)				

Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
II.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz rozwój nowoczesnego rolnictwa	Wykorzystanie rezerw gruntowych Gminy Ryczywół, poprzez uzbrojenie działek i przygotowanie ich do zainwestowania				
	Aktywne działania na rzecz przyciągnięcia inwestorów na teren Gminy Ryczywół				
	Podjęcie działań promocyjnych na rzecz wykreowania wizerunku gminy atrakcyjnej dla rozwoju działalności gospodarczej				
	Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a samorządem				
	Kreowanie warunków dla rozwoju usług komplementarnych względem prowadzonej działalności rolniczej, celem podniesienia lokalnej niezależności gospodarczej				
	Współpraca z lokalnymi rolnikami w celu zaopatrzenia w niezbędne surowce i ułatwienie im dostępu do lokalnych rynków zbytu				
	Podnoszenie kwalifikacji lokalnych producentów rolnych m.in. poprzez współorganizację cyklicznych szkoleń branżowych				
	Dalsze wspieranie aktywizacji zawodowej osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez rozwój działalności Centrum Integracji Społecznej				
II.2. Rozwinięta oferta rekreacyjno-wypoczynkowa oraz promocja Gminy	Modernizacja, rozbudowa i przebudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej				
	Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu utworzenia nowych terenów rekreacyjnych oraz wsparcie w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych				
	Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych wraz z ich oznakowaniem oraz wyposażeniem w elementy małej architektury				
	Współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury na rzecz wsparcia działalność zespołu „Ryczywolanie”				
	Promocja marki Gminy Ryczywół w regionie oraz w kraju				

	Rozwój zaplecza turystycznego poprzez wzmocnienie infrastruktury wypoczynkowej oraz sektora gastronomicznego				
	Opracowanie spójnej oferty turystycznej we współpracy z lokalnymi podmiotami oraz zacieśnienie współpracy z sąsiednimi gminami oraz podmiotami zewnętrznymi				

Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, kultury, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
III.1. Wysokiej jakości system kształcenia i opieki nad dziećmi	Wzmacnianie potencjału demograficznego Gminy Ryczywół i funkcji rodziny poprzez stworzenie oferty opieki nad dziećmi do lat 3				
	Dążenie do podniesienia poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poprzez dostosowanie oferty gminnych przedszkoli do potrzeb i oczekiwań dzieci				
	Podnoszenie jakości i konkurencyjności szkół m.in. poprzez podejmowanie innowacyjnych działań i nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych w systemie nauczania poprzez aktywne uczestnictwo w projektach oświatowych finansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz innych dostępnych źródeł				
	Zapewnienie szerokiej oferty bezpłatnych, dodatkowych zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży				
	Wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami poprzez opiekę i pomoc psychologa, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz rozwiązania w zakresie edukacji włączającej				
	Wysoka jakość infrastruktury edukacyjnej, w tym dobrze wyposażone pracownie				
	Wspieranie rozwoju umiejętności i kompetencji kadry nauczycielskiej				
	Stworzenie programu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i ich rodziców				
	Rozwój kompetencji i umiejętności cyfrowych wśród dzieci i młodzieży				

	Wysoka jakość zajęć sportowych wspierająca wszechstronny rozwój oraz utrwalająca właściwe postawy i zachowania prozdrowotne uczniów				
	Szkoła miejscem bezpiecznym i bez hejtu: aktywne programy profilaktyczne i wsparcia psychologicznego dzieci i młodzieży, strefy wypoczynku i rekreacji				
III.2. Usługi społeczne odpowiadające na potrzeby mieszkańców	Zapewnienie dostępności architektonicznej w budynkach użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym likwidacje barier architektonicznych				
	Rozszerzenie zakresu usług opiekuńczych i asystenckich dla mieszkańców poprzez uruchomienie asystentów osób z niepełnosprawnościami oraz wprowadzenie usług związanych z transportem na żądanie				
	Polityka senioralna Gminy uwzględniająca aktywizację seniorów, włączenie ich w sprawy lokalnej społeczności, wykorzystanie ich doświadczenia oraz zachęcająca do jak najdłuższej aktywności zawodowej i społecznej poprzez utworzenie Klubu Seniora na terenie Gminy Ryczywół				
	Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu poprawy dostępności do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej poprzez m.in. współorganizację okresowych badań profilaktycznych dla mieszkańców				
	Uruchomienie gminnego programu profilaktycznego (badania profilaktyczne dla mieszkańców) w zakresie np. chorób układu krążenia				
	Podjęcie działań na rzecz integracji lokalnej w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu				
	Rozwój wolontariatu i samopomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców Gminy Ryczywół				
III.3. Ciekawa oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	Rozszerzenie oferty kulturalno-sportowej oferowanej mieszkańcom Gminy Ryczywół				
	Modernizacja i rozbudowa obiektów rekreacyjnych na terenie Gminy Ryczywół, w tym świetlic wiejskich				
	Stworzenie spójnego kalendarza cyklicznych wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy Ryczywół				

	Wsparcie organizacji pozarządowych w aspekcie dofinansowywania i współorganizacji lokalnych imprez, warsztatów i szkoleń oraz udostępniania obiektów użyteczności publicznej				
	Wsparcie działalności świetlic wiejskich i postrzegania ich jako centrów aktywności społecznej				

Załącznik nr 2 do uchwały nr XVI/131/2025
Rady Gminy Ryczywół
z dnia 28 listopada 2025 r.

Prognoza oddziaływania na środowisko

Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035

Wykonawca prognozy:

Zespół autorów:

Nina Jędrusik

Nina Jędrusik – kierujący zespołem

Iwona Nowacka

Iwona Nowacka – członek zespołu

data sporządzenia: 18 września 2025 r.

SPIS TREŚCI

1. INFORMACJE O PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO 5

1.1. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE SPORZĄDZENIA PROGNOZY 5
1.2. ZAKRES I CEL PROGNOZY 5
1.3. METODY OPRACOWANIA PROGNOZY 7
1.3.1. Źródła informacji 8
1.3.2. Analiza oddziaływań inwestycji na poszczególne komponenty środowiska 8

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI I GŁÓWNYCH CELACH STRATEGII ORAZ JEJ POWIĄZANIAMI Z INNYMI DOKUMENTAMI 10

2.1. ZAWARTOŚĆ I CELE STRATEGII 10
2.2. POWIĄZANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY RYCZYWÓŁ NA LATA 2025-2035 Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI, Z UWZGLĘDNIENIEM ICH CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA I WYZNACZANYCH KIERUNKÓW DZIAŁAŃ 15

3. AKTUALNY STAN ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY RYCZYWÓŁ 35

3.1. POŁOŻENIE 35
3.2. DEMOGRAFIA 36
3.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA 37
3.3.1. Transport i komunikacja 37
3.3.2. Urządzenia sieciowe 38
3.4. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO 39
3.4.1. Ochrona klimatu i jakość powietrza 39
3.4.2. Zagrożenia hałasem 46
3.4.3. Pola elektromagnetyczne (PEM) 49
3.4.4. Gospodarowanie wodami 50
3.4.5. Gospodarka wodno-ściekowa 57
3.4.6. Zasoby geologiczne 58
3.4.7. Gleby 59
3.4.8. Gospodarowanie odpadami i zapobieganie ich powstawaniu 60
3.4.9. Zasoby przyrodnicze 63
3.4.10. Zapobieganie poważnym awariom 86

4. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU 87

5. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO 89

5.1. RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA, FAUNA I FLORA, OBSZARY CHRONIONE ORAZ CELE I PRZEDMIOTY OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000 89
5.2. ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO LUDZI 110
5.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE 112
5.4. POWIETRZE I KLIMAT 118
5.5. POWIERZCHNIA ZIEMI, KRAJOBRAZ I GLEBY 121
5.6. KLIMAT AKUSTYCZNY 126
5.7. ZASOBY NATURALNE 130
5.8. ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE 130
5.9. WZAJEMNE ODDZIAŁYWANIE MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI KOMPONENTAMI ORAZ ODDZIAŁYWANIE SKUMULOWANE 131

6. PRZEWIDYWANE ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO WYNIKAJĄCYCH Z REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU 134

7. MOŻLIWE ZMIANY W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI ZAŁOŻEŃ STRATEGII 136
8. TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO 138
9. NAPOTKANE TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCE Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY 139
10. REKOMENDACJE I WNIOSKI DO OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU 140
11. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ PRZEWIDZIANYCH W PROJEKCIE STRATEGII 141
12. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA 142
13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM 144
14. SPIS TABEL I RYSUNKÓW 147
15. OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO O SPEŁNIENIU WYMAGAŃ, O KTÓRYCH MOWA W ART. 74A UST. 2 148

1. INFORMACJE O PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

1.1. Podstawy formalno-prawne sporządzenia prognozy

Podstawą opracowania prognozy oddziaływania na środowisko jest ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U z 2024, poz. 1112 ze zm.). Według zapisów art. 46 ust. 1 pkt 1, pkt 2 i pkt 3 ww. ustawy, przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

1. planu ogólnego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
2. polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
3. polityki, strategii, planu i programu innego niż wymienione w pkt 1 i 2, którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektu dokumentu innego niż wymieniony w art. 46 ust. 1 oraz w przypadku projektu zmiany takiego dokumentu, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57 ustawy, organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podlega opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Przedmiotowe dokumenty zostaną także udostępnione społeczeństwu w celu zapewnienia jego udziału w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

1.2. Zakres i cel prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko zawiera identyfikację potencjalnych oddziaływań na środowisko, będących wynikiem realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035” oraz ocenę natężenia tych oddziaływań. Jej celem jest analiza potencjalnego oddziaływania na środowisko przedsięwzięć oraz realizacji założeń wskazanego wyżej dokumentu.

Zgodnie z zapisami art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach

oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 ze zm.) organ opracowujący projekt dokumentu uzgadnia z właściwymi organami (o których mowa w art. 57 i 58) zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Uzgodnienia dokonuje się w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o uzgodnienie.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu po zapoznaniu się z wnioskiem Wójta Gminy Ryczywół, w piśmie nr WPP-I.410.99.2025.AK.2 z dnia 31.07.2025 roku uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu „Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035". W swym piśmie organ ten wskazał, że prognoza powinna być opracowana zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy ooś.

Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie z 15.09.2025 r., znak: DN-NS.9011.1302.2025 uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035".

Biorąc powyższe pod uwagę niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko (art. 51 ust. 2):

1. zawiera:
   a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
   b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
   c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
   d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
   e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;
   f) oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów - kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,
   g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów - imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów;
2. określa, analizuje, ocenia:
   a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
   b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
   c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
   d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
   e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot

ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3. przedstawia:
   a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
   b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Ponadto, zgodnie z art. 52 ust. 1 i 2:

- Prognoza oddziaływania na środowisko, została opracowana stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowana do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem;
- w Prognozie zostały uwzględnione informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

1.3. Metody opracowania prognozy

Prognoza została opracowana zgodnie z zaleceniami zawartymi w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2024 poz. 1112 ze zm.). Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy.

Autor kierował się swoją wiedzą i doświadczeniem stosownie do stanu wiedzy współczesnej. Wszystkie zastosowane metody oceny są dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. Część dotyczącą oceny oddziaływania na środowisko w projektowanym opracowaniu przedstawiono opisowo wraz z merytorycznym uzasadnieniem. Oceny dokonano w oparciu o analizę poszczególnych elementów środowiska w zależności od zagrożeń stwarzanych przez oddziaływanie na środowisko planowanych kierunków działań.

1.3.1. Źródła informacji

Podczas opracowania Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 oraz prognozy oddziaływania na środowisko wykorzystano następujące dokumenty stanowione na szczeblu międzynarodowym, krajowym oraz regionalnym:

- Traktat Lizboński,
- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030,
- Europejski Zielony Ład,
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020),
- Europejska Konwencja Krajobrazowa,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Polityka wodna Państwa do 2030 r.,
- Krajowy Program Ochrony Powietrza,
- Krajowy Program Gospodarki Odpadami,
- Polityka energetyczna Polski do 2040 r.,
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego do roku 2030,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+,
- Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej,
- Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego.

1.3.2. Analiza oddziaływań inwestycji na poszczególne komponenty środowiska

Podczas opracowania prognozy, w celu określenia wpływu i skutków planowanych kierunków działań na stan środowiska, przeprowadzono dokładną analizę wpływu każdego z nich na poszczególne obszary środowiska. Przyjęto, że obszarami tymi są wymienione w art. 51 ust. 2 pkt. 2 lit. e ustawy OOŚ tj. „przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i

długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.”

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI I GŁÓWNYCH CELACH STRATEGII ORAZ JEJ POWIĄZANIAMI Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1. Zawartość i cele Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2035 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych. Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w Gminie Ryczywół, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Powiatu Obornickiego na lata 2023-2030, Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Prace nad Strategią rozpoczęto w grudniu 2024 roku decyzją Wójta Gminy Ryczywół o przystąpieniu do opracowania dokumentu. Pierwszym krokiem było podjęcie uchwały nr VIII/71/2024 Rady Gminy Ryczywół z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu projektu Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, w tym trybu konsultacji. Następnie przeprowadzono analizę sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Ryczywół, którą pogłębiono podczas badania ankietowego. Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej pozwoliła na zdefiniowanie obszarów problemowych i najważniejszych wyzwań w zakresie powyższych sfer, a także silnych stron jednostki i jej szans. Informacje pogłębiono podczas warsztatów strategicznych, w którym udział wzięli urzędnicy, mieszkańcy oraz władze Gminy. Podczas warsztatów opracowano również misję i wizję Gminy, a także założenia do celów i kierunków działań, których realizacja wpłynie na urzeczywistnienie określonej na 2035 rok wizji. Warsztaty przeprowadzone zostały metodą design thinking polegającą na spojrzeniu na problem z wielu perspektyw oraz wyjściu poza utarte schematy. Efektem tej metody jest wypracowanie niestandardowych rozwiązań i innowacyjne podejście do obecnych wyzwań. Ustalenia oraz rekomendacje w zakresie prowadzenia gminnej polityki przestrzennej omówiono i zdefiniowano na wywiadzie pogłębionym z planowania przestrzennego, w którym wzięły udział osoby odpowiedzialne za inwestycje, gospodarkę przestrzenną oraz ochronę środowiska w Gminie Ryczywół. Propozycje zapisów skonsultowano z przedstawicielami władz Gminy i w kwietniu 2025 roku przygotowano projekt Strategii. Następnie został on poddany konsultacjom społecznym oraz przedłożony Zarządowi Województwa Wielkopolskiego do opiniowania.

Ważnym elementem prac nad Strategią była partycypacja społeczna. Analiza wyników ankiet wypełnionych przez mieszkańców jest istotnym i integralnym elementem diagnozy strategicznej, a część programową zawierającą cele i kierunki działań współtworzyli uczestnicy

warsztatów strategicznych. Projekt Strategii przed przyjęciem został poddany konsultacjom społecznym, aby zweryfikować jego zapisy z oczekiwaniami mieszkańców.

Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Misja jest to element strategii, który ukazuje najważniejsze kierunki rozwoju Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje także na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie, co jest naszym priorytetem.

Uwzględniając przyjęte założenia misja Gminy Ryczywół brzmi następująco:

Misją Gminy Ryczywół jest stworzenie dobrego miejsca do życia i pracy poprzez wykorzystanie swojego położenia, dziedzictwa historycznego oraz walorów przyrodniczych.

Z kolei wizja Gminy, czyli sprecyzowany obraz przyszłości, była kluczowym elementem, pomagającym w definiowaniu kierunku, w którym Gmina powinna zmierzać, aby zrealizować swoje aspiracje i spełnić oczekiwania społeczności lokalnej. Innymi słowy wizja jest obrazem Gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Wizja ukazuje Gminę Ryczywół w perspektywie strategicznej, zmienionej poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez władze celów. Wizja Gminy Ryczywół brzmi następująco:

W 2035 roku Gmina Ryczywół jest miejscem przyjaznym, otwartym na mieszkańców, inwestorów i turystów. Wykorzystuje potencjał mieszkańców, infrastruktury technicznej oraz walorów krajobrazowych dla zrównoważonego rozwoju życia. Gmina Ryczywół jest miejscem do życia, pracy, rozwoju i wypoczynku.

Na podstawie analizy aktualnej sytuacji Gminy Ryczywół, jej aspektów ekonomicznych, społecznych oraz przestrzennych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, określono trzy główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Gminy. W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe (inaczej operacyjne), które zawierają kierunki działań do osiągnięcia.

Wyznaczone dla Gminy cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, które są od siebie zależne i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Podstawą realizacji zadań w sferze gospodarczej będą działania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej i poprawy jakości środowiska przyrodniczego. W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe, nazywane celami operacyjnymi, którym przyporządkowano zaplanowane do realizacji kierunki działań.

Poniżej przedstawione zostały opracowane cele strategiczne:

Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska

Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki

Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, kultury, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

Poniżej przedstawiono zestawienie celów szczegółowych i kierunków działań strategii oraz ich powiązanie z celami strategicznymi.

Tabela 1. Zestawienie celów szczegółowych i kierunków działań strategii

Cele operacyjne	Kierunki działań

I.1. Funkcjonalna przestrzeń	• Przyjęcie Planu Ogólnego Gminy Ryczywół stanowiącego podstawę zagospodarowania przestrzeni Gminy z poszanowaniem ładu przestrzennego i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju:
	  • wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych;
	  • wyznaczenie terenów pod rozwój OZE;
	• Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
	• Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne;
	• Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
	• Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji.

I.2. Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura techniczna	• Poprawa gminnej infrastruktury drogowej, zwiększająca spójność komunikacyjną oraz bezpieczeństwo w ruchu drogowym; • Współpraca z zarządcami dróg wyższych kategorii w zakresie modernizacji, rozbudowy i podniesienia standardu dróg będących w ich utrzymaniu; • Rozwój alternatywnych środków transportu poprzez budowę połączonych ścieżek rowerowych; • Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa na drogach gminnych poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych takich jak np. progi zwalniające, inteligentna sygnalizacja świetlna oraz zmiany w organizacji ruchu; • Rozwój transportu zbiorowego poprzez współpracę z prywatnymi przewoźnikami w celu uruchomienia nowych tras; • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu realizacji projektu rewitalizacji linii kolejowej nr 206 wraz z utworzeniem przystanku kolejowego w Ryczywole;

	• Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy; • Tworzenie warunków do rozwoju sieci Internetu światłowodowego na terenie Gminy Ryczywół.
I.3. Ochrona środowiska i ograniczanie skutków zmian klimatycznych	• Kompleksowe działanie w zakresie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem OZE; • Zastosowanie energooszczędnych opraw świetlnych w oświetleniu ulicznym; • Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody; • Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie; • Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych niską emisją poprzez wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła; • Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska); • Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu; • Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz poprawy poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców; • Wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie).
II.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz rozwój nowoczesnego rolnictwa	• Wykorzystanie rezerw gruntowych Gminy Ryczywół, poprzez uzbrojenie działek i przygotowanie ich do zainwestowania; • Aktywne działania na rzecz przyciągnięcia inwestorów na teren Gminy Ryczywół; • Podjęcie działań promocyjnych na rzecz wykreowania wizerunku gminy atrakcyjnej dla rozwoju działalności gospodarczej; • Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a samorządem; • Kreowanie warunków dla rozwoju usług komplementarnych względem prowadzonej działalności rolniczej, celem podniesienia lokalnej niezależności gospodarczej; • Współpraca z lokalnymi rolnikami w celu zaopatrzenia w niezbędne surowce i ułatwienie im dostępu do lokalnych rynków zbytu; • Podnoszenie kwalifikacji lokalnych producentów rolnych m.in. poprzez współorganizację cyklicznych szkoleń branżowych; • Dalsze wspieranie aktywizacji zawodowej osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez rozwój działalności Centrum Integracji Społecznej.
II.2. Rozwinięta oferta rekreacyjno-wypoczynkowa oraz promocja Gminy	• Modernizacja, rozbudowa i przebudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu utworzenia nowych terenów rekreacyjnych oraz wsparcie w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych;

	• Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych wraz z ich oznakowaniem oraz wyposażeniem w elementy małej architektury; • Współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury na rzecz wsparcia działalność zespołu „Ryczywolanie"; • Promocja marki Gminy Ryczywół w regionie oraz w kraju; • Rozwój zaplecza turystycznego poprzez wzmocnienie infrastruktury wypoczynkowej oraz sektora gastronomicznego; • Opracowanie spójnej oferty turystycznej we współpracy z lokalnymi podmiotami oraz zacieśnienie współpracy z sąsiednimi gminami oraz podmiotami zewnętrznymi.
III.1. Wysokiej jakości system kształcenia i opieki nad dziećmi	• Wzmacnianie potencjału demograficznego Gminy Ryczywół i funkcji rodziny poprzez stworzenie oferty opieki nad dziećmi do lat 3; • Dążenie do podniesienia poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poprzez dostosowanie oferty gminnych przedszkoli do potrzeb i oczekiwań dzieci; • Podnoszenie jakości i konkurencyjności szkół m.in. poprzez podejmowanie innowacyjnych działań i nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych w systemie nauczania poprzez aktywne uczestnictwo w projektach oświatowych finansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz innych dostępnych źródeł; • Zapewnienie szerokiej oferty bezpłatnych, dodatkowych zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży; • Wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami poprzez opiekę i pomoc psychologa, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz rozwiązania w zakresie edukacji włączającej; • Wysoka jakość infrastruktury edukacyjnej, w tym dobrze wyposażone pracownie; • Wspieranie rozwoju umiejętności i kompetencji kadry nauczycielskiej; • Stworzenie programu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i ich rodziców; • Rozwój kompetencji i umiejętności cyfrowych wśród dzieci i młodzieży; • Wysoka jakość zajęć sportowych wspierająca wszechstronny rozwój oraz utrwalająca właściwe postawy i zachowania prozdrowotne uczniów; • Szkoła miejscem bezpiecznym i bez hejtu: aktywne programy profilaktyczne i wsparcia psychologicznego dzieci i młodzieży, strefy wypoczynku i rekreacji.
III.2. Usługi społeczne odpowiadające na potrzeby mieszkańców	• Zapewnienie dostępności architektonicznej w budynkach użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym likwidacje barier architektonicznych; • Rozszerzenie zakresu usług opiekuńczych i asystenckich dla mieszkańców poprzez uruchomienie asystentów osób z niepełnosprawnościami oraz wprowadzenie usług związanych z transportem na żądanie; • Polityka senioralna Gminy uwzględniająca aktywizację seniorów, włączenie ich w sprawy lokalnej społeczności, wykorzystanie ich doświadczenia oraz zachęcająca do jak najdłuższej aktywności zawodowej i społecznej poprzez utworzenie Klubu Seniora na terenie Gminy Ryczywół;

	• Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu poprawy dostępności do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej poprzez m.in. współorganizację okresowych badań profilaktycznych dla mieszkańców; • Uruchomienie gminnego programu profilaktycznego (badania profilaktyczne dla mieszkańców) | w zakresie np. chorób układu krążenia; • Podjęcie działań na rzecz integracji lokalnej w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; • Rozwój wolontariatu i samopomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców Gminy Ryczywół.
III.3. Ciekawa oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	• Rozszerzenie oferty kulturalno-sportowej oferowanej mieszkańcom Gminy Ryczywół; • Modernizacja i rozbudowa obiektów rekreacyjnych na terenie Gminy Ryczywół, w tym świetlic wiejskich; • Stworzenie spójnego kalendarza cyklicznych wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy Ryczywół; • Wsparcie organizacji pozarządowych w aspekcie dofinansowywania i współorganizacji lokalnych imprez, warsztatów i szkoleń oraz udostępniania obiektów użyteczności publicznej; • Wsparcie działalności świetlic wiejskich i postrzegania ich jako centrów aktywności społecznej.

Źródło: projekt Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035

2.2. Powiązania Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 z innymi dokumentami strategicznymi, z uwzględnieniem ich celów ochrony środowiska i wyznaczanych kierunków działań

Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań wykreowane w Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, są powiązane z ochroną środowiska. Strategia określa cele i kierunki, które odnoszą się do poszczególnych obszarów interwencji. Według założeń, podejmowane działania korzystnie wpłyną na poprawę stanu środowiska, racjonalną gospodarkę zasobami, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, a także ochronę walorów przyrodniczych Gminy Ryczywół. Wykreowane cele i zadania są także zgodne z celami ochrony środowiska wyznaczanymi przez dokumenty wyższego szczebla.

Traktat Lizboński jest dokumentem, w którym Unii Europejskiej nadano jednolitą strukturę i osobowość prawną. Traktat wyposażył Unię w instrumenty potrzebne do sprostania przyszłym wyzwaniom, z którymi przyjdzie zmierzyć się Wspólnocie, a także te, dzięki którym spełnione mogą zostać oczekiwania społeczeństwa. W dokumencie zawarto kilka priorytetowych zasad funkcjonowania Unii Europejskiej. Podkreślono, że kształtowanie się zjednoczonej Europy musi odbywać się na przejrzystych i demokratycznych zasadach, sprawnie działającej unii państw członkowskich. Zgodnie z treścią traktatu Wspólnotę Europejską należy budować w myśl zasady: *„Europa praw i wartości, wolności, solidarności i bezpieczeństwa”*. Traktat zakłada także zwiększenie się znaczenia Europy na arenie międzynarodowej. Najważniejszym, z perspektywy ochrony środowiska, jest fakt, iż Traktat Lizboński wprowadził specjalną podstawę prawną dotyczącą „solidarności energetycznej” oraz podkreślił konieczność zwalczania zmian klimatycznych (bez konkretnych zobowiązań krajów

członkowskich). W świetle Traktatu Lizbońskiego w projekcie Strategii we właściwy sposób uwzględniono kwestie poruszane w jednym z najważniejszych dokumentów Unii Europejskiej.

Za kluczowy dokument strategiczny na poziomie unijnym uznaje się **Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**. Strategia stanowi odpowiedź na kryzys gospodarczy, jednocześnie uwzględnia nowe wyzwania związane z procesem globalizacji oraz rosnącą potrzebę racjonalnego wykorzystania surowców. W celu osiągnięcia powyższych założeń opracowano trzy podstawowe, powiązane ze sobą priorytety: wzrost inteligentny, zrównoważony rozwój oraz wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. W zakresie zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii przyjęto następujące założenia:

- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu emisji z roku 1990;
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym zużyciu energii o 20%;
- poprawa efektywności energetycznej o 20%.

Zadania zaplanowane do realizacji w Strategii przyczynią się do osiągnięcia ww. założeń w zakresie zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii. W projekcie Strategii zaplanowano m.in. następujące kierunki działań, które mogą przyczynić się do realizacji założeń wymienionych w Strategii Europa 2020:

- Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne;
- Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji;
- Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie.

Cele polityki energetycznej na szczeblu Unii Europejskiej określają obecnie **Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030.** Najważniejsze z nich to:

- ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.);
- zapewnienie co najmniej 32% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii;
- poprawa efektywności energetycznej o co najmniej 32,5%.

Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 40% jest realizowane za pomocą unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji, rozporządzenia w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego z celami redukcyjnymi państw członkowskich i rozporządzenia w sprawie użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa. Tym sposobem wszystkie sektory przyczynią się do osiągnięcia 40% celu redukcji poprzez zmniejszenie emisji CO_2 i zwiększenie pochłaniania gazów cieplarnianych.

Cele wyznaczone do osiągnięcia w Strategii są w pełni zgodne z celami polityki energetycznej wskazanymi w Ramach polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, wzrost wykorzystania energii z OZE, poprawa efektywności energetycznej). Należą do nich przede wszystkim kierunki działań dotyczące: rozwoju OZE,

termomodernizacji budynków, rozwoju transportu zbiorowego czy wsparcia mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła.

Inicjatywy polityczne, które mają pomóc UE osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r. przedstawia z kolei Komunikat Komisji Europejskiej o europejskim zielonym ładzie. UE zobowiązała się osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r. Realizacja tego celu będzie wymagała transformacji społeczno-gospodarczej w Europie: racjonalnej kosztowo i sprawiedliwej oraz zrównoważonej społecznie. **Europejski Zielony Ład** (EZŁ, ang. European Green Deal) to strategia rozwoju, która ma przekształcić Unię Europejską w obszar neutralny klimatycznie. Jest odpowiedzią na kryzys klimatyczny i silne procesy degradacji środowiska. Europejski Zielony Ład zawiera plan działań umożliwiających:

- bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń.

W Komunikacie omówiono konieczne inwestycje i dostępne narzędzia finansowe. Wyjaśniono, w jaki sposób zapewnić transformację, która będzie sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu. Do 2050 r. UE chce stać się kontynentem neutralnym dla klimatu. Osiągnięcie tego celu będzie wymagało działań we wszystkich sektorach gospodarki, takich jak:

- inwestycje w technologie przyjazne dla środowiska;
- wspieranie innowacji przemysłowych;
- wprowadzanie czystszych, tańszych i zdrowszych form transportu prywatnego i publicznego;
- obniżenie emisyjności sektora energii;
- zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków;
- współpraca z partnerami międzynarodowymi w celu poprawy światowych norm środowiskowych.

Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii oraz osiągnięcie celów nakreślonych w dokumencie przyczynią się do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii Europejskiej do 2050 roku (m.in. dzięki obniżeniu emisyjności sektora energii, wprowadzenie czystszych form transportu publicznego i prywatnego, inwestycje w technologie przyjazne środowisku). W realizacji założeń dokumentu EZŁ mogą pomóc m.in. następujące kierunki działań wymienione w Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035:

- Rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury;
- Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody;
- Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska);
- Rozwój terenów zielonych, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu;
- Rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy;
- Poprawa efektywności działania i potencjału służb ratowniczych poprzez modernizacje i doposażenie strażnic OSP.

Głównym celem **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020**) jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.

Wszelkie działania podejmowane w ramach Strategii będę spójne z założeniami SPA2020. Do realizacji zaplanowane zostały zadania, których celem jest przede wszystkim poprawa stanu środowiska, zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska czy zapewnienie bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. W ramach Strategii zaplanowano m.in. następujące kierunki działań, które wpisują się w założenia SPA2020:

- Rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury;
- Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody;
- Poprawa gospodarki wodnej prowadzonej na terenie Gminy poprzez działania melioracyjne;
- Poprawa efektywności działania i potencjału służb ratowniczych poprzez modernizacje i doposażenie strażnic OSP;
- Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych społeczeństwa, m.in. poprzez działania edukacyjne o zróżnicowanej tematyce;
- Rozwój terenów zielonych, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu.

Europejska Konwencja Krajobrazowa została sporządzona we Florencji 20 października 2000 r. Jest jedynym aktem międzynarodowym w całości dedykowanym tematyce krajobrazu. Konwencja została ratyfikowana przez Polskę 27 września 2004 r., a weszła w życie 1 stycznia 2005 r. Celem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tym zakresie, opartej na wymianie doświadczeń, specjalistów i tworzeniu dobrej praktyki krajobrazowej. Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem, dlatego swoim zasięgiem obejmuje terytorium całej Polski.

W celu realizacji zapisów Konwencji, Strony podejmują działania zmierzające m.in. do:

- prawnego uznania krajobrazów jako istotnego komponentu otoczenia ludzi;
- ustanowienia procedur udziału społeczeństwa w procesach planowania i zarządzania krajobrazem;
- uwzględniania kwestii krajobrazowych we wszelkich działaniach związanych z zarządzaniem przestrzenią.

Ponadto Strony Konwencji zobowiązane są do identyfikacji, charakterystyki oraz oceny własnych krajobrazów, określenia dla nich celów jakości, a także podnoszenia świadomości społecznej oraz współpracy transgranicznej.

Wszystkie cele oraz kierunki działań zaplanowane w ramach Strategii będą uwzględniać lokalne warunki krajobrazowe, tak aby ukierunkowywać i harmonizować rozwój przestrzenny i gospodarczy ze specyfiką terenu gminy. Zmiany gospodarcze i społeczne, a także środowiskowe to nakładające się na siebie czynniki, których nie da się niekiedy uniknąć, ale

powinno się je ograniczyć w stosunku do oddziaływania na krajobraz. W Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 zaplanowano następujące projekty, które są spójne z Europejską Konwencją Krajobrazową:

- Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne;
- Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy.

Głównym celem Strategii jest *efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*. Dookreśla on zatem II cel szczegółowy Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 będzie realizowany w oparciu o trzy uzupełniające się cele szczegółowe:

Cel szczegółowy I: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;

Cel szczegółowy II: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;

Cel szczegółowy III: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Zadania zaplanowane w Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wpisują się w cele zaplanowane w KSRR. Spośród wszystkich celów tego dokumentu odniesiono się do nich poprzez zaplanowanie następujących działań:

- Przyjęcie Planu Ogólnego Gminy Ryczywół stanowiącego podstawę zagospodarowania przestrzeni Gminy z poszanowaniem ładu przestrzennego i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy;
- Rozwój transportu zbiorowego poprzez współpracę z prywatnymi przewoźnikami w celu uruchomienia nowych tras;
- Poprawa gminnej infrastruktury drogowej, zwiększająca spójność komunikacyjną oraz bezpieczeństwo w ruchu drogowym;
- Wyznaczenie terenów pod rozwój OZE;

- Wykorzystanie rezerw gruntowych Gminy Ryczywół, poprzez uzbrojenie działek i przygotowanie ich do zainwestowania;
- Aktywne działania na rzecz przyciągnięcia inwestorów na teren Gminy Ryczywół.

Głównym celem **Polityki wodnej Państwa do 2030 r.** jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do czystej i zdrowej wody oraz ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powodzie i susze. Nastąpi to w połączeniu z utrzymaniem dobrego stanu wód i związanych z nimi ekosystemów, przy zaspokojeniu uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki, poprawie spójności terytorialnej i dążeniu do wyrównania dysproporcji regionalnych. Działania zaplanowane w ramach Strategii są zbieżne z założeniami Polityki wodnej Państwa, ponieważ wpłyną między innymi na zaspokojenie potrzeb ludności w zaopatrzenie w wodę oraz na ograniczenia zagrożeń wywoływanych przez suszę. Następujące kierunki wpisane do Strategii są spójne z założeniami Polityki wodnej Państwa do 2030:

- Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody;
- Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy;
- Poprawa gospodarki wodnej prowadzonej na terenie Gminy poprzez działania melioracyjne;
- Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska);
- Rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury;
- Rozwój terenów zielonych, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu;
- Wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie).

Na poziomie ogólnopolskim obowiązuje również **Krajowy Program Ochrony Powietrza**. Głównym celem tego dokumentu jest poprawa jakości powietrza na terenie kraju, w szczególności na obszarach, w których zostały przekroczone standardy emisyjne. W Programie za jeden z kluczowych problemów uznano emisję pyłów zawieszonych PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. W celu rozwiązania problemów zaproponowano rozwiązania techniczne, finansowe i organizacyjne. Polityka ochrony powietrza koordynowana będzie za pomocą Partnerstwa na rzecz poprawy jakości powietrza w Polsce, która zrzesza organy rządowe i samorządowe. W Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 przewidziano m.in. zadania, które mogą przyczynić się do realizacji założeń Krajowego Programu Ochrony Powietrza. Są to następujące działania:

- Kompleksowe działanie w zakresie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem OZE;
- Zastosowanie energooszczędnych opraw świetlnych w oświetleniu ulicznym;
- Rozwój alternatywnych środków transportu poprzez budowę połączonych ścieżek rowerowych;
- Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych niską emisją poprzez wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła;
- Wyznaczenie terenów pod rozwój OZE;
- Rozwój transportu zbiorowego poprzez współpracę z prywatnymi przewoźnikami w celu uruchomienia nowych tras.

Krajowy Program Gospodarki Odpadami (KPGO) jest dokumentem strategicznym, który określa cele, zasady i działania mające na celu poprawę zarządzania odpadami w Polsce. Jego głównym celem jest zminimalizowanie negatywnego wpływu odpadów na środowisko i zdrowie ludzi, poprzez efektywne zarządzanie nimi, promowanie recyklingu, a także zmniejszenie ilości odpadów trafiających na wysypiska. Program kładzie duży nacisk na wdrażanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), co oznacza dążenie do ponownego wykorzystania zasobów, minimalizowanie odpadów oraz ich odzyskiwanie. KPGO wspiera również rozwój infrastruktury do zbierania, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów, oraz edukację społeczną na temat odpowiedzialnej konsumpcji i segregacji odpadów.

W Strategii wyznaczono m.in. następujące kierunki działań wpisujące się w założenia KPGO:

- Wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie);
- Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz poprawy poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców;
- Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji;
- Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. wyznacza ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Ustawowym celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko.

Cele szczegółowe PEP2040 obejmują cały łańcuch dostaw energii – od pozyskania surowców, przez wytwarzanie i dostawy energii (przesył i rozdział), po sposób jej wykorzystania i sprzedaży. Każdy z ośmiu celów szczegółowych PEP2040 przyczynia się do realizacji trzech elementów celu polityki energetycznej państwa i służy transformacji energetycznej Polski.

Działania zaplanowane w Strategii wpisują się przede wszystkim w cel szczegółowy 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii oraz cel szczegółowy 8. Poprawa efektywności energetycznej, w ramach których przewidziano działania polegające na modernizacji budynków. Inwestycje polegające w szczególności na termomodernizacji budynków wpłyną zarówno na zapewnienie bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię oraz poprawę stanu środowiska. W Strategii zaplanowano zadania, które wpisują się w założenia Polityki energetycznej Polski do 2040 r:

- Kompleksowe działanie w zakresie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem OZE;
- Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne;
- Zastosowanie energooszczędnych opraw świetlnych w oświetleniu ulicznym;
- Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych niską emisją poprzez wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła.

Głównym celem **Polityki Ekologicznej Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej** jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Państwa

poprzez stworzenie ram dla zrównoważonego rozwoju. Dokument zakłada trzy etapy zaplanowanych do realizacji celów, od realizacji celów krótkoterminowych poprzedzających ubieganie się o członkostwo w UE aż do realizacji celów długoterminowych obejmujących założenia Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku. Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wspiera przebudowę modelu produkcji i konsumpcji w kierunku poprawy efektywności energetycznej oraz minimalizacji negatywnego oddziaływania gospodarki na zdrowie i środowisko, co w znacznym stopniu wpływa na realizację założeń Polityki Ekologicznej Państwa. W Strategii zaplanowano m.in. następujące kierunki działań, które wpisują się w założenia Polityki ekologicznej Państwa do 2030 r.:

- Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz poprawy poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców;
- Rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury;
- Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowalniający odpływ wody;
- Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska);
- Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy;
- Kompleksowe działanie w zakresie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z wykorzystaniem OZE;
- Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu;
- Wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie).

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry uwzględnia uwagi oraz wytyczne Komisji Europejskiej opracowane w ramach Wspólnej strategii wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej, a także dokumenty oceny pierwszych planów. Ponadto, dokument ten uwzględnia zintegrowane podejście w zakresie zarządzania wodami, a także powiązania pomiędzy zarządzaniem wodami a celami środowiskowymi ustalonymi zgodnie z RDW. Najważniejszym celem planowania w gospodarce wodnej jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju dla obszaru dorzecza Odry, przy jednoczesnym zabezpieczeniu potrzeb dotyczących gospodarki wodnej. Jedną z priorytetowych kwestii w procesie planowania inwestycji związanych z gospodarką wodną jest implementacja założeń Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. w celu zagwarantowania ochrony zasobów środowiska naturalnego, a także niepogorszenie jego stanu.

Realizacja ustaleń projektowanego dokumentu nie spowoduje nieosiągnięcia celów środowiskowych zawartych w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry" przyjętym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry. W Strategii zaplanowano następujące zadania wpisujące się w cele Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry:

- Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowalniający odpływ wody;
- Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska);
- Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy;

- Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie;
- Rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, m.in. poprzez rozwój błękitnej i zielonej infrastruktury;
- Rozwój terenów zielonych, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku to dokument w większym stopniu niż dotychczas planistyczny, w którym kładzie się nacisk na współzarządzanie i lepszą koordynację polityk publicznych. Strategia jest odpowiedzią na stojące przed Wielkopolską wyzwania. Globalizacja i rewolucja gospodarczo-technologiczna – rozwój technologii przemysłowych i cyfrowych – zmieniają sposób funkcjonowania gospodarek i społeczeństw. Dzięki nowoczesnym technologiom wzrasta wydajność i produktywność gospodarek, ale pojawiają się nowe formy wykluczenia lub marginalizacji jak wykluczenie cyfrowe, „bezrobocie technologiczne". Wyzwaniem jest podnoszenie jakości i efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego. Kluczowe staje się także przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych i dezintegracji społecznej, konieczność wzmacniania tożsamości regionalnej i dążenie do większej spójności społecznej. Starzenie się społeczeństwa wpływa na stabilność systemów zabezpieczenia społecznego, poziom popytu i wydatków na świadczenia zdrowotne, których niezaspokojenie nasila napięcia i osłabia spójność społeczną. Niedobór ludności aktywnej zawodowo skłania do podjęcia przemyślanej polityki migracyjnej. Wyzwaniem jest także poprawa warunków życia i warunków dla rozwoju gospodarki, w szczególności zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego. Działania te muszą przebiegać z poszanowaniem środowiska przyrodniczego. Przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu ma uchronić przed niedoborami wody i żywności.

Dokument, jakim jest Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, wpisuje się w założenia następujących celów wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego:

Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu,

Cel operacyjny 1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia,

Cel operacyjny 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy,

Cel operacyjny 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie,

Cel operacyjny 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom,

Cel operacyjny 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu,

Cel operacyjny 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa,

Cel operacyjny 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski,

Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej,

Cel operacyjny 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług,

Cel operacyjny 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju.

Program ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego do roku 2030 został sporządzony w celu realizacji polityki ochrony środowiska, zgodnie z wymogami ustawy z dnia

27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. W Programie dokonano diagnozy aktualnego stanu środowiska, infrastruktury ochrony środowiska, analizy czynników wewnętrznych i zewnętrznych mających wpływ na dalsze planowanie strategii województwa w zakresie ochrony środowiska - mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w postaci analizy SWOT. W oparciu o diagnozę stanu środowiska województwa wielkopolskiego, zdefiniowane zagrożenia i problemy oraz prognozowane zmiany stanu środowiska, cele i kierunki interwencji Programu oraz typy zadań zgłoszonych przez samorządy dla poszczególnych obszarów interwencji. Realizacja zaproponowanych zadań nie dotyczy wszystkich jednostek i będzie uzależniona od uwarunkowań prawnych oraz środowiskowych. Wszystkie programy, projekty oraz zadania zaplanowane w dokumencie pn. „Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035" są spójne z założeniami Programu ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego do roku 2030.

W dniu 25 marca 2019 r. uchwałą Nr V/70/19, Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+** wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest najważniejszym dokumentem Samorządu Województwa Wielkopolskiego określającym politykę przestrzenną w granicach administracyjnych regionu, w tym dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego. Plan określa model rozwoju przestrzennego, cele polityki przestrzennej i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa oraz rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a także zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych. Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wpisuje się w założenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego m.in. dzięki następującym kierunkom działań:

- Przyjęcie Planu Ogólnego Gminy Ryczywół stanowiącego podstawę zagospodarowania przestrzeni Gminy z poszanowaniem ładu przestrzennego i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne;
- Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji.

Dokument pn. **„Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej"** został przyjęty na podstawie Uchwały Sejmiku Województwa Wielkopolskiego nr XXI/391/20 z dnia 13 lipca 2020 r. (uchwała została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego w dniu 20 lipca 2020 r. pod poz. 5954). Dokument opracowano dla substancji zanieczyszczających powietrze, dla których w ocenie rocznej za rok 2018 w strefie wielkopolskiej wskazano przekroczenia norm jakości powietrza i stwierdzono konieczność realizacji działań naprawczych mających na celu poprawę jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi, czyli: pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Program

ochrony powietrza jest dokumentem określającym działania, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wartości dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu.

Działania zaplanowane w ramach Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 przyczynią się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez realizację zadań dotyczących modernizacji budynków, czy utworzenia programu wsparcia mieszkańców w wymianie źródeł ciepła na ekologiczne w budynkach mieszkalnych. Zadania określone w Strategii będą zgodne z Programem ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej.

W Programie ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej określone zostały kierunki działań, możliwe do podjęcia, szczególnie w obszarach przekroczeń substancji w powietrzu, ale także poza tymi obszarami, które będą skutkować redukcją poziomów substancji w powietrzu.

W programie ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej wskazano następujące działania naprawcze:

1. Ograniczenie emisji z ogrzewania indywidualnego w komunalnym zasobie mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej - w ramach działania należy systematycznie likwidować stare nisko sprawne kotły, piece i paleniska zasilane paliwem stałym na ogrzewanie proekologiczne w komunalnym zasobie mieszkaniowym i w budynkach użyteczności publicznej we wszystkich gminach strefy wielkopolskiej;

2. Zachęty finansowe na modernizację budynków mieszkalnych oraz na wymianę kotłów, pieców i palenisk w gminach strefy wielkopolskiej. W ramach działania gmina powinna pozyskiwać środki finansowe z programów NFOŚiGW oraz innych. Dodatkowo w miarę potrzeb należy kontynuować sukcesywne udzielanie dotacji końcowym odbiorcom (odpowiednim podmiotom i osobom fizycznym) na wymianę starych nisko sprawnych kotłów, pieców i palenisk zasilanych paliwem stałym;

3. Inwentaryzacja źródeł ogrzewania indywidualnego na terenie gmin;

4. Kontrola realizacji uchwały ograniczającej stosowanie paliw stałych;

5. Termomodernizacja budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej - Zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną przez ograniczenie strat ciepła w wyniku termomodernizacji budynków ogrzewanych indywidualnie oraz obiektów należących do mienia miejskiego ogrzewanych indywidualnie. Termomodernizacja budynków ogrzewanych centralnie ciepłem sieciowym przynosi znikomy efekt ekologiczny w postaci redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza;

6. Obniżenie emisji komunikacyjnej poprzez regularne utrzymywanie czystości ulic oraz zakaz używania spalinowych i elektrycznych dmuchaw do liści w gminach miejskich i miastach w gminach miejsko-wiejskich;

7. Ochrona i zwiększanie udziału zieleni w przestrzeni gmin miejskich strefy wielkopolskiej;

8. Edukacja ekologiczna.

W dniu 4 lutego 2016 roku Zarząd Województwa Wielkopolskiego podjął Uchwałę nr 1575/2016 w sprawie przystąpienia do sporządzenia **Audytu krajobrazowego dla województwa wielkopolskiego** oraz wyznaczenia jednostki odpowiedzialnej za realizację zadania. Dokument ten został przyjęty na podstawie Uchwały nr LI/1000/23 Sejmiku

Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 marca 2023 r. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego to nowe narzędzie ochrony i kształtowania krajobrazu. Wnioski i rekomendacje sformułowane w tym dokumencie będą miały swoje odzwierciedlenie w dokumentach planistycznych poziomu regionalnego i lokalnego. Wzmocnią one także ochronę krajobrazu w obszarach objętych formami ochrony przyrody i zabytków, a także będą mogły stanowić podstawę do prowadzenia polityki krajobrazowej w województwie.

Obszar Gminy Ryczywół położony jest w granicach jednego krajobrazu priorytetowego określonego w „Audycie krajobrazowym województwa wielkopolskiego" o nazwie „Rejon Chlebowa".

Rejon Chlebowa

Krajobraz jest zlokalizowany w centralnej części województwa wielkopolskiego, w powiecie obornickim, gminy: Ryczywół i Oborniki oraz w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim w gminie Połajewo. Krajobraz położony jest około 6 km na północny-zachód od Obornik, na południe od wsi Chlebowo i sąsiaduje z krajobrazem 3a (leśny – z przewagą siedlisk borowych).

Krajobraz charakteryzuje się rzeźbą falistą, położony jest w obrębie Kotliny Gorzowskiej. W strukturze krajobrazu dominują tereny podmokłe obejmujące około 83% powierzchni krajobrazu. Łąki i pastwiska oraz grunty orne zajmują około 11% – występują na północy, wschodzie i południu krajobrazu. Lasy zajmują w krajobrazie około 2%. Wody powierzchniowe stanowią około 3% powierzchni krajobrazu, składają się na nie cieki, kanały oraz zagłębienia wypełnione wodą, powstałe na skutek zalania wyrobiska po kopalni torfu. Przy południowej i południowo-wschodniej granicy występują pojedyncze zabudowania.

Na północy krajobrazu przepływa Kanał Ludomicki, wykopany na początku XX wieku w celu odwodnienia Bagna Chlebowo (eksploatacja torfu). W centralnej części krajobrazu znajdują się złoża torfu. Przez krajobraz przebiega ścieżka rowerowa Jaracz Młyn–Bagno Chlebowo o długości około 36 km.

Walory przyrodnicze krajobrazu:

1) Krajobraz leży w granicach obszarów chronionych. Są to:

a) Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka
Krajobraz leży we wschodniej części obszaru chronionego, który pokrywa północną i środkową część krajobrazu priorytetowego. Obszar jest zaliczany do regionów intensywnego rozwoju gospodarki leśnej, która jest prowadzona w lasach otaczających ten krajobraz. Forma ochrony obejmuje swoim zasięgiem około 76% powierzchni krajobrazu.

b) rezerwat przyrody Bagno Chlebowo
Krajobraz obejmuje całą powierzchnię torfowiskowego rezerwatu. Przedmiotem ochrony rezerwatu jest największe w Wielkopolsce torfowisko wysokie budowie dolinkowo-kępowej z charakterystycznymi zespołami roślin bagiennych. Obszar ten został utworzony przez lądolód bałtycki w czasie stadiału poznańskiego. Centralną część rezerwatu stanowi martwe torfowisko wysokie. Na obszarze Bagna Chlebowo występują 2 gatunki zwierząt znaczeniu europejskim, wśród nich ważka – zalotka większa Leucorrhinia pectoralis. Ponadto na tym obszarze występuje największa w

regionie populacja żmii zygzakowatej Vipera berus. Obecność rezerwatu przyrody w granicach krajobrazu priorytetowego świadczy o jego unikatowości.

2) Krajobraz leży w granicach obszarów Natura 2000, są to:

a) obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 PLB300015 Puszcza Notecka
Krajobraz obejmuje wschodnie fragmenty obszaru chronionego. Jest to największy w Polsce obszar wydm śródlądowych, które mają kształt paraboliczny we wschodniej części.
b) specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 PLH300016 Bagno Chlebowo
Krajobraz obejmuje centralne i wschodnie tereny obszaru chronionego. Kompleks Bagno Chlebowo należy do nielicznych torfowisk wysokich w Wielkopolsce. Kompleks zajmuje nieckowate zagłębienie, otoczone od północy, zachodu i południa wałami wydmowymi. krajobraz jest objęty siedliskami przynależnymi do grup:
<u>siedliska łąkowe i murawowe, do których zaliczamy:</u>
− 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion),
<u>siedliska torfowiskowe i źródliskowe, do których zaliczamy:</u>
− 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska,
<u>siedliska leśne, do których zaliczamy:</u>
− 91D0 Bory i lasy bagienne.

3) Krajobraz jest objęty zasięgiem:

a) korytarza ekologicznego Północno-Centralnego Puszcza Notecka GKPnC-185,
b) międzynarodowej drogi migracji roślin i zwierząt, która przebiega wzdłuż południowej granicy krajobrazu.

W granicach krajobrazu nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych.

Walory estetyczno-widokowe: ciąg widokowy: ścieżka rowerowa Jaracz Młyn–Bagno Chlebowo w Ludomicku – widok na torfowiska i zbiorniki wodne.

Do zjawisk zagrażających możliwości zachowania wartości krajobrazu, które mają/mogą mieć niekorzystny wpływ na odbiór tego krajobrazu oraz oddziałują negatywnie na wartości przyrodnicze i sanitarne, należą:

1) Zagrożenia istniejące:

a) obniżanie się poziomu wód gruntowych i powierzchniowych – degradacja siedlisk zwłaszcza wilgotnych, zmiana stosunków wodnych,
b) przekształcanie i osuszanie mokradeł, torfowisk i łąk wilgotnych w wyniku melioracji odwadniających, niewłaściwej gospodarki wodnej – utrata bioróżnorodności, zmniejszanie możliwości retencyjnych obszaru,
c) presja rekreacyjno-turystyczna – wydeptywanie i niszczenie grobli, niszczenie siedlisk, wędkarstwo,
d) dopływ zanieczyszczeń obciążonych głównie związkami biogennymi (azotem i fosforem) z Kanału Ludomickiego, wpływający negatywnie na wzrost żyzności siedlisk,
e) nieuregulowana gospodarka wodno-ściekowa (niedostateczny poziom skanalizowania wsi – Lipa-Bagna, Lipka, Bębnikąt).

2) Zagrożenia potencjalne: nie zidentyfikowano.

Podsumowanie zdiagnozowanych zagrożeń:

1) Na terenie krajobrazu zdiagnozowano zagrożenia, które mogą negatywnie wpływać na zachowanie walorów przyrodniczych i sanitarnych. Zagrożenia te w większości, są związane z:

a) zanieczyszczeniem wód, które negatywnie wpływa na walory zapachowe i sanitarne, spowodowane spływem biogenów z pól oraz dopływem do wód ścieków bytowych i przemysłowych,
b) turystyką, która może prowadzić do stałej, fizycznej degradacji siedlisk lądowych i wodnych,
c) ingerencją człowieka w środowisko przyrodnicze, w tym eksploatacją torfu.

2) Głównymi źródłami zagrożeń są: gospodarka wodna, turystyka, intensyfikacja rolnictwa, chemizacja i mechanizacja rolnictwa, brak zabiegów ochronnych.

3) Zagrożenia te w większości mają względnie stałe i narastające natężenie.

W audycie wskazano również rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu priorytetowego, co przedstawiono poniżej.

I. Rekomendacje i wnioski dotyczące form ochrony przyrody oraz zabytków[7]

1. Obszary do objęcia formami ochrony przyrody (o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 3, 4 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody):

Forma ochrony przyrody	Rekomendacje i wnioski
park krajobrazowy	– *nie określa się*
obszar chronionego krajobrazu	– *nie określa się*
zespół przyrodniczo-krajobrazowy	– *nie określa się*

2. Obszary objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony:

Forma ochrony przyrody	Rekomendacje i wnioski
park krajobrazowy	– *nie określa się*
obszar chronionego krajobrazu	– *nie określa się*
zespół przyrodniczo-krajobrazowy	– *nie określa się*

3. Obszary do objęcia formami ochrony zabytków (o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami):

wpis do rejestru zabytków	– *nie określa się*
wpis na listę skarbów dziedzictwa	– *nie określa się*
uznanie za pomnik historii	– *nie określa się*
utworzenie parku kulturowego	– *nie określa się*
ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i innych decyzjach	– *nie określa się*

II. Rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów[8]

1. Poziom regionalny

Zadania polityki przestrzennej województwa	Zasady zagospodarowania przestrzennego realizujące zadania polityki przestrzennej województwa
Kształtowanie spójnej przestrzeni osadniczej i dbałość o ład przestrzenny	Kształtowanie struktur przestrzennych z uwzględnieniem walorów krajobrazowych wynikających z ukształtowania terenu
	Ograniczanie rozwoju zabudowy w obrębie terenów leśnych i otwartych terenów rolnych
	Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii z uwzględnieniem walorów krajobrazowych
Ochrona walorów przyrodniczych	Zachowanie obszarów i obiektów objętych ochroną prawną
	Ochrona oraz właściwe kształtowanie ekotonów stref brzegowych cieków i zbiorników wodnych, w postaci pasów zieleni, redukujących dopływ zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego oraz bytowego
	Kształtowanie przestrzeni w sposób umożliwiający ochronę unikatowych wartości środowiska przyrodniczego
	Dążenie do zachowania dotychczasowej funkcji użytkowania terenów leśnych i rolnych poprzez ograniczanie ich przekształcania na inne cele
	Zachowanie istniejących kompleksów leśnych i ochrona leśnej różnorodności biologicznej
	Zachowanie ekosystemów trawiastych i mokradłowych
	Zapewnienie ciągłości i trwałości systemu przyrodniczego województwa, w tym zachowanie i odtwarzanie ciągłości przestrzennej obszarów kluczowych, zapewniających prawidłowe funkcjonowanie przestrzeni przyrodniczej
	Zachowanie drożności korytarzy ekologicznych poprzez ograniczanie zabudowy oraz zainwestowania na ich obszarach
	Zachowanie obszarów wolnych od zabudowy stanowiących naturalne, powiązane ze sobą struktury przyrodnicze (ekosystemy podmokłe) oraz stosowanie stref buforowych wykluczających możliwość realizacji zabudowy wokół cieków i zbiorników wodnych
	Gospodarowanie kopalinami z uwzględnieniem walorów krajobrazowych
	Ochrona gleb przed zanieczyszczeniami
	Ochrona powierzchni ziemi, w tym ograniczanie przekształceń rzeźby terenu
	Przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarach rolniczych
	Ograniczanie rozwoju turystyki krajoznawczej
Rozwój infrastruktury technicznej i transportowej	Budowa i modernizacja układu dróg gminnych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą, z uwzględnieniem walorów krajobrazowych oraz z zachowaniem ciągłości systemu przyrodniczego
	Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą, z uwzględnieniem walorów krajobrazowych oraz z zachowaniem ciągłości systemu przyrodniczego
	Lokalizowanie instalacji odnawialnych źródeł energii z poszanowaniem walorów krajobrazowych obszaru

2. Poziom lokalny

1) Wytyczne odnośnie kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów lub zasad ich zagospodarowania określających dopuszczalny zakres i ograniczenia tych zmian, w tym wytycznych odnośnie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów:

   a) kształtowanie struktury przestrzennej z uwzględnieniem funkcji przyrodniczej, w tym terenów podmokłych, pastwisk, gruntów rolnych i leśnych oraz wód powierzchniowych, jako dominującej,

   b) zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów łąk, mokradeł i innych obszarów utrzymujących wysoką zdolność retencyjną ekosystemów,

   c) ograniczanie liczby nowych inwestycji w celu minimalizowania degradacji środowiska przyrodniczego, w tym:

      – wykluczanie możliwości wyznaczania nowych terenów pod funkcje mieszkaniowe, usługowe i przemysłowe,

      – możliwa jest realizacja nowej zabudowy na zasadzie uzupełnienia przestrzeni wolnych od zabudowy pomiędzy już istniejącą zabudową, w obrębie jednostek osadniczych – wsi Lipka i Lipa-Bagna,

   d) ograniczanie realizowania napowietrznej infrastruktury technicznej, w tym wolnostojących elementów wysokościowych telefonii komórkowej. W przypadku istniejącej napowietrznej sieci elektroenergetycznej dążenie do jej skablowania,

   e) zagospodarowanie terenów po eksploatacji torfu, odtworzenie procesu torfotwórczego na torfowiskach.

2) Parametry i wskaźniki zagospodarowania terenu, maksymalna i minimalna intensywność zabudowy jako wskaźnik powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej:

   a) intensywność zabudowy w nawiązaniu do parametrów charakterystycznych dla istniejących zabudowanych działek sąsiednich,

   b) minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w nawiązaniu do parametrów i wskaźników przeważających lub charakterystycznych dla działek sąsiednich.

3) Kształtowanie linii zabudowy, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy:

   a) w nawiązaniu do utrwalonych linii zabudowy w jednostkach osadniczych w nawiązaniu do linii zabudowy na działkach sąsiednich, z dostosowaniem do funkcji terenu oraz rodzaju zabudowy, z uwzględnieniem walorów estetyczno-widokowych.

4) Zasady kompozycji przestrzennej nowej zabudowy i harmonizowania planowanej zabudowy z zabudową istniejącą, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy:

   a) kompozycja przestrzenna nowej zabudowy w nawiązaniu do zabudowy istniejącej, charakterystycznej dla zabudowanych działek sąsiednich, z uwzględnieniem w szczególności wysokości budynków i sposobu ich sytuowania względem dróg lub granic działek,

   b) w przypadku braku możliwości nawiązania do zabudowy istniejącej kompozycja przestrzenna nowej zabudowy według nowych koncepcji, z uwzględnieniem walorów krajobrazowych, w szczególności estetyczno-widokowych.

5) Zasady kształtowania form budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy:
   a) realizacja nowej zabudowy, w nawiązaniu do przeważających, w tym historycznych form budynków, charakterystycznych dla poszczególnych terenów zgodnie z ich przeznaczeniem i pełnioną funkcją, z zachowaniem bryły budynków oraz charakterystycznych dla nich cech elementów elewacji, kształtu dachów czy usytuowania głównych wejść do obiektów.
6) Zasady stosowania i eksponowania elementów konstrukcyjnych i zdobniczych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy:
   – nie określa się.
7) Rodzaje i standardy jakościowe stosowanych materiałów wykończeniowych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych:
   a) stosowanie materiałów wykończeniowych dla poszczególnych terenów zainwestowanych w danej jednostce osadniczej, w nawiązaniu do charakterystycznych dla istniejących budynków, w tym historycznych, w miejscu realizacji inwestycji,
   b) możliwość stosowania materiałów wykończeniowych o nowoczesnym wyrazie stylistycznym z uwzględnieniem historycznych cech zewnętrznego wyrazu artystycznego zabudowy sąsiedniej, w tym także detali architektonicznych.
8) Charakterystyczne cechy elewacji budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy:
   – nie określa się.
9) Charakterystyczne cechy dachów budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy:
   a) dachy budynków realizować w nawiązaniu do charakterystycznych cech dachów (w szczególności cech takich jak: kształt, spadek dachu, układ kalenicy względem drogi, pokrycie) obiektów, w tym obiektów historycznych, występujących przy poszczególnych ulicach lub w kwartałach zabudowy,
   b) jeżeli nie występują powtarzające się charakterystyczne cechy dachów to możliwa jest realizacja dachów o dowolnych parametrach,
   c) lokalizowanie urządzeń technicznych, w tym: paneli fotowoltaicznych, klimatyzatorów, urządzeń wentylacyjnych itp. w sposób niezakłócający odbioru wizualnego obiektu z ulic i innych przestrzeni dostępnych publicznie.
10) Zasady i warunki dotyczące sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzaje materiałów budowlanych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych, w tym dla przestrzeni dostępnych publicznie:
   a) realizacja małej architektury według spójnej koncepcji dla poszczególnych przestrzeni publicznych,
   b) ograniczanie lokalizowania:
      – wolnostojących: urządzeń reklamowych, tablic reklamowych oraz szyldów,
      – urządzeń reklamowych, tablic reklamowych oraz szyldów na budynkach, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zabytkowych,
      – urządzeń reklamowych, tablic reklamowych oraz szyldów na ogrodzeniach,
      – urządzeń reklamowych, tablic reklamowych oraz szyldów na terenach zieleni,
   c) urządzenia i tablice reklamowe oraz szyldy lokalizowane na budynkach należy sytuować w sposób niezaburzający estetyki i kompozycji elewacji budynków

oraz w sposób nieprzesłaniający istotnych elementów i detali architektonicznych,

d) urządzenia i tablice reklamowe oraz szyldy lokalizowane jako wolnostojące nie mogą zakłócać odbioru wizualnego obiektów, w szczególności zabytkowych, z przestrzeni publicznych,

e) wykluczanie lokalizowania prefabrykowanych przęsłowych ogrodzeń betonowych lub żelbetowych.

11) Zasady dotyczące zagospodarowania i wyposażenia terenów przestrzeni dostępnych publicznie:

a) urządzania i sytuowania zieleni, w tym struktury przestrzennej nasadzeń, preferowanych lub wykluczonych gatunków roślin, wysokości zieleni i pełnionej funkcji:

– nie określa się,

b) sposobów wykorzystywania terenów przestrzeni publicznych, w tym wykorzystywania tymczasowego:

– nie określa się,

c) powiązań widokowych terenów przestrzeni publicznych z otoczeniem:

– nie określa się.

12) Określanie warunków działalności usługowej, w tym handlowej, w szczególności maksymalnej powierzchni sprzedaży obiektów handlowych, obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o maksymalnej powierzchni sprzedaży i ich dopuszczalnej liczby:

a) lokalizowanie nowych usług na obszarach zainwestowanych z wykorzystaniem istniejącej zabudowy lub poprzez uzupełnianie zabudowy z dostosowaniem skali nowych budynków do charakteru miejsca,

b) wykluczanie lokalizacji usług handlu o dużej powierzchni sprzedaży.

13) Wytyczne odnośnie określenia walorów ekspozycji, w szczególności elementów takich jak przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe oraz zasad ich ochrony i kształtowania, w tym nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów:

a) zachowanie ciągów widokowych, poprzez ograniczanie zainwestowania przesłaniającego widok.

III. Rekomendacje i wnioski dotyczące zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu w zakresie[9]:

1. Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania rożnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej:

1) Podejmowanie działań z zakresu małej retencji skierowanych na zatrzymanie lub spowolnienie spływu wód w celu poprawy stosunków wodnych, m.in. takich jak: budowa i odbudowa systemu urządzeń wodnych odwadniająco-nawadniających, realizowanie oczek wodnych i stawów, wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień,

trwałych użytków zielonych, renaturyzacją małych rzek oraz odtwarzanie i funkcjonowanie stref ekotonowych, czyli stref buforowych wzdłuż cieków w postaci pasów roślinności stanowiących barierę biogeochemiczną m.in. dla azotanów i fosforanów spływających z pól.

2) Ograniczanie rozwoju turystyki, w tym realizację form turystyki i rekreacji niekolidujących z nadrzędnymi funkcjami ochrony przyrody, kanalizowanie ruchu turystycznego poprzez szlaki turystyczne i przygotowane miejsc odpoczynku, tablic edukacyjnych, poza granicami rezerwatu przyrody.
3) Rekomenduje się utrzymanie dotychczasowej funkcji terenów w celu zachowania złóż kopalin.
4) Możliwość realizacji nowej zabudowy w ramach uzupełniania istniejącej struktury funkcjonalno-przestrzennej.
5) Poprawa stosunków wodnych m.in. poprzez zachowanie strefy równowagi hydrologicznej o szerokości 100 m w celu poprawy uwilgotnienia torfowiska, nielokalizowanie w otoczeniu rezerwatu przyrody Bagno Chlebowo inwestycji mogących prowadzić do pogorszenia stosunków wodnych rezerwatu.
6) Możliwość realizowania inwestycji celu publicznego z uwzględnieniem walorów przyrodniczych, kulturowych i estetyczno-widokowych krajobrazu.
7) Kontynuacja gospodarki leśnej.
8) Kontynuacja gospodarki wodnej.
9) Kontynuacja działalności rolniczej.

2. Zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej:
   1) Wykluczanie możliwości niszczenia roślinności wodnej i ziemno-wodnej.
   2) Wykluczanie możliwości odwadniania terenów podmokłych, torfowisk.
   3) Wykluczanie możliwości wprowadzania gatunków obcych i eliminowanie gatunków inwazyjnych obcego pochodzenia.
   4) Wykluczanie możliwości odprowadzania zanieczyszczonych wód do Kanału Ludomickiego oraz pozostałych cieków i kanałów.
3. Koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:
   1) Zachowanie ustanowionych form ochrony przyrody tj. obszaru chronionego krajobrazu, rezerwatu przyrody i obszarów Natura 2000.
   2) Realizacja działań wynikających z planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Puszcza Notecka PLB300015 i Bagno Chlebowo PLH300016.
   3) Realizacja działań w sposób niepowodujący negatywnych oddziaływań na cele i przedmioty ochrony obszarów i obiektów chronionych.
4. Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych:
   1) Ochrona korytarza ekologicznego Północno-Centralnego Puszcza Notecka GKPnC18, m.in. poprzez wprowadzanie zalesień, zadrzewień bądź wysp leśnych na terenach rolnych, zapobieganie powstawaniu barier i fragmentacji korytarza, m.in. w postaci intensywnego zainwestowania.
   2) Utrzymanie dotychczasowej funkcji Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka oraz rezerwatu przyrody Bagno Chlebowo jako obszarów węzłowych (o randze krajowej) systemu przyrodniczego województwa wielkopolskiego.

3) Wykluczenie wprowadzania zagospodarowania obszaru objętego rezerwatem przyrody Bagno Chlebowo wraz z pasem szerokości co najmniej 100 m od jego granicy.
4) Rekomenduje się sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania dla całego obszaru krajobrazu priorytetowego w celu ochrony i zachowania terenów przyrodniczych niezainwestowanych oraz określenia zasad uzupełniania zabudowy w sąsiedztwie działek już zabudowanych.

3. AKTUALNY STAN ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY RYCZYWÓŁ

3.1. Położenie

Gmina Ryczywół jest jednostką wiejską położoną w północno-zachodniej części powiatu obornickiego, w północnej części województwa wielkopolskiego. Zgodnie z danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Gmina Ryczywół zamieszkiwana była w 2023 roku przez 6 802 mieszkańców. Gmina pod tym względem jest najmniejszą jednostką w powiecie, a liczba jej ludności odpowiada 12% ludności powiatu obornickiego. Gmina Ryczywół zajmuje powierzchnię 154,54 km^2, co odpowiada 21,8% powierzchni powiatu. Gęstość zaludnienia na terenie Gminy Ryczywół wynosi ok. 44 os./km^2. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, zajmujące ok. 70% powierzchni. Lesistość w Gminie kształtuje się na poziomie ok. 22%, a największe kompleksy leśne zlokalizowane są w południowej części Gminy, w pobliżu miejscowości: Ludomicko, Chlebowo, Lipa i Dąbrówka Ludomska. Gmina Ryczywół graniczy:

- od północy z gminami Budzyń (powiat chodzieski) i Czarnków (powiat czarnkowsko-trzcianecki),
- od wschodu z gminą Rogoźno (powiat obornicki),
- od południa z gminą Oborniki (powiat obornicki),
- od zachodu z gminą Połajewo (powiat czarnkowsko-trzcianecki).

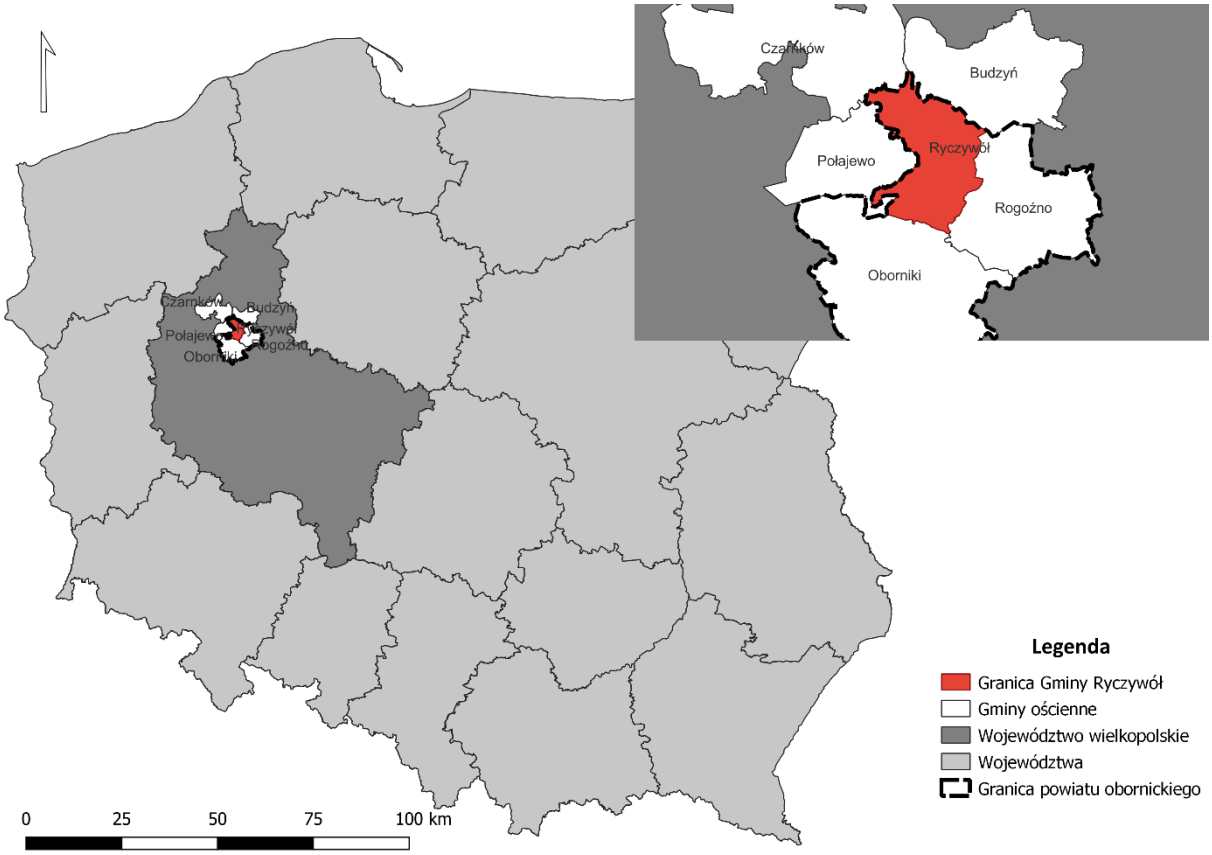

Rysunek 1. Położenie Gminy Ryczywół na tle województwa, powiatu i gmin sąsiadujących
Źródło: projekt Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035

3.2. Demografia

Poniższa tabela przedstawia zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach powiatu obornickiego w latach 2019-2023. Liczba ludności w powiecie obornickim systematycznie, aczkolwiek powoli spada, osiągając dynamikę zmian na poziomie 99,6%. Na spadek liczby ludności w powiecie składają się również spadki liczby ludności notowane we wszystkich gminach tworzących powiat. W gminie Oborniki dynamika zmian liczby ludności osiągnęła 99,9%, co oznacza minimalny spadek liczby ludności na poziomie 81 osób. W gminie Rogoźno dynamika zmian osiągnęła poziom 99,4%, z kolei w Gminie Ryczywół 98,3%.

Tabela 2. Zmiany liczby ludności w powiecie obornickim w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023	udział w 2023	średnia dynamika
Powiat obornicki	59 825	59 180	59 164	58 988	58 812	100%	99,6%
Oborniki	34 179	34 163	34 181	34 153	34 098	58%	99,9%
Rogoźno	18 353	18 050	18 054	18 000	17 912	30%	99,4%
Ryczywół	**7 293**	**6 967**	**6 929**	**6 835**	**6 802**	**12%**	**98,3%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Liczba ludności w jednostkach samorządu terytorialnego jest wprost zależna od sytuacji demograficznej, a bezpośrednio od przyrostu naturalnego oraz salda migracji. Przyrost naturalny to różnica między urodzeniami żywymi a zgonami. Saldo migracji określa z kolei różnicę między osobami zameldowanymi, a wymeldowanymi z obszaru danej jednostki.

Analizując sytuację związaną z poziomem przyrostu naturalnego w gminach tworzących powiat obornicki, widoczny jest jego ujemny wynik. Uśredniony promil przyrostu naturalnego dla powiatu obornickiego jest niższy od wyniku dla województwa wielkopolskiego. Mimo, iż przyrost naturalny w Gminie Ryczywół również przyjmuje wartość ujemną, to jest on relatywnie pozytywny w stosunku do pozostałych jednostek. Przyrost naturalny w Gminie Ryczywół wynosi -0,88 promila, podczas gdy w Rogoźnie jest to -5,58 promila, a w Obornikach -1,03 promila. Zmiany związane ze spadkiem dzietności na terenie Gminy są widoczne, a sytuacja powoli się pogarsza, na co wskazuje dynamika zmian. Niemniej, proces ten przyjmuje znacznie wolniejsze tempo rozwoju niż w przypadku pozostałych gmin powiatu obornickiego.

Zdecydowanie odmiennie kształtuje się natomiast saldo migracji. W Gminie Ryczywół saldo migracji przyjmuje wartość na poziomie -3,08 promila, podczas gdy w gminie Rogoźno wynosi ono 0,28 promila, a w gminie Oborniki 0,38 promila. Gmina Ryczywół jest zatem jedyną gminą w powiecie z ujemnym saldem migracji. Niemniej, należy zauważyć, że traci ona mieszkańców na rzecz zarówno Obornik jak i Rogoźna. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast obserwowana dynamika zmian w latach 2019-2023, która wskazuje na słabnięcie procesu emigracji mieszkańców z terenu Gminy Ryczywół. Utrzymanie się takiej tendencji może pozwolić ustabilizować liczbę mieszkańców Gminy, umożliwiając również dostosowany do ich potrzeb rozwój społeczno-gospodarczy.

Współczynnik przyrostu rzeczywistego będący sumą przyrostu naturalnego oraz salda migracji, w Gminie Ryczywół wyniósł -3,96 promila. Oznacza to, iż przy zachowaniu obecnych wskaźników, z terenu Gminy Ryczywół co roku będzie ubywało 27 mieszkańców.

Odsetek mieszkańców w wieku kreatywnym w Gminie Ryczywół spadł z poziomu zbliżonego do średniej wojewódzkiej i wyższej od średniej powiatowej do poziomu najniższego spośród badanych jednostek. Dynamika na poziomie 79% osiągnięta w Gminie wskazuje, iż co piąty mieszkaniec w wieku kreatywnym zamieszkujący na terenie Gminy w 2019 roku, do 2023 roku się z niej wyprowadził. Obserwowane tempo zachodzenia zjawiska wskazuje na znaczne obniżanie potencjału kapitału ludzkiego w Gminie, które w dalszej przyszłości może powodować pogłębianie się procesu starzenia się społeczeństwa. Poza sektorem gospodarczym, należy bowiem zwrócić uwagę, iż mowa niejednokrotnie również o osobach zmierzających do założenia rodziny. Sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego, rozumianym jako ludność w wieku poprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Również w tym wypadku Gmina Ryczywół negatywnie się odznacza na tle średniej powiatowej oraz wojewódzkiej. Dynamika zjawiska w latach 2019-2023 osiągnęła 130%, co oznacza, iż obciążenie wzrasta niezwykle szybko. W 2023 roku na terenie Gminy na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało blisko 35 osób w wieku poprodukcyjnym.

3.3. Infrastruktura techniczna

3.3.1. Transport i komunikacja

Przez teren Gminy Ryczywół nie przebiegają drogi ekspresowe ani krajowe. Główny szkielet komunikacyjny stanowi droga wojewódzka nr 178 (DW178), biegnąca przez południową część Gminy w kierunku północno-zachodnim na odcinku 8,25 km. Ośrodek lokalny – Ryczywół dostępny jest tylko za pośrednictwem biegnących dróg powiatowych i gminnych. Należy jednak zaznaczyć, że w momencie opracowywania niniejszej Diagnozy, planowana była budowa obwodnicy Ryczywołu.

Na gminną sieć drogową składają się:

- droga wojewódzka nr 178 relacji Oborniki-Wałcz o łącznej długości na terenie Gminy wynoszącej 8,25 km,
- drogi powiatowe o łącznej długości 60,986 km,
- drogi gminne o łącznej długości 107,584 km.

Niedaleko zachodniej granicy Gminy biegnie droga ekspresowa S11 docelowo łącząca Piekary Śląskie z Kołobrzegiem. Dojazd do trasy o ruchu przyspieszonym z miejscowości Ryczywół zajmuje ok. 12 min. Przebieg trasy znacząco wpływa na dostępność komunikacyjną Gminy, jednocześnie nie ingerując w jej wiejski charakter krajobrazu.

W Gminie Ryczywół obserwuje się również znaczny udział dróg wewnętrznych, często służących jako drogi dojazdowe do pól uprawnych. Poza miejscowością Ryczywół, zagęszczenie sieci komunikacyjnej obserwuje się w południowych krańcach Gminy. Należy jednak podkreślić, iż są to głównie drogi leśne, nieutwardzone. Ich obecność nie wpływa na wyższą dostępność komunikacyjną tego terenu. Niejednokrotnie w przypadku ulewnych deszczy drogi szutrowe w rejonie torfowisk czy zalesionych terenów w południowej części

Gminy stają się nieprzejezdne dla samochodów osobowych lub terenowych. Wówczas jedynym środkiem transportu pozostają znacznie lżejsze quady lub motocykle.

Odległość czasowa dzieląca Gminę Ryczywół od ośrodka powiatowego, miasta Oborniki wynosi ok. 25 min podróży samochodem osobowym. Podróż do ośrodka wojewódzkiego – miasta Poznania zajmuje z kolei ok. 1 godz. 10 min. W czasie ok. 1 godziny podróży mieszkańcy Gminy Ryczywół mogą dotrzeć do miasta Piły. Dostępność komunikacyjną Gminy należy określić jako niedostateczną. Przede wszystkim na terenie Gminy Ryczywół brakuje rozwiniętych, alternatywnych wobec samochodu osobowego form transportu, w tym komunikacji zbiorowej.

Autobusowy transport zbiorowy w Gminie Ryczywół organizowany jest przez Gminę, a operatorem połączeń jest podmiot prywatny. Wiele miejscowości w Gminie pozostaje wyłączonych z obsługi przez transport zbiorowy. Wśród nich wskazać można Łopiszewo, Krężoły, Drzonek, Chlebowo, czy Ludomicko. Widoczna jest zatem potrzeba rozwoju transportu zbiorowego, również w zakresie pozostałych miejscowości w Gminie Ryczywół.

Przez Gminę Ryczywół przebiega obecnie nieczynna linia kolejowa nr 206. W ramach projektu „Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego na liniach kolejowych nr 390/236 Czarnków – Rogoźno – Wągrowiec" możliwe jest jednak przywrócenie ruchu pasażerskiego w Ryczywole. Projektowana linia kolejowa przewiduje lokalizację przystanku kolejowego w Ryczywole, co usprawniłoby podróż zarówno do Rogoźna, Obornik jak i Poznania. Według obecnych informacji otwarcie linii ma nastąpić w 2029 roku.

Najbliższy port lotniczy zlokalizowany jest w Poznaniu (Port Lotniczy Poznań im. Henryka Wieniawskiego), do którego dojazd z terenu Gminy Ryczywół zajmuje ok. 1 godz.

3.3.2. Urządzenia sieciowe

Infrastruktura sieciowa stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na komfort życia w danym miejscu. Stopień rozwinięcia oraz jakość sieci wodociągowej, kanalizacyjnej czy gazowej bezpośrednio wpływa na atrakcyjność osiedleńczą czy biznesową danego miejsca. Według danych GUS za 2023 rok, infrastruktura wodociągowa w Gminie Ryczywół jest umiarkowanie rozwinięta. Dostęp do sieci ma zapewnione 92,5% mieszkańców, co jest wynikiem niższym od średniej wojewódzkiej wynoszącej 97% oraz średniej powiatowej wynoszącej 94,7%.

Mimo wysokiego stopnia zaopatrzenia mieszkańców w wodę, widoczna jest znaczna dysproporcja w rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Ryczywół. Dostęp do sieci kanalizacyjnej ma jedynie 50,4% mieszkańców, co jest wynikiem o ponad 20% niższym od średniej wojewódzkiej i powiatowej. Według danych Urzędu Gminy w Ryczywole dostęp do sieci wodociągowej ma 99,6% mieszkańców, z kolei do sieci kanalizacyjnej ok. 58% mieszkańców.

Gmina Ryczywół mimo znacznego poziomu gazyfikacji powiatu obornickiego (58,8%), pozostaje niezgazyfikowana. Główną przeszkodą mają być rozproszone grupy odbiorców, które nie zapewnią ekonomicznej opłacalności dla inwestycji. Jak wskazuje Urząd Gminy w Ryczywole, co kilka lat dyskusja odżywa, a sami mieszkańcy wyrażają zainteresowanie podłączeniem do sieci gazowej. Niemniej, mimo wielu prób, scenariusz ten w najbliższych

latach jest mało prawdopodobny, szczególnie ze względu na znaczne wahnięcia cen gazu na rynku konsumenckim.

Infrastruktura sieciowa to również dostęp do szerokopasmowego Internetu, użytkowanego np. w oświacie, administracji publicznej czy działalności gospodarczej. Dostęp do Internetu szerokopasmowego posiadają mieszkańcy miejscowości: Ryczywół, Skrzetusz, Ludomy, Dąbrówka Ludomska, Lipa, Tłukawy. Wśród miejscowości wykluczonych cyfrowo wskazać należy w szczególności Ninino, Trzy Góry, Gorzewko, Wiardunki, Boruchowo i Chlebowo. Mieszkańcy tych miejscowości w najlepszym wypadku są w stanie połączyć się z Internetem za pośrednictwem sieci komórkowej. Same usługi dostępu do szerokopasmowego Internetu świadczy wielu operatorów, w tym m.in.: Orange, Plus, Inea, T-Mobile.

3.4. Istniejący stan środowiska przyrodniczego

3.4.1. Ochrona klimatu i jakość powietrza

3.4.1.1. Ochrona klimatu

Według klasyfikacji klimatów wg Köppena Gmina Ryczywół położona jest w obrębie klimatu wilgotnego kontynentalnego z łagodnym latem (Dfb). Cechy charakterystyczne dla tego klimatu przedstawiają się następująco:

- średnia temperatura najzimniejszego miesiąca wynosi -3°C lub mniej;
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca jest wyższa niż 10°C;
- nie ma miesiąca ze średnią temperaturą powyżej 22°C;
- opady są równo rozłożone w całym roku.

Zgodnie z danymi pogodowymi zebranymi pomiędzy 1982 r. i 2012 r. prezentowanymi na stronie www.climate-data.org średnia roczna temperatura powietrza w Ryczywole wynosi 7,9°C. Najcieplejszym miesiącem roku jest lipiec (średnia miesięczna temperatura wynosi 18,2°C), natomiast najzimniejszym styczeń (średnia miesięczna temperatura wynosi -3,3°C). Średnia roczna suma opadów wynosi 548 mm (najsuchszym miesiącem jest luty – 26 mm, natomiast największe opady występują w lipcu – 74 mm).[1]

Na kolejnych wykresach przedstawiono szczegółowe dane dotyczące średnich temperatur oraz opadów w poszczególnych miesiącach dla miejscowości Ryczywół zgodnie z danymi na stronie *www.meteoblue.com*.

[1] Program ochrony środowiska dla Gminy Ryczywół na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

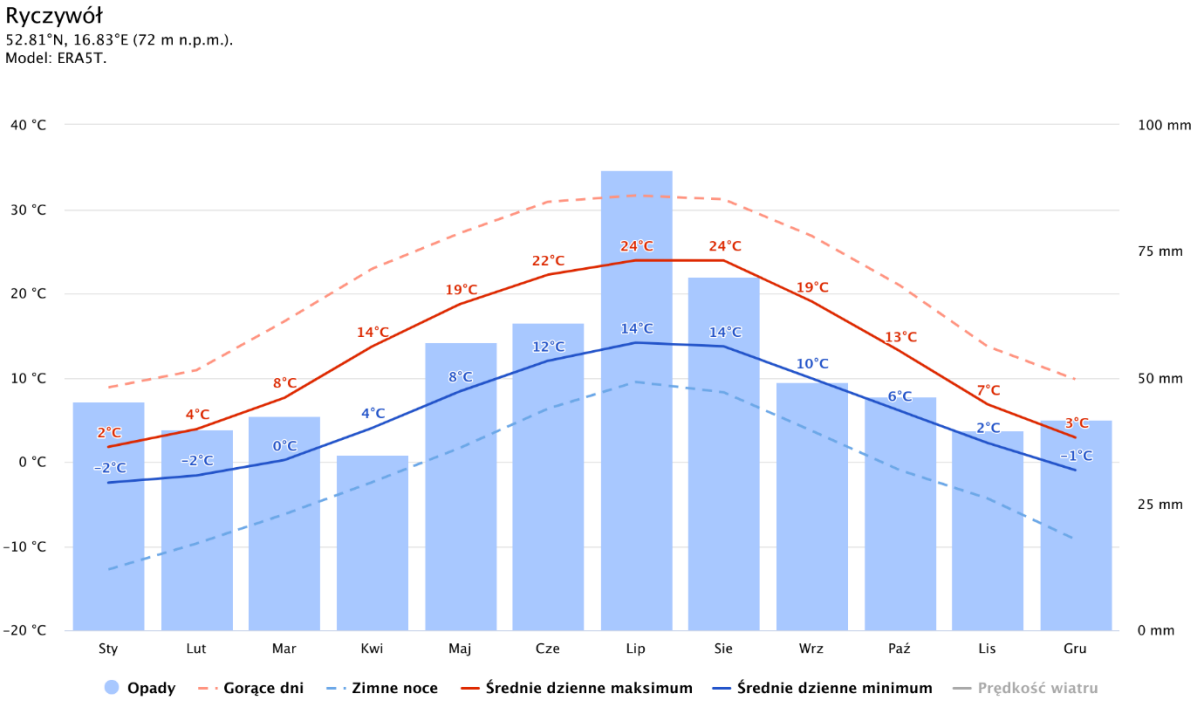

Rysunek 2. Wykres średnich temperatur i opadów w ciągu roku dla Gminy Ryczywół
Źródło: https://www.meteoblue.com

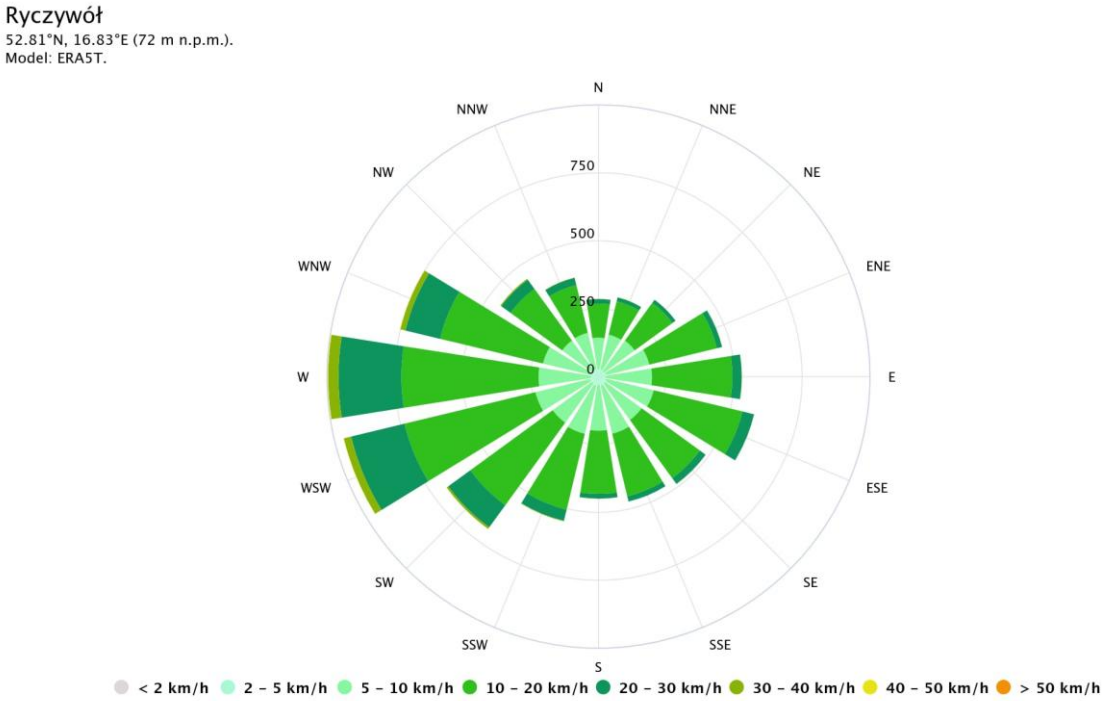

Rysunek 3. Róża wiatrów dla Gminy Ryczywół
Źródło: https://www.meteoblue.com

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wskazuje na cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podejmować w następujących sektorach:

- gospodarce wodnej;
- rolnictwie;
- leśnictwie;
- różnorodności biologicznej;
- zdrowiu;
- energetyce;
- budownictwie;
- transporcie;
- gospodarce przestrzennej i obszarach:
    - prawnie chronionych;
    - obszarach górskich;
    - strefie wybrzeża;
    - obszarach zurbanizowanych.

Wrażliwość tych sektorów została określona w oparciu o przyjęte dla SPA 2020 scenariusze zmian klimatu. Zaproponowano cele, kierunki działań oraz konkretne działania, które korespondują z dokumentami strategicznymi, w szczególności Strategią Rozwoju Kraju - Polska 2030 oraz innymi strategiami rozwoju i jednocześnie stanowią ich niezbędne uzupełnienie w kontekście adaptacji.

Do podstawowych działań o charakterze horyzontalnym, tj. takich, które powinny być realizowane we wszystkich województwach kraju należą:

- edukacja społeczeństwa w zakresie spodziewanych zmian i ograniczenia ich skutków;
- monitoring zmian wrażliwości gospodarki i społeczeństwa oraz postępu we wdrażaniu strategii adaptacyjnej;
- planowanie przestrzenne na poziomie regionalnym i lokalnym z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji;
- rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów;
- ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych szkodników i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień;
- właściwe gospodarowanie na obszarach rolnych, chronionych, górskich (wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych);
- modernizacja systemu energetycznego uwzględniająca zwiększone ryzyko występowania zjawisk ekstremalnych;

— uwzględnienie trendów klimatycznych i gospodarczych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej;
— uwzględnienie konieczności zapewnienia korytarzy wentylacyjnych w miastach i kotlinach górskich w celu ograniczenia skutków rozwoju wyspy ciepła i wzrostu koncentracji zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększania obszarów wodnych i zieleni w miastach.

Dla Gminy Ryczywół nie opracowano Planu adaptacji do zmian klimatu.

3.4.1.2. Jakość powietrza

Uchwałą Nr XXI/391/2020 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 lipca 2020 roku został przyjęty Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej. Program ochrony powietrza jest dokumentem, który wskazuje istotne powody (źródła) wystąpienia przekroczeń norm jakości powietrza w odniesieniu do ww. zanieczyszczeń w strefie wielkopolskiej oraz określa skuteczne i możliwe do zrealizowania działania, których wdrożenie spowoduje poprawę jakości powietrza i dotrzymanie norm określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2021 poz. 845).

Ocena jakości powietrza dokonywana jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Ocena jakości powietrza prowadzona jest pod kątem ochrony zdrowia i pod kątem ochrony roślin. Ocena jakości powietrza wykonywana jest na obszarze stref. Dla terenu województwa wielkopolskiego obowiązują wymienione niżej strefy:

- strefa aglomeracja poznańska obejmująca Poznań – miasto o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- strefa miasto Kalisz – miasto o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy,
- strefa wielkopolska obejmująca pozostały obszar województwa.

W województwie wielkopolskim wszystkie strefy stanowią obszary zwykłe, tj. obszary stref nie będące obszarami ochrony uzdrowiskowej.
Wynikiem oceny, zarówno pod kątem kryteriów dla ochrony zdrowia, jak i kryteriów dla ochrony roślin, dla wszystkich substancji podlegających ocenie, jest zaliczenie strefy do jednej z poniższych klas:

- klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych;
- klasy B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe;
- klasy D1 – jeżeli poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego;
- klasy D2 – jeżeli poziom stężeń ozonu przekracza poziom celu długoterminowego.

Na terenie Gminy Ryczywół nie znajduje się żadna stacja pomiarowa wchodząca w skład systemu monitoringu jakości powietrza w województwie wielkopolskim prowadzonym przez GIOŚ.
Określając stan jakości powietrza na terenie Gminy Ryczywół kierowano się wynikami pomiarów dla strefy wielkopolskiej. Oceny przeprowadza się z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych:

- ze względu na ochronę zdrowia ludzi – dla wszystkich stref,
- ze względu na ochronę roślin – dla strefy wielkopolskiej.

Ocena pod kątem ochrony zdrowia obejmuje: dwutlenek azotu NO_2, dwutlenek siarki SO_2, benzen C_6H_6, ołów Pb, arsen As, nikiel Ni, kadm Cd, benzo(a)piren B(a)P, pył PM10, pył PM2,5, ozon O_3, tlenek węgla CO. W ocenie pod kątem ochrony roślin uwzględnia się: dwutlenek siarki SO_2, tlenki azotu NO_x, ozon O_3.

Pomiary, na podstawie których wykonywane są oceny, prowadzone są metodą automatyczną i manualną, w oparciu o metodyki referencyjne, a urządzenia podlegają stałemu nadzorowi metrologicznemu Centralnego Laboratorium Badawczego. Oceny wspomagane są modelowaniem matematycznym.

Dla poziomu dopuszczalnego dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego ozonu, kadmu, arsenu, niklu, pyły PM10 strefę wielkopolską w roku 2023 zaliczono do klasy A. W 2024 roku stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu a strefę wielkopolską zaliczono do klasy C. Dokonując oceny dla pyłu zawieszonego PM2,5 dla poziomu dopuszczalnego I fazy – wartości obowiązującej dla roku 2024 – strefa wielkopolska uzyskała klasę A1.

Dokonując klasyfikacji dodatkowej:

- w przypadku ozonu odnosząc otrzymane wyniki do poziomu celu długoterminowego strefę wielkopolską zaliczono do klasy D2;
- w przypadku pyłu PM2,5 dla poziomu dopuszczalnego I fazy – strefa wielkopolska uzyskała klasę A.

Tabela 3. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (dane za rok 2024)

Nazwa strefy	Symbol klasy dla poszczególnych substancji											
	SO_2	NO_2	C_6H_6	CO	O_3	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5
wielkopolska	**A**	**A**	**A**	**A**	**A[1]**	**A**	**A**	**A**	**A**	**A**	**C**	**A[1]**

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim. Raport za rok 2024

Ocena pod kątem ochrony roślin prowadzona jest wyłącznie dla strefy wielkopolskiej. Klasyfikację wykonano na podstawie wyników pomiarów automatycznych prowadzonych w stałych punktach pomiarowych. Jako metodę uzupełniającą na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza w województwie wykorzystano modelowanie jakości powietrza oraz obiektywne szacowanie.

W efekcie oceny przeprowadzonej dla 2024 roku w zakresie dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz ozonu strefę wielkopolską zaliczono do klasy A. W dodatkowej klasyfikacji w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego strefie przypisano klasę D2.

Tabela 4. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (dane za rok 2024)

Nazwa strefy	Symbol klasy dla poszczególnych substancji		
	SO_2	NO_2	O_3
wielkopolska	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim. Raport za rok 2024

Duże znaczenie w ogólnej emisji posiadają zarówno emisja powierzchniowa, punktowa jak i liniowa. Jakość powietrza w województwie wielkopolskim zależy również od napływów zanieczyszczeń z pozostałego obszaru Polski oraz Europy. Emisję do powietrza powoduje eksploatacja zasobów naturalnych węgla brunatnego, gazu ziemnego i soli kamiennej, a także złóż piasków, żwirów i surowców ilastych ceramiki budowlanej. Wielkopolska jest województwem o dużym udziale rolnictwa w gospodarce, więc i ten sektor gospodarki wpływa znacząco na emisję z obszaru województwa.

Z danych Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE) wynika, że największy udział źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza należy przypisać emisji komunalno-bytowej w zakresie benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM2,5 i PM10. Znaczący udział w emisji tlenków siarki ma emisja punktowa, a tlenków azotu transport drogowy. Na terenie województwa wielkopolskiego, jak wcześniej wspomniano, znajdują się wyrobiska i hałdy, które są źródłem emisji pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5.

18 grudnia 2017 roku Sejmik Województwa Wielkopolskiego podjął Uchwałę nr XXXIX/941/17 w sprawie wprowadzenia, na obszarze województwa wielkopolskiego, ograniczeń lub zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, tzw. Uchwałę Antysmogową. Zgodnie z wyżej wymienioną uchwałą od 1 maja 2018 r. obowiązuje zakaz stosowania najgorszej jakości paliw stałych np. bardzo drobnego miału lub węgla brunatnego czy flotokoncentratu. Ponadto, wprowadzone zostały ograniczenia dla kotłów oraz tzw. miejscowych ogrzewaczy np. kominków i pieców. Wszystkie nowe kotły po 1 maja 2018 r. muszą zapewnić możliwość wyłącznie automatycznego podawania paliwa, wysoką efektywność energetyczną oraz dotrzymanie norm emisyjnych. Nie mogą również posiadać rusztu awaryjnego oraz możliwości jego zamontowania. Zgodnie z zapisami uchwały kotły zainstalowane przed wejściem w życie uchwały antysmogowej i nie spełniające jej wymagań będą musiały być wymienione w 2 etapach:

- do 1 stycznia 2024 r. – w przypadku kotłów bezklasowych,
- do 1 stycznia 2028 r. – w przypadku kotłów spełniających wymagania dla klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012.

Kotły tzw. 5 klasy, zainstalowane przed wejściem w życie uchwał, będą mogły być użytkowane dożywotnio. Ponadto miejscowe ogrzewacze pomieszczeń (piece, kominki, kozy) zainstalowane przed wejściem w życie uchwały antysmogowej i nie spełniające ich wymagań będą musiały być wymienione do 1 stycznia 2026 r. Przedmiotowa Uchwała została zmieniona Uchwałą nr XXXVI/700/21 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 29 listopada 2021 r.

W 2024 roku najczęściej wykorzystywanym źródłem energii cieplnej były indywidualne źródła ogrzewania na paliwa stałe, jakim jest węgiel kamienny. Węglowe źródła energii stanowią blisko 42% wszystkich źródeł ogrzewania w Gminie Ryczywół. Poza nimi, najpopularniejszym źródłem ogrzewania jest spalanie biomasy, w tym drewna (ok. 33% wszystkich źródeł energii). Odnawialne źródła energii odpowiadają za niespełna 4% pozyskiwanej energii cieplnej.

Tabela 5. Źródła energii w Gminie Ryczywół w 2024 roku

Nośnik energii	Liczba źródeł
węgiel kamienny	1 409
olej opałowy	23
biomasa, w tym drewno	1 099
ciepło sieciowe (lokalne kotłownie, elektrociepłownie, biogazownie, spalarnie odpadów)	2
energia elektryczna	701
energia słoneczna (kolektory słoneczne)	64
energia geotermalna (pompy ciepła)	68

Źródło: projekt Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035.

W Gminie Ryczywół obserwuje się odchodzenie od węgla kamiennego, na rzecz alternatywnych źródeł pozyskiwania energii cieplnej. Niemniej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii wciąż jest bardzo niskie.

Poza indywidualnymi źródłami ogrzewania w Gminie Ryczywół zlokalizowane są również dwie farmy fotowoltaiczne: w Łaszczewcu na działce ewidencyjnej nr 360 o mocy maksymalnej do 14 MW oraz w Nininie na działce ewidencyjnej nr 31 o mocy maksymalnej do 1 MW. W miejscowości Gorzewo zlokalizowany jest z kolei 1 wiatrak. W Gminie zlokalizowane są również niewielkie rolnicze biogazownie, które jednak służą jedynie właścicielom. W Ryczywole jest także poprowadzona sieć ciepłownicza z systemu kogeneracyjnego, które odpowiada za zasilanie w energię cieplną oraz ciepłą wodę użytkową zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

W Gminie Ryczywół przewiduje się również dalszy rozwój pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, co stanowić może pozytywny bodziec do zmian struktury pozyskiwania energii w Gminie. Obecnie pod rozwój odnawialnych źródeł energii przeznaczone są również działki w Radomiu oraz Łaszczewcu, gdzie przewiduje się rozwój farm fotowoltaicznych. W opracowaniu pozostają również 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, na mocy których kolejne tereny mają zostać przeznaczone pod rozwój farm wiatrowych i fotowoltaicznych.

Co istotne, w ramach działań na rzecz poprawy jakości powietrza, Gmina Ryczywół na mocy zawartego Porozumienia z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu uruchomiła punkt konsultacyjno-informacyjny obsługi programu Czyste Powietrze. Celem Programu Priorytetowego Czyste Powietrze jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

Zgodnie z Programem ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, do 2025 roku w Gminie Ryczywół należało wymienić 145 kotłów. Szacunkowo do II połowy 2026 roku należy także wymienić 72 kotły. Z kolei przewidziana liczba kotłów (w tym piecy kaflowych) w mieszkaniowym zasobie komunalnym przewidziana do wymiany wynosiła 3 (do 2025 roku) oraz 2 (do końca II kw. 2026).

Analizując jakość powietrza na terenie Gminy Ryczywół należy również zwrócić uwagę, na kwestię emisji liniowej. Emisją liniową określa się zanieczyszczenia ze źródeł komunikacyjnych. Przede wszystkim transport drogowy ma istotny wpływ na stan jakości powietrza. Ciągły wzrost ruchu samochodowego powoduje degradację nawierzchni, co powoduje zwiększenie hałasu komunikacyjnego i wzrost ilości zanieczyszczeń uwalnianych do atmosfery – dzieje się to pomimo działań w zakresie modernizacji i przebudowy dróg. Warto zaznaczyć, że wielkość emisji ze źródeł komunikacyjnych zależna jest od natężenia ruchu na poszczególnych trasach, rodzaju samochodów oraz rodzaju stosowanego paliwa, ale wpływ na poziom zanieczyszczeń mają również takie procesy, jak zużycie opon, hamulców oraz ścieranie nawierzchni dróg, nazywane emisją poza spalinową. W zakresie emisji liniowej występować może dodatkowo emisja wtórna, czyli unoszenie pyłu PM10 z nawierzchni dróg.

3.4.2. Zagrożenia hałasem

Pojęcie hałasu definiuje ustawa Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647 ze zm.), za hałas uznaje się wszystkie dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz. Emisja hałasu jest jednym ze źródeł zanieczyszczeń środowiska, który może być szkodliwy dla zdrowia człowieka oraz stanu środowiska.

Na podstawie definicji hałasu określonej w Dyrektywie 2002/49/WE odnoszącej się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku, hałas w środowisku można podzielić wg źródła powstawania na:

- hałas emitowany przez środki transportu: ruch drogowy, ruch kolejowy, ruch samolotowy;
- hałas pochodzący z obszarów działalności przemysłowej.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;
- zmniejszanie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Głównym źródłem informacji o hałasie w środowisku jest Państwowy Monitoring Środowiska. Jest to system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia i rozpowszechniania informacji o środowisku, powołany na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska. Innym ze źródeł są Mapy akustyczne przedstawiające oddziaływanie hałasu komunikacyjnego przygotowywane przez zarządców dróg, linii kolejowych i portów lotniczych.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. 2014 poz. 112). Źródłami hałasu, dla których ustalono dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku są:

- drogi lub linie kolejowe, w tym torowiska tramwajowe poza pasem drogowym,
- starty, lądowania i przeloty statków powietrznych,
- linie elektroenergetyczne,
- instalacje i pozostałe obiekty oraz grupy źródeł hałasu.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2024 roku opracował Ocenę stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego w roku 2023. Ocena ostała przygotowana przede wszystkim na podstawie wyników pomiarów hałasu wykonanych w roku 2023, zgromadzonych w bazie danych EHAŁAS oraz strategicznych map hałasu. Jednak żaden z punktów pomiarowych nie był zlokalizowany na terenie Gminy Ryczywół.

3.4.2.1. Hałas przemysłowy

Zagadnienia dotyczące hałasu przemysłowego są dobrze rozpoznane, istniejące konflikty mają zwykle charakter lokalny, a obowiązujące regulacje prawne oraz dostępne technologie i metody zmniejszania hałasu, umożliwiają na ogół skuteczną eliminację istniejących zagrożeń. Działalność zakładów przemysłowych nie może powodować przekroczenia standardów emisyjnych, jeśli zostały ustalone, ani też powodować przekraczania standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający ma tytuł prawny, a w przypadku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, poza tym obszarem. W przypadku stwierdzonego pomiarowo przekraczania dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, powodowanego działalnością zakładu, wydawana jest przez organy ochrony środowiska decyzja o dopuszczalnym poziomie hałasu.

W celu przeciwdziałania nadmiernej emisji hałasu do środowiska inspektorzy Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska przeprowadzają kontrole podmiotów posiadających decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. Za przekraczanie poziomów hałasu określonych w wydanych decyzjach Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wymierza w drodze decyzji administracyjne kary pieniężne. Niezależnie od sankcji karnych z tytułu niedotrzymywania dopuszczalnych poziomów hałasu, w przypadku pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska może wstrzymać działalność w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla zapobieżenia pogarszaniu stanu środowiska.

Poziom hałasu przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależny jest od rodzaju maszyn i urządzeń, izolacyjności obudowy hal przemysłowych, prowadzonych procesów technologicznych oraz od funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nimi terenów. Specyfiką hałasu przemysłowego jest czas jego występowania (zmianowy charakter pracy), a także czasowe krótkotrwałe duże natężenia.

Hałas przemysłowy na terenie Gminy stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występuje głównie na terenach sąsiadujących z zakładami produkcyjnymi i usługowymi. Wśród największych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Gminy są: Notto sp. z o.o. sp. k., PPUH JOPP-TRANS sp. j., GPG ŁUK-MAR sp. z o.o., PARKIETY G.J. sp. z o.o., JERZAK-TRANS sp. z o.o., TRANS-POL sp. z o.o., HARTWIG TRANSPORT, Ignas sp. z o.o.

3.4.2.2. Hałas komunikacyjny

Głównym źródłem hałasu, który wpływa na klimat akustyczny jest hałas związany z transportem, który jest hałasem typu liniowego. Stanowi on jednocześnie jedno z najpowszechniejszych i najbardziej uciążliwych źródeł hałasu, ze względu na obszar, na który oddziałuje oraz liczbę ludności narażoną na jego oddziaływanie. Ponadto wraz ze wzrostem liczby samochodów wzrasta znacznie natężenie ruchu drogowego. Z badań wynika, że

narażenie na hałas stanowi istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego oraz wykazuje tendencję wzrostową.

Na poziom hałasu drogowego wpływa przede wszystkim:

- natężenie ruchu komunikacyjnego,
- udział transportu ciężkiego w strumieniu ruchu,
- prędkość ruchu pojazdów,
- typ i stan techniczny pojazdów,
- nachylenie drogi,
- stan nawierzchni oraz płynność ruchu.

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2014 r., poz. 112) określono standardy akustyczne dla poszczególnych rodzajów terenów, różniących się sposobem zagospodarowania i pełnionymi funkcjami. W przypadku hałasu drogowego i kolejowego, obowiązujące wartości wskaźników długookresowych określone przywołanym rozporządzeniem Ministra Środowiska, mieszczą się w przedziałach:

- dla poziomu dzienno-wieczorno-nocnego LDWN – 50–70 dB,
- dla długookresowego poziomu hałasu w porze nocy LN – 45–65 dB,
- dla wskaźnika krótkookresowego poziomu równoważnego w porze dnia LAeqD – 50-68 dB,
- dla wskaźnika krótkookresowego poziomu równoważnego w porze nocy LAeqN – 45-60 dB,

Wymagania względem hałasu lotniczego przedstawiają się następująco:

- wartość dopuszczalna poziomu dzienno-wieczorno-nocnego LDWN odpowiada wartości dopuszczalnej równoważnego poziomu hałasu w porze dnia LAeqD – 55–60 dB,
- wartość dopuszczalna długookresowego poziomu hałasu w porze nocy LN odpowiada wartości dopuszczalnej równoważnego poziomu hałasu w porze nocy LAeqN – 45–50 dB.

Na potrzeby oceny stanu klimatu akustycznego środowiska, na obszarach objętych przekroczeniami dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku przyjmuje się następującą klasyfikację:

- przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu do 10 dB – stan niedobry,
- przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu powyżej 10 dB i do 20 dB – stan zły,
- przekroczenie wartości dopuszczalnej poziomu hałasu powyżej 20 dB – stan bardzo zły.

Zachowanie wartości dopuszczalnych poziomu hałasu nie zawsze gwarantuje eliminację uciążliwości akustycznych w środowisku. Ustalone normy są kompromisem pomiędzy potrzebą zachowania komfortu akustycznego a aktualnymi technicznymi, technologicznymi i ekonomicznymi możliwościami ograniczania emisji hałasu.

Główne źródło emisji hałasu komunikacyjnego na terenie Gminy stanowi droga wojewódzka nr 178 relacji Oborniki-Wałcz. Hałas komunikacyjny występuje również w pewnym natężeniu

wzdłuż dróg powiatowych i gminnych. Stanowi jednak nieco mniejsze zagrożenie. Wynika to, bowiem z faktu zdecydowanie mniejszego natężenia ruchu pojazdów, tym samym zasięg oddziaływania akustycznego tych ciągów komunikacyjnych jest stosunkowo mniejszy.

Dodatkowo przez Gminę Ryczywół przebiega linia kolejowa nr 206, jednak jest ona obecnie nieczynna. W ramach projektu „Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego na liniach kolejowych nr 390/236 Czarnków – Rogoźno – Wągrowiec" możliwe jest jednak przywrócenie ruchu pasażerskiego w Ryczywole.

Zgodnie z art. 118 ustawy Prawo ochrony środowiska strategiczne mapy hałasu stanowią podstawowe źródło danych wykorzystywanych min. do tworzenia i aktualizacji programów ochrony środowiska przed hałasem. Strategiczne mapy hałasu są sporządzane przez zarządzających głównymi drogami, głównymi liniami kolejowymi lub głównymi lotniskami oraz prezydentów miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy, w oparciu o dane dotyczące poprzedniego roku kalendarzowego. Strategiczne mapy hałasu sporządza się co 5 lat, w terminie do dnia 30 czerwca.

W roku 2023 wykonane zostały pomiary akustyczne w ramach analizy porealizacyjnej w zakresie klimatu akustycznego dla zrealizowanego zadania pn.: „Budowa obwodnicy Obornik w ciągu drogi wojewódzkiej nr 178 Wałcz – Oborniki", zgodnie z decyzją Burmistrza Obornik o środowiskowych uwarunkowaniach znak ROS.6220.27.2014 z dnia 14.10.2015 r. W ramach analizy porealizacyjnej, w celu oceny oddziaływania źródła hałasu na zabudowę podlegającą ochronie akustycznej oraz kalibracji modelu obliczeniowego, wykonano badania poziomu hałasu emitowanego do środowiska w 7 punktach pomiarowych, położonych w sąsiedztwie drogi nr 178 (4 punkty), a także drogi S11 w rejonie włączenia obwodnicy (3 punkty), w odległości poniżej 2 m od elewacji budynków podlegających ochronie akustycznej, w świetle zamkniętych okien. Zastosowano metodę bezpośrednią pomiarów w ograniczonym czasie (24 h), wyznaczając równoważny poziom hałasu dla pory dnia oraz nocy.

Pomiary nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku. Całkowitą zgodność z obowiązującymi przepisami potwierdziły również obliczenia rozkładu poziomu dźwięku w zasięgu oddziaływania akustycznego analizowanej inwestycji. Obliczenia wykonano dla siatki punktów rozdzielczości 5 m x 5 m na wysokości 4 m nad powierzchnią gruntu. W związku z powyższym zrealizowane zabezpieczenia akustyczne w postaci ekranów akustycznych zostały uznane za odpowiednio skuteczne i spełniające wymagania określone na etapie projektowania i realizacji inwestycji.

W ramach generalnego pomiaru hałasu przy drogach wojewódzkich w roku 2021, Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu (WZDW) wykonał całodobowe pomiary hałasu w 56 punktach pomiarowych (dla czasu odniesienia 16 h w porze dnia i 8 h w porze nocy). Badaniem objęto również drogę wojewódzką numer nr 178 w punkcie zlokalizowanym na terenie Gminy Trzecianka (ul. Sikorskiego 68, na granicy posesji, w odległości 10 m od drogi, zabudowa mieszkaniowo-usługowa). Przekroczenie dopuszczalnych wartości poziomu hałasu nastąpiło w tym punkcie zarówno w porze nocnej, a w porze dnia był na granicy wartości dopuszczalnej tj. równoważny poziom hałasu w porze dnia wynosił 65,3 dB oraz w porze nocy – 57,9 dB.

3.4.3. Pola elektromagnetyczne (PEM)

Zagadnienia związane z ochroną przed polami elektromagnetycznymi reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647 ze zm.), która

definiuje pola elektromagnetyczne jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwości od 0 Hz do 300 GHz, które tworzą zakres promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego.

Zgodnie z zapisami ww. ustawy ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach, a także zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymywane.

Monitoring pól elektromagnetycznych w środowisku prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w sposób ujednolicony dla całego kraju od 2008 roku. Monitoring pól elektromagnetycznych realizowany jest w oparciu o Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 2448).

Na terenie Gminy Ryczywół nie znajduje się punkt pomiarowy wyznaczony w ramach monitoringu poziomów pól elektromagnetycznych. Najbliższe takie punkty znajdują się w Mieście Oborniki przy ul. Bocznej 2 oraz Mickiewicza i prowadzone są w ramach stałej sieci monitoringu. Poniżej zaprezentowano wyniki pomiarów dla wskazanych punktów w 2022 r.

Tabela 6. Wyniki pomiaru pól elektromagnetycznych na terenie Gminy Ryczywół wykonanych w ramach stałej sieci monitoringu w województwie wielkopolskim w 2022 roku

Lokalizacja punktu pomiarowego	Wynik 0,5 godz. pomiaru [V/m]	Niepewność pomiaru [V/m]	Wartość maksymalna (Emax) [V/m]	Niepewność pomiaru [V/m]	Wartość wskaźnika poziomu emisji pól elektromagnetycznych WME
Boczna 2	<0,5	-	-	-	-
Mickiewicza	1,2	0,6	1,6	0,8	0,09

Źródło: Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w województwie wielkopolskim, GIOŚ 2023.

Na podstawie analizy wyników uznaje się, że na terenie Gminy Ryczywół nie wystąpiło przekroczenie poziomu dopuszczalnego wynoszącego dla wysokich częstotliwości od 28 V/m do 61 V/m.

3.4.4. Gospodarowanie wodami

Gmina Ryczywół położona jest na obszarze dorzecza Odry w regionie wodnym Warty na obszarze administrowanym przez Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie" Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu (Zarząd Zlewni w Poznaniu).

Obszar gminy jest terenem pozbawionym jezior. Głównym elementem sieci hydrograficznej na terenie Gminy Ryczywół jest płynąca południkowo rzeka Flinta. Wszystkie cieki wodne w gminie mają uregulowaną linię brzegową. Rzeka Flinta posiada na prawie całej swojej długości umocnione brzegi, jedynie tylko jej ujściowy odcinek w obrębie terenów leśnych zachował swój pierwotny charakter. Cały obszar Gminy Ryczywół należy do dorzecza rzeki Warty. Przez gminę przebiega dział wodny III rzędu oddzielający zlewnię rzeki Wełny od zlewni rzeki Kończak. Zlewnia Wełny w granicach gminy obejmuje fragmenty zlewni Flinty i Strugi Sokołowskiej. Największy obszar w gminie należy do zlewni rzeki Flinty, która ok. 1 km na południe od granicy gminy (miejscowość Rożnowice - gmina Rogoźno) wpada do Wełny.

W północnej części Gminy Ryczywół znajduje się fragment głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP) nr 139 Dolina kopalna Smogulec–Margonin, którego łączna powierzchnia wynosi 304,5 km2. GZWP nr 139 jest zbiornikiem porowym czwartorzędowym, położonym w północnym rejonie Wielkopolski. Poziom wodonośny GZWP nr 139 tworzy kompleks piaszczystych i żwirowych utworów czwartorzędowych osadów. Stanowią one II użytkowy kompleks czwartorzędowy (poziom międzyglinowy dolny oraz podglinowy). Zdecydowana większa część zbiornika charakteryzuje się średnią i małą podatnością na zanieczyszczenia. Niewielkie powierzchnie samego GZWP nr 139 oraz jego najbliższych okolic wykazują się dużą podatnością na zanieczyszczenia. Właśnie dla tych obszarów o dużej podatności na zanieczyszczenia stwierdzono konieczność wyznaczenia obszarów ochronnych. Powierzchnia proponowanego obszaru ochronnego GZWP nr 139 wynosi ok. 5,1 km^2, niewielkim fragmentem przekracza teren zbiornika. Biorąc pod uwagę zagospodarowanie przestrzenne: zakazy, nakazy i ograniczenia w korzystaniu z gruntów, ochronę zbiornika ukierunkowano na zabezpieczenie wód poziomu zbiornikowego przed zagrożeniami związanymi z rolniczą formą użytkowania terenu. [2]

3.4.4.1. Charakterystyka JCWPd i JCWP

Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW) jest dokumentem, który porządkuje i nadzoruje istniejące europejskie przepisy prawne w zakresie wód oraz ma na celu ochronę wszystkich wód przed zanieczyszczeniami u źródła. Na jej podstawie wyznaczone zostały jednolite części wód: powierzchniowych (JCWP) oraz podziemnych (JCWPd), które stanowią podstawowe jednostki gospodarki wodnej. JCWP obejmuje wody powierzchniowe, takie jak: rzeki, jeziora, wody przybrzeżne i przejściowe. Głównym celem wyodrębnienia tych jednostek jest ocena stanu jakościowego i ilościowego wód w obszarze danej JCW.

Według tego podziału Gmina Ryczywół położona jest obrębie dwóch JCWPd nr 41 i 42. Krótką charakterystykę tych JCWPd przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Charakterystyka JCWPd na obszarze Gminy Ryczywół

Lp.	Numer JCWPd	Kod UE	Stan	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Cel dla stanu chemicznego	Cel dla stanu ilościowego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
1.	**41**	GW600041	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona
2.	**42**	GW600042	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona

Źródło: karty.apgw.gov.pl http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), implementowaną ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, jednolite części wód podziemnych są jednostkami wydzielonymi dla potrzeb zarządzania wodami, w tym planowania w gospodarowaniu wodami. Dla tych jednostek w kolejnych cyklach planistycznych sporządzane są programy działań, służące osiągnięciu

[2] Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryczywół na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2025-2028

ustalonych dla nich celów środowiskowych. W odniesieniu do wód podziemnych (art. 59 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r.– Prawo wodne) celem środowiskowym jest:

- zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń;
- zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu;
- ich ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.

Monitoring jakości wód podziemnych jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska, koordynowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ). Badania wykonywane są na poziomie krajowym w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego. Badania jakości wód podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzone są przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie.

Na terenie Gminy Ryczywół nie występują punkty pomiarowe w ramach prowadzonych badań wód podziemnych. Najbliżej położony punkt pomiarowy zlokalizowany jest w Gminie Oborniki (ID: 2572) i posiada następującą charakterystykę:

- Rodzaj punktu pomiarowego: st. wiercona,
- Użytkowanie terenu: grunty orne,
- Rok badań: 2023,
- Klasa jakości 2023 końcowa: II.

Strefę ochronną ujęcia wody podziemnej ustanawia się w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładu wymagającego wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych. Strefa ochronna stanowi obszar, na którym obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody.

Strefa ochronna obejmuje:

1) teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej,
2) wyłącznie teren ochrony bezpośredniej.

Strefę ochronną obejmującą teren ochrony bezpośredniej i pośredniej ustanawia wojewoda, w drodze aktu prawa miejscowego, na wniosek i koszt właściciela ujęcia wody lub z urzędu, jeżeli z przeprowadzonej analizy ryzyka wynika potrzeba jej ustanowienia. Wniosek powinien zawierać uzasadnienie potrzeby ustanowienia strefy ochronnej, wraz z propozycją granic terenu wskazując zakazy, nakazy, ograniczenia oraz obszary, na których obowiązują (art. 130 ust. 1 ustawy Prawo wodne).

Strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej ustanawia właściwy organ Wód Polskich w drodze decyzji.

Na terenie aglomeracji Ryczywół położone są następujące ujęcia wód podziemnych:

1. Ujęcie wód podziemnych w Ryczywole, położone na działce ewidencyjnej nr 420/2 obręb Ryczywół, działające na podstawie pozwolenia wodnoprawnego wydanego przez Starostę Obornickiego dnia 12.09.2007 r., znak OSI.IV-6223/14/2007. Ujęcie składa się z dwóch studni, a wielkość poboru wody wynosi maksymalnie Qmax.h = 60 m^3/h oraz średniodobowo Qśr.d = 990,0 m^3/d. Termin ważności pozwolenia ustalono do dnia 11.09.2027 r. Dla ujęcia ustanowiono strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej na mocy

decyzji Dyrektora Zarządu Zlewni PGW Wody Polskie w Poznaniu z dnia 14 października 2019 r., znak PO.ZUZ.4.4100.67.2019.MŻ. Strefa dla każdej ze studni ma postać kwadratu o boku 8 m.

2. Ujęcie wód podziemnych w miejscowości Ludomy, położone na działce ewidencyjnej nr 513/5 obręb Ludomy. Ujęcie to jest aktualnie wyłączone z eksploatacji. Pobór wód realizowany był na podstawie decyzji Starosty Obornickiego z dnia 10 stycznia 2013 r., znak OS.IV.6341.41.2012 wygaszonej decyzją Dyrektora Zarządu Zlewni PGW Wody Polskie w Poznaniu z dnia 4 lutego 2019 r., znak PO.ZUZ.4.421.981.2018.AK. Dla studni nr 1 i nr 2 ustanowiono strefę ochronną, obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej w kształcie kwadratu o boku 8 m, na mocy decyzji Dyrektora Zarządu Zlewni Wód Polskich w Poznaniu z dnia 14 października 2019 r., znak PO.ZUZ.4.4100.65.2019.MŻ.

W pobliżu wyznaczanego obszaru aglomeracji Ryczywół, lecz poza jej granicami znajduje się również ujęcie wód podziemnych w miejscowości Gorzewo, położone na działkach ewidencyjnych nr 184/2 i nr 193/18 obręb Gorzewo. Pobór wód realizowany jest na podstawie decyzji Dyrektora Zarządu Zlewni PGW Wody Polske w Poznaniu z dnia 28 października 2019 r., znak PO.ZUZ.4.421.683.2019.KP. Ujęcie składa się z trzech studni, a wielkość poboru wody wynosi maksymalnie Qmax.h = 50 m3/h oraz średniodobowo Qśr.d = 547,0 m^3/d. Termin ważności pozwolenia ustalono do dnia 28.10.2049 r. Dla studni nr 1 i nr 2 ustanowiono teren ochrony bezpośredniej w kształcie kwadratu o boku 8 m, na mocy decyzji Dyrektora Zarządu Zlewni PGW Wody Polskie w Poznaniu z dnia 14 października 2019 r., znak PO.ZUZ.4.4100.68.2019.MŻ.

Na terenie wszystkich powyższych stref ochronnych, obejmujących teren ochrony bezpośredniej, obowiązują zakazy i nakazy ustalone na podstawie art. 127, 128 oraz 129 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2025 poz. 960):

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
- ograniczać do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Na terenie Gminy Ryczywół – w tym wyznaczanej aglomeracji Ryczywół, nie ustanowiono stref ochronnych obejmujących teren ochrony pośredniej ujęć wód.[3]

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na podstawie wyników klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego, uzyskanych w reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym. Jednolita część wód powierzchniowych to oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych taki jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka lub kanał, część strumienia, rzeki lub kanału, wody przejściowe lub pas wód przybrzeżnych. Zarówno stan ekologiczny naturalnych jednolitych części wód oraz potencjał ekologiczny silnie zmienionych

[3] Uchwała nr XLIX/452/2023 Rady Gminy Ryczywół z dnia 20 października 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Ryczywół.

i sztucznych jednolitych części wód określa się na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz na podstawie wyników badań elementów wspierających, czyli elementów hydromorfologicznych i elementów fizykochemicznych. Stan ekologiczny jednolitych części wód klasyfikuje się nadając im jedną z pięciu klas jakości.

Stan chemiczny określany jest na podstawie wyników badań substancji priorytetowych i innych zanieczyszczeń chemicznych, prowadzonych w reprezentatywnych punktach pomiarowo-kontrolnych w odniesieniu do środowiskowych norm jakości określonych aktualnym rozporządzeniu Ministra Środowiska.

Zgodnie z danymi PGW Wody Polskie Gmina Ryczywół położona jest w obrębie 4 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Wykaz tych JCWP przedstawiono w poniższej tabeli.

W oparciu o obowiązujący Plan dla obszaru Odry w regionie Warty wszystkie jednolite części wód powierzchniowych – charakteryzuje zły stan wód, w związku z czym są one zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Wszystkie jednolite części wód posiadają derogacje od osiągnięcia celów środowiskowych. Dla wszystkich jednolitych części wód ustalono odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej polegające na odroczeniu w czasie terminu osiągnięcia celów środowiskowych. Ponadto dla połowy jednolitych części wód (poza Flintą i Dopływu z Sokołowa Budzyńskiego) ustalono odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej polegające na złagodzeniu celów środowiskowych, jakim jest ustalenie mniej rygorystycznych celów.

W ocenie stanu JCWP uwzględnia się wyniki klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego (stan ekologiczny – dla wód naturalnych, potencjał ekologiczny – dla wód sztucznych i silnie zmienionych) oraz stanu chemicznego.

Tabela 8. Charakterystyka JCWP w obszarze Gminy Ryczywół

Lp.	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Typ JCWP	Status	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Wyznaczone cele środowiskowe
	Nazwa	Kod							
1.	**Flinta**	RW60001018689	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
2.	**Dopływ z Sokołowa Budzyńskiego**	RW600010186729	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D dobry stan chemiczny
3.	**Kończak**	RW600010187149	potok lub strumień nizinny piaszczysty	silnie zmieniona część wód	słaby potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [IO, MMI]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Kończak od ujścia do ujścia Kanału Ludomickiego (dla łososia) stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
4.	**Wełna od Nielby do ujścia**	RW60001618699	rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	zagrożona	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Wełna od ujścia do ujścia Flinty (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Wełna od ujścia do ujścia Flinty (dla troci wędrownej) oraz Wełna w obrębie JCWP (dla węgorza europejskiego) stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Źródło: karty.apgw.gov.pl

W celu prawidłowego gospodarowania wodami tworzy się Plany gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza. Gmina Ryczywół położona jest na obszarze dorzecza Odry, w regionie wodnym Warty. Obowiązujący obecnie zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (PGW) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i opublikowany w dniu 23 lutego 2023 r. w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. 2023 poz. 335). Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry ustala następujące cele środowiskowe:

- dla jednolitych części wód – będących w dobrym stanie/potencjalne ekologicznym, utrzymanie tego stanu/potencjału;
- dla naturalnych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego;
- dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego potencjału ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.

3.4.4.2. Zagrożenia powodziowe

Powódź to w rozumieniu art. 16 pkt. 43 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

Mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) to dokumenty planistyczne, których obowiązek opracowania wynika z dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa). Za sporządzenie projektów map zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego odpowiedzialne jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Mapy zagrożenia powodziowego sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, tj. obszarów, na których stwierdza się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub jego wystąpienie jest prawdopodobne. Mapy ryzyka powodziowego określają wartości potencjalnych strat powodziowych oraz przedstawiają obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia. Są to obiekty, które pozwalają na ocenę ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej, czyli grupy, dla których należy ograniczyć negatywne skutki powodzi zgodnie z celami Dyrektywy Powodziowej.

Zgodnie z danymi Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie na terenie Gminy Ryczywół nie wyznaczono obszarów zagrożenia powodziowego oraz obszarów zagrożonych podtopieniami.

3.4.4.3. Susze

Susza to zjawisko naturalne, wywołane przez długie okresy bez opadów deszczu lub śniegu. Jest jednym z ekstremalnych zjawisk meteorologicznych i hydrologicznych i obok powodzi jest jednym z najbardziej dotkliwych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę. Zjawisko to może prowadzić do zaburzenia stosunków wodnych w

obszarze dorzecza. Jednym z jej skutków może być ograniczenie dostępu ludzi do wody pitnej, a także przesuszenie gleb. Podczas trwania suszy z uwagi na warunki meteorologiczne i klimatyczne, problemy rolnicze, warunki hydrologiczne i skutki gospodarcze wydziela się cztery etapy jej rozwoju: suszę atmosferyczną, glebową, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

Dnia 3 września 2021 roku, Minister właściwy ds. gospodarki wodnej opublikował rozporządzenie w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy. (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. z 2021 r. poz. 1615). PPSS opracowywany został na okres od 2021 do 2027 r. Zgodnie z ustawą Prawo Wodne dokument ten podlega nie rzadziej niż raz na 6 lat aktualizacji. Plan przeciwdziałania skutkom suszy jest głównym dokumentem planistycznym, którego celem jest wskazanie najistotniejszych kierunków działań, które pomogą zapobiec kryzysowi wodnemu w Polsce. Główny cel zawiera się już w samej nazwie Planu, jako przeciwdziałanie skutkom suszy. Cel główny PPSS doprecyzowany jest przez 4 cele szczegółowe:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych,
- zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód,
- edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą,
- stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z obowiązującym Planem przeciwdziałania skutkom suszy Gmina Ryczywół położona jest:

- na obszarze ekstremalnie zagrożonym suszą atmosferyczną,
- na obszarze ekstremalnie zagrożonym suszą rolniczą,
- na obszarze umiarkowanie zagrożonym suszą hydrologiczną,
- na obszarze słabo zagrożonym suszą hydrogeologiczną.

W łącznym zestawieniu Gmina Ryczywół klasyfikuje się jako obszar umiarkowanie zagrożony suszą.

Wszelkie działania należy realizować z uwzględnieniem zapisów planów zarządzania ryzykiem powodziowym i planu przeciwdziałania skutkom suszy. W Planie przeciwdziałania skutkom suszy nie wskazano żadnego zadania inwestycyjnego przewidzianego do realizacji na terenie Gminy Ryczywół.

3.4.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Podmiotem odpowiedzialnym za sieć wodno-kanalizacyjną w Gminie Ryczywół jest Przedsiębiorstwo Komunalne w Ryczywole sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Mickiewicza 14 w Ryczywole. Wyjątkiem w tym zakresie jest miejscowość Wiardunki, gdzie rolę dostawcy i zarządcy sieci wodno-kanalizacyjnej pełni Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Przyszłość". Głównym problemem w zakresie nie tyle samej sieci wodociągowej co zaopatrzenia w wodę są występujące przerwy w dostępie do wody w okresie letnim. Wysokie temperatury, a także niedobór wody sprawiają, że niekiedy mogą nastąpić przerwy w dostawie. Dlatego też wśród planowanych inwestycji znajduje się budowa nowej studni głębinowej dla ujęcia wody w

Ryczywole, która pozwoli zasilić sieć wodociągową, a ponadto budowa dwóch zbiorników retencyjnych na wodę uzdatnioną, którą będzie można zasilać sieć w razie przestojów. Działania te mają przede wszystkim zagwarantować stały dostęp do bieżącej wody dla mieszkańców Gminy Ryczywół.

Dostęp do sieci kanalizacyjnej według danych Urzędu Gminy w Ryczywole posiada ok. 58% mieszkańców Gminy. Oznacza to, iż 42% mieszkańców, czyli ok. 2 857 osób nie posiada dostępu do sieci kanalizacyjnej i jest zmuszonych do korzystania ze zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków. Bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe (szamba) często cechują się drobnymi nieszczelnościami, a gromadzone zanieczyszczenia mają szansę przedostać się do gleby i wód gruntowych. Ponadto, niejednokrotnie wysokie koszty opróżniania zbiorników powodują, że ich użytkownicy opróżniają je z naruszeniem prawa, do pobliskich rowów melioracyjnych czy cieków wodnych. Celem zapobiegania takim sytuacjom Gmina Ryczywół prowadzi okresowe kontrole. Alternatywę dla bezodpływowych zbiorników stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków, które stopniowo stają się coraz popularniejszym rozwiązaniem. Przede wszystkim są natomiast znacznie bezpieczniejsze dla środowiska przyrodniczego, a ich obsługa jest mniej czasochłonna. Wśród najważniejszych działań zmierzających do rozwoju sieci kanalizacyjnej należy wskazać budowę sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Krężoły oraz Łopiszewo. Według danych Przedsiębiorstwa Komunalnego w Ryczywole, oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w Ryczywole posiada średnią przepustowość dobową na poziomie ok. 700 m3/dobę. Przepustowość maksymalna to z kolei 1 632 m3/ dobę, co oznacza, że rozbudowa sieci kanalizacyjnej nie będzie się wiązała z koniecznością modernizacji oczyszczalni ścieków.

3.4.6. Zasoby geologiczne

Pod pojęciem kopaliny rozumie się naturalnie nagromadzone surowce mineralne, skały oraz inne substancje (np. gazowe, ciekłe), których wydobycie może przynieść korzyści gospodarcze (ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze [tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1290 ze zm.]). Wśród nich wyróżnić można kopaliny główne oraz towarzyszące, których nie eksploatuje się samodzielnie, a jedynie równocześnie z kopaliną główną. Kopaliny to nieodnawialne zasoby przyrody. Ich ochrona jest niezbędna nie tylko ze względów środowiskowych, ale również dla zabezpieczenia potrzeb gospodarczych i bytowych oraz dla zachowania zrównoważonego rozwoju, który polega na zapewnieniu dostępu do surowców mineralnych kolejnym pokoleniom.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647 ze zm.) definiuje ochronę złóż kopalin, która polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz ich kompleksowym wykorzystaniu. Według zapisów ustawy eksploatację złoża powinno prowadzić się w przypadku gospodarczo uzasadnionym, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny. Wydobywający kopaliny jest zobowiązany m.in. do rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Zgodnie z serwisem MIDAS prowadzonym przez Państwowy Instytut Geologiczny -Państwowy Instytut Badawczy na terenie Gminy Ryczywół udokumentowanych zostało 6 złóż kopalin o łącznej powierzchni 35,63 ha (5 złoża piasków i żwirów oraz 1 złoże torfu). Według stanu na dzień 31.12.2024 r. ze złóż na terenie gminy nie jest prowadzona eksploatacja surowców.

W tabeli poniżej przedstawiono charakterystykę złóż kopalin udokumentowanych na terenie Gminy Ryczywół.

Tabela 9. Charakterystyka złóż kopalin udokumentowanych na terenie Gminy Ryczywół wg stanu na 31.12.2024 r.

Nr złoża	Nazwa złoża	Kopalina	Pow. złoża	Miąższość złoża [m]	Stan zagospodarowania
TO 6957	**Chlebowo**	torfy	17 202 m^2	1,45-2,47	eksploatacja złoża zaniechana
KN 20342	**Gorzewo MN**	piaski i żwiry	19 999 m^2	8,20-9,24	złoże rozpoznane szczegółowo
KN 18775	**Igrzyna**	piaski i żwiry	23,2000 ha	18,00-20,20	złoże rozpoznane szczegółowo
KN 18836	**Lipa AK**	piaski i żwiry	8,6860 ha	8,80-9,50	złoże rozpoznane szczegółowo
KN 16276	**Lipa TŁ**	piaski i żwiry	7 500 m^2	7,90-7,90	złoże rozpoznane szczegółowo
KN 5102	**Ludomy**	piaski i żwiry	12 700 m^2	2,90-5,30	eksploatacja złoża zaniechana

Źródło: https://midas-app.pgi.gov.pl

3.4.7. Gleby

Największą powierzchnię wśród gleb Gminy Ryczywół zajmują gleby brunatnoziemne występujące na powierzchniach wysoczyznowych. Na płaskich powierzchniach zbudowanych z glin i piasków gliniastych wykształcone zostały gleby brunatne właściwe. Na powierzchniach o niewielkim spadku występują gleby płowe charakteryzujące się dwudzielnością profilu (spiaszczenie górnego profilu). Na płaskich powierzchniach w obrębie sandru Flinty wykształcone zostały gleby rdzawe. W obrębie wałów wydmowych występują gleby bielicowe i bielice. W miejscach, gdzie lokalnie występują wychodnie iłów oraz na glinach zostały wykształcone czarne ziemie. Gleby organiczne, które występują na terenie gminy to głównie gleby torfowe i mułowo-torfowe zajmujące tereny najniżej położone w obrębie dolin rzecznych. Największe skupiska gleb torfowych występują w dnach dolin rzek Flinty i Rygi, szczególnie między miejscowościami Połajewice – Igrzyna, a także w obrębie torfowiska „Chlebowo” oraz łąk położonych na południe od wsi Orłowo.

Zgodnie z zestawieniem klasoużytków przekazanym przez Starostwo Powiatowe w Obornikach na terenie Gminy Ryczywół na gruntach ornych największą powierzchnię zajmują gleby klasy IVa (gleby średniej jakości lepsze), których udział wynosi 27,6 %. Ogółem gleby bardzo dobre, dobre, średnio dobre oraz średnie (od klasy II do IVb) stanowią na terenie gminy 63,8 % łącznej powierzchni gruntów ornych.[4]

Na terenie województwa wielkopolskiego monitoring gleb prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Sieć monitoringu w województwie wielkopolskim obejmuje łącznie 17 punktów pomiarowych, które zlokalizowane są w powiatach: chodzieskim, szamotulskim, poznańskim, średzkim, gnieźnieńskim, koniński, kolskim, leszczyńskim, rawickim, gostyńskim, krotoszyńskim, kępińskim, kaliskim oraz tureckim. Pomiary obejmują około 40 parametrów fizykochemicznych w tym m.in.: zawartość makroelementów, odczyn gleb, zawartość substancji organicznych. Gleby województwa wielkopolskiego charakteryzują się kwaśnym odczynem pH oraz niewielką zawartością substancji organicznych w glebie.

Najbliższe punkty pomiarowe znajdują się:

- w Gminie Szamocin (pow. chodzieski, woj. wlkp.), w miejscowości Laskowo. Gleba badana w Laskowie to gleba klasy bonitacyjnej IVb, o przydatności rolniczej określonej przez kompleks 6 (żytni słaby);
- w Gminie Pniewy (pow. szamotulski, woj. wlkp.), w miejscowości Lubocześnica. Gleba badana w Lubocześnicy to gleba klasy bonitacyjnej V, o przydatności rolniczej określonej przez kompleks 6 (żytni słaby).

3.4.8. Gospodarowanie odpadami i zapobieganie ich powstawaniu

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Ryczywół jest Zakład Usług Komunalnych i Transportowych Henryk Siwiński z siedzibą w Rogoźnie. Nieruchomości niezamieszkałe nie są objęte systemem gospodarki odpadami komunalnymi, a umowy ewentualnie podpisują indywidualnie. Odpady komunalne zbierane są z wydzieleniem frakcji: odpady zmieszane, bioodpady, papier, tworzywa sztuczne i metal, szkło. Częstotliwość odbioru odpadów jest zależna od rodzaju nieruchomości mieszkaniowej. Harmonogram kształtuje się następująco:

- dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej:
  - odpady zmieszane – 1 raz w tygodniu,
  - odpady segregowane – 1 raz na 2 tygodnie,
  - odpady wielkogabarytowe, elektryczne i elektroniczne, chemikalia, opony – 1 raz na rok,
- dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej:
  - odpady zmieszane – 1 raz na 2 tygodnie,
  - odpady segregowane – 1 raz na 4 tygodnie,
  - odpady wielkogabarytowe, elektryczne i elektroniczne, chemikalia, opony – 1 raz na rok.

[4] Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla Gminy Ryczywół na lata 2021-2024 z perspektywą na lata 2025-2028

W miejscowości Ryczywół, przy ulicy Leśnej 7 zlokalizowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, który jest otwarty dla mieszkańców w soboty w godzinach od 10.00 do 16.00.

W PSZOK-u nieodpłatnie przyjmowane są odpady nie zaliczające się do powyższych frakcji od osób ujętych w systemie gospodarki odpadami komunalnymi Gminy Ryczywół. W PSZOK-u przyjmuje się następujące odpady: papier i tekturę, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe, bioodpady, meble i inne odpady gabarytowe, zużyte opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory, chemikalia, przeterminowane leki, odpady budowlane i rozbiórkowe z gospodarstw domowych, odzież i tekstylia, odpady niebezpieczne, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowanie produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek.

W latach 2019-2021 obserwowano wzrost liczby mieszkańców objętych systemem gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy, po czym w latach 2021-2023 zaczęła ona spadać. Rozbieżności jednak nie są znaczne i mogą być powiązane z liczbą osób zadeklarowanych jako mieszkańcy korzystający z systemu gospodarki odpadami. Co ważniejsze zatem, od 2021 roku obserwuje się spadek łącznego tonażu zgromadzonych odpadów, w tym spadek tonażu zgromadzonych odpadów zmieszanych. Tonaż zbieranych odpadów segregowanych ulega zmianom, bez obranego trendu. Z kolei udział odpadów segregowanych w Gminie wynosi od 2020 roku ok. 44-45%. Ilość odpadów zebranych w przeliczeniu na mieszkańca w latach 2022-2023 wyniosła 0,33 Mg. Gospodarka odpadami w Gminie Ryczywół jest prowadzona z zachowaniem wymaganych poziomów recyklingu. Mimo wielokrotnych zmian wymaganych poziomów recyklingu dla różnych frakcji odpadów w latach 2019-2023 Gminy Ryczywół spełniała wymagane normy. Należy również podkreślić, iż gminne odpady nie są przekazywane do składowania, a poziom recyklingu odpadów komunalnych wyniósł w 2023 roku ok. 35,49%.

Tabela 10. Stan gospodarki odpadami w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023

		2019	2020	2021	2022	2023
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)		6 278	6 245	6 256	6 152	6 134
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:		2 033,00	2 133,95	2 207,36	2 038,43	2 032,88
zmieszane		1 391,25	1 173,13	1 211,49	1 144,94	1 126,40
segregowane		641,75	960,82	995,87	893,49	906,48
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		32%	45%	45%	44%	45%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,32	0,34	0,35	0,33	0,33
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	**gmina**	45,9	60,85	x	x	x
	wymagany	40	50	x	x	x
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów	**gmina**	88,82	65,6	89,87	x	x
	wymagany	60	70	70	x	x

budowlanych i rozbiórkowych (%)						
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	**gmina**	0	0	0	x	x
	wymagany	<40	<35	<35	x	x
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych (%)	**gmina**	x	x	41,84	34,91	35,49
	wymagany	x	x	>20	>25	>35

Źródło: dane Urzędu Gminy Ryczywół.

W Gminie Ryczywół nie są zaplanowane inwestycje w zakresie gospodarki odpadami, jednak Gmina przymierza się do rozbudowy PSZOK. Zakres przedsięwzięcia określony zostanie w dokumentacji projektowej. Przede wszystkim działania Gminy w najbliższych latach będą się skupiać na edukacji ekologicznej oraz obniżaniu tonażu zbieranych odpadów wraz ze wzrostem odsetka odpadów segregowanych.

Odpady zawierające azbest, jako odpady niebezpieczne, wymagają szczególnego sposobu postępowania i dlatego powinny być objęte programem likwidacji azbestu i odpadów zawierających azbest. Jeśli włókna azbestu nie są uwalniane do powietrza minerał ten nie stanowi zagrożenia zdrowotnego dla ludzi. W czasie obróbki mechanicznej (np. kruszenie, cięcie itp.) następuje uwalnianie się włókien azbestowych do powietrza i zachodzi niebezpieczeństwo ich wchłaniania, dlatego też proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być przeprowadzony ze szczególnym zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy. Azbest wprowadzony do środowiska utrzymuje się w nim bardzo długo dzięki swoim właściwościom. Podstawowymi źródłami przedostawania się azbestu do środowiska w wyniku działalności człowieka jest transport, a także usuwanie oraz przeróbka odpadów przemysłowych. Obowiązek inwentaryzacji i usuwania wyrobów zawierających azbest ciąży na właścicielu nieruchomości.

Narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz monitorowania realizacji zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" jest prowadzona przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii Baza Azbestowa.

Baza Wyrobów Azbestowych pozwoliła zweryfikować ilość azbestu na terenie Gminy Ryczywół. Do sierpnia 2025 roku unieszkodliwiono 1 263 480 kg azbestu, natomiast do unieszkodliwienia zostało jeszcze 3 212 878 kg.

Ważnym aspektem działalności związanej z ochroną środowiska jest nie tylko podejmowanie działań proekologicznych, czy hamowanie działań mogących negatywnie wpłynąć na środowisko, ale również włączanie społeczeństwa w proces zarządzania środowiskiem i jego ochrony. Gmina Ryczywół prowadzi edukację ekologiczną poprzez opracowywanie i rozpowszechnianie ulotek informacyjnych, organizację konkursów dla dzieci i młodzieży, podejmowanie inicjatyw ekologicznych. Wśród ogólnogminnych akcji wyróżnić można:

- prowadzenie akcji pn. „Wymiany makulatury na papier toaletowy",
- „Kreatywny recykling, czyli drugie życie odpadów",
- „Koło fortuny",

- „Śmieciobranie” organizowane przez sołectwo Wiardunki,
- organizację pikników ekologicznych.

3.4.9. Zasoby przyrodnicze

Powierzchnia lasów na terenie Gminy Ryczywół wynosi 3 435,06 ha (wg danych GUS stan na 31.12.2024 r.). Stopień lesistości gminy wynosi 21,7%. Jest to wartość niższa niż średnia dla województwa wielkopolskiego (25,8%) oraz powiatu obornickiego (31,4%). W strukturze własnościowej lasów na terenie gminy dominują lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych – 2 818,59 ha (co stanowi 83,8%). Gmina Ryczywół położona jest na terenie Nadleśnictw Oborniki, Sarbia oraz Krucz.

Dominującym gatunkiem lasotwórczym na obszarze Gminy Ryczywół jest sosna, która zajmuje 83,4 % powierzchni leśnej na terenie analizowanej jednostki. Udział pozostałych gatunków przedstawia się następująco: dąb (5,2 %), brzoza (5,1 %), olcha (4,1 %), świerk (1,2 %), osika, buk, grab i topola (razem) (1,0 %). W strukturze wiekowej lasów na terenie Gminy Ryczywół dominują drzewostany w IV klasie wieku (od 61 do 80 lat), które zajmują 29,1 % powierzchni leśnej gminy.[5]

Do zbiorowisk naturalnych zalicza się zespoły roślinności wodnej, szuwarowej czy błotnej, które występują w obniżeniach terenów w sąsiedztwie cieków wodnych czy wyrobisk poeksploatacyjnych. W rynnach zbiorników wodnych a także w dolinach rzecznych Warty i Wełny (oraz w dolinie strugi Samicy Kierskiej) występuje roślinność łąkowa jako trwałe użytki zielone. Charakterystyczne są tu gatunki sitowie, turzycowe oraz zbiorowiska darniowe z roślinnością trawiastą. Na torfach wykształciły się zbiorowiska turzyc wysokich. Największe powierzchnie zajmują siedliska łęgowe i grądowe. Przeważają tu gatunki: śmiałek darniowy, turzyca niska, kostrzewa czerwona i kłosówka wełnista. Roślinność wodna i bagienna pełni rolę regulacyjną oraz biotyczno-krajobrazową. Gatunki charakterystyczne dla podmokłych łąk to kostrzewa trzcinowa, wiechlina zwyczajna, drżączka średnia, mietlica pospolita, mozga trzcinowata i tomka wonna. Roślinność wysoka reprezentowana jest przez olszę czarną, brzozę brodawkowatą, grab, świerk, lipę drobnolistną, osikę, klon pospolity, jawor, topolę (kanadyjską, włoską i czarną) i inne. Roślinność synantropijna i ruderalna występuje na powierzchniach przekształconych antropogenicznie. Dominują tu dominują zbiorowiska roślin niskopiennych, słonolubnych i nitrofilnych, głównie: łopian większy, pokrzywa zwyczajna, bylica pospolita, komosa biała, szarłat szorstki, pieprzyca gruzowa, żółtlica drobnokwiatowa czy pyleniec pospolity.

Liczne gatunki roślin, grzybów i zwierząt występujące na terenie powiatu objęte zostały prawną ochroną gatunkową. Powstałe formy prawnej ochrony przyrody reprezentują najcenniejsze fragmenty Puszczy Noteckiej z całym bogactwem flory, z licznymi gatunkami roślin prawnie chronionych oraz fauny z bielikiem i rybołowem, kanią rudą i czarną oraz innymi gatunkami ptaków prawnie chronionych. Z ssaków coraz liczniejszy jest bóbr, wydra, wilk. Z płazów i gadów można tutaj spotkać żmiję zygzakowatą i gniewosza plamistego, ropuchy i żaby a w wodach śródleśnych zbiorników traszkę grzebieniastą.[6]

[5] Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryczywół na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2025-2028

[6] Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Obornickiego na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030.

Na terenie Gminy Ryczywół znajduje się obszar ważny dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji (Obszar nr 11 Puszcza Notecka) wyznaczony na podstawie opracowania „Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego" (Wylegała P., Kuźniak S., Dolata P., Poznań 2008).

Puszcza Notecka jest to fragment większej ostoi ptaków na terenie, której gniazdują m.in.: kania czarna (25–30 par), kania ruda (20–25 par), bielik (11–14 par) i rybołów (7–10 par). Ponadto sporadycznie gniazduje tu bardzo rzadki w Wielkopolsce orlik krzykliwy. Na terenie tym do lęgów przystępuje też 7–9 par puchacza oraz sporadycznie włochatka. Gniazdują tu także bąki (16–20 odzywających się samców), bociany czarne (10– 12 par), łabędzie nieme (ok. 50 par), łabędzie krzykliwe (1 para), błotniaki stawowe (ponad 40 par) i żurawie (ponad 60 par). Liczne jeziora są miejscem koncentracji ptaków czasie migracji. Na szczególną uwagę zasługuje jezioro Chrzypskie, na którym znajduje się noclegowisko gęsi zbożowych i białoczelnych gromadzące do 25 000 os.

Korytarz ekologiczny jest obszarem, który umożliwia migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Tworzą go liniowe pasy lasów, terenów porośniętych krzewami lub trawami umożliwiające zwierzętom, roślinom i grzybom przemieszczanie się oraz dające schronienie i dostęp do pożywienia. Na obszarze Gminy Ryczywół znajdują się korytarze ekologiczne: Lasy Nadnoteckie GKPnC-16, Lasy Nadnoteckie – Lasy Poznańskie GKPnC-16A oraz Puszcza Notecka GKPnC-18.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody reguluje kwestie związane z ochroną przyrody, która według ustawowej definicji polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, m.in. roślin, zwierząt, siedlisk ich bytowania, krajobrazu, tworów przyrody nieożywionej, czy zieleni miejskiej i wiejskiej. Celem ochrony przyrody jest m.in. zachowanie bioróżnorodności, utrzymanie właściwego stanu siedlisk i ekosystemów, ochrona walorów krajobrazowych, czy kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody prowadzonym przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska, na terenie Gminy Ryczywół znajdują się: 3 obszary Natura 2000 (Bagno Chlebowo PLH300016, Dolina Wełny PLH300043, Puszcza Notecka PLB300015), rezerwat przyrody (Bagno Chlebowo), 2 obszary chronionego krajobrazu (Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka, Puszcza Notecka) oraz 8 pomników przyrody.

Rezerwat przyrody Bagno Chlebowo – jest to największy w skali kraju kompleks torfowisk, którego łączna powierzchnia wynosi ok. 300 ha. Rezerwat położony jest w obrębie Puszczy Noteckiej, w sąsiedztwie wsi Chlebowo. Specyficzne i nieobserwowane w innych miejscach kraju warunki przyrodnicze, stanowią siedlisko dla wielu zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, w tym m.in.: żmii zygzakowatej, bobra, żurawia, wrzosa pospolitego, wełnianki. Powołany w 1959 roku rezerwat nie posiada ustanowionego planu ochrony.

Obszar chronionego krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka – obszar ten wyszczególniony został w granicach Pojezierza Chodzieskiego, celem ochrony i docenienia unikatowych krajobrazów przełomów rzek, meandrów oraz licznych wąskich rynien polodowcowych wraz z wykształconymi jeziorami przepływowymi. Ochroną objęte są także okresowo zalewane łąki wraz z trzcinowymi szuwarami, jak i występujące miejscowo lasy dębowo-grabowe.

Obszar chronionego krajobrazu Puszcza Notecka – jest to obszar w ponad 80% pokryty lasami, zlokalizowany w granicach Pojezierza Poznańskiego oraz Kotliny Gorzowskiej. Sztucznie wprowadzony krajobraz leśny wśród rozległych, piaszczystych wydm wyróżnia się znacząco wśród pozostałej przyrody. Szczególną uwagę zwraca zaś jeden z największych w Europie kompleks wydm śródlądowych, dolina rzeki Miały oraz obecność wielu gatunków zwierząt, w tym chronionych wilka czy bobra.

Specjalny obszar ochrony siedlisk NATURA2000 Bagno Chlebowo – obszar powołany w celu ochrony naturalnych siedlisk występujących tam zwierząt, ustanowiony w granicach geodezyjnych obrębu ewidencyjnego Ludomicko.

Specjalny obszar ochrony siedlisk NATURA2000 Dolina Wełny – obszar obejmujący ochroną dolny, silnie meandrujący odcinek Wełny aż do jej ujścia do Warty. Na obszarze tym występują zalesienia, niewielkie eutroficzne starorzecza oraz łąki przybrzeżne, stanowiące naturalne siedlisko występowania wielu gatunków zwierząt.

Obszar specjalnej ochrony ptaków NATURA2000 Puszcza Notecka – jest to wyznaczona część obszaru Puszczy Noteckiej, mająca na celu ochronę siedlisk ok. 25 różnych gatunków ptactwa, w tym m.in. bociana czarnego, dzięcioła czarnego czy puchacza Bubo Bubo.

Szczegółową charakterystykę poszczególnych form ochrony przyrody znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół przedstawiono w dalszej części rozdziału.

Tabela 11. Charakterystyka Obszaru Natura 2000 znajdującego się na terenie Gminy Ryczywół

OBSZAR NATURA 2000 Bagno Chlebowo	
Kod obszaru	PLH 300016
Data wyznaczenia	06.03.2009 r.
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	465,31 ha
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 17 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagno Chlebowo PLH300016.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz zalotki większej i jej siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożenia
1.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	Istniejące: – Nadmierne uwodnienie (K01.04). – Zaniechanie lub brak koszenia (A03.03). – Zmiana składu gatunkowego i zarastanie (K02.01).
		Potencjalne: – Nadmierne obniżenie poziomu wody (J02.01).
2.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)	Istniejące: – Hodowla ryb w stawach powstałych po wydobyciu torfu (F01.01).
		Potencjalne: – Nadmierne obniżenie poziomu wody (J02.01). – Rozszerzenie wydobycia torfu poza obecny obszar eksploatacji (C01.03).
3.	91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugho-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne	Istniejące: – Nadmierne uwodnienie skutkujące wymieraniem drzewostanu (K01.04). – Eutrofizacja naturalna (K02.03). – Sztuczny wzrost żyzności siedliska poprzez dopływ substancji biogennych z Kanału Ludomickiego (H.01.05). – Ekspansja pałki szerokolistnej (K02.01).
		Potencjalne: – Nadmierne obniżenie poziomu wody (J02.01). – Wydeptywanie, niszczenie grobli (G05.01).
4.	2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*) 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej	Istniejące: – Brak informacji o zagrożeniach (U).
		Potencjalne: – Brak informacji o zagrożeniach (U).
	regeneracji 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	
5.	1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	Istniejące: – Brak informacji o zagrożeniach (U).
		Potencjalne: – Brak informacji o zagrożeniach (U).

Cele działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)	Poprawa stanu ochrony poprzez poprawę struktury i funkcji siedliska. Uzupełnienie wiedzy na temat genezy nadmiernego uwodnienia siedliska.
2.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)	Utrzymanie właściwego stanu ochrony
3.	91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugho-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne	Uzupełnienie wiedzy na temat genezy nadmiernego uwodnienia i eutrofizacji siedliska oraz potrzeby działań ochronnych
4.	2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*), 4030 Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*), 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe), 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*	W związku ze stwierdzeniem niewystępowania siedliska przyrodniczego w obszarze i trwającą procedurą usunięcia go z listy przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 nie zidentyfikowano celów działań ochronnych
5.	1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*	Uzupełnienie stanu wiedzy o rozmieszczeniu i liczebności gatunku w obszarze Natura 2000, zagrożeniach, stanie ochrony i potrzebie działań ochronnych

Określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania

Lp.	Działanie ochronne	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
Działania dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych oraz zalotki większej i jej siedlisk			
1.	Ograniczenie hodowli ryb w stawach powstałych wskutek wydobycia torfu. W trzecim roku obowiązywania planu zadań ochronnych.	Obszar Natura 2000	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właścicielem lub zarządcą nieruchomości
2.	Działanie obligatoryjne. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych. Zachowanie siedliska przyrodniczego położonego na trwałych użytkach zielonych. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Płaty siedliska 6410 położone na działkach ewid. o nrach 216, 220 obręb Ludomicko, gmina Ryczywół	Właściciel lub zarządca nieruchomości
3.	Działanie fakultatywne: użytkowanie zgodne z wymogami programu rolnośrodowiskowego dla siedliska przyrodniczego. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Płaty siedliska 6410 położone na działkach ewid. o nrach 216, 220 obręb Ludomicko, gmina Ryczywół	Właściciel lub zarządca nieruchomości
Działania dotyczące uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony			
4.	Przeprowadzenie pięcioletniego monitoringu zakończonego sporządzeniem ekspertyzy wskazującej genezę nadmiernego uwodnienia siedlisk przyrodniczych 91D0 i 6140, a także eutrofizacji siedliska 91D0 oraz proponowane działania ochronne.	Obszar Natura 2000	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

	Rozpoczęcie w pierwszych dwóch latach obowiązywania planu zadań ochronnych.		
5.	Rozpoznanie rozmieszczenia i liczebności zalotki większej *Leucorrhinia pectoralis* w obszarze Natura 2000, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych. Rozpoczęcie w pierwszych dwóch latach obowiązywania planu zadań ochronnych.	Obszar Natura 2000	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
Działania dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów działań ochronnych			
6.	Ocena stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków z zastosowaniem metodyki monitoringu, o którym mowa w art. 112 ust. 2 i raportów, o których mowa w art. 38 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W trzecim, szóstym i dziewiątym roku obowiązywania planu zadań ochronnych.	Na reprezentatywnej liczbie stanowisk w obszarze Natura 2000	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

Charakterystyka obszaru

Kompleks „Bagno Chlebowo" należy do nielicznych torfowisk wysokich w Wielkopolsce. Położony jest na terenie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej we wschodniej części Puszczy Noteckiej. Kompleks zajmuje nieckowate zagłębienie, lekko nachylone ku zachodowi, otoczone od północy, zachodu i południa wałami wydmowymi. W części zewnętrznej kompleksu wykształcone są zespoły łąkowe i torfowiska przejściowe, część środkowa to w większości zdegradowane już torfowisko wysokie. Całość obszaru otoczona jest przez bory sosnowe, w których spotkać można nieduże płaty wrzosowisk i muraw napiaskowych oraz pola uprawne.

Bagno Chlebowo jest największym kompleksem torfowiskowym w Wielkopolsce. Należy podkreślić dużą różnorodność siedliskową obszaru - występuje tu ponad 45 zbiorowisk roślinnych, z których 19 posiada status zagrożonych w regionie, np. Scorpidio-Utricularietum minoris, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Lemnetum gibbae czy Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati. Stwierdzono tutaj obecność 10 typów siedlisk o znaczeniu europejskim, w tym priorytetowych kompleksów borów i lasów bagiennych Vaccinio uliginosi-Pinetum i Betuletum pubescentis w różnych stadiach rozwojowych. Ich areały na terenie ostoi mogą w przyszłości znacznie się powiększyć w wyniku procesów regeneracyjno-sukcesyjnych. Obecnie siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG zajmują ok. 30 % powierzchni obszaru. Bardzo bogata jest flora ostoi, obejmująca ponad 350 gatunków roślin naczyniowych (z tego 5 gatunków zagrożonych w Polsce i 29 znajdujących się na regionalnej czerwonej liście Wielkopolski) oraz 66 gatunków mszaków (z tego aż 11 mchów torfowców, w tym kilka rzadkich w kraju i regionie). Na obszarze Bagna Chlebowo występują 2 gatunki zwierząt o znaczeniu europejskim (Załącznik II Dyrektywy Rady 92/43/EWG), wśród nich ważka - zalotka większa Leucorrhinia pectoralis. Na podkreślenie zasługuje obecność najliczniejszej w regionie populacji żmii zygzakowatej Vipera berus. Lista gatunków zwierząt tego obszaru nie jest jeszcze kompletna.

Przedmioty ochrony

- 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (Corynephorus, Agrostis);
- 4030 Suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion);
- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion);
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris);

	• 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)*; • 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji; • 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea); • 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion; • 91D0 Bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne*; • 1042 Zalotka większa Leucorrhinia pectoralis.
Obszar Natura 2000 Dolina Wełny	
Kod obszaru	PLH 300043
Data wyznaczenia	01.03.2011 r.
Rodzaj ochrony	Dyrektywa siedliskowa
Powierzchnia	1 446,98 ha
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń	Brak
Charakterystyka obszaru	Obszar chroni dolny, silnie meandrujący odcinek rzeki Wełny o długości ponad 14 km, od ujścia Strugi Sokołowskiej do ujścia Wełny do Warty. Ostoja znajduje się pomiędzy miejscowościami Rogoźno i Oborniki, stanowiąc wschodnią granicę międzyrzecza Warty i Noteci. Dolina Wełny porośnięta jest lasami sosnowymi i zajęta jest częściowo przez użytki rolne. Wzdłuż samej rzeki znajdują się fragmenty grądów, łęgów i ekstensywnie użytkowanych łąk. Wełna należy do silnie eutroficznych, o niewielkiej przejrzystości wody (0,2-0,5 m) rzek i cechuje się wysokimi stężeniami chlorofilu "a" w związku oddziaływaniem eutroficznych jezior położonych w środkowym i górnym biegu. Rzeka tradycyjnie wykorzystywana jest przez młyny i elektrownie wodne. W obszarze ostoi charakteryzuje się dużymi spadkami terenu i silnym nurtem, co sprawia, że występująca tutaj flora i fauna jest charakterystyczna dla krainy brzany (według typologii rybackiej). Dno jest z reguły żwirowe, piaszczyste lub kamieniste, a utworzone progi spiętrzające wodę nadają rzece charakteru potoku górskiego. W nielicznych zakolach oraz bezpośrednio przy brzegach nagromadzone osady sprzyjają wzrostowi roślinności. W korycie rzeki występują głównie takie zbiorowiska jak: Ceratophylletum demersi, Nupharo-Nymphetum albae i Potametum pectinati. W częściach szybko płynących rzeki wykształcają się zbiorowiska ze związku Ranunculion fluitantis. Interesujące są zbiorowiska mchów wodnych głównie z dominacją Fontinalis antipyretica i Leptodictyum riparium. Miejsca piaszczyste i kamieniste porastają zielenice nitkowate, licznie występuje Hildebrandia rivularis. W Dolinie występują niewielkie eutroficzne starorzecza. W granicach ostoi znajdują się również łęgi olszowe i grądy. Obszar chroni także przyujściowe fragmenty rzek Strugi Sokołowskiej, Flinty i Zaganki. Występowanie minoga strumieniowego na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Wełny stwierdzono w nieznacznym zagęszczeniu wyłącznie w przyujściowym odcinku Flinty. W odłowach prowadzonych w ramach projektu „Ichtiologiczna inwentaryzacja wybranych dopływów środkowej Warty. Próba restytucji troci wędrownej w Wełnie”

	realizowanego przez pracowników Zakładu Rybactwa Śródlądowego i Akwakultury Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu oraz Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Poznaniu gatunek ten stanowił 4,8 % odławianych ryb w punkcie badawczym. Parametry populacji minoga trudno oszacować ze względu na biologię. Przez większą cześć roku żyje on w rozproszeniu, a tylko w okresie tarła (kwiecień, maj) podejmuje wędrówkę sięgającą kilkuset metrów i może gromadzić się w skupiskach. Minogi strumieniowe występują tylko w niewielkich rzekach i strumieniach o wyżynnym charakterze. Jest to gatunek wskaźnikowy wód o dobrej jakości. W ostatnim dwudziestoleciu liczebność minoga w rzekach Wielkopolski, w wyniku zanieczyszczeń i przekształcania rzek znacznie zmalała. Jego udział w populacji krajowej jest nieznaczny, jednak z pewnością opisywana populacja może mieć duże znaczenie dla zachowania gatunku w dopływach rzeki Warty, szczególnie jako matecznik w przypadku ewentualnej restytucji. Warunki siedliskowe w środkowej i dolnej Flincie można uznać za dobre. Flinta to rzeka mająca charakter potoku nizinnego piaszczystego, z chłodną, dobrze natlenioną wodą ze żwirowymi partiami dna. Występuje tu zróżnicowana morfometria koryta oraz liczne sekwencje: przegłębienie – wypłycanie. Pstrąg potokowy jest stacjonarną odmianą anadromicznego gatunku: troci wędrownej występującej na omawianym obszarze i uznanej jako gatunek ważny. Ma podobne wymagania środowiskowe, jest organizmem wskaźnikowym dobrego stanu środowiska i dlatego powinien znaleźć się na liście gatunków ważnych. Gatunek ten dość licznie występował w okolicznych ciekach, jednak na skutek zanieczyszczenia i przekształcenia wód, także presji wędkarskiej, a przede wszystkim kłusowniczej, pogłowie pstrąga spadło drastycznie. W obszarze Dolina Wełny występowanie pstrąga w niewielkich liczebnościach stwierdzono w przyujściowym odcinku Flinty oraz w Wełnie poniżej Jaracza. Warunki środowiskowe panujące w tych ciekach dają spore szanse na udaną reintrodukcję w rzece Flincie i dolnej Wełnie między Jaraczem, a ujściem do Warty.
Przedmioty ochrony	• 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion • 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (Ranunculion fluitantis); • 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris); • 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum); • 9190 Kwaśne dąbrowy (Quercion robori-petraeae); • 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae) i olsy źródliskowe*; • 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum); • 1188 kumak nizinny Bombina bombina; • 1337 bóbr europejski Castor fiber; • 1149 koza Cobitis taenia; • 1163 głowacz białopłetwy Cottus gobio; • 1096 minóg strumieniowy Lampetra planeri; • 1355 wydra Lutra lutra; • 1145 piskorz Misgurnus fossilis; • 1037 trzepla zielona Ophiogomphus cecilia; • 1032 skójka gruboskorupowa Unio crassus.
Obszar Natura 2000 Puszcza Notecka	
Kod obszaru	PLB 300015
Data wyznaczenia	13.10.2007 r.

Rodzaj ochrony	Dyrektywa ptasia
Powierzchnia	178 255,76 ha
Plan zadań Ochronnych (cele działań ochronnych oraz identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 3 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Notecka PLB 300015.

Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożeń
1.	A021 Bąk *Botaurus stellaris*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Zmniejszenie powierzchni szuwaru i jego przesuszenie (J03.01). – Zabudowa brzegów jezior (E01.04). – Sporty wodne i rekreacja (G01).
2.	A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Wyrąb starodrzewi (B02.02). – Prace leśne w okresie lęgowym (B02). – Turystyka (G01).
3.	A038 Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Zmniejszenie powierzchni szuwaru (J03.01). – Zabudowa brzegów jezior (E01.04). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Drapieżnictwo norki, szopa i jenota (K03.04).
4.	A060 Podgorzałka *Aythya nyroca*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Zmniejszanie się dostępności odpowiednich siedlisk, tj. zbiorników z dobrze rozwiniętą roślinnością wynurzoną i roślinnością pływającą (J03.01). – Zabudowa brzegów jezior (E01.04). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Drapieżnictwo norki, szopa i jenota (K03.04).
5.	A072 Trzmielojad *Pernis apivorus*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Prace leśne w okresie lęgowym (B02).

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożeń
6.	A073 Kania czarna *Milvus migrans* A074 Kania ruda *Milvus milvus*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Wyrąb starodrzewi (B02.02). – Prace leśne w okresie lęgowym (B02). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Elektrownie wiatrowe (C03.03).
7.	A075 Bielik *Haliaeetus albicilla*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Wyrąb starodrzewi (B02.02). – Prace leśne w okresie lęgowym (B02). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Elektrownie wiatrowe (C03.03). – Kłusownictwo (F03.02.03).
8.	A094 Rybołów *Pandion haliaetus*	Istniejące: – Sporty wodne i rekreacja (G01).
		Potencjalne: – Wyrąb starodrzewi (B02.02). – Prace leśne w okresie lęgowym (B02). – Kłusownictwo (F03.02.03).
9.	A127 Żuraw *Grus grus*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Wiosenne wypalanie roślinności (J01.01). – Drapieżnictwo norki, szopa i jenota (K03.04).
10.	A215 Puchacz *Bubo bubo*	Istniejące: – Turystyka motorowa (G05). – Zmniejszająca się baza pokarmowa (głównie dotyczy malejącej liczebności krzyżówki i łyski) spowodowana m.in. polowaniami oraz drapieżnictwem norki, szopa i jenota (J03.01).
		Potencjalne: – Prace leśne w okresie lęgowym (B02).
11.	A223 Włochatka *Aegolius funereus*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Usuwanie drzew dziuplastych (B02.02). – Prace leśne w okresie lęgowym (B02).
12.	A224 Lelek *Caprimulgus*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożeń
	europaeus	Potencjalne: – Prace leśne w okresie lęgowym (B02). – Turystyka i rekreacja (G01).
13.	A229 Zimorodek *Alcedo atthis*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Niszczenie skarp (G02). – Zanieczyszczenie wód skutkujące zmniejszaniem się przezroczystości (H01).
14.	A236 Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* A238 Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* A320 Muchołówka mała *Ficedula parva*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Wyrąb starodrzewi (B02.02). – Prace leśne w okresie lęgowym (B02).
15.	A246 Lerka *Lullula arborea*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Prace leśne w okresie lęgowym (B02). – Turystyka i rekreacja (G01). – Zmniejszanie się powierzchni otwartych (J03.01).
16.	A307 Jarzębatka *Sylvia nisoria* A338 Gąsiorek *Lanius collurio*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Usuwanie zakrzewień (G05).
17.	A036 Łabędź niemy *Cygnus olor*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Zmniejszenie powierzchni szuwaru (J03.01). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Drapieżnictwo norki, szopa i jenota (K03.04).
18.	A039 Gęś zbożowa *Anser fabalis* A041 Gęś białoczelna *Anser albifrons*	Istniejące: – Płoszenie w obrębie noclegowisk w wyniku polowań (F03.01).
		Potencjalne: – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Elektrownie wiatrowe (C03.03). – Zabudowa brzegów Jeziora Chrzypskiego i Jeziora Wielkiego będących noclegowiskami, w szczególności obszaru pomiędzy południowo-wschodnią, wschodnią i północno-wschodnią linią brzegową Jeziora Wielkiego a drogą wojewódzką 186 i drogą gminną Strzyżmin – Kłodzisko (E01.04).
19.	A067 Gągoł *Bucephala clangula*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożeń
		Potencjalne: – Usuwanie drzew dziuplastych w pobliżu rzek i jezior (B02.02). – Zabudowa brzegów jezior i rzek (E01.04). – Ogradzanie działek położonych nad jeziorami, stawami, rzekami (G05.09). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Drapieżnictwo norki, szopa i jenota (K03.04).
20.	A070 Nurogęś *Mergus merganser*	Istniejące: – Nie zidentyfikowano (X).
		Potencjalne: – Usuwanie drzew dziuplastych i wykrotów w pobliżu rzek i jezior (B02.02). – Zabudowa brzegów jezior i rzek (E01.04). – Ogradzanie działek położonych nad jeziorami, stawami, rzekami (G05.09). – Sporty wodne i rekreacja (G01). – Drapieżnictwo norki, szopa i jenota (K03.04).

Cele działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	A094 Rybołów *Pandion haliaetus*	Przywrócenie właściwego stanu ochrony gatunku poprzez zapewnienie dostępności odpowiednich miejsc lęgowych i poprawę jakości siedlisk prowadzące do wzrostu liczebności populacji.
2.	A215 Puchacz *Bubo bubo*	Przywrócenie właściwego stanu ochrony gatunku poprzez poprawę jakości siedlisk, ograniczenie antropopresji i zwiększenie dostępności pożywienia w wybranych fragmentach obszaru Natura 2000.
3.	A070 Nurogęś *Mergus merganser*	Przywrócenie właściwego stanu ochrony gatunku poprzez zwiększenie dostępności odpowiednich miejsc lęgowych, tj. dojrzałych drzewostanów w pobliżu cieków i zbiorników oraz wykrotów.
4.	A060 Podgorzałka *Aythya nyroca*	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony. Rozpoznanie rozmieszczenia i liczebności gatunku w obszarze Natura 2000, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.
5.	A021 Bąk *Botaurus stellaris* A030 Bocian czarny *Ciconia nigra* A038 Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus* A072 Trzmielojad *Pernis apivorus* A073 Kania czarna *Milvus migrans* A074 Kania ruda *Milvus milvus* A075 Bielik *Haliaeetus albicilla* A127 Żuraw *Grus grus* A223 Włochatka *Aegolius funereus* A224 Lelek *Caprimulgus europaeus* A229 Zimorodek *Alcedo atthis* A236 Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* A238 Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* A320 Muchołówka mała *Ficedula parva* A246 Lerka *Lullula arborea* A307 Jarzębatka *Sylvia nisoria* A338 Gąsiorek *Lanius collurio* A036 Łabędź niemy *Cygnus olor* A039 Gęś zbożowa *Anser fabalis* A041 Gęś białoczelna *Anser albifrons* A067 Gągoł *Bucephala clangula*	Utrzymanie właściwego stanu ochrony gatunku w obszarze Natura 2000 poprzez zapewnienie odpowiednich miejsc lęgowych i poprawę jakości siedlisk, obejmujące: pozostawianie grup i/lub kęp drzew do naturalnego rozkładu, ograniczenie turystyki motorowej, ograniczenie polowań, wzrost pozyskania drapieżników czworonożnych, ograniczenie płoszenia ptaków wskutek prowadzonej gospodarki rybackiej, wyłączanie fragmentów lasów z cięć rębnych, pozostawianie wykrotów i drzew dziuplastych, utrzymywanie powierzchni otwartych.

Działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania

Lp.	Działanie ochronne	Obszar wdrażania	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
Działania dotyczące ochrony czynnej przedmiotów ochrony oraz ich siedlisk			
1.	Wyznaczenie miejsc odpowiednich do zlokalizowania sztucznych platform gniazdowych oraz zamontowanie co najmniej 13 platform, w tym ośmiu dla rybołowa i pięciu dla puchacza. W pierwszych dwóch latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Utrzymywanie platform we właściwym stanie technicznym w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Tereny administrowane przez PGL Lasy Państwowe w obszarze Natura 2000	Właściwy miejscowo nadleśniczy w porozumieniu ze sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
2.	Pozostawianie na powierzchniach użytkowanych rębniami zupełnymi co najmniej 5% powierzchni drzewostanów w formie grup i/lub kęp drzew do naturalnego rozkładu wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi. W rębniach złożonych w miarę możliwości pozostawienie grup, kęp lub pojedynczych drzew z wyłączeniem przypadków zagrażających trwałości lasu i/lub bezpieczeństwu ludzi. Wskazane łączenie w większe powierzchnie pozostawionych biogrup w nawrotach cięć na sąsiadujących działkach. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Tereny administrowane przez PGL Lasy Państwowe w obszarze Natura 2000	Właściwy miejscowo nadleśniczy
3.	Ograniczenia ruchu pojazdów terenowych, tj. samochodów, quadów, motocykli. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Część obszaru Natura 2000, zgodnie z mapą stanowiącą załącznik nr 6	Właściwy miejscowo nadleśniczy

4.	Ograniczenia polowań na ptaki (przede wszystkim na ptaki wodne), w tym wystąpienie do właściwego koła łowieckiego o podjęcie odpowiedniej uchwały w tym zakresie. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Część obszaru Natura 2000, zgodnie z mapą stanowiącą załącznik nr 6	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właściwym kołem łowieckim
5.	Ograniczenia polowań w pobliżu noclegowisk gęsi w okresie październik – kwiecień poprzez wystąpienie do właściwego koła łowieckiego o podjęcie odpowiedniej uchwały w tym zakresie. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	W promieniu do 500 m od Jeziora Chrzypskiego i Jeziora Wielkiego	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właściwym kołem łowieckim
6.	Ograniczenie płoszenia ptaków w związku z prowadzoną gospodarką rybacką poprzez nakładanie odpowiednich warunków w wydawanych w ramach pozwolenia na płoszenie i zabijanie gatunków chronionych decyzjach. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Część obszaru Natura 2000, zgodnie z mapą stanowiącą załącznik nr 6	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
7.	Wzrost pozyskania drapieżników czworonożnych: jenota, szopa i norki poprzez odłów i / lub odstrzał redukcyjny. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Część obszaru Natura 2000, zgodnie z mapą stanowiącą załącznik nr 6	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z właściwym kołem łowieckim
8.	Wyłączanie z cięć rębnych lasów wzdłuż rzek oraz wokół jezior i stawów, w pasie o szerokości od jednej do dwóch wysokości drzewostanu. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Tereny administrowane przez PGL Lasy Państwowe w obszarze Natura 2000	Właściwy miejscowo nadleśniczy
9.	Wyłączanie z cięć rębnych lasów położonych w obrębie stref okresowych puchacza i rybołowa. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Strefy ochrony okresowej puchacza i rybołowa położone w obszarze Natura 2000	Właściwy miejscowo nadleśniczy
10.	Pozostawianie wykrotów i drzew	Tereny administrowane	Właściwy

	z dziuplami w lasach wzdłuż rzek oraz wokół jezior i stawów w pasie o szerokości około 100 m, z wyjątkiem sytuacji klęskowych oraz zagrażających bezpieczeństwu ludzi. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	przez PGL Lasy Państwowe w obszarze Natura 2000	miejscowo nadleśniczy
11.	Stosowanie jako czynnika siedliskotwórczego zrębów zupełnych o powierzchni do 6 ha (rębnia Ia) z pozostawieniem fragmentów starodrzewu. Działanie ciągłe realizowane w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	Tereny administrowane przez PGL Lasy Państwowe w obszarze Natura 2000	Właściwy miejscowo nadleśniczy
Działania dotyczące uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony			
12.	Uzupełnienie stanu wiedzy o populacji lęgowej podgorzałki *Aythya nyroca*. Rozpoznanie rozmieszczenia i liczebności gatunku w obszarze Natura 2000, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych. W pierwszych dwóch latach obowiązywania planu zadań ochronnych.	Obszar Natura 2000	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
Działania dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów działań ochronnych			
13.	Ocena stanu technicznego platform lęgowych oraz kontrola zasiedlenia. Działanie ciągłe realizowane corocznie w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych.	W miejscach lokalizacji platform	Właściwy miejscowo nadleśniczy
14.	Ocena stanu ochrony z zastosowaniem metodyki monitoringu, o której mowa w art. 112 ust. 2 i raportów, o których mowa w art. 38 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody dla następujących gatunków: bąka *Botaurus stellaris*, bociana czarnego *Ciconia nigra*, łabędzia krzykliwego *Cygnus cygnus*, nurogęsi *Mergus merganser*, trzmielojada *Pernis apivorus*, kani	Obszar Natura 2000	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000

	czarnej *Milvus migrans*, kani rudej *Milvus milvus*, bielika *Haliaeetus albicilla*, rybołowa *Pandion haliaetus*, żurawia *Grus grus*, puchacza *Bubo bubo*, włochatki *Aegolius funereus*, lelka *Caprimulgus europaeus*, zimorodka *Alcedo atthis*, dzięcioła czarnego *Dryocopus martius*, dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, muchołówki małej *Ficedula parva*, lerki *Lullula arborea*, jarzębatki *Sylvia nisoria*, gąsiorka *Lanius collurio*, łabędzia niemego *Cygnus olor*, gęsi zbożowej *Anser fabalis*, gęsi białoczelnej *Anser albifrons* oraz gągoła *Bucephala clangula*. W czwartym, siódmym i dziesiątym roku obowiązywania planu zadań ochronnych.		

Charakterystyka obszaru	Obszar stanowi zwarty, jednolity kompleks leśny w międzyrzeczu Noteci i Warty, będącym częścią pradoliny Eberswaldzko-Toruńskiej, równiny akumulacyjnej przekształconej przez wiatr. Jest to największy w Polsce obszar wydm śródlądowych, głównie o wysokości 20-30 m, maksymalnie do 98 m n.p.m. W środkowej części obszaru uformowały się wały o przebiegu południkowym, leżące 500-600 m od siebie. W części wschodniej mają one kształt paraboliczny. Wydmy pokryte są monotonnym, jednowiekowym lasem, głównie sosnowym (92%), posadzonym tu po wielkiej klęsce spowodowanej pojawieniem się szkodników owadzich w okresie międzywojennym. Pozostałości drzewostanów naturalnych są chronione w rezerwatach. Na terenie ostoi znajduje się ponad 50 jezior, raczej płytkich, pochodzenia wytopiskowego, zwykle z grubą warstwą mułu i zakwitami glonów. W zagłębieniach terenu lub na brzegach jezior utrzymują się torfowiska, na ogół w pewnym stopniu przekształcone. Występuje tu co najmniej 30 lęgowych gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla powyżej 2% populacji krajowej (C6) bielika (PCK), kani czarnej (PCK) i kani rudej (PCK), co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: bąk (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), rybołów (PCK), trzmielojad, gągoł, nurogęś. W stosunkowo wysokiej liczebności (C7) występuje bocian czarny, błotniak stawowy, ortolan i żuraw. W okresie zimy występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C2) bielika.
Przedmioty ochrony	• Włochatka Aegolius funereus A223; • •Zimorodek Alcedo atthis A229; • •Gęś białoczelna Anser albifrons A041; • •Gęś zbożowa Anser fabalis A039; • •Podgorzałka Aythya nyroca A060; • •Bąk Botaurus stellaris A021; • Puchacz Bubo bubo A215; • Gągoł Bucephala clangula A067; • Lelek Caprimulgus europaeus A224; • Bocian czarny Ciconia nigra A030; • Łabędź krzykliwy Cygnus cygnus A038; • Łabędź niemy Cygnus olor A036; • Dzięcioł średni Dendrocopos medius A238; • Dzięcioł czarny Dryocopus martius A236;

	• Muchołówka mała Ficedula parva A320; • Żuraw Grus grus A127; • Bielik Haliaeetus albicilla A075; • Gąsiorek Lanius collurio A338; • Lerka Lullula arborea A246; • Nurogęś Mergus merganser A070; • Kania czarna Milvus migrans A073; • Kania ruda Milvus milvus A074; • Rybołów Pandion haliaetus A094; • Trzmielojad Pernis apivorus A072; • Jarzębatka Sylvia nisoria A307.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Standardowych Formularzy Danych dla obszarów Natura 2000

Tabela 12. Charakterystyka rezerwatu przyrody znajdującego się na terenie Gminy Ryczywół

REZERWAT PRZYRODY BAGNO CHLEBOWO	
Data uznania	16.07.1959 r.
Powierzchnia	4,63 ha
Rodzaj rezerwatu	torfowiskowy
Cel ochrony	Zachowanie ekosystemu torfowiskowego. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony są: • występowanie w rezerwacie brzeziny bagiennej Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis stanowiącej priorytetowe siedlisko przyrodnicze 91D0 Bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne; • położenie rezerwatu na terenie obszarów Natura 2000 Bagno Chlebowo PLH300016 i Puszcza Notecka PLB300015; • położenie rezerwatu w całości na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych.
Plan ochrony	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Bagno Chlebowo". Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną. **Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków**

Zagrożenia			Sposoby eliminacji lub ograniczania
Wewnętrzne	Istniejące	Występowanie i rozprzestrzenianie się w rezerwacie obcych, inwazyjnych gatunków roślin – aronii śliwolistnej *Aronia ×prunifolia* i czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*	Usuwanie inwazyjnych gatunków obcych
	Potencjalne	Wahania stanu uwilgotnienia torfowiska	Nie przewiduje się
Zewnętrzne	Istniejące	Nie zidentyfikowano	-
	Potencjalne	Zmiana odczynu torfowisk w wyniku wapnowania torfianek	Nie przewiduje się
		Wahania poziomu wód gruntowych	Nie przewiduje się

	Działania ochronne na obszarze ochrony czynnej z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji Lp. | Rodzaj działań ochronnych | Zakres działań ochronnych | Lokalizacja działań ochronnych 1. | Usuwanie inwazyjnych gatunków obcych | Wycinanie okazów aronii śliwolistnej oraz czeremchy amerykańskiej poniżej szyi korzeniowej z wyniesieniem uzyskanej biomasy poza teren rezerwatu. W pierwszych dwóch latach obowiązywania planu ochrony; w latach późniejszych w miarę potrzeb na podstawie wyników monitoringu, o którym mowa w działaniu ochronnym nr 2 | Cały teren rezerwatu 2. | Monitoring roślinności rezerwatu | Wykonanie nie mniej niż trzech zdjęć fitosocjologicznych metodą Brauna-Blanqueta oraz określenie rozmieszczenia i liczebności gatunków obcych. Niezwłocznie po realizacji działania ochronnego nr 1, następnie co pięć lat w okresie obowiązywania planu ochrony | Cały teren rezerwatu
Istniejące i potencjalne zagrożenia	• Występowanie i rozprzestrzenianie się w rezerwacie obcych, inwazyjnych gatunków roślin - aronii śliwolistnej Aronia prunifolia i czeremchy amerykańskiej Padus serotina. • Wahania stanu uwilgotnienia torfowiska. • Zmiana odczynu torfowisk w wyniku wapnowania torfianek. • Wahania poziomu wód gruntowych.
Działania ochronne	• Usuwanie inwazyjnych gatunków obcych. • Monitoring roślinności rezerwatu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://crfop.gdos.gov.pl

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w rezerwatach przyrody zabrania się:

- budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkadzania roślin oraz grzybów;
- użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkadzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- pozyskiwania skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
- niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;

- zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących;
- wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- ruchu pojazdów poza drogami publicznymi;
- umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- zakłócania ciszy;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- prowadzenia badań naukowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Tabela 13. Charakterystyka obszarów chronionego krajobrazu znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU DOLINA WEŁNY I RYNNA GOŁANIECKO-WĄGROWIECKA	
Data wyznaczenia	01.07.1989 r.
Powierzchnia	68840,0000 ha
Położenie (powiaty)	obornicki, wągrowiecki
Położenie (gminy)	Wągrowiec (gmina wiejska), Mieścisko (gmina miejsko-wiejska), Gołańcz (gmina miejsko-wiejska), Rogoźno (gmina miejsko-wiejska), Wągrowiec (gmina miejska), Ryczywół (gmina wiejska)
Opis wartości przyrodniczej i krajobrazowej	Obszar leży na Pojezierzu Chodzieskim i chroni malowniczy krajobraz dolin rzecznych, rynien i jezior polodowcowych, a także meandrów i przełomów rzek na terenie doliny rzeki Wełny i rynny gołaniecko-wągrowieckiej, w skład której wchodzą jeziora: Smolary, Laskownickie, Grylewskie, Bukowieckie, Kobyleckie, Durowskie, Łęgowskie, Czekanowskie, Wiatrowskie, Łekneńskie, Rgielskie, Toniszewskie i Kaliszańskie. Jego granice kształtuje bieg rzeki Wełny i Strugi Gołanieckiej. Na obszarze chronionym zachowały się fragmenty starych lasów liściastych, w których naturalny las dębowo-grabowy ze starymi dębami chroni rezerwat „Dębina". Rozciągające się tu łąki, corocznie zalewane, których część zarasta szuwar trzcinowy, są w większości użytkowane. Wełna jest bardzo atrakcyjna i malownicza. Poniżej Rogoźna, jej bystry prąd powoduje, że rzeka nigdy tu w zimie nie zamarza. Najbardziej wartościowy przyrodniczo jej fragment chroni rezerwat „Wełna",

	obejmujący odcinek rzeki od mostu we wsi Wełna do młyna Jaracz. W tym miejscu występuje fauna charakterystyczna dla potoków górskich. To także jedyne w Wielkopolsce stanowisko, gdzie występuje ważka sieciarka strumycznik. Doliny rzeczne obszaru mają bogatą i unikalną florę i faunę. Ciekawe są tu m.in. stanowiska bobra nad Wełną i Flintą czy miejsca lęgowe rzadkich ptaków – m.in. bączka, rybitwy białowąsej, zausznika i kokoszki. W rejonie tym żyją także m.in. bąki i perkozki, a w okresie jesiennych wędrówek ptaków na obszarze spotkać można także duże stada m.in. gęgaw, gęsi zbożowych i łysek.
OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU PUSZCZA NOTECKA	
Data wyznaczenia	01.07.1989 r.
Powierzchnia	58 170 ha
Położenie (powiaty)	szamotulski, czarnkowsko-trzcianecki, obornicki, międzychodzki
Położenie (gminy)	Czarnków (gmina wiejska), Chrzypsko Wielkie (gmina wiejska), Ryczywół (gmina wiejska), Obrzycko (gmina wiejska), Połajewo (gmina wiejska), Wieleń (gmina miejsko-wiejska), Drawsko (gmina wiejska), Wronki (gmina miejsko-wiejska), Oborniki (gmina miejsko-wiejska), Lubasz (gmina wiejska)
Opis wartości przyrodniczej i krajobrazowej	Obszar obejmuje fragment Puszczy Noteckiej z doliną rzeki Miały. Jego krajobraz tworzą przede wszystkim rozległe wydmy porośnięte lasami sosnowymi. Urozmaiceniem tego dość monotonnego leśnego krajobrazu jest rynnowa dolina rzeki Miały, która przepływając przez Puszczę łączy liczne na trasie swego biegu jeziora. Na obszarze tym rosną rzadkie gatunki roślin - m.in. knieć błotna, rdestnica pływająca, turzyca zaostrzona, osoka aelosowata, widlak jałowcowaty. Około 30 gatunków ptaków wodno-błotnych ma tu swoje miejsca lęgowe (m.in. łabędź niemy, żuraw, bąk, perkoz dwuczuby, czapla siwa, gęgawa, bączek). Około 40 innych gatunków zlatuje tutaj w okresie przelotów lub na żerowiska (m.in. bielik, rybołów, łabędź krzykliwy, bociany biały i czarny). Na terenie obszaru leżą rezerwaty Wilcze Błoto i Bagno Chlebowo oraz obszar Natura 2000 Torfowisko Rzecińskie, obejmujące Jezioro Rzecińskie wraz z przyległym, rozległym torfowiskiem przejściowym, łąkami, szuwarami i zaroślami łozowymi. Natomiast rezerwat Bagno Chlebowe chroni najcenniejszy fragment, największego w Wielkopolsce torfowiska wysokiego typu atlantyckiego z sosnami i brzozami o fantastycznych kształtach, żurawiną błotną i bagnem zwyczajnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://crfop.gdos.gov.pl

Na obszarze chronionego krajobrazu zgodnie z ustawą o ochronie przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,

- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodnobłotnych,
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od: linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych, zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego,

Na obszarze chronionego krajobrazu, dla terenów objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1 (ustawy o ochronie przyrody), wprowadza się zakazy: lokalizowania nowych obiektów budowlanych, zalesiania oraz nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy: lokalizowania nowych obiektów budowlanych, lokalizowania nowych obiektów budowlanych odbiegających od lokalnej formy architektonicznej, lokalizowania nowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 2 kondygnacje lub 7 m, zalesiania. Na terenie OChK zakazuje się niszczenia i uszkadzania obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym wskazanych w uchwale, o której mowa w art. 23a ust. 1.

Na terenie Gminy Ryczywół znajduje się również **8** pomników przyrody. Informacje na ich temat przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 14. Pomniki przyrody na terenie Gminy Ryczywół

Lp.	Opis	Nazwa łacińska	Obwód	Typ pomnika	Opis lokalizacji
1.	**Grusza pospolita**	*Pyrus communis*	324cm	Jednoobiektowy	rośnie w sadzie przy upadłych zabudowaniach po lewej stronie drogi wiodącej do m. Piotrowo
2.	**Dąb szypułkowy**	*Quercus robur*	487 cm	Jednoobiektowy	rośnie w sadzie przy upadłym gospodarstwie
3.	**Topola szara**	*Populus xcanescens;*	430 cm	Jednoobiektowy	rośnie w północno-wschodniej części parku
4.	**Lipa drobnolistna**	*Tilia cordata*	grupa trzew (3 szt.)	Wieloobiektowy	rośnie w parku obok budynku administracyjnego

5.	**Dąb szypułkowy**	*Quercus robur*	421 cm	Jednoobiektowy	rośnie na terenie Zakładu Eksploatacji Torfu
6.	**Lipa drobnolistna** **Jesion wyniosły** **Dąb szypułkowy**	*Tilia cordata* *Fraxinus excelsior* *Quercus robur*	grupa trzew (3 szt.)	Wieloobiektowy	rosną w parku PGR
7.	**Platan klonolistny**	*Platanus xacerifolia (Platanus xhispanica)*	572 cm	Jednoobiektowy	rośnie w parku dworskim
8.	**Dąb szypułkowy**	*Quercus robur*	685 cm	Jednoobiektowy	rośnie przy drodze polnej w pobliżu młodnika sosnowego, ok. 100 m od zabudowań P. Mięty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 1478 ze zm.), w stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby;
4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
10) zbioru, niszczenia, uszkadzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
11) umieszczania tablic reklamowych.

Zakazy, o których mowa powyżej nie dotyczą:

1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;

2) realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
3) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

3.4.10. Zapobieganie poważnym awariom

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi rejestr zakładów dużego i zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu na terenie Gminy Ryczywół nie występują zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR) ani zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR). Generalny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi rejestr poważnych awarii. Zgodnie z nim, w latach 2010-2024 na terenie województwa wielkopolskiego doszło do 11 poważnych awarii przemysłowych. Na terenie Gminy Ryczywół nie doszło do żadnej awarii mającej znamiona poważnej awarii przemysłowej.

4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

Na podstawie powyższego opisu stanu środowiska określono najważniejsze zagrożenia środowiska mogące mieć charakter naturalny lub antropogeniczny. Rodzaj i intensywność zagrożeń jest ściśle związana ze specyfiką danego obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno-geograficznymi. Główne zagrożenia środowiska na terenie Gminy Ryczywół związane są z działalnością człowieka oraz z wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów przyrody. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców.

Tabela 15. Zagrożenia/problemy istotne z punktu widzenia ochrony środowiska występujące na terenie Gminy Ryczywół

OBSZAR	ZAGROŻENIE/PROBLEM
Ochrona klimatu i jakość powietrza	Przekroczenia poziomów dopuszczalnych zanieczyszczeń powietrza (benzo(a)pirenu). Wysoki udział indywidualnych źródeł ogrzewania na paliwa stałe, w szczególności węgla kamiennego. Niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Dodatkowo ww. problem potęguje wzmożony ruch samochodowy, z którego wynika również uciążliwość dla mieszkańców w postaci hałasu drogowego.
Zagrożenie hałasem	Hałas komunikacyjny, który wpływa nie tylko na degradację środowiska naturalnego, ale również negatywnie oddziałuje na zdrowie i komfort życia ludzi (hałas drogowy – droga wojewódzka nr 178). Hałas przemysłowy stanowiący zagrożenie o charakterze lokalnym.
Pola elektromagnetyczne	Zwiększenie ilości źródeł pól elektromagnetycznych oraz zwiększenie ich koncentracji - rozwój telekomunikacji i zwiększająca się liczba stacji bazowych telefonii komórkowej (w tym wprowadzanie technologii 5G).
Gospodarowanie wodami	Zła jakość wód powierzchniowych – wszystkie jednolite części wód powierzchniowych – charakteryzuje zły stan wód, w związku z czym są one zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Wszystkie jednolite części wód posiadają derogacje od osiągnięcia celów środowiskowych. Dla wszystkich jednolitych części wód ustalono odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej polegające na odroczeniu w czasie terminu osiągnięcia celów środowiskowych. Ponadto dla połowy jednolitych części wód (poza Flintą i Dopływu z Sokołowa Budzyńskiego) ustalono odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej polegające na złagodzeniu celów środowiskowych, jakim jest ustalenie mniej rygorystycznych celów. Zagrożenie powodzią – na terenie Gminy Ryczywół nie wyznaczono obszarów zagrożenia powodziowego oraz obszarów zagrożonych podtopieniami.

	Zagrożenie suszą oraz degradacja ilościowa zasobów wodnych - obszar Gminy umiarkowanie zagrożony suszą.
Gospodarka wodno-ściekowa	Infrastruktura wodociągowa umiarkowanie rozwinięta – dostęp do sieci ma zapewnione 92,5% mieszkańców, co jest wynikiem niższym od średniej wojewódzkiej wynoszącej 97% oraz średniej powiatowej wynoszącej 94,7%. Widoczna znaczna dysproporcja w rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Ryczywół – dostęp do sieci kanalizacyjnej ma jedynie 50,4% mieszkańców, co może przyczynić się do nielegalnego zrzutu ścieków i zanieczyszczenia wód i gleb.
Zasoby geologiczne i gleby	Eksploatacja kopalin może dotyczyć nieracjonalnego wydobywania oraz spowodować przekształcenie powierzchni terenu oraz powodować czasowe zajmowanie powierzchni terenu pod obiekty towarzyszące (drogi dojazdowe, zaplecze administracyjne itp.), Działania związane z pracami budowlanymi mogą przyczynić się do przekształceń gleb. Zanieczyszczenie metalami ciężkimi na skutek emisji pyłów pochodzących ze źródeł motoryzacyjnych.
Gospodarowanie odpadami	Wysoka ilość wyrobów zawierających azbest – pomimo działań zmierzających do ich likwidacji, w dalszym ciągu na terenie Gminy odnotowano dużą ilość wyrobów do unieszkodliwienia (do sierpnia 2025 roku unieszkodliwiono 1 263 480 kg azbestu, natomiast do unieszkodliwienia zostało jeszcze 3 212 878 kg).
Zasoby przyrodnicze	Presja turystyczna i rekreacyjna na obszary cenne przyrodniczo. Presja urbanizacyjna na obszary cenne przyrodniczo.
Zagrożenie poważnymi awariami	Na terenie Gminy Ryczywół nie występują zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZZR) oraz zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR). Awarie są zdarzeniami trudnymi do przewidzenia, stąd konieczne jest doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego, wpojenie zasad postępowania mieszkańcom na wypadek wystąpienia awarii oraz utrzymanie infrastruktury umożliwiającej podjęcie działań w przypadku zaistnienia awarii.

Źródło: Opracowanie własne

5. Przewidywane oddziaływanie na środowisko

Realizacja działań zaplanowanych w ramach „Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035” wiąże się z przejściowym i krótkotrwałym negatywnym oddziaływaniem na środowisko, głównie na etapie realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Po realizacji inwestycji teren zostanie uprzątnięty. Pozytywny wpływ na elementy środowiska przyrodniczego zaobserwuje się po zakończeniu prac budowlanych. Ocenę wpływu poszczególnych działań na elementy środowiska przyrodniczego wykonano w formie opisowej wraz z merytorycznym uzasadnieniem.

Zadania zaplanowane w ramach Strategii zostały przeanalizowane w aspekcie oddziaływania na następujące komponenty środowiska: różnorodność biologiczna, ludzie, zwierzęta, rośliny, woda, powietrze, powierzchnia ziemi, krajobraz, klimat (w tym mikroklimat), klimat akustyczny, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne, obszary chronione, cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000. Szczegółową analizę przedstawiono poniżej.

5.1. Różnorodność biologiczna, fauna i flora, obszary chronione oraz cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000

W ramach dokumentu zaplanowano działania polegające na poprawie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej. Należy jednak pamiętać, że prace termomodernizacyjne stanowią zagrożenie dla ptaków gniazdujących w budynkach (np. jaskółki, wróble) oraz dla nietoperzy. Dlatego też przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. Prace termomodernizacyjne powinny być prowadzone poza okresem lęgowym ptaków, tj. poza okresem od 1 marca do 31 sierpnia, a po przeprowadzeniu prac lub w ich trakcie należy instalować budki lęgowe. Zadanie to na etapie budowy będzie wiązało się z krótkookresowym negatywnym oddziaływaniem w zakresie hałasu oraz ilości wytwarzanych odpadów. W dłuższym horyzoncie czasowym będzie oddziaływać pozytywnie, w sposób pośredni na jakość powietrza, klimat, zasoby naturalne. Wyżej wymienione działania będą miały bezpośredni i pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego oraz na wpływ na zdrowie ludzi.

W kategorii negatywnych oddziaływań pośrednich można wskazać wzrost presji urbanizacyjnej i aktywizacji gospodarczej na tereny po ich uzbrojeniu w sieć wodociągowo-kanalizacyjną. Rozbudowa sieci nie będzie negatywnie oddziaływać na gatunki dziko żyjących zwierząt, oddziaływanie takie może wystąpić jedynie na etapie prowadzenia prac budowlanych. Będzie to jednak oddziaływanie chwilowe i odwracalne. Negatywne oddziaływanie o charakterze krótkoterminowym związane będzie z koniecznością przekształcenia powierzchni ziemi. Z uwagi na konieczność prac ziemnych wystąpić może bezpośrednie, krótkoterminowe, negatywne oddziaływanie na roślinność występującą w rejonie inwestycji (głównie na strefę korzeniową drzew). Oddziaływanie na środowisko związane z realizacją inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej wystąpi na etapie budowy i wykonania obiektów i urządzeń. Z uwagi na charakter działań, wystąpić mogą chwilowe, negatywne oddziaływania na elementy biotyczne (np. niszczenie siedlisk roślin i zwierząt). W ogólnym rozrachunku, korzyści wynikające z uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej są o wiele większe.

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 przewiduje do realizacji działanie pn. „Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie" oraz „Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu". Jednym ze sposobów na uczynienie gminy przyjaznej dla mieszkańców jest zielona infrastruktura. Zieleń aktualnie określana jest często mianem „zielonej infrastruktury", ponieważ dokładnie tak jak infrastruktura techniczna, pełni bardzo istotną rolę dla poprawy warunków życia, podnosząc jego komfort. Zieleń pełni także funkcję klimatyczną, bowiem duże powierzchnie terenów zieleni wysokiej, parkowej, a także lasy miejskie ograniczają efekt „wyspy ciepła", który bywa szczególnie uciążliwy w trakcie letnich upałów. Wówczas różnica temperatur między centrami miast, gdzie tej zieleni jest stosunkowo mało, a przedmieściami, gdzie jest jej więcej, może dochodzić nawet do 4 st. C. Kluczowe są również drzewa – będące jednym z głównym elementów zielonej infrastruktury. Stanowią one nie tylko schronienie przed promieniami słonecznymi, ale także ochładzają. Drzewa produkują tlen, obniżają temperaturę, nawilżają i oczyszczają powietrze, a także ułatwiają retencjonowanie wody. Pozytywnie wpływają też na nasze samopoczucie.

Zielono-niebieska infrastruktura to koncepcja wykorzystania terenów zieleni i zasobów wodnych w obszarach miejskich do łagodzenia negatywnych skutków urbanizacji oraz zmian klimatycznych. Zieleń i woda traktowane są jako infrastruktura, ponieważ są projektowane jako system, który ma użytkowy charakter i jest niezbędny do prawidłowego funkcjonowania współczesnych terenów zurbanizowanych. Koncepcja polega na zastępowaniu terenów utwardzonych w przestrzeni miasta wielofunkcyjnymi rozwiązaniami bazującymi na elementach przyrodniczych oraz wodnych. W zielono-niebieskiej infrastrukturze powierzchnie biologicznie czynne stanowią system rozwiązań technologicznych, który wspomaga tradycyjne rozwiązania infrastruktury (np. kanalizacji deszczowej) – a z czasem może je zastępować. Najważniejsze funkcje obiektów zielono-niebieskiej infrastruktury to zatrzymywanie wody deszczowej, oczyszczanie, nawilżanie i ochładzanie powietrza. Dodatkowymi zaletami tych rozwiązań są niskie koszty utrzymania, możliwość dopasowania ich do zróżnicowanych funkcji miejskich oraz walory estetyczne[7].

W Strategii zaplanowano również działania pn. „Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody" oraz „Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska)". Celem zarówno małej jak i dużej retencji jest zachowanie wody opadowej w miejscu, gdzie ona spadła. Zbiorniki retencyjne gromadzą ją w okresie nasilonych opadów i stanowią rezerwuar wody na czas suszy. To pozwala na przetrwanie wodnym ekosystemom, znacznie spowalnia również procesy suszowe. Zbiorniki retencyjne zmniejszają także ryzyko powodziowe. Budowa małych i dużych zbiorników wodnych ma kluczowe znaczenie dla zmniejszenia skutków skrajnych zjawisk hydrologicznych, jakich obecnie doświadczamy na skutek zmian klimatu. Działania małej retencji mają na celu likwidację przyczyn i skutków pogorszenia naturalnych stosunków wodnych poprzez spowalnianie odpływu wody na terenie całego kraju, minimalizację skutków suszy, przeciwdziałanie powodzi i odtworzenie lub zachowanie istniejących obszarów wodno-błotnych m.in. poprzez wspieranie prośrodowiskowych metod retencjonowania wody tj. zachowanie naturalnych „zbiorników

[7] https://ade.niaiu.pl/archipediapl/zielono-niebieska-infrastruktura (data dostępu: 10.03.2025 r.)

retencyjnych", renaturyzacja siedlisk podmokłych, czy integracja działań różnych podmiotów pozwalająca na uzyskanie efektu ekologicznego.

W dokumencie przewidziano do realizacji działania polegające na poprawie gminnej infrastruktury drogowej, współpracy z zarządcami dróg wyższych kategorii w zakresie modernizacji, rozbudowy i podniesienia standardu dróg będących w ich utrzymaniu oraz rozwój alternatywnych środków transportu poprzez budowę połączonych ścieżek rowerowych. Tego typu działania wiążą się ze znaczącym oddziaływaniem o charakterze lokalnym, powodującym zaburzenia stosunków wodnych (melioracja, budowa systemów odwadniających), przekształcenia powierzchni ziemi, degradację krajobrazu oraz emisję hałasu. Emisja substancji z silników pojazdów jest znaczna i oddziałuje na stan czystości powietrza szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, jednak ich wpływ maleje wraz z odległością. Oprócz tego, zarówno podczas budowy, jak i eksploatacji, istnieje wysokie ryzyko znacznej fragmentacji przestrzeni, czego jednym z elementów może być przerwanie szlaków migracyjnych zwierząt. Fragmentacja przestrzeni przyrodniczej wiąże się także z niekorzystnymi skutkami m. in. dla ochrony siedlisk i gatunków, ochrony lasów i gospodarki wodnej. Na etapie samej eksploatacji dróg przewiduje się wystąpienie zmian mikroklimatu, degradację krajobrazu oraz emisję zanieczyszczeń do atmosfery i pogorszenie klimatu akustycznego. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie drogi mogą wystąpić zanieczyszczenia gleb i wód związane ze spływami powierzchniowymi substancji chemicznych stosowanych przy ich utrzymaniu, wyciekami z pojazdów. Zagrożenie stanowią także wytwarzane odpady (remonty dróg, ale też ich eksploatacja, np. zmiotki z oczyszczania ulic, odpady powstałe w wyniku zdarzeń losowych, w tym wypadków i kolizji drogowych). Rozbudowa układu komunikacyjnego może wpłynąć na zwiększenie natężenia ruchu, a przez to na wzrost emisji spalin. Rozwój sieci drogowej sprzyjać będzie rozrastaniu się terenów zurbanizowanych, a także zwiększonej presji na tereny cenne przyrodniczo w związku z łatwiejszą dostępnością do nich. Uciążliwości pochodzenia komunikacyjnego mogą wpływać na obniżenie jakości warunków zamieszkiwania na terenach mieszkaniowo-usługowych i komfortu wypoczynku na terenach rekreacyjnych (hałas, emisje, rozczłonkowanie terenów zieleni). Biorąc pod uwagę zadania wyznaczone w projekcie Strategii polegające na remontach i modernizacji dróg, ze względu na istniejące zadrzewienia przydrożne należy wziąć pod uwagę, że drzewa wymagają szczególnej uwagi podczas wszystkich etapów procesu inwestycyjnego. Najgroźniejszymi dla życia drzew są wszystkie te czynniki, które negatywnie wpływają na rozwój ich korzeni. Nie wolno dopuścić aby wokół drzew sąsiadujących z planowaną inwestycją doszło do zmiany poziomu gruntu ani zagęszczenia gleby, wskutek składowania materiałów budowlanych pod drzewami. Należy również pamiętać, aby zabezpieczyć drzewa przed zmianą właściwości chemicznych gleby przez zanieczyszczenie wodą używaną na budowie np. z wapnem i cementem. Podczas prac inwestycyjnych sąsiadujących z drzewami należy pamiętać o zastosowaniu rozwiązań zapewniających ochronę drzew i gleby tj. zastosowanie ogrodzenia tymczasowego strefy ochrony drzew (SOD) - wyznaczonej przez inspektora nadzoru dendrologicznego, zastosowanie murków oporowych na granicy SOD w celu zachowania oryginalnego poziomu gruntu, zabezpieczenie konarów i pni (nie należy wycinać całych konarów, ogławiać ani podkrzesywać koron drzew). W przypadku konieczności pozostawienia otwartej ściany wykopu w SOD, na czas robót budowlanych, konieczne jest zamontowanie ekranu korzeniowego w celu ochrony przed przesuszeniem i przemarznięciem korzeni żywicielskich. Należy pamiętać że ochrona systemu korzeniowego jest konieczna dla

przyszłego stanu zdrowia, wzrostu i bezpieczeństwa drzew. (Suchocka M., 2016, Organizacja prac budowlanych na terenach zadrzewionych, Warszawa).

Inwestor zobowiązany jest do przestrzegania art. 75 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647 ze zm.), tj. uwzględnienia ochrony środowiska w trakcie prac budowlanych. Zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska zobowiązują inwestora do oszczędnego korzystania z terenu w trakcie przygotowywania i realizacji inwestycji oraz ochrony gleby, zieleni, naturalnego ukształtowania terenu i stosunków wodnych. Zgodnie z art. 75 ust. 2 ww. ustawy wykorzystywanie i przekształcanie elementów przyrodniczych przy prowadzeniu prac budowlanych dopuszcza się wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest to konieczne w związku z realizacją inwestycji. Drogi, podobnie jak linie kolejowe, są przedsięwzięciami liniowymi, które mogą przecinać trasy migracyjne zwierząt. Tym samym pojawia się możliwość wtargnięcia zwierzęcia przed samochód, co może prowadzić do jego śmierci, a jednocześnie jest niebezpieczne dla kierowcy i pasażerów samochodu. Aby zmniejszyć śmiertelność zwierząt, często instaluje się siatki zabezpieczające przy drogach, szczególnie o większych dopuszczalnych maksymalnych prędkościach poruszania się pojazdów. Instalowanie siatek i innych zabezpieczeń uniemożliwia migrację zwierząt. Dlatego budując drogi, należy zaplanować miejsca, w których zwierzęta będą mogły bezpiecznie pokonywać taką przegrodę liniową. Dla małych zwierząt i płazów mogą być stosowane przepusty.

W ramach dokumentu zaplanowano również wyznaczenie terenów pod rozwój OZE, a także regulację polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne. Wobec powyższego, poniższa analiza będzie obejmowała możliwości w zakresie budowy paneli fotowoltaicznych, elektrowni wiatrowych oraz biogazowni.

Elektrownie fotowoltaiczne służą do bezpośredniej konwersji energii promieniowania słonecznego na energię elektryczną. Jest to jedyna technologia konwersji energii, która jest w pełni pasywna. Zjawisko konwersji fotowoltaicznej jest bezgłośne, bezwibracyjne oraz nie posiadające skutków ubocznych. Praca paneli fotowoltaicznych w fazie eksploatacji nie zanieczyszcza powietrza oraz nie wytwarza odpadów. Poza okresową obsługą konserwacyjną oraz pracami pobocznymi (koszenie traw wokół paneli), praca farmy fotowoltaicznej odbywa się bezobsługowo, bez udziału człowieka. Oddziaływanie może powstawać jednak poprzez wprowadzenie nowego elementu do krajobrazu, co spowoduje zmniejszenie niewielkiej powierzchni. Może to być również bariera migracyjna dla zwierząt. W celu ograniczenia takiego oddziaływania zakłada się lokalizację inwestycji związanych z panelami fotowoltaicznymi w postaci punktowych urządzeń na budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych. Kluczowy w tym przypadku może być wpływ na ptaki. Jednym ze skutków oddziaływania paneli fotowoltaicznych na ptaki, mogą być liczne kolizje z takimi instalacjami. Panele odbijają nieboskłon lub imitują wodę, co prowadzi do masowego zderzenia przy próbie lądowania lub lotu. Zdarza się również, że ptaki drapieżne w pogoni za ofiarą, wlatują z dużą prędkością w panele, które imitują niebo. Innym zagrożeniem ze strony energetyki słonecznej jest przypadkowe wlatywanie ptaków w strefy przepływu energii słonecznej. W takich strefach, temperatura może sięgać nawet 500-800°C, przy czym pióra ptaków ulegają zniszczeniu już w temperaturze 160°C. W wyniku tak wysokich temperatur następuje śmierć lub trwała niezdolność do lotu. Panele w przeciwieństwie do turbin wiatrowych nawet, gdy w danej chwili

nie są używane – generują ciepło i zagrażają ptakom. Problem odbicia może również dotyczyć owadów składających jaja w wodzie (np. jętki, widelnice), które również mogą traktować kolektory jako obiekty wodne i składać na nich jaja, co w efekcie może oznaczać znaczny spadek sukcesu rozrodczego owadów, a co za tym idzie ograniczenie zasobów pokarmowych dla ptaków. W związku z powyższym zaleca się stosowanie powłok antyrefleksyjnych, które zmniejszą współczynnik odbicia światła od powierzchni ogniw, jednocześnie zwiększając absorpcję promieniowania słonecznego i poprawiając parametry elektryczne ogniwa. Powłoka antyrefleksyjna eliminuje efekt tafli wody. W celu zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej oddziaływań na środowisko zaleca się także zastosowanie proekologicznej technologii prac budowlanych, dobór technologii oraz parametrów technicznych planowanych elektrowni ograniczający wpływ na środowisko. Wprowadzenie odnawialnych źródeł energii mimo wprowadzenia w teren nowych instalacji i powstanie hałasu przy pracach budowlanych w konsekwencji przyczyni się do zmniejszonego zapotrzebowania na energię z konwencjonalnych źródeł energii. Zmniejszy się więc emisja zanieczyszczeń do atmosfery szkodliwych substancji powstałych np. przy spalaniu węgla kamiennego.

W ramach kierunków działań zaplanowano rozwój odnawialnych źródeł energii, do czego może zaliczyć się również energetyka wiatrowa. Powszechnie uważa się, że turbiny elektrowni wiatrowych mogą być poważnym zagrożeniem dla ptaków i nietoperzy. Z tego względu zaleca się dokonać rocznej inwentaryzacji przyrodniczej w miejscu planowanego przedsięwzięcia. Elektrownie wiatrowe stwarzają dwa główne zagrożenia populacji ptaków – utratę siedlisk oraz śmiertelność w wyniku kolizji z elementami turbin wiatrowych, głównie łopat. Negatywne oddziaływanie elektrowni wiatrowych na nietoperze jest podobne jak w przypadku ptaków. Następuje albo utrata siedlisk albo śmierć w kolizji z wiatrakami. Nietoperze giną wskutek bezpośrednich kolizji z elementami ruchomymi turbiny wiatrowej, a także z powodu szoku ciśnieniowego, który powoduje pękanie ich pęcherzyków płucnych, gdy dostają się w obszar obniżonego ciśnienia za obracającą się łopatą wirnika. Szczególnie niebezpieczne dla nietoperzy są wiatraki w okolicy zalesionej i na grzbiecie wzniesienia, ale zdarzają się elektrownie wiatrowe z wysoką śmiertelnością nietoperzy zlokalizowane na obszarze nizinnym, pozbawionym otoczenia drzew. Z tych względów ważna jest wcześniejsza ocena terenu planowanej lokalizacji masztu elektrowni wiatrowej pod kątem możliwości występowanie nietoperzy.
Realizacja projektów wiatrowych może powodować:

a) śmiertelność ptaków w wyniku kolizji z pracującymi siłowniami i/lub elementami infrastruktury towarzyszącej, w szczególności napowietrznymi liniami energetycznymi;
b) zmniejszanie liczebności ptaków wskutek utraty i fragmentacji siedlisk spowodowanej odstraszaniem z okolic siłowni i/ lub w wyniku rozbudowy infrastruktury komunikacyjnej energetycznej związanej z obsługą elektrowni wiatrowych,
c) zaburzenia funkcjonowania populacji, w szczególności zaburzenia krótko- i długodystansowych przemieszczeń ptaków (efekt bariery).

Zasadnicze znaczenie z uwagi na możliwe negatywne skutki dla populacji ptaków mają dwa pierwsze rodzaje oddziaływań – śmiertelność w wyniku kolizji oraz utrata siedlisk. Wpływ na rodzaj i skalę oddziaływania ma również typ turbin wiatrowych wykorzystywanych w projekcie (wysokość wieży, średnica wirnika, oświetlenie, osiągana prędkość liniowa wierzchołków śmigieł), liczba turbin w ramach parku i powierzchnia zajmowana przez projekt, lokalizacja turbin w ramach projektu (turbin względem siebie i wobec elementów środowiska), czy występowanie w sąsiedztwie innych parków wiatrowych (oddziaływania skumulowane). Ten

ostatni element będzie nabierał znaczenia wraz z zagęszczaniem lokalizacji farm wiatrowych. ryzyko wystąpienia negatywnego oddziaływania na ptaki jest wyższe w przypadku lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenach intensywnie wykorzystywanych przez ptaki. Inwestycje lokalizowane na takich obszarach, w szczególności terenach o wysokim natężeniu przemieszczeń ptaków w przestrzeni powietrznej, mają większy potencjał negatywnego oddziaływania niż przedsięwzięcia realizowane w lokalizacjach o małym natężeniu wykorzystania przestrzeni powietrznej przez ptaki. I odwrotnie – tereny o niskim natężeniu przemieszczeń cechuje niższe ryzyko negatywnego oddziaływania. Znaczenie ma jednak również sposób wykorzystania przestrzeni powietrznej przez ptaki (pułapy przelotów, czas i sposób użytkowania terenu - np. czy jest to noclegowisko, żerowisko, teren lęgowy) oraz skład gatunkowy ptaków występujących na obszarze lokalizacji (badania wykazują, iż ryzyko kolizji z elektrowniami wiatrowymi jest różne dla poszczególnych gatunków). Podstawowe znaczenie dla minimalizacji ewentualnych negatywnych oddziaływań elektrowni wiatrowych na ptaki ma właściwy wybór lokalizacji, w szczególności unikanie lokalizowania elektrowni wiatrowych:

a. na obszarach użytkowanych intensywnie przez ptaki,
b. w miejscach koncentracji występowania gatunków znanych ze swej kolizyjności, takich jak np.: ptaki drapieżne (szponiaste), mewy i rybitwy, ptaki migrujące nocą, sowy oraz wybrane gatunki wykonujące w powietrzu pokazy godowe,
c. w miejscach koncentracji ptaków blaszkodziobych oraz siewkowych, w odniesieniu do których stwierdzono silne reakcje unikania elektrowni wiatrowych, prowadzące do utraty siedlisk tych ptaków,
d. na obszarach wyjątkowo cennych dla awifauny lęgowej[8].

Aby ograniczyć wpływ elektrowni wiatrowej na nietoperze zaleca się następujące działania zapobiegawcze i łagodzące:

1) wyłączanie turbin w pewnych okresach w czasie aktywności nietoperzy przy prędkościach wiatru poniżej 6 m/s;
2) niezalesianie terenów, na których staną turbiny, i niewprowadzanie ciągów zieleni w ich pobliże (dotyczy głównie prognoz dla zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a w raportach może dotyczyć terenów zarządzanych przez inwestora – np. dróg dojazdowych);
3) unikanie oświetlania turbin światłem białym – zastrzeżenie to nie dotyczy oświetlenia wynikającego z przepisów dotyczących bezpieczeństwa ruchu powietrznego;
4) zachowanie co najmniej 200 m odległości elektrowni wiatrowych od ważnych żerowisk i miejsc zwiększonej aktywności nietoperzy, przy czym przyjęta odległość powinna być uzależniona od stwierdzonych gatunków, rodzaju siedliska i innych okoliczności;
5) zachowanie co najmniej 200 m odległości elektrowni wiatrowych od liniowych elementów krajobrazu (np. alei, szpalerów drzew, innych zadrzewień i zakrzewień), których wykorzystywanie przez nietoperze potwierdzono w wyniku badań;
6) rezygnacja z części elektrowni wiatrowych na farmie lub zmiana ich umiejscowienia, w celu uniknięcia lokalizacji elektrowni wiatrowych na przecięciu istotnych szlaków migracji lub w innych miejscach o wysokiej aktywności nietoperzy[9].

Dla każdej planowanej inwestycji konieczne jest przeprowadzenie całorocznych lub zbliżonych do całorocznych badań (obejmujących co najmniej okres od kwietnia do października). Dla

[8] PSEW (2008). Wytyczne w zakresie oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki. Szczecin.
[9] Tymczasowe wytyczne dotyczące oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze (wersja II, grudzień 2009), Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra" oraz Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy

każdej planowanej farmy wiatrowej (zwartego kompleksu elektrowni wiatrowych lub pojedynczych elektrowni wiatrowych posadowionych w znacznym oddaleniu od innych) konieczne są osobne badania. Niedopuszczalne jest określanie aktywności nietoperzy na podstawie analogii z innym, nawet bardzo podobnym siedliskowo obszarem[10].

Powstanie farmy wiatrowej na terenie dotychczas niezainwestowanym może skutkować obniżeniem zagęszczeń lęgowych ptaków w sąsiedztwie takiej inwestycji (Pearce-Higgins i in. 2009). Szerokość takiego buforu spadku może wynosić od 500-800 m dla mniejszych ptaków gniazdujących w siedliskach pól uprawnych, a także podmokłych łąk. Przejawia się to zmniejszeniem sukcesu lęgowego, co w efekcie prowadzi do obniżenia przeżywalności populacji i ograniczenia jej rozwoju. Dla większych gatunków negatywny wpływ, jaki może wywierać powstanie zespołu turbin wiatrowych może sięgać kilku kilometrów (Sikora i in., 2008, Chylarecki 2009). W związku z tym, w cytowanym powyżej opracowaniu proponuje się następujące szczegółowe zasady lokalizacji elektrowni wiatrowych ze względu na ochronę ptaków: efekt odstraszający pracujących siłowni wiatrowych na ptaki lęgowe stwierdzono w odległości do 200 m od siłowni. Wielkość tę (200 m) należy więc przyjąć jako wielkość graniczną odległości lokalizacji elektrowni wiatrowej od atrakcyjnych lęgowisk ptaków; efekt odstraszający pracujących siłowni wiatrowych na ptaki nielęgowe - żerujące lub odpoczywające na terenach otwartych ustępuje zazwyczaj w odległości 200-500 m, zaś wyjątkowo może się on pojawiać aż do odległości 800 m. Dla bezpieczeństwa projektowego jako wielkość graniczną odległości lokalizacji elektrowni wiatrowej od miejsc licznego przebywania ptaków nielęgowych należy przyjąć 800 m; pracujące siłownie wiatrowe działają odstraszająco na ptaki przelatujące, mogą więc zakłócać przemieszczanie się ptaków wzdłuż korytarzy ekologicznych. Dla bezpieczeństwa projektowego jako wielkość graniczną odległości lokalizacji elektrowni wiatrowej od korytarzy ekologicznych należy przyjąć 800 m.

Biomasa używana jest na cele energetyczne w procesach bezpośredniego spalania biopaliw stałych (np. drewno, słoma, osady ściekowe, odpady spożywcze) lub też spalania przetworzonej biomasy na paliwa ciekłe (np. sekty oleju rzepakowego, alkohol), bądź gazowe (np. biogaz rolniczy, biogaz z oczyszczalni ścieków, gaz wysypiskowy, gaz drzewny). Obecnie głównym źródłem biomasy stosowanej do fermentacji metanowej są odpady pochodzenia zwierzęcego, roślinnego i przemysłowego. Odpady te charakteryzują się niską wydajnością metanu z tony suchej masy (ts), która wynosi poniżej 300 m^3/ts, a często poniżej 100 m^3/ts. Wykorzystanie takiej biomasy do produkcji biogazu charakteryzuje się niską opłacalnością a ich ilość liczona w skali kraju nie pokryje zapotrzebowania na energię odnawialną przez bioekoenergetykę. Dlatego odpady tego typu mogą być stosowane jako dodatkowe źródło biomasy. Podstawowym źródłem biomasy dla potrzeb bioekoenergetyki powinny być celowe uprawy roślin charakteryzujących się dużą wydajnością wytwarzania biometanu z jednej tony suchej masy dochodzącą nawet do 840 m3. Do takich roślin należą np. buraki pastewne czy trawy (tabela 1). Drugim, dużym źródłem biomasy mogą być produkty uboczne produkcji roślinnej tj. liście, łęty ziemniaczane, słomy zbóż i innych roślin lub też odpady poprodukcyjne z buraków cukrowych ziemniaków itp. Zastosowanie energii ze źródeł odnawialnych niesie ze sobą wiele korzyści, w tym zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, dywersyfikację dostaw energii czy zmniejszoną zależność od rynków paliw kopalnych (w szczególności węgla, ropy

[10] Tymczasowe wytyczne dotyczące oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze (wersja II, grudzień 2009), Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra" oraz Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy

naftowej i gazu). Budowa oraz eksploatacja biogazowni może wpływać na stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (powodować przekroczenia m.in. dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla czy substacji odorowych), środowisko gruntowo-wodne (pobór wody, zanieczyszczenia wód ściekami i wodami opadowymi) oraz klimat akustyczny (emisja hałasu).

Aby ograniczyć oddziaływanie biogazowni na ww. elementy środowiska należy budować takie obiekty w odpowiedniej odległości od siedlisk ludzkich, z uwzględnieniem występowania przeważających kierunków wiatrów, tak żeby przez jak najdłuższą część roku znajdowała się po stronie zawietrznej względem obiektów mieszkalnych. Wskazane jest również eliminowanie transportu surowców i odpadów pofermentacyjnych przez tereny zabudowane. Zaleca się również odizolowanie biogazowni od przyległych terenów zamieszkanych ogrodzeniem systemowym np. metalowym oraz pasami zieleni średnio- i wysokopiennej. Istotne jest również osiągnięcie i utrzymanie właściwej stabilności procesu fermentacji; odpowiednie uszczelnienie urządzeń, a w szczególności komór fermentacyjnych m.in. poprzez zastosowanie betonu, materiałów uszczelniających oraz zabezpieczających ścian zbiorników o odpowiedniej klasie.

Wprowadzenie odnawialnych źródeł energii mimo wprowadzenia w teren nowych instalacji i powstanie hałasu przy pracach budowlanych w konsekwencji przyczyni się do zmniejszonego zapotrzebowania na energię z konwencjonalnych źródeł energii. Zmniejszy się więc emisja zanieczyszczeń do atmosfery szkodliwych substancji powstałych np. przy spalaniu węgla kamiennego.

Dla obszarów najbardziej cennych pod względem bioróżnorodności konieczne jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które w szczegółach będą określać wymogi zagospodarowania terenu względem wymogów ochrony środowiska (doliny rzeczne, tereny leśne). Zatem w ramach przedmiotowego dokumentu zaplanowano do realizacji zadania polegające na opracowaniu nowych i aktualizacji już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zwraca się też uwagę na właściwy dobór roślinności podczas prowadzenia jakichkolwiek nasadzeń, gdyż gatunki obce mogą się rozsiewać poza teren inwestycji i zagrażać gatunkom rodzimym i chronionym. W związku z tym zaleca się stosowanie wyłącznie gatunków rodzimych np. klon polny, klon zwyczajny, klon jawor, olsza czarna, olsza szara, brzoza brodawkowata, topola biała, dąb bezszypułkowy, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, lipa szerokolistna.

W ostatnich latach wskazuje się na efekty globalnego ocieplenia, dlatego w planowanych działaniach Strategii należy uwzględnić również zachodzące zmiany klimatu. Nie są one obojętne dla bioróżnorodności. Zmiany klimatu zachodzące w strefie klimatu umiarkowanego przejawiają się przyspieszeniem wiosny i zmianami rozkładu temperatur latem. Wcześniej kwitną wiosenne kwiaty, przyspieszona jest pora godów płazów, ptaki zakładają gniazda o kilkanaście dni wcześniej. Zauważalne jest przyspieszenie wegetacji wczesną wiosną, a następnie jej wcześniejsze zamieranie jesienią. Zmiany klimatyczne wpływają i wpływać będą, na zasięg i rozmieszczenie gatunków, ich cykle rozrodcze, okresy wegetacji i interakcje ze środowiskiem. Jednakże różne gatunki i siedliska różnie reagują na zmiany klimatyczne – niektóre europejskie gatunki mogą na nich skorzystać, inne – mogą znacznie ucierpieć.

Większość prognoz zmian klimatu opiera się o zmiany średnich wartości parametrów klimatycznych tj.: opady, temperatura, kierunek wiatru. Warto jednak zaznaczyć, że często zmiany w zasięgu, wielkości populacji, parametrach rozrodu, a w konsekwencji – całej bioróżnorodności, wynikają ze zmiany frekwencji i amplitudy zjawisk ekstremalnych, takich jak powodzie, wichury, ulewy. Zjawiska ekstremalne wpływające na parametry biologiczne populacji, a w konsekwencji na bioróżnorodność, mogą oddziaływać znacznie intensywniej niż przewiduje to większość współczesnych modeli.

Wszystkie działania proponowane w ramach Strategii mają na celu służyć ochronie przyrody, nawet jeżeli będzie konieczne krótkotrwałe przekształcenie jednego z komponentów środowiska, np. podczas prac inwestycyjnych, budowlanych. Będą one przeprowadzane z uwzględnieniem wszystkich zasad ustawy o ochronie przyrody.

Działania inwestycyjne prowadzone na terenach objętych formami ochrony przyrody muszą być tak prowadzone, aby nie naruszać przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływać znacząco negatywnie na integralność tych obszarów, także w skali ponadregionalnej. Wszystkie plany i inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, są dopuszczalne. Nawet w razie stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na obszary chronione nie wyklucza się w bezwzględny sposób możliwości zrealizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia planu. Odpowiednie władze mogą zezwolić na takie przedsięwzięcie lub plan, jeśli realizuje on wymogi nadrzędnego interesu publicznego, a interes ten nie może być osiągnięty w inny sposób. Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ musi uwzględniać konieczność przeprowadzenia działań kompensacyjnych lub przynajmniej działania mające zminimalizować to oddziaływanie.

Dla przedstawienia obszarów, które należy w szczególności chronić, ze względu na występującą w ich rejonie faunę i florę oraz ze względu na to, że stanowią cenne siedliska (np. kompleksy leśne, doliny cieków), żerowiska lub trasy przelotów. Wszelkie inwestycje na tych terenach powinny być szczegółowo przeanalizowane pod kątem ich wpływu na faunę i florę w ujęciu lokalnym i regionalnym.

Przedsięwzięcia zaplanowane w Strategii prowadzone będą głównie na terenach zurbanizowanych. W przypadku realizacji zadań inwestycyjnych na obszarach Natura 2000 konieczne jest rozważenie czy planowana inwestycja może znacząco wpłynąć na ekosystem terenów chronionych. Zgodnie z art. 96 ust. 1 ustawy ooś, to organ właściwy do przyjęcia zgłoszenia, o którym mowa w art. 72 ust. 1a, oraz do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, jest obowiązany do rozważenia, przed wydaniem tej decyzji oraz przed przyjęciem tego zgłoszenia, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000.

Nie przewiduje się zmniejszenia liczebności populacji, kurczenia się siedlisk niezbędnych do ich prawidłowego funkcjonowania lub ograniczenia zasięgu występowania gatunków objętych ochroną. Przy ocenie potencjalnego negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na siedliska przyrodnicze należy przede wszystkim ocenić je pod kątem wymagań poszczególnych siedlisk. W kontekście stanu ochrony zaniechanie dotychczasowej działalności może być

również traktowane jako działanie potencjalnie negatywnie oddziałujące na siedliska. W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków należy przed przystąpieniem do prac dokonać obserwacji lokalizacji inwestycji pod kątem występowania gatunków chronionych. Dla złagodzenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze należy unikać prowadzenia prac w okresie lęgowym oraz rozrodczym. W miarę posiadanych możliwości powinno się umożliwić ptakom gniazdowanie np. poprzez powieszenie budek lęgowych lub pozostawienie/stworzenie miejsc korzystnych do zakładania gniazd. Wskazanych powyżej danych nie można jednak traktować jako wytycznych do obszarów koniecznych do wyłączenia z jakiegokolwiek zainwestowania. Zwraca się jedynie uwagę na tereny, które charakteryzują się dużą bioróżnorodnością i dlatego każde działanie w ich rejonie musi być dokładnie przeanalizowanie pod kątem oddziaływań środowiskowych.

Analizując treść formularzy danych dla obszarów Natura 2000 zlokalizowanych na terenie Gminy Ryczywół oraz założenia Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, nie przewiduje się, aby planowane działania wywierały negatywny wpływ na cele ochrony ani na integralność wskazanych obszarów. Pośród zagrożeń wskazanych dla gatunków i siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000 wymieniono m.in. budowę farm wiatrowych na terenie obszaru Natura 2000 i w jego sąsiedztwie oraz rozwój turystyki. Należy jednak podkreślić, że planowane działania uwzględniają bezpieczne odległości od terenów objętych ochroną (w przypadku farm wiatrowych odległości te zostały wskazane powyżej). W zakresie rozwoju turystyki, zakłada się realizację przedsięwzięć w sposób, który nie będzie generował zagrożeń dla siedlisk i gatunków chronionych – zarówno poprzez odpowiedni dobór lokalizacji, jak i charakter planowanych interwencji. Podkreśla się, że działania przewidziane w ramach Strategii będą realizowane w taki sposób, aby w jak najmniejszym stopniu wpłynąć na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Jednocześnie należy zaznaczyć, że dokument ma charakter koncepcyjny, a szczegółowa lokalizacja inwestycji będzie przedmiotem doprecyzowania na dalszych etapach planistycznych. W przypadku wystąpienia konieczności podjęte zostaną działania kompensacyjne w środowisku przyrodniczym.

W przypadku obszarów Natura 2000 mogą one być chronione w różny sposób – gospodarka człowieka nie musi być w ogóle ograniczana, a niekiedy nawet dla zachowania ekosystemów półnaturalnych, wspiera się pewne jej formy. Ochrona musi być po prostu skuteczna, co jest weryfikowane w ramach obowiązkowego monitoringu. Zgodnie z zapisami art. 33, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody na obszarach Natura 2000 są zabronione działania, które mogą w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób mogą wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. Realizacja założeń Strategii odbywać się będzie zgodnie z ww. przepisami. Przestrzegane będą obowiązujące na tym obszarze zakazy oraz uwzględniane istniejące i potencjalne zagrożenia oraz cele ochrony. Wobec powyższego nie stwierdza się, aby przewidziane do realizacji przedsięwzięcia znacząco oddziaływały na liczne obszary chronione występujące na terenie gminy.

Wpływ działań wyznaczonych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 na obszary objęte ochroną na podstawie Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1478 ze zm.) będą oceniane zgodnie z zapisami określonymi w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego

ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.).

Wpływ realizacji zadań zawartych w projekcie Strategii na obszary chronionego krajobrazu odnoszą się do celu ochrony zawartego w art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, zgodnie z którym obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Realizacja Strategii nie przyczyni się do degradacji obszaru chronionego krajobrazu. Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji nie będą negatywnie oddziaływać na cele ochrony zawarte w art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, ponieważ ich głównym celem jest poprawa jego jakości. Jedynie część z zaplanowanych inwestycji może ewentualnie oddziaływać na obszary chronionego krajobrazu położone na terenie gminy (przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko). Należy jednak wskazać, iż przed rozpoczęciem realizacji inwestycji przeprowadzona zostanie procedura oceny oddziaływania na środowisko, a przedsięwzięcia będą realizowane tylko i wyłącznie w przypadku braku negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego krajobrazu. Z kolei biorąc pod uwagę rezerwat przyrody „Bagno Chlebowo" planowane przedsięwzięcia nie wpłyną negatywnie na cele jego ochrony, gdyż nie będą one prowadzone na jego obszarze bądź w jego najbliższym sąsiedztwie.

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji nie będą negatywnie oddziaływać na środowisko, ponieważ ich głównym celem jest poprawa jego jakości. Należy również wskazać, iż w sytuacji przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko, przed rozpoczęciem realizacji inwestycji przeprowadzona zostanie procedura oceny oddziaływania na środowisko, a przedsięwzięcia będą realizowane tylko i wyłącznie w przypadku braku negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego krajobrazu.

Ustawodawca określił zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1478 ze zm.) katalog zakazów. Może nastąpić sytuacja, że przeprowadzenie planowanych czynności będzie mogło być zrealizowane dopiero po uzyskaniu stosownego odstępstwa od generalnej reguły, jaką jest ochrona gatunkowa. Realizacja zadań przewidzianych w Strategii będzie miała pośredni, neutralny oraz długoterminowy pozytywny wpływ na różnorodność występujących na tym terenie organizmów żywych. Na etapie realizacji inwestycji zwłaszcza liniowych potencjalne zagrożenie dla chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt i ich siedliska, tereny zieleni, zadrzewienia przydrożne może być związane z zajęciem terenu pod inwestycję, robotami ziemnymi, składowaniem materiałów budowlanych, budową dróg dojazdowych, jak również rozjeżdżaniem terenu przez ciężkie maszyny. Należy pokreślić, że tego rodzaju oddziaływania mają charakter odwracalny i krótkookresowy. Miejsca występowania cennych roślin, zwierząt i grzybów należy chronić przed zainwestowaniem. Zmiany te mogą być uzależnione od możliwości uzyskania ewentualnych odstępstw od obowiązujących zakazów, przy czym należy dążyć do maksymalnej ochrony tych siedlisk. Należy w dalszym ciągu chronić i pielęgnować różnorodność biologiczną gminy poprzez odpowiednie zapisy w dokumentach planistycznych. Należy uwzględniać potrzeby rozwoju obszarów zurbanizowanych przy jednoczesnym

poszanowaniu przyrody, różnorodności biologicznej i krajobrazu. Należy chronić już istniejące formy ochrony przyrody przed ich degradacją lub przed zmniejszeniem obszaru objętego ochroną. Pomniki przyrody powinny być pielęgnowane zgodnie z podjętą uchwałą rady gminy. Przed podjęciem uchwały uzgadniającej zakres i warunki przeprowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych muszą zostać przeprowadzone oględziny drzewa pomnikowego. Działania te będą mieć długoterminowy pozytywny wpływ na liczebność zwierząt, różnorodność roślin, zachowanie spójności krajobrazu. Pośrednio wpłynie to także na jakość powietrza – pochłanianie nadmiaru dwutlenku węgla przez rośliny, na jakość gleb oraz zasoby i jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Na etapie realizacji działań przewidzianych w projekcie Strategii, należy przestrzegać przepisów dotyczących ochrony gatunkowej (w tym w głównej mierze: zakazów niszczenia siedlisk i miejsc związanych z rozrodem gatunków chronionych, umyślnego zabijania, okaleczania lub chwytania oraz przypadkowego płoszenia i niepokojenia), określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1408), rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380), rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409), a także określonych w ustawie o ochronie przyrody. Przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację pod kątem występowania chronionych gatunków płazów i gadów. W razie stwierdzenia występowania chronionych gatunków płazów i gadów termin i sposób wykonania prac należy dostosować do okresów ich migracji i rozrodu. Na etapie realizacji ustaleń projektu Strategii należy przestrzegać przepisów dotyczących ochrony gatunkowej, w tym w głównej mierze: niszczenia gniazd i siedlisk gatunków chronionych oraz przypadkowego płoszenia, określonych w rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej grzybów, rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej roślin, a także określonych w ustawie o ochronie przyrody.

Wzmocnienie odporności istniejących terenów zielonych m.in. poprzez ich odnowienie oraz zwiększenie bioróżnorodności oraz zachowanie właściwości ekosystemowych poprzez dbałość i istniejące zasoby przyrodnicze, zachowanie form ochrony przyrody oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej, wpłynie pozytywnie na rośliny i zwierzęta poprzez zwiększenie liczebności ich siedlisk. Poprawi się jakość powietrza poprzez pochłanianie dwutlenku węgla przez rośliny. Utworzy się specyficzny mikroklimat. Nastąpi poprawa jakości gleb, będą one bardziej zasobne w wodę, a przez to nie zostanie zakłócona gospodarka wodna obszarów leśnych. Krajobraz gminy będzie bardziej spójny, harmonijny i będzie korzystnie wpływać na jakość życia mieszkańców. Liczne obszary leśne to także potencjalne miejsce do wypoczynku dla mieszkańców. Działania te przyniosą korzyści dla roślin i zwierząt – zwiększenie populacji zwierząt i liczebności siedlisk roślin, poprawa stanu zdrowotnego. Szczególnie ważne jest to na obszarach prawnie chronionych i obszarze Natura 2000. Działania te nie mogą wpływać na spójność i integralność tych obszarów oraz na cele i przedmiot ochrony.

W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków należy przed przystąpieniem do prac dokonać obserwacji lokalizacji inwestycji pod kątem występowania gatunków chronionych. Dla złagodzenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze należy

unikać prowadzenia prac w okresie lęgowym oraz rozrodczym. W miarę posiadanych możliwości powinno się umożliwić ptakom gniazdowanie np. poprzez powieszenie budek lęgowych lub pozostawienie/stworzenie miejsc korzystnych do zakładania gniazd.

Wskazanych powyżej danych nie można jednak traktować jako wytycznych do obszarów koniecznych do wyłączenia z jakiegokolwiek zainwestowania. Zwraca się jedynie uwagę na tereny, które charakteryzują się dużą bioróżnorodnością i dlatego każde działanie w ich rejonie musi być dokładnie przeanalizowanie pod kątem oddziaływań środowiskowych.

Gmina Ryczywół zlokalizowana jest w granicach korytarzy ekologicznych: Lasy Nadnoteckie GKPnC-16, Lasy Nadnoteckie – Lasy Poznańskie GKPnC-16A oraz Puszcza Notecka GKPnC-18. W związku z planowanymi w ramach dokumentu działaniami w zakresie infrastruktury liniowej istnieje ryzyko zagrożenia dla zachowania łączności ekologicznej. Spośród licznych form oddziaływań największe znaczenie w skutkach ekologicznych mają:

- Tworzenie barier ekologicznych uniemożliwiających lub utrudniających przemieszczanie się zwierzą - efekt barierowy w przypadku dróg związany jest z natężeniem ruchu pojazdów – drogi o natężeniu ruchu zaledwie 1000 pojazdów/dobę powodują utrudnienie w przemieszczaniu się zwierząt, drogi o natężeniu ruchu >10.000 pojazdów/dobę stanowią już nieprzekraczalną barierę dla większości lądowych gatunków zwierząt. Konstrukcja techniczna drogi decyduje o obecności fizycznych barier dla przemieszczania się zwierząt – np. zastosowanie ogrodzeń ochronnych całkowicie uniemożliwia przemieszczanie się gatunków naziemnych, a prowadzenie dróg w nasypach i wykopach znacznie je utrudnia. W efekcie istnienia barier ekologicznych następuje izolacja populacji i siedlisk, ograniczenie możliwości wykorzystania areałów osobniczych (do zdobywania pożywienia, szukania schronienia, dostępu do miejsc rozrodu). Z powodu zahamowania lub ograniczenia migracji i wędrówek gatunki nie mogą kolonizować nowych siedlisk, ograniczony zostaje zasięg przepływu genów, obniżeniu ulega zmienność genetyczna lokalnych populacji, co prowadzi do ich osłabienia i stopniowego wymierania.
- Utrata i degradacja siedlisk - ze względu na wysoki poziom emisji fizykochemicznych związanych z ruchem pojazdów zasięg oddziaływania infrastruktury znacząco wykracza poza obszar zajęty przez drogę. Emisje akustyczne, świetlne, chemiczne oraz zmiany stosunków wodnych powodują degradacje siedlisk flory i fauny nawet w odległości > 500 m od źródła. Budowa dróg powoduje dodatkowo szereg negatywnych oddziaływań na siedliska przyrodnicze o charakterze wtórnym, takich jak: rozwój zabudowy kubaturowej (przemysłowej, usługowo-handlowej) wzdłuż nowych traktów, poprawa dostępności terenu i wzrost penetracji obszarów cennych przyrodniczo przez ludzi.
- Zabijanie zwierząt gatunków dzikich i domowych w wyniku wypadków i kolizji - śmiertelność zwierząt na drogach zależy przede wszystkim od obecności ogrodzeń ochronnych i ich parametrów, natężenia ruchu pojazdów oraz charakteru obszarów przecinanych przez drogę. Najczęstsze ofiary kolizji to płazy, ptaki, małe i średnie ssaki leśne i polno-leśne, rzadziej giną duże ssaki kopytne i drapieżne. Śmiertelność zwierząt zmienia się sezonowo – najwyższa jest zwykle w okresie nasilonych migracji wiosennych i jesiennych oraz dobowo – większość wypadków zdarza się przy zapadającym zmroku i w nocy.

Najpowszechniejszą i najskuteczniejszą metodą ograniczenia śmiertelności zwierząt na drogach są właściwie zaprojektowane i wykonane ogrodzenia ochronne. Rodzaj ogrodzenia musi być dobrany do wymiarów ciała gatunków występujących w sąsiedztwie drogi oraz dostosowany do ich umiejętności pokonywania przeszkód (przeskakiwanie, przeciskanie, wspinanie). Ogrodzenia powinny dodatkowo skutecznie naprowadzać zwierzęta do powierzchni przejść. W przypadku dróg niższych kategorii, gdy nie wprowadzono ogrodzeń ochronnych, powinno się stosować szereg rozwiązań, które ułatwiają zwierzętom bezpieczne przekraczanie dróg:

- Kształtowanie otoczenia drogi. Otoczenie dróg bez ogrodzeń ochronnych powinno być kształtowane w taki sposób by zapewnić możliwie najwyższy poziom bezpieczeństwa zarówno dla kierowców, jak i zwierząt przemieszczających się w poprzek jezdni. Kluczowe jest zapewnienie odpowiedniej widoczności z poziomu jezdni i otoczenia drogi oraz unikanie tworzenia wszelkich barier, które mogą utrudniąc zwierzętom dojście do drogi i swobodne jej przekraczanie. W przypadku, gdy droga nie posiada typowych przejść dla zwierząt i ich ruch odbywa się po powierzchni, w otoczeniu dróg nie powinny znajdować się obiekty ograniczające widoczność i utrudniające zwierzętom dojście, w szczególności: głębokie rowy, wysokie nasypy, obiekty odwodnieniowe (zbiorniki, osadniki etc.), bariery energochłonne.
- Ograniczanie barierowego oddziaływania umocnień (ubezpieczeń) koryt cieków wodnych. Budowa i przebudowa dróg wiąże się zazwyczaj ze znaczącą ingerencją w sieć hydrologiczną w ich otoczeniu, w szczególności dotyczy to przebudowy i umacniania koryt cieków. Koryta cieków (o nachyleniu skarp > 1 : 2), jak również umocnienia przy użyciu gabionów, narzutu kamiennego o grubej frakcji lub płyt betonowych stanowią przeszkodę fizyczną dla zwierząt utrudniając przechodzenie w poprzek cieku i wychodzenie po wpadnięciu zwierzęcia. Niewłaściwie umocnione koryta powodują ukierunkowanie ruchu wzdłuż cieku, zmieniając przebieg tradycyjnych szlaków migracji oraz blokując dojście do przejść (także po powierzchni drogi). Rowy umocnione przy użyciu prefabrykowanych korytek betonowych o stromych ściankach („korytka krakowskie") stanowią pełną barierę dla przemieszczania się płazów, gadów i niektórych małych ssaków; zwierzęta uwięzione w korytkach przemieszczają się wzdłuż umocnionych rowów i giną z wycieńczenia lub wpadają do studni wpadowych/kanalizacyjnych.
- Roślinność osłonowa. Rzędowe nasadzenia drzew i wysokich krzewów wzdłuż krawędzi dróg lub ogrodzeń ochronnych ograniczają kolizje z udziałem nietoperzy i ptaków, poprzez ukierunkowanie ich przelotów wzdłuż i w poprzek drogi. Przy doborze gatunków należy wybierać takie, które nie stanowią atrakcyjnej bazy żerowej i nie powodują tym samym nadmiernego wabienia ptaków w sąsiedztwo drogi. W przypadku nietoperzy nasadzenia dodatkowo powinny spełniać funkcje naprowadzające do obiektów zapewniających im bezpieczne przeloty w poprzek drogi (np. przejścia dla zwierząt, wiadukty)[11].

W Strategii na modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej zaznaczono również orientacyjny przebieg wariantu II drogi S11, która będzie przebiegać przez Gminę Ryczywół. Działanie związane z budową drogi S11 realizowane jest przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad. W dniu 04.08.2025 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu wydał

[11] https://korytarze.pl (dostęp: 11.09.2025 r.)

decyzję nr WOO-II.420.74.2021.JC.73 o środowiskowych uwarunkowaniach dla drogi ekspresowej S11 Ujście - Oborniki. Wskazany w niej został wariant nr 2 przebiegu trasy o długości 43,1 km.

Inwestycja zlokalizowana będzie w północnej części województwa wielkopolskiego na terenie powiatów pilskiego, chodzieskiego i obornickiego w granicach administracyjnych gmin Ujście, Chodzież, Budzyń, Ryczywół oraz Rogoźno. Początek trasy zlokalizowany jest po południowo-zachodniej stronie istniejącej drogi krajowej nr 11 w Nowej Wsi Ujskiej i będzie przedłużeniem projektowanej obwodnicy Ujścia. Droga ekspresowa pobiegnie w kierunku Rogoźna po zachodniej stronie obecnej DK11, omijając tereny zabudowane. Przekroczy rzekę Wełnę i linię kolejową nr 236 relacji Wągrowiec – Bzowo Goraj. Na wysokości Dziewczej Strugi zbliży się do obecnej DK11 i pobiegnie wzdłuż niej, włączając się do obwodnicy Obornik, która jest już w realizacji w systemie Projektuj i buduj. Na ponad 43-kilometrowej trasie powstaną cztery węzły drogowe: Chodzież (na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 183 relacji Chodzież – Czarnków), Budzyń (na skrzyżowaniu z drogą powiatową do tej miejscowości), Rogoźno (na skrzyżowaniu z drogą powiatową relacji Czarnków – Rogoźno) oraz Wełna (na skrzyżowaniu z drogą powiatową relacji Parkowo – Wełna w sąsiedztwie obecnej DK11). Przewidziano również budowę pary MOP-ów o funkcji komercyjnej (ze stacjami paliw i gastronomią) w okolicy miejscowości Stróżewice[12].

W założeniach projektowych przewiduje się wykonanie następujących urządzeń wyposażenia drogi:
− budowę obustronnych utwardzonych pasów technologicznych zlokalizowanych po wewnętrznej stronie ogrodzenia drogi ekspresowej w celach utrzymaniowych,
− budowę systemu odwodnienia pasa drogowego, w tym urządzeń odwadniających korpus drogowy: rowów drogowych, kanalizacji deszczowej, urządzeń podczyszczających, zbiorników retencyjnych i retencyjno-infiltracyjnych oraz innych,
− budowę przepustów pod koronami dróg i rowów krytych pod zjazdami,
− budowę urządzeń ochrony środowiska m.in. ekranów akustycznych, zieleni ochronnej, separatorów,
− budowę oświetlenia drogowego,
− usunięcia kolizji z istniejącą infrastrukturą techniczną sieci uzbrojenia terenu: elektroenergetyczną, teletechniczną, melioracyjną, gazową, wodociągową, kanalizacyjną oraz każdą inną,
− budowę infrastruktury związanej z drogą, w tym linii elektroenergetycznych zasilających obiekty i elementy infrastruktury drogowej oraz linii stanowiących integralną część oświetlenia drogowego, linii wodociągowych, urządzeń oczyszczających ścieki sanitarne, kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi i innych,
− budowę kanału technologicznego dla potrzeb zarządcy drogi wraz z budową sieci/linii teletechnicznej (światłowodowej) zlokalizowanej po wewnętrznej stronie ogrodzenia drogi,
− budowę Systemu Zarządzania Ruchem kompatybilnego i spójnego z KSZR,
− budowę kanału technologicznego – lokalizacja wyłącznie poza ogrodzeniem drogi,
− budowę urządzeń bezpieczeństwa ruchu (m.in. barier ochronnych, ogrodzeń, oznakowania),
− budowę przejazdów oraz wjazdów awaryjnych na drogę ekspresową,

[12] https://www.gov.pl/web/gddkia-poznan/zielone-swiatlo-dla-kolejnego-odcinka-s11-w-woj-wielkopolskim (dostęp: 11.09.2025 r.)

− budowę miejsc obsługi podróżnych MOP wraz z pełną infrastrukturą techniczną.

Ponadto, należy zwrócić uwagę, iż drogi ekspresowe z założenia mają na celu wyprowadzenie ruchu samochodowego z terenów gęstej zabudowy, odciążenie lokalnych (wewnętrznych) dróg z ruchu tranzytowego, tym samym wpływają na zmniejszenie emisji hałasu i substancji do powietrza na tych terenach. Jednocześnie dochodzić może do wzrostu emisji substancji do powietrza i emisji hałasu na obszarach, przez które poprowadzony zostanie nowy przebieg danej drogi.

W Strategii zaplanowano również współpracę z podmiotami zewnętrznymi w celu realizacji projektu rewitalizacji linii kolejowej nr 206 wraz z utworzeniem przystanku kolejowego w Ryczywole. Projekt pn. „Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego na liniach kolejowych nr 390/236 Czarnków- Rogoźno- Wągrowiec" realizowana jest przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. i jest na etapie rozpatrzenia wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu.

Dzięki pracom wykorzystywana od ponad 30 lat wyłącznie w ruchu towarowym trasa Czarnków – Rogoźno – Wągrowiec ma zostać przystosowana do przewozów pasażerskich. Przebudowany ok. 64 km odcinek zyska m.in. nowe tory i urządzenia systemu sterowania ruchem. Powstanie łącznica, umożliwiająca ominięcie stacji Bzowo-Goraj, a tym samym szybsze przejazdy, bez konieczności zmiany czoła pociągu. Możliwe będą sprawne podróże z prędkością 120 km/h. Odnowiona trasa zostanie włączona w zmodernizowana już linię Poznań – Piła. Czas przejazdu koleją z Czarnkowa do stolicy regionu szacowany jest na ok. 1:40 h.

Dogodny dostęp do kolei zapewnią odpowiednio przygotowane perony w Czarnkowie (Czarnków i Czarnków Zachodni), Goraju, Lubaszu, Jędrzejewie, Połajewie, Ryczywole, Runowie i Wągrowcu (Zachód). Prace uwzględnią także stację Rogoźno Wielkopolskie. W przyszłości możliwa będzie budowa także kolejnych przystanków: Pianówka, Lubasz Zachód, Prusinowo, Ciążyń, Skrzetusz, Wiardunki, Kaziopole, Potuły, Runowskie i Wiatrowiec[13].

W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków w ramach inwestycji liniowych należy przed przystąpieniem do prac dokonać obserwacji lokalizacji inwestycji pod kątem występowania gatunków chronionych. Dla złagodzenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze należy unikać prowadzenia prac w okresie lęgowym oraz rozrodczym. W miarę posiadanych możliwości powinno się umożliwić ptakom gniazdowanie np. poprzez powieszenie budek lęgowych lub pozostawienie/stworzenie miejsc korzystnych do zakładania gniazd.

W trakcie realizacji inwestycji powinny być zastosowane odpowiednie, skuteczne rozwiązania zabezpieczające wykopy i studzienki przed dostawaniem się do nich zwierząt, szczególnie płazów, gadów i drobnych ssaków. Wskazane jest zasypywanie wykopów każdego dnia, w przypadku konieczności pozostawienia otwartego wykopu zostanie on zabezpieczony ogrodzeniem lub przykryty siatką tak, aby uniemożliwić wpadanie do niego drobnych zwierząt. Zamontowane studzienki rewizyjne powinny być zamykane pokrywami uniemożliwiającymi

[13] https://www.plk-sa.pl/o-spolce/biuro-prasowe/informacje-prasowe/szczegoly/kolej-wroci-do-czarnkowa-plk-sa-podpisaly-umowe-na-zaprojektowanie-linii-8846 (dostęp: 11.09.2025)

dostanie się zwierząt do wnętrza budowanej sieci kanalizacyjnej. Rozpoczęcia prac w terenach niezurbanizowanych (cieki, nieużytki, grunty orne, tereny zadrzewione) dokonać należy poza głównym okresem lęgowym zwierząt. W celu ograniczenia ryzyka związanego z bezpieczeństwem pracy oraz zabezpieczeniu przed możliwością uwięzienia zwierząt w wykopach przy większości prac Wykonawca powinien wykonywać dziennie tyle wykopów ile jest w stanie zasypać. Wykopy podlegające długotrwałemu odkryciu wykonywane w szczególnie trudnych warunkach gruntowo-wodnych można zabezpieczyć, np. poprzez zastosowanie płotków foliowych, a w przepadku długotrwałego odkrycia wykopów krat zabezpieczających wykop, umożliwiających migracje zwierząt. Przed zasypaniem wykopów należy dokładnie sprawdzić jego dno i ściany pod kątem obecności w nich zwierząt i umożliwić ich ewakuację. Zaplecze budowy zlokalizowane będzie na wyznaczonych placach (przystosowanych do stacjonowania sprzętu), wyposażonych w urządzenia zabezpieczające przed szkodliwym oddziaływaniem na grunty i wody. Wszelkie prace związane z naprawą lub konserwacją sprzętu będą dokonywane poza terenem inwestycji. Roboty ziemne w pobliżu drzew i krzewów mogą być prowadzone wyłącznie w sposób najmniej szkodzący drzewom i krzewom. Warunki wykonywania prac ziemnych w pobliżu drzew uzależnione są od odległości i przebiegu projektowanego przedsięwzięcia w stosunku do istniejącego drzewostanu, jego wieku, gatunków i obwodu pni. Należy unikać manewrowania sprzętem ciężkim w pobliżu drzew, składowania materiałów ziemnych w obrębie koron i korzeni drzew, w obrębie korzeni zaniechać zagęszczania gruntu. Należy dokonać przywrócenia do stanu pierwotnego trawników, na których prowadzone będą ewentualne prace, w przypadku uszkodzeń korzeni lub gałęzi i pni należy zlecić specjalistycznej firmie usunięcie szkód, w celu niedopuszczenia do przesuszenia systemu korzeniowego, wykopy przy drzewach należy zasypywać w jak najkrótszym czasie. W przypadku prowadzenia robót w okresie wegetacyjnym, drzewa po zasypaniu wykopów należy obficie podlać, zaś w przypadku prowadzenia robót w okresie jesienno-zimowego spoczynku drzew, korzenie podczas wykopów należy owinąć jutą lub matami w celu ochrony przed niską temperaturą.

Teren położony w granicach dorzecza Odry i tzw. prace utrzymaniowe wykonywane w obrębie jego wód mają istotne znaczenie w kontekście zapewnienia odpowiedniej ochrony w obszarowych formach ochrony przyrody, jak i zachowania ekosystemów zależnych od wód występujących poza jego granicami. Cały obszar dorzecza Odry odznacza się bardzo wysokim udziałem różnego rodzaju siedlisk przyrodniczych, czy też szerzej ekosystemów w różnym stopniu powiązanych z wodami. Wynika to głównie z gęstej sieci rzecznej oraz topografii terenu: w większości płaskie obszary posiadają naturalne predyspozycje do zabagniania i retencjonowania wody. Cały rejon cechuje się także wysokim udziałem użytków zielonych, które najczęściej znajdują się właśnie w dolinach rzek. Tego rodzaju obszary są miejscem koncentracji cennych siedlisk przyrodniczych, a także gatunków roślin i zwierząt. Rolę pewnej grupy wskaźnikowej w ocenie stanu obszarów mogą pełnić gatunki ptaków, w szczególności tworzące grupę tzw. ptaki wodno-błotne. Jest to grupa ptaków powiązana ze szczególnie wrażliwymi na zmiany poziomu wód gruntowych (zwykle obniżenie i przesuszenie siedlisk) siedliskami. Obszar dorzecza Odry odznacza się dużymi walorami i potencjałem, jeśli chodzi o tę grupę ptaków. W dorzeczu Odry większość rzek, na których zlokalizowane są obszarowe formy ochrony przyrody, znajduje się w ogólnym dobrym stanie, na co wskazuje obecność istotnych populacji gatunków zależnych od obecności naturalnego charakteru dna cieków i funkcjonowania procesów hydromorfologicznych w korycie (m.in. obecność gatunków takich jak: minóg rzeczny, różanka, głowacz białopłetwy, koza), a także siedlisk przyrodniczych

powiązanych z mało przekształconymi korytami rzek. Analizy dostępnych ortofotomap regionu i rozpoznanie takich parametrów jak krętość rzeki, czy też ogólne rodzaje pokrycia brzegów rzek, wskazują, iż ekosystemy bezpośrednio z nimi powiązane są dość powszechnie reprezentowane w regionie i pozostają nadal w dobrym stanie zachowania.

Działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii nie będą stanowić zagrożenia dla gatunków roślin, zwierząt i siedlisk, dla których ochrony zostały one powołane.

Na terenach chronionych wszelkie działania podporządkowane są ochronie przyrody. Działania Strategii nie wpłyną na zakłócenie integralności i funkcjonowania ekosystemów obszarów chronionych. Na obecnym etapie rozpoznania nie przewiduje się niszczenia siedlisk chronionych roślin, zwierząt i grzybów. Zachodzi konieczność wykonania inwentaryzacji chronionych gatunków w miejscu prowadzenia inwestycji, a w przypadku ich stwierdzenia konieczne jest przeniesienie gatunków lub ich siedlisk po uprzednim uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia w myśl art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody.

Projekt Strategii uwzględnia zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.) oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów.

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 nie planuje się zadań, które mogłyby wpłynąć negatywnie na cele ochrony obszarów chronionych występujących na terenie Gminy Ryczywół. Zaplanowane do realizacji zadania nie wpłyną negatywnie na liczebność i kondycję populacji, na niszę ekologiczną gatunku, siedliska przyrodnicze, fragmentację siedlisk, izolację siedlisk, zaburzenia funkcji pełnionych przez siedlisko.

Wszelkie przedsięwzięcia podejmowane w celu realizacji założeń Strategii muszą uwzględniać właściwe prowadzenie prac infrastrukturalnych, aby w skali regionu nie powodować negatywnych zmian, w tym zmian stosunków wodnych, żyzności siedliska, warunków siedliskowych na obszarach chronionych położonych też poza terenem danej inwestycji (oddziaływania skumulowane i pośrednie).

Realizacja inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej spowoduje pozytywny wpływ na środowisko. Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie Gminy spowoduje zmniejszenie ilości odprowadzanych do środowiska ścieków nieoczyszczonych i w efekcie będzie korzystna dla środowiska. Uporządkowanie gospodarki ściekowej w wymiarze długofalowym przyczyni się do poprawy jakości wód podziemnych i powierzchniowych, a tym samym wpłynie pozytywnie na stan środowiska siedlisk obszarów będących pod ochroną. Negatywne oddziaływanie może jedynie występować na etapie budowy, jednak będą to oddziaływania krótkoterminowe i odwracalne, związane z pracami budowlanymi. Na etapie eksploatacji inwestycji negatywne oddziaływanie może być związane z ewentualnymi wykopami związanymi z usuwaniem potencjalnych awarii.

W przypadku inwestycji na obszarze chronionym zagrożenie dla świata przyrody stanowi bezpośrednie, fizyczne oddziaływanie człowieka na florę i faunę poprzez fragmentację jednorodnych obszarów przyrodniczych (np. zwartych kompleksów leśnych), powodując m.in.

izolację niektórych gatunków zwierząt oraz populacji, ograniczenie lub zahamowanie migracji. W przypadku budowy nowych dróg może wystąpić negatywne oddziaływanie na świat roślin, zwierząt i grzybów w wyniku emisji spalin i hałasu oraz oddziaływanie związane z potencjalnym skażeniem wód i gleby. Dodatkowo funkcjonowanie dróg potencjalnie może przyczynić się do wzrostu presji urbanizacyjnej oraz nasilenia presji turystycznej na obszar chroniony. Poprawa stanu technicznego dróg spowoduje upłynnienie ruchu samochodowego, a w efekcie ograniczenie emisji spalin i pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego oraz na stan klimatu akustycznego i w sposób pośredni pozytywnie wpłynie na organizmy żywe. Ponadto podobnie jak w przypadku działań w zakresie budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej negatywne, krótkotrwałe, odwracalne oddziaływanie wystąpi tylko i wyłącznie na etapie budowy.

Projekt Strategii uwzględnia zakazy, jakie obowiązują w stosunku do poszczególnych form ochrony przyrody, wynikające z ustawy o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.) oraz aktów ustanawiających te obszary, w związku z tym nie planuje się działań, które mogłyby naruszać cele ochrony określone dla tych terenów. Dotyczy to zarówno obszarów chronionych występujących na terenie Gminy Ryczywół oraz obszarów chronionych występujących w najbliższym sąsiedztwie. Ponadto w Strategii zaplanowano również działanie pn. „Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska)", który ma na celu zachowanie, wzmocnienie oraz przywracanie wartości przyrodniczych najcenniejszych ekosystemów, w tym siedlisk chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Wszelkie przedsięwzięcia podejmowane w celu realizacji założeń Strategii muszą uwzględniać właściwe prowadzenie prac infrastrukturalnych (związanych z rozwojem urbanizacji, sieci energetycznych, obszarów działalności gospodarczej o funkcji rekreacyjnej, hodowli zwierząt, prowadzenia działań utrzymaniowych dróg wodnych i melioracji), aby w skali regionu nie powodować negatywnych zmian, w tym zmian stosunków wodnych, żyzności siedliska, warunków siedliskowych na obszarach chronionych położonych też poza terenem danej inwestycji (oddziaływania skumulowane i pośrednie).

W obrębie terenów użytkowanych rolniczo (zwykle w obrębie różnego rodzaju użytków zielonych) istnieje gęsta sieć rowów i kanałów, będących składnikami rozwiniętej sieci melioracyjnej. Prace obejmujące kanały i rowy podlegające stałemu, regularnemu utrzymaniu nie powinny powodować z reguły drastycznych zmian w warunkach wodnych otoczenia, ich wpływ na otoczenie generalnie jest umiarkowany. Dotyczy to przypadków, kiedy działania służą utrzymaniu pewnego poziomu drożności cieków, zapobiegają nadmiernemu zabagnianiu otoczenia, ale uwzględniają jednocześnie potrzebę retencjonowania wody w ich obrębie, tzn. nie służą wyłącznie do ukierunkowanego, jak najszybszego odprowadzenia wody.

W większości przypadków oddziaływania na obszary chronione i ekosystemy zależne od wód obejmują także strefę przyległą do koryta rzeki, tj. siedliska przyrodnicze, w obrębie których warunki wodne powiązane są z korytem cieku. Wszystkie działania mają na celu służyć ochronie przyrody, nawet jeżeli będzie konieczne krótkotrwałe przekształcenie jednego z komponentów środowiska, np. podczas prac inwestycyjnych, budowlanych. Będą one przeprowadzane z uwzględnieniem wszystkich zasad ustawy o ochronie przyrody.

Wszystkie plany i inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, są dopuszczalne. Nawet w razie stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na obszary chronione nie wyklucza się w bezwzględny sposób możliwości zrealizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia planu. Odpowiednie władze mogą zezwolić na takie przedsięwzięcie lub plan, jeśli realizuje on wymogi nadrzędnego interesu publicznego, a interes ten nie może być osiągnięty w inny sposób. Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ musi uwzględniać konieczność przeprowadzenia działań kompensacyjnych lub przynajmniej działania mające zminimalizować to oddziaływanie. W takiej sytuacji konieczne jest jednak skompensowanie szkód poniesionych przez przyrodę tak, aby utrzymać spójność i integralność sieci (np. poprzez stworzenie w innym miejscu siedlisk dogodnych dla chronionych gatunków). Jeśli negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk lub gatunków priorytetowych, zgoda może być wydana tylko, jeżeli nadrzędny interes publiczny wiąże się z ochroną zdrowia i życia ludzi, zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego albo uzyskaniem korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego. W innych, wyjątkowych przypadkach przed udzieleniem zgody, państwo członkowskie musi wystąpić o opinię do Komisji Europejskiej. Szerokość strefy oddziaływania drogi na strukturę, skład i kluczowe procesy ekologiczne kształtujące dane siedlisko uzależniona jest od zasięgu zmian stosunków wodnych, dyspersji biogenów, zanieczyszczeń i wrażliwości siedlisk. Skutki funkcjonowania ciągów komunikacyjnych to:

- utrudnienie przemieszczania się zwierząt i roślin,
- wypadki i kolizje drogowe z dzikimi zwierzętami,
- zniszczenie siedlisk w zasięgu przebiegu i oddziaływania drogi,
- przekształcanie terenu przyległego do drogi (osiedlanie się człowieka wzdłuż dróg),
- ekspansja gatunków obcych na danym terenie, związanych z człowiekiem.

Proponowane działania minimalizujące oddziaływania na człowieka, ale również na środowisko, można pogrupować na następujące części: ekrany akustyczne, urządzenia podczyszczające wody opadowe, ogrodzenia, przejścia dla zwierząt, przekrycia ochronne, pasy zieleni izolacyjnej.

Dla przedstawienia obszarów, które należy w szczególności chronić, ze względu na występującą w ich rejonie faunę i florę oraz ze względu na to, że stanowią cenne siedliska (np. kompleksy leśne, doliny cieków), żerowiska lub trasy przelotów. Wszelkie inwestycje na tych terenach powinny być szczegółowo przeanalizowane pod kątem ich wpływu na faunę i florę w ujęciu lokalnym i regionalnym.

Aby uniknąć ewentualnych negatywnych oddziaływań inwestycji zawartych w harmonogramie Strategii na zwierzęta należy budować przejścia dla zwierząt: małych (przepusty), średnich (przejścia dolne – np. zespolone i przejścia górne) i dużych (przejścia górne - wiadukty ekologiczne), wprowadzać ograniczenia ostrzegające kierowców przed możliwością wystąpienia kolizji ze zwierzętami, a także tworząc nowe miejsca siedliskowe i żerowiskowe (nasadzenia krzewów i drzew, zbiorniki wodne). Negatywny wpływ inwestycji drogowych na grzyby, rośliny, tereny zieleni i zadrzewienia przydrożne można ograniczyć poprzez odpowiednie prowadzanie dróg, tak by nie dochodziło do fragmentaryzacji siedlisk. Częstsze kontrole na drogach (w tym także kontrole stanu pojazdów, które mogą zanieczyszczać środowisko) ograniczą możliwość wystąpienia poważnej awarii (w razie wycieku substancji do środowiska).

Budowa infrastruktury związanej z odprowadzaniem ścieków komunalnych niewątpliwie będzie miała pozytywny wpływ na bioróżnorodność zwłaszcza organizmów żyjących w glebie, ponieważ mniejszy udział zanieczyszczeń kierowanych bezpośrednio do gleb to większy udział organizmów w glebie, co za tym idzie lepsza żyzność gleb i jej urodzajność. Gleba o bogatej różnorodności biologicznej pozwala na lepsze kontrolowanie szkodników, ponieważ zawiera cały szereg gatunków drapieżników oraz różne zasoby składników pokarmowych. Niektóre z nich mogą stanowić źródło pożywienia dla szkodników, lecz inne będą dla nich szkodliwe.

W Strategii nie wspomina się o konieczności zaprzestania produkcji rolniczej na analizowanym terenie, tak więc następować będzie dalszy rozwój funkcji rolniczej. Zgodnie z aktualnym sposobem użytkowania gruntów ornych należy dążyć do utrzymania mozaikowatego charakteru w strukturze pól uprawnych, łąk, zadrzewień. Pod kątem wpływu rolnictwa zachowanie mozaikowatości użytkowania stworzy warunki ostojowe dla zwierząt i roślin. Zaleca się wręcz zachowanie rolniczego charakteru wsi szczególnie na obszarach o korzystnych uwarunkowaniach środowiskowych. Należy podkreślić, że w ramach realizacji działań zaplanowanych w Strategii nie przewiduje się negatywnego wpływu na zadrzewienia śródpolne. W przypadku wycinki drzew i krzewów, tworzących aleje o dużych walorach krajobrazowych, realizacja inwestycji będzie sprzeczna z celami ochrony obszarów i wpłynie na obniżenie ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Konieczne jest zastosowanie wariantu technologicznego umożliwiającego pozostawienie alei przydrożnych. Na etapie prowadzenia robót należy zabezpieczyć drzewa (pnie oraz bryły korzeniowe) przed uszkodzeniami. Istotne znaczenie ma również zachowanie i popularyzacja zrównoważonego krajobrazu rolniczego oraz zachowanie populacji rzadkich i chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt oraz ich siedlisk.

Dodatkowo, dla całego obszaru Gminy Ryczywół opracowywany jest Plan Ogólny, który zastąpi dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokument ten będzie pełnił kluczową rolę w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy z uwzględnieniem celów ochrony środowiska. Plan ogólny umożliwi właściwe lokalizowanie nowych terenów zabudowy z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych i ograniczeń wynikających z form ochrony przyrody, klasy bonitacyjnej gleb czy zagrożeń środowiskowych. W rezultacie przyczyni się on do lepszego bilansowania funkcji inwestycyjnych z potrzebą ochrony zasobów naturalnych, ograniczenia rozpraszania zabudowy oraz wspierania zrównoważonego rozwoju przestrzennego.

W ramach zaplanowanych działań nie przewiduje się naruszenia przepisów obowiązujących na terenie obszarów chronionych. Zaplanowane działania będą realizowane tylko i wyłącznie w przypadku, jeśli będą wynikać z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych.

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, dla której wykonywana jest prognoza oddziaływania na środowisko ma z zasady charakter proekologiczny. Nie zakłada się zatem realizacji przedsięwzięć, których skutkiem czy efektem byłoby występowanie znaczących

negatywnych oddziaływań na wybrane komponenty środowiska, lub pogorszenie zasobów przyrodniczych, jako koszt rozwoju gospodarczego jednostki.

5.2. Zdrowie i bezpieczeństwo ludzi

Zaplanowane działania będą wpływały pozytywnie i długoterminowo na mieszkańców Gminy Ryczywół. Inwestycje polegające na budowie i przebudowie infrastruktury przyczynią się do poprawy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej na terenie Gminy, dzięki zwiększeniu jej dostępności komunikacyjnej. Przedsięwzięcia te wpłyną bezpośrednio na poprawę standardu życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności terenów inwestycyjnych oraz poprawy stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Ponadto zwiększy się również dostępność do obiektów użyteczności publicznej w związku z poprawą stanu technicznego bazy istniejącej oraz poprawa bezpieczeństwa życia i zdrowia mieszkańców. Powstaną także nowe możliwości do aktywnego spędzania wolnego czasu. Realizacja wskazanych działań nie tylko wzmocni atrakcyjność Gminy, ale także podniesie jakość życia mieszkańców. Działania w zakresie realizacji programów wspomagających wymianę źródeł ciepła na bardziej ekologiczne przez mieszkańców Gminy wpłyną pozytywnie na efektywność energetyczną budynków, zmniejszając tym samym konieczne koszty ich eksploatacji. Pomimo ewentualnych, krótkoterminowych, lokalnych uciążliwości na etapie realizacji planowanych zadań infrastrukturalnych, ich realizacja będzie mieć pozytywny wpływ na życie ludzi.

Teren Gminy powinien zostać pokryty opracowanymi MPZP. W MPZP powinny zostać określone warunki dotyczące minimalizacji hałasu, co będzie ograniczało powstawanie obiektów, które mogłyby ponadnormatywnie oddziaływać na obszary wymagające ochrony pod kątem narażenia na emisję hałasu, czy też innych emisji i czynników negatywnie wpływających na zdrowie i bezpieczeństwo człowieka.

Modernizacja ciągów komunikacyjnych (oraz wszelkie prace związane z budową), o ile, lokalnie i w krótkim okresie czasu, może negatywnie wpływać na jakość środowiska, w tym na człowieka, mieszkańca Gminy, to w efekcie ma doprowadzić również do zmniejszenia natężenia hałasu na drogach. Nie ulega jednak wątpliwości, że hałas komunikacyjny będzie wzrastał, ponieważ na drogach pojawia się coraz więcej samochodów. Rozprzestrzenianie się zabudowy na tereny wiejskie będzie powodować konieczność rozbudowy dróg lokalnych, wprowadzanie w dalszej kolejności ograniczeń w prędkości (ze względów bezpieczeństwa), czy modernizacji układów komunikacyjnych w celu upłynnienia ruchu na odcinkach, gdzie będą występować korki. W związku z powyższym rozwój systemu komunikacji autobusowej oraz rozwój spójnego systemu infrastruktury rowerowej jest jak najbardziej zasadny, aby ułatwić i usprawnić komunikację pomiędzy największymi miejscowościami Gminy.

Obecnie na terenie Gminy nie planuje się inwestycji, które mogą doprowadzić do wystąpienia poważnej awarii, jednak nie można wykluczyć, że zamierzenia inwestycyjne nie ulegną zmianie. W tej sytuacji Strategia, z braku potrzeby, nie określa ewentualnych, niezbędnych działań zapobiegawczych. Proponuje się natomiast, aby wzmożyć kontrolę transportu substancji niebezpiecznych przez teren Gminy, tak aby zapobiegać awariom. Zapisy

dotyczące modernizacji dróg niewątpliwie wpłyną także na poprawę bezpieczeństwa na drogach, a tym samym na bezpieczeństwo transportowanych substancji i materiałów.

Brak realizacji działań związanych z wdrażaniem założeń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, może spowodować, iż woda, która jest użytkowana przez społeczeństwo, nie będzie spełniała odpowiednich wymagań. Nie będzie też możliwości odpowiedniej reakcji na skażenie, czy jego zapobieganie, co może przyczynić się do zatruć bądź zachorowań.

Poprawa warunków środowiska wpłynie pozytywnie na krajobraz, walory turystyczne, co wymiernie przełoży się na poprawę warunków życia oraz zdrowie ludzi.

Jak wskazano w Wytycznych w zakresie prognozowania oddziaływań na środowisko farm wiatrowych (Stryjecki M., Mielniczuk K., GDOŚ, Warszawa 2011), elektrownie wiatrowe, z racji charakteru pracy i wymogów odnośnie odpowiedniej siły wiatru, są niewątpliwie również źródłem hałasu infradźwiękowego, który według wielu obiegowych opinii osiąga duże poziomy i stanowi zagrożenie dla otoczenia. Infradźwięki mogą wystąpić w środowisku nawet w znacznych odległościach od źródeł. Podstawową drogą percepcji infradźwięków są receptory czucia wibracji człowieka. Energia towarzysząca infradźwiękom może wywoływać zjawisko rezonansu narządów wewnętrznych człowieka, odczuwalne już od 100 dB. Poziom ciśnienia akustycznego 162 dB, przy częstotliwości 2 Hz, wywołuje ból ucha środkowego. W kwestii dźwięków emitowanych przez turbiny wiatrowe, większość naukowców jest zgodnych – nie ma przekonywujących dowodów na to, by hałas czy infradźwięki, których źródłem są elektrownie wiatrowe, wywierały negatywny wpływ na zdrowie lub samopoczucie człowieka, o ile turbiny nie są zlokalizowane zbyt blisko miejsc stałego przebywania ludzi. Należy również mieć na uwadze, że w przypadku realizacji inwestycji w zakresie budowy elektrowni wiatrowych mogą występować konflikty społeczne, zatem na każdym etapie planowania i projektowania takiego zadania należy zapewnić możliwość udziału społeczeństwa.

Przeprowadzona ocena wykazała, że praktycznie wszystkie działania wskazane w Strategii mające na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, będą pośrednio, pozytywnie i długotrwale wpływać na jakość życia i zdrowie ludzi. Potencjalny, pośredni, negatywny wpływ działań obejmujących budowę nowych obiektów infrastruktury technicznej, związany ze wzrostem zapylenia powietrza i hałasem występującym na etapie budowy obiektów, będzie nieznaczny, lokalny i ustąpi wraz z zakończeniem realizacji inwestycji.

Ze względu na walory przyrodnicze Gminy jedną z coraz ważniejszych jej funkcji staje się turystyka i rekreacja. Jest to funkcja mająca wpływ na samopoczucie mieszkańców i ich zadowolenie z funkcjonowania na danym terenie, ale z drugiej strony mająca wpływ na środowisko przyrodnicze. Rozwój usług rekreacji powinien być zrównoważony i zharmonizowany ze środowiskiem przyrodniczym, ponieważ rekreacja rozwija się głównie w oparciu o zasoby przyrodnicze. Każda forma zagospodarowania turystycznego oraz zaplanowanie wykorzystania konkretnych miejsc pod rekreację musi być szczegółowo ocenione pod kątem wpływu na środowisko. Obszary chronione są często narażone na wydeptywanie, niszczenie roślinności, co powoduje cofanie się lub zanikanie siedlisk, przebywanie turystów w niewłaściwych miejscach również może negatywnie wpływać na tereny cenne pod względem przyrodniczym, a położone w miejscach o największych walorach.

W ramach Strategii zaplanowano szereg działań polegających na zapewnieniu dostępności architektonicznej w budynkach użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym likwidację barier architektonicznych, co przyczyni się do poprawy zdrowia i bezpieczeństwa ludzi poprzez umożliwienie swobodnego i bezpiecznego poruszania się osobom z ograniczoną mobilnością, zmniejszenie ryzyka wypadków oraz zwiększenie dostępu do usług publicznych, w tym opieki zdrowotnej, edukacji i pomocy społecznej.

5.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Dla właściwej ochrony zasobów i stosunków wodnych istotne są zatem wszystkie ustalenia projektu dokumentu, których realizacja pozwoli ograniczyć spływ powierzchniowy wód opadowych i roztopowych w obrębie analizowanych terenów. Z ekologicznego punktu widzenia za najbardziej korzystne uznaje się rozwiązania sprzyjające możliwie maksymalnemu utrzymaniu wód opadowych i roztopowych w granicach poszczególnych terenów, a tym samym i danej zlewni. Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenie jest szczególnie korzystne w przypadku terenów charakteryzujących się dużym udziałem powierzchni zagospodarowanych zielenią i niewielkim udziałem powierzchni trwale uszczelnionych. Odprowadzania wód opadowych i roztopowych do sieci kanalizacji deszczowej umożliwia natomiast właściwe gospodarowanie wodami opadowymi i roztopowymi na terenach, w obrębie których możliwości ich zagospodarowania na terenie są ograniczone (np. istnieje duży udział powierzchni trwale uszczelnionych, warunki gruntowe uniemożliwiające szybką infiltrację wód, płytkie zaleganie zwierciadła wód gruntowych).

Dlatego mając na uwadze konieczność ograniczenia negatywnych oddziaływań na zasoby wodne, zwłaszcza w kontekście obecnie już obserwowanych zmian klimatu i coraz częściej obserwowanych zjawisk ekstremalnych, np. deszczy nawalnych, należy dołożyć wszelkich starań aby część wód z opadu została zagospodarowana w granicach działek budowlanych. Niezbędne jest zatem zachowanie powierzchni biologicznie czynnych, chłonnych, które będą w stanie opóźnić odpływ wód, odciążyć system kanalizacji deszczowej i częściowo zredukować przepływ w przypadku opadów ekstremalnych. Należy jednocześnie podkreślić, że zachowanie powierzchni przepuszczalnych dla wód z opadów stanowi obecnie jeden z podstawowych działań planistycznych służących adaptacji do zmian klimatu w obrębie terenów zurbanizowanych, ponieważ to właśnie od rodzaju pokrycia powierzchni ziemi zależy wielkość spływu wód opadowych i roztopowych. Stąd w Strategii zaplanowano kierunki pn. „Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody", „Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie", „Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska)", „Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu".

Pozytywnie ocenia się również wszystkie ustalenia projektu dokumentu w zakresie ochrony obszarów najcenniejszych przyrodniczo. Roślinność odgrywa ważną rolę w cyklu hydrologicznym terenów, pozwala na zwiększenie powierzchni chłonnej dla wód opadowych i roztopowych, a w konsekwencji również na ograniczenie negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk takich jak deszcze nawalne. Zieleń zapobiega erozji gleby, a przez to spowalnia odpływ powierzchniowy. Dodatkowo dzięki temu, że pobiera i magazynuje wilgoć, wspomaga też retencję gruntową i glebową i uczestniczy w procesie infiltracji wody opadowej do wód gruntowych. Poza tym, woda zatrzymuje się na powierzchni roślin, co pozwala w pewnym

stopniu zmniejszyć wielkość opadu, który następnie albo spada na ziemię z opóźnieniem, albo wchłaniany jest częściowo przez samą roślinę albo z niej odparowuje.

Modernizacja sieci i urządzeń wodociągowych przełoży się na poprawę jakości wody przeznaczonej do spożycia, a przez to bezpośrednio i długoterminowo na zdrowie mieszkańców oraz ogólne podniesienie standardu życia. Dzięki realizacji zadań modernizacyjnych możliwe będzie ograniczenie strat wody na sieci, a tym samym ograniczenie zużycia wody.

Zadania związane z rozbudową systemu kanalizacyjnego przyczynią się do ograniczenia niekontrolowanej emisji zanieczyszczeń do wód, ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych, a tym samym do poprawy jakości tych wód. Generalnie realizacja zadań i inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej będzie miała bezpośredni, długoterminowy, pozytywny wpływ na środowisko wodne m.in. poprzez zmniejszenie ilości odprowadzanych do środowiska ścieków nieoczyszczonych ze źródeł komunalnych, a pośrednio również na zdrowie ludzi. Realizacja tych działań jest niezbędna i w efekcie korzystna dla środowiska.

Na etapie robót budowlanych ścieki bytowe będą gromadzone w przenośnych kontenerach sanitarnych zlokalizowanych na zapleczu socjalnym. Będą one systematycznie wywożone i opróżniane zgodnie z obowiązującymi zasadami. W związku z powyższym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na środowisko wodne. Pozytywny wpływ na jakość wód mogą mieć działania związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej oraz zwiększenie retencji. Podniesie się komfort życia mieszkańców Gminy, a rozbudowa sieci kanalizacyjnej wpłynie na minimalizację niekontrolowanego odprowadzania ścieków z gospodarstw domowych. Modernizacja tej infrastruktury ma z kolei na celu zwiększenie bezpieczeństwa funkcjonowania całej gospodarki wodno-ściekowej w Gminie, co pozwoli na zminimalizowanie ryzyka wystąpienia szkód dla środowiska i mieszkańców, na terenie gdzie występują obszary cenne pod względem przyrodniczym. W ostatnich pięciu latach w Polsce wystąpiły niekorzystne zjawiska pogodowe i zmiany w klimacie, które obserwuje się na całym świecie. Wielkopolska jest regionem, który odczuwa największe deficyty wodne w kraju. Susza, która jest największym wyzwaniem dla Wielkopolski, osiągnęła maksymalny zasięg i intensywność od 2015 roku. Od tego czasu występuje niedobór wody. Na systematyczne obniżenie poziomu wody w rzekach całego kraju ma wpływ przede wszystkim niedobór opadów.

W ramach działania pn. „Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy” planowana jest również modernizacja oczyszczalni ścieków. Przeprowadzona analiza wykazała, że inwestycja ta może mieć niekorzystny wpływ na środowisko. Wpływ inwestycji uzależniony będzie od zakresu planowanych prac. Uwarunkowania środowiskowe obszaru objętego planowaną inwestycją mają ogromny wpływ na skale oddziaływania na poszczególne elementy środowiska. Istotne jest by na etapie realizacji poszczególnych inwestycji uwzględniać rozwiązania mające na celu zapobieganiem, ograniczanie negatywnych oddziaływań:

- Przekształcenie powierzchni ziemi, usuwanie roślinności powinno zostać ograniczone do niezbędnego minimum, tak aby w jak najmniejszy stopniu ingerować w istniejące środowisko naturalne.
- Plac budowy należy lokalizować poza obszarami cennymi przyrodniczo.

- Dojazdy do placu budowy należy organizować wykorzystując istniejące drogi, obszary utwardzone.
- Teren placu budowy należy zaopatrzyć w sorbenty służące neutralizacji potencjalnych wycieków niebezpiecznych substancji do środowiska gruntowo - wodnego.
- W okresie prac budowlanych – maszyny budowlane powinny być parkowane na terenie utwardzonym i zabezpieczonym przed ewentualnym wpływem substancji ropopochodnych do środowiska gruntowo - wodnego.
- Należy odpowiednio zabezpieczyć składowane materiały budowlane oraz obszar budowy, w celu ograniczenia pylenia. Transport materiałów sypkich powinien być odpowiednio zabezpieczony w celu ograniczenia pylenia.
- Powstające odpady należy zagospodarowywać zgodnie z zapisami ustawy o odpadach.
- Powstające w trakcie prowadzenia prac ścieki bytowe, odprowadzać do szczelnych przenośnych zbiorników sanitarnych, a następnie wywozić z obszaru inwestycji w celu właściwego oczyszczenia.
- Sprzęt budowlany wykorzystywany w trakcie prowadzenia prac budowlanych powinien być sprawny technicznie, tak by ograniczyć nadmierną emisję zanieczyszczeń do powietrza, zanieczyszczeń do gruntu, czy nadmierną emisję hałasu.
- W sytuacji odnalezienia podczas prac budowlanych przedmiotu mogącego być zabytkiem, należy niezwłocznie zawiadomić właściwe organy i prowadzić postępowanie zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- Na etapie prac budowlanych, w sytuacji identyfikacji cenny obszarów - powinien być zapewniony nadzór przyrodnika.

Na etapie eksploatacji oczyszczalni ścieków, działaniami ograniczającymi wpływ generowany podczas pracy obiektów związany jest ze stosowaniem odpowiednich rozwiązań technicznych oraz technologicznych. Na etapie eksploatacji inwestycji powinno się:

- Prowadzić okresowe kontrole szczelności systemu w celu eliminowania sytuacji awaryjnych;
- Zapewnić odpowiednią hermetyzację procesu w celu ograniczania oddziaływania na jakość powietrza;
- Zapewnić odpowiedni dobór parametrów emitorów, umożliwiających odpowiednie rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń w powietrzu;
- Odpowiednio lokalizować obiekty/ urządzenia o wysokich poziomach akustycznych w budynkach, w celu ograniczenia emisji hałasu;
- Stosować zabezpieczenia akustyczne w celu ograniczenia pogorszenia klimatu akustycznego;
- Prowadzić monitoring ścieków odprowadzanych do odbiorników;

- Gospodarować odpadami, z uwzględnieniem segregacji, ponownego wykorzystania, zgodnie z przepisami ustawy o odpadach.

Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej może skutkować krótkotrwałym negatywnym wpływem na środowisko. Podczas realizacji przedsięwzięcia wody opadowe z rejonu budowy mogą być odprowadzane bezpośrednio do wód powierzchniowych, co może wiązać się z negatywnym na nie wpływem ze względu na zawartość substancji biogennych i ksenobiotycznych. Brak realizacji działań służących osiągnięciu celów środowiskowych będzie przyczyniać się do nieprawidłowego korzystania z wód, co z kolei przyczyni się do pogorszenia jakości wód np. na skutek wzrostu ich eutrofizacji. Będzie to niosło za sobą szereg konsekwencji np. w postaci niepożądanego zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie wielu parametrów oceny wód powierzchniowych.

Ponadto należy stwierdzić, że działania przewidziane w Strategii nie spowodują znaczącego negatywnego oddziaływania na jednolite części wód. Obowiązujący obecnie zaktualizowany Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (PGW) został zatwierdzony przez Radę Ministrów i opublikowany w dniu 23 lutego 2023 r. w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. 2023 poz. 335). Przy ustalaniu celów środowiskowych dla JCWP brano pod uwagę aktualny stan JCWP w związku z wymaganym zgodnie z RDW warunkiem niepogarszania ich stanu. Dla jednolitych części wód, będących obecnie w bardzo dobrym stanie/potencjale ekologicznym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu/potencjału. Ponadto, ustalając cele uwzględniano także różnicę pomiędzy naturalnymi, a silnie zmienionymi oraz sztucznymi częściami wód. Dla naturalnych części wód celem będzie osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego. Biorąc powyższe pod uwagę, następujące zadania podjęte w ramach Strategii przyczynią się do realizacji celów określonych w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry:

- Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej oraz urządzeń znajdujących się na terenie Gminy,
- Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ wody,
- Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie,
- Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska),
- Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu,
- Prowadzenie działań edukacyjnych na rzecz poprawy poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców.

Działania podejmowane w ramach Strategii przyczynią się do realizacji celów określonych w ww. Planie, ponieważ ograniczone zostanie m.in. przedostawanie się zanieczyszczeń do wód i gleb, co również wpłynie pozytywnie na stan JCWP.

Powołując się na zapisy prognozy oddziaływania na środowisko dla PGW (planu gospodarowania wodami) wskazuje się najważniejsze oddziaływania na wody powierzchniowe

i podziemne. Wdrożenie działań na szczeblu krajowym dla wszystkich jednolitych części wód ma zapewnić osiągnięcie założonych celów środowiskowych oraz wpływać będzie w sposób pozytywny na komponenty środowiska, w tym na stan różnorodności biologicznej, flory i fauny poprzez ochronę siedlisk oraz gatunków. Realizacja zapisów prawa umożliwi wskazanie potencjalnych źródeł oddziaływań planowanej inwestycji na bioróżnorodność, florę i faunę oraz wdrożenie działań minimalizujących negatywny wpływ na środowisko bądź też wykonanie inwestycji w wariancie mniej uciążliwym. Ponadto realizacja działań przyczyni się do ograniczenia wprowadzanych do wód ścieków komunalnych oraz zanieczyszczeń pochodzących z terenów rolniczych, jak również z innych źródeł związanych z działalnością antropogeniczną. Na obszarze dorzecza Odry wskazuje się do realizacji m.in. działania z kategorii: gospodarka komunalna, rolnictwo czy działania organizacyjno-prawne i edukacyjne. Realizacja tych działań w głównej mierze przyczyni się do ograniczenia dopływu do wód zanieczyszczeń w tym substancji biogennych z różnych źródeł. Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń pozytywnie wpłynie na stan wód, a pośrednio na siedliska oraz organizmy wodne. Realizacja działań z kategorii monitoring pozwoli na śledzenie zmian w wodach i w razie konieczności, dobór odpowiednich działań w celu poprawy stanu omawianego komponentu. W przypadku realizacji działań zmierzających do udrożnienia cieków w zakresie ciągłości morfologicznej oddziaływania będą miały charakter pozytywny głównie na ichtiofaunę i bezkręgowce. Główne pozytywne oddziaływanie będzie skupione wśród gatunków ryb dwuśrodowiskowych oraz reofilnych.

Przeprowadzenie działań zaplanowanych w dokumencie Strategii może wpłynąć pozytywnie na stan wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Odry, zarówno w sposób bezpośredni poprzez ograniczenie emisji substancji biogennych i ksenobiotycznych, zachowanie naturalnej bioróżnorodności, jak i w sposób pośredni poprzez ograniczenie spływu powierzchniowego substancji biogennych ze źródeł rolniczych, zapobieganie eutrofizacji zbiorników. Należy zauważyć, iż przy zastosowaniu działań minimalizujących oraz biorąc pod uwagę pozytywne aspekty realizacji tych działań, możliwe negatywne oddziaływanie można uznać za pomijalne. Utrzymanie bioróżnorodności cieków decyduje o ich naturalnej pojemności samooczyszczania, w związku z tym planowane inwestycje wpłyną pozytywnie na stan/potencjał ekologiczny udrożnionych cieków.

Jednolite części wód, dla których w Planie gospodarowania wodami określono zły stan lub wskazano jako zagrożone osiągnięciem celów środowiskowych, należy traktować jako szczególnie wrażliwe w kontekście generowanych przez poszczególne przedsięwzięcia oddziaływań. Należy podkreślić, że ocena wpływu konkretnego przedsięwzięcia na jcw jest dokonywana na etapie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Prawidłowo przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko skutecznie wskazuje możliwości eliminacji potencjalnych negatywnych oddziaływań na cele ochrony jcw.

Na terenie Gminy Ryczywół znajdują się ujęcia wód wraz z wyznaczonymi strefami ochrony bezpośredniej. Nakazy występujące w obrębie strefy ochrony bezpośredniej i dla tych ujęć zostały wskazane w rozdziale 3.4.4.1 niniejszej prognozy. Zadania zaplanowane w ramach dokumentu Strategii nie stanowią zakazów obowiązujących w obszarze ww. stref. Realizacja zaplanowanych działań poprzez ich charakter nie wpłynie negatywnie na stan ujęcia wód podziemnych zlokalizowanych na terenie Gminy Ryczywół. Wręcz przeciwnie, działania przewidziane w ramach dokumentu przyczynią się do poprawy jakości zasobów wód

podziemnych poprzez realizację zadań w zakresie rozbudowy infrastruktury kanalizacyjnej co z kolei przyczyni się do likwidacji zbiorników bezodpływowych zlokalizowanych na terenie Gminy.

Ekosystem, który obejmuje wszystkie żyjące organizmy (ludzi, rośliny, zwierzęta oraz mikroorganizmy) i ich naturalne siedliska (glebę, wodę, powietrze) potencjalnie może ulec degradacji z powodu nadużycia przez turystów i prowadzących działalność turystyczną. Istnieje wiele różnych dróg prowadzących do degradacji, włączając w nie zanieczyszczenia, hałas, zabrudzenia, niewłaściwy sposób odprowadzania ścieków czy zanieczyszczenie krajobrazu (drastyczna zmiana krajobrazu naturalnego wywołana budową ośrodków czy dróg). Proces degradacji gleb wskutek wydeptania rozpoczyna się od zmiany ich struktury mechanicznej, przesuszenia wierzchnich warstw, zmiany temperatury, wypłukania soli mineralnych. Dalszymi konsekwencjami bezpośrednich oddziaływań są m.in.: zmiana pojemności sorpcyjnej gleby, ograniczenie przepływu wody i obniżenie wilgotności gleby, co nieuchronnie prowadzi do erozji gleb. Zmiany właściwości gleby mają ogromny wpływ na szatę roślinną, ograniczają możliwości rozwoju warstwy korzeniowej roślin, a następnie powodują stopniowe niszczenie drzewostanu i przekształcenie całego ekosystemu. Duże zagrożenie dla zasobów wody stanowią odpady wytwarzane zarówno przez organizatorów ruchu turystycznego, powstające w prowadzonych przez nich obiektach turystycznych, jak i pozostawiane przez samych turystów. Odpady dryfujące w wodzie i zanieczyszczenia płynne to bardzo poważny problem dla zwierząt i całego ekosystemu. Unoszone z prądem kawałki plastiku, nakrętki, torby foliowe, mogą być przyczyną śmierci zwierząt, które mylą je z pokarmem roślinnym lub zwierzęcym. Z kolei wodę zanieczyszczają wycieki benzyny lub ropy z łodzi wyposażonych w silniki, ale też ścieki z toalet. Obiekty produkują niebezpieczne ścieki i często zrzucają je jako nieoczyszczane, zawierające duże ilości związków azotu i fosforu, chlorków, substancji organicznych oraz bakterii. Tego typu zanieczyszczenia prowadzą do tak zwanego „zakwitu" wody, czyli eutrofizacji – procesu, który powoduje obniżenie dostępności tlenu dla organizmów żyjących w zanieczyszczonych zbiornikach. Należy zatem zwrócić szczególną uwagę na realizację działań w obrębie zbiorników wodnych, aby zminimalizować wpływ na środowisko przyrodnicze należy:

- zamontować odpowiednią ilość pojemników na odpady,
- wyznaczyć miejsca przeznaczone do kąpieli oraz wędkowania czy innej formy wypoczynku,
- prowadzić akcję i kampanie promocyjne zwiększające świadomość ekologiczną użytkowników,
- ograniczyć liczbę łodzi korzystających z silników spalinowych na traktach wodnych i udzielając wolnego dostępu dla łodzi bezsilnikowych (na przykład tradycyjnych tratw i kajaków, by zachęcić do ochrony krajobrazu),
- gromadzić ścieki w szczelnych pojemnikach, aby ograniczyć przedostawanie się ich do środowiska.

Działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii są w większości ukierunkowane pośrednio lub bezpośrednio na ochronę lub poprawę stanu wód powierzchniowych oraz podziemnych.

Bezpośrednio największe korzyści dla stanu wód powierzchniowych przyniesie realizacja działań polegających na rozbudowie, przebudowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych i wodociągowych, jak również infrastruktury towarzyszącej, które służą ochronie wód. Podobne oddziaływanie niosą ze sobą działania, związane z racjonalnym zużyciem wody. Pozytywnie

oddziaływać na wody będą działania związane z przeciwdziałaniem występowania powodzi i suszy. Swobodny przepływ rzeki możliwość meandrowania sprzyja naturalnemu oczyszczaniu się wód płynących, a okresowe zalewanie dolin rzecznych sprzyja rozwojowi naturalnych siedlisk nadrzecznych, tj. lasy łęgowe, które charakteryzują się bogactwem flory i fauny.

Planowane działania w ramach gospodarki wodnej oraz ochrony będą więc prowadziły nie tylko do ograniczenia ryzyka oraz skutków wywołanych ponadnormatywnymi wezbraniami prowadzącymi do powodzi, ale także do poprawy jakości wód. Pośrednie i bezpośrednie zwiększanie zasobów wodnych będzie przeciwdziałało występowaniu i negatywnym skutkom suszy.

Ze środowiskiem wodnym powiązany jest także sektor energetyczny. Dlatego projekty związane z poprawą efektywności energetycznej, z popularyzacją oszczędzania energii oraz rozwojem instalacji odzysku energii, pośrednio pozytywnie będą wpływać na wody poprzez zmniejszenie ich poboru do celów chłodniczych przez sektor energetyczny. Pozytywny wpływ na wody wykazują także działania zmniejszające zanieczyszczanie powietrza poprzez ograniczenie ich depozycji w wodach. Na redukcję zanieczyszczeń przedostających się do wód mają również wpływ niektóre z działań z zakresu rozbudowy i przebudowy infrastruktury drogowej regionu. Woda wykazuje cechy mobilności w środowisku, co za tym idzie poprawa stanu jakości powietrza wpływa na poprawę stanu jakości wody.

5.4. Powietrze i klimat

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 przewiduje realizację szeregu zadań. W trakcie prac budowlanych należy spodziewać się okresowych emisji pyłów i gazów, spowodowanych pracami budowlanymi i konstrukcyjno-montażowymi (wykopy, wzmożony ruch pojazdów itp.). Uciążliwości z nimi związane ustąpią po zakończeniu prac budowlanych.

Część działań przewidzianych w Strategii ukierunkowana jest bezpośrednio lub pośrednio na poprawę jakości powietrza atmosferycznego oraz minimalizację emisji gazów cieplarnianych, a także przeciwdziałanie zmianom klimatu.

Szczególną rolę w tym zestawieniu pełnią projekty obejmujące modernizację, w tym termomodernizację budynków, rozwój instalacji OZE, wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła, budowę ścieżek rowerowych, a także rozwój transportu publicznego. Pozwoli to na ograniczenie zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną dla potrzeb tych budynków, a także zwiększy wykorzystanie transportu niezmotoryzowanego i publicznego, co za tym idzie ograniczy niską emisję.

Zaplanowany rozwój infrastruktury drogowej wpłynie na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Pozwoli na wyemitowanie zagrożenia dla zdrowia ludzi związanego z zanieczyszczeniem powietrza. Działania te mają charakter pozytywny i długotrwały. Polegają na zmniejszeniu emisji niezorganizowanej z systemu transportowego poprzez zwiększenie płynności ruchu, poprawę stanu technicznego nawierzchni dróg. Poprawa stanu technicznego dróg spowoduje upłynnienie ruchu samochodowego oraz redukcję pracy przewozowej, a w efekcie ograniczenie emisji spalin i pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego i klimat. W sposób pośredni pozytywnie wpłynie to na zdrowie ludzi i na organizmy żywe.

Rozwój infrastruktury drogowej w niesprzyjających warunkach atmosferycznych może powodować okresowy wzrost poziomów zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza w okresie

grzewczym i w trakcie warunków inwersyjnych. Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy ooś, zostanie poprzedzona procedurą oddziaływania na środowisko, w ramach której zostaną przeprowadzone obliczenia prognozowanej emisji zanieczyszczeń powietrza, a decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach będzie określać warunki korzystania ze środowiska uwzględniając obowiązujące normy. Mając powyższe na uwadze, zakłada się, że realizacja inwestycji nie spowoduje przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2021 poz. 845).

Przewiduje się również rozwój infrastruktury rowerowej. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych wpłynie pozytywnie na stan zdrowia mieszkańców, stan fauny i flory, a także na dobrą kondycję dóbr materialnych i kulturowych. Ścieżki rowerowe wzbogacą ponadto estetykę krajobrazu. Z uwagi na charakter prac wykonawczych możliwe jest wystąpienie także negatywnych, krótkoterminowych i odwracalnych oddziaływań bezpośrednich na powierzchnię ziemi oraz elementy biotyczne.

Pozytywny wpływ na jakość powietrza mają działania edukacyjne. Edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy, na tematy związane z emisją zanieczyszczeń, doprowadzi do zmniejszenia się ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza atmosferycznego.

Realizacja zaplanowanych inwestycji w znacznym stopniu przyczyni się do poprawy jakości powietrza na obszarze, na którym zdiagnozowano występowanie przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyle PM10 (strefa wielkopolska).

Szczególną rolę pełnią również projekty obejmujące rozwój OZE. Zaplanowane zadania mają na celu zwiększenie efektywności energetycznej oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym gazów cieplarnianych, poprzez wykorzystanie energii zawartej w odpadach lub pozyskiwanej z odnawialnych źródeł. Realizacja tych projektów przyczyni się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię pochodzącą ze źródeł konwencjonalnych, poprawy jakości powietrza, a także wspierać będzie lokalną samowystarczalność energetyczną i gospodarkę o obiegu zamkniętym. Oddziaływanie zadania będzie pozytywne, długoterminowe, pośrednie na klimat, ponieważ przyczyni się do zmniejszenia efektu cieplarnianego oraz bezpośrednie na surowce naturalne, ponieważ spowoduje ograniczenie ich zużycia.

Z kolei wsparcie mieszkańców w wymianie przestarzałych źródeł ciepła wpłynie na zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw stałych, poprawę stanu zdrowia mieszkańców oraz realizację celów polityki klimatyczno-energetycznej na poziomie lokalnym. Działania te przyczynią się również do ograniczenia zjawiska niskiej emisji i stanowią istotny element w dążeniu do poprawy jakości życia na obszarze Gminy.

Wprowadzanie ustaleń Strategii nie będzie negatywnie oddziaływać na klimat lokalny tych terenów, może jednak nieco je modyfikować, ze względu na rozwój zabudowy, rozwój obszarów leśnych, zielonych. Rozwój obszarów biologicznie czynnych wpływa na kształtowanie się specyficznych topoklimatów, zmienia się wilgotność powietrza, a także wartość prędkości wiatru. Natomiast występowanie przeszkód w postaci zabudowy, powoduje problemy z nawietrzaniem i przewietrzaniem obszaru. Pozytywnie na klimat (podobnie jak na powietrze) wpłynie także promocja alternatywnych dla spalania źródeł energii, gdyż

zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pośrednio wpływa na ograniczenie zmian klimatu. Poza tym rodzajem planowanych działań nie przewiduje się zmian klimatu lokalnego.

W związku jednak z szeroko rozwiniętymi pracami nad analizą działań inwestycyjnych, rozwojem gospodarczym na zmianę klimatu i adaptację do zmian klimatu, konieczne staje się zwrócenie uwagi na kompleksowe podejście nie tylko do inwestycji związanych z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń powietrza, rozwojem terenów czynnych biologicznie, ale do każdego rodzaju zainwestowania i rozwoju infrastruktury, przestrzeni i wynikających z długofalowych działań, jakie będą wynikać z adaptacji do zmian klimatu. Perspektywiczne zmiany klimatu i ich skutek mający swoje odzwierciedlenie w jakości powietrza mają swój wpływ na całą działalność przemysłową i sektor komunalny. Głównie należy zwrócić uwagę na sektor energetyczny, uwzględniając w szczególności prognozowane wahanie średniej temperatury. Konieczne będzie dostosowanie systemu energetycznego do wahań zapotrzebowania zarówno na energię elektryczną, jak i cieplną, m.in. poprzez wdrożenie stabilnych niskoemisyjnych źródeł energii. W przyszłości będzie zachodzić konieczność intensyfikacji działań w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł produkcji energii na poziomie lokalnym, szczególnie na potrzeby ogrzewania i klimatyzacji (ze względu na coraz częstsze okresy upalne). Ze względu na przekroczenia emisji zanieczyszczeń i ich kumulację konieczne jest szersze stosowanie w nowym budownictwie źródeł ciepła opartych na innych nośnikach niż węgiel.

Adaptacja przestrzeni do warunków dużego wzrostu temperatury i jej wpływu na hałas to jedno z kolejnych wyzwań współczesnej gospodarki przestrzennej. Wysoka temperatura generuje rozwój i zwiększenie ilości urządzeń mających na celu minimalizację zagrożeń termicznych, czyli urządzeń klimatyzacyjnych i chłodniczych, co w zwartej zabudowie może generować nadmierną emisję hałasu.

Występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, typu huragany czy intensywne burze, może doprowadzić do zwiększenia ryzyka uszkodzenia elektrowni wiatrowych, masztów telefonii komórkowej, linii elektroenergetycznych, a zatem ograniczenia w dostarczaniu energii do odbiorców. Zmiany klimatyczne będą miały swoje odzwierciedlenie w konieczności konserwacji infrastruktury mogącej emitować pola elektromagnetyczne i zapewnienia bezpieczeństwa jej funkcjonowania, w kontekście zamarzających i ulegających przerwaniu linii energetycznych w okresie zimowym).

Zmiany klimatu, wzrastająca temperatura oraz zwiększenie intensywności deszczy nawalnych będzie skutkować koniecznością dostosowania infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w obszarach zabudowanych, w odniesieniu do rozwoju sieci kanalizacji deszczowej. Sieć musi zostać przygotowana do odbioru gwałtownie przybierającej ilości wody opadowej, aby nie doprowadzać do lokalnych podtopień. Ponadto urbanizacja powoduje, że nowe osiedla powstają bez wyposażenia w sprawny system odwodnienia. Najgroźniejsza w skutkach jest ich lokalizacja na terenach bezodpływowych, przy braku systemu odwadniania. Ważne są bieżące prace odwodnieniowe w trakcie prowadzenia innych robót drogowych.

W związku z przewidywanym ociepleniem klimatu, nowego znaczenia nabierze problem oddziaływania wysokich temperatur na nawierzchnie powierzchni komunikacyjnych. Zmiany klimatyczne mogą spowodować konieczność reorganizacji gminnych systemów odbioru odpadów komunalnych, zwiększenia częstotliwości odbioru odpadów zmieszanych czy biodegradowalnych.

Spodziewane ocieplenie się klimatu spowoduje migrację gatunków, w tym obcych inwazyjnych wraz z równoczesnym wycofywaniem się tych gatunków, które nie są przystosowane do wysokich temperatur i suszy latem, a dobrze znoszą ostre mrozy. W kontekście pojawiającego się zjawiska suszy wystąpi ograniczenie powierzchni terenów wodno-błotnych, w tym stopniowe wysychanie i zanik torfowisk, wilgotnych lasów i borów.

Wydłużony okres z dodatnimi temperaturami na jesieni z intensywnymi opadami rozmiękczającymi glebę w połączeniu z osłabieniem drzew przez choroby i szkodniki może dodatkowo zwiększać wrażliwość lasów na wiatry i sprzyjać zwiększaniu wiatrołomów. W warunkach oczekiwanych zmian klimatu, które przyczynią się do migracji i zmian zasięgów występowania poszczególnych gatunków, zachowanie drożności korytarzy ekologicznych postrzegane jest jako czynnik pozwalający łagodzić antropopresję. Sieci ekologiczne, stanowić mogą ważny element adaptacji do zmian klimatu. Zmianom klimatu wywołanym ocieplaniem się klimatu będą towarzyszyły zmiany, które powinny być uwzględniane w gospodarowaniu przestrzenią w kontekście mogącej się pojawić poważnej awarii lub nadzwyczajnego zagrożenia środowiska. Dotyczą one wielu aspektów o charakterze horyzontalnym, od gospodarki rolnej, leśnej i wodnej (niszczące susze, pożary, powodzie i podtopienia, itd.), przez przemysł i energetykę (zmiany technologii), bezpieczeństwo ludzi i mienia (ekspozycja na powodzie i podtopienia, osuwiska i pożary) po infrastrukturę (ekspozycja na nadmiar lub niedobór wód, wichury). Na możliwość wystąpienia poważnych awarii ma wpływ występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, typu huragany czy intensywne burze co może doprowadzić do zwiększenia ryzyka uszkodzenia linii przesyłowych i dystrybucyjnych, a zatem ograniczenia w dostarczaniu energii do odbiorców.

Transformacja energetyczna w kierunku gospodarki zeroemisyjnej jest kluczowym elementem mającym na celu ograniczenie dalszych zmian klimatu i związanych z tym konsekwencjami.

5.5. Powierzchnia ziemi, krajobraz i gleby

W wyniku realizacji założeń Strategii nastąpi lokalne przekształcenie powierzchni ziemi oraz zmiana struktury. Wszelkie przekształcenia prowadzące do realizacji nowego zainwestowania wiążą się z trwałym oddziaływaniem na powierzchnię terenu.

Należy mieć na uwadze, że krajobraz jak i powierzchnia ziemi są elementami antropogeniczne przekształconymi, a więc realizacja działań zapisanych w dokumencie w głównej mierze dotyczyć będzie terenów już przekształconych.

Budowa nowych elementów infrastruktury oddziałuje w sposób znaczący na powierzchnię ziemi, ponieważ następuje zmiana ukształtowania terenu oraz zmniejsza się powierzchnia biologicznie czynna, zmianie ulegają stosunki gruntowo-wodne oraz sposób odpływu i retencjonowania wód opadowych i roztopowych. Modernizacja (przebudowa) dróg, budowa sieci kanalizacyjnych, uzbrojenie nowych terenów będą prowadzone głównie na terenach zurbanizowanych, gdzie pokrywa glebowa jest już przekształcona.

Rozwój gospodarczy i społeczny Gminy musi być spójny z założeniami polityki przestrzennej oraz nie powodować negatywnych oddziaływań w przestrzeni. Gospodarowanie przestrzenią będzie oparte o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowiące akty prawa miejscowego.

Nie przewiduje się możliwości powstania zasadniczych zmian czy przekroczeń określonych prawem parametrów i standardów jakości środowiska, naruszenia trwałości zasobów i ciągłości funkcji ekologicznych na dużą skalę, zagrożenia dla liczebności i bioróżnorodności gatunków, istotnych barier dla migracji, zagrożenia dla obszarów przyrodniczo cennych, w tym dla celu i przedmiotu ochrony obszarów chronionych oraz ich integralności w związku z opracowywaniem dokumentu.

Planowane zmiany użytkowania terenu polegać będą na przekształceniu części przestrzeni zielonej w zurbanizowaną. W miejscu powierzchni porośniętej roślinnością niską pojawią się obszary obiekty kubaturowe, elementy sieci infrastruktury technicznej i tereny komunikacji. Realizacja działań zaplanowanych w Strategii spowoduje przekształcenie morfologii terenu na potrzebę wykopania fundamentów budynków oraz wykonania innych prac ziemnych na potrzeby realizacji zabudowy, dróg oraz obiektów infrastruktury technicznej. Przekształcenia w rzeźbie terenu będą miały charakter miejscowy. Wprowadzenie nowych elementów zainwestowania wiąże się ze zwiększonym poborem wody z sieci wodociągowej i wzrostem zużycia energii elektrycznej. Powstałe odpady oraz ścieki będą stanowić obciążenie dla środowiska w miejscu ich utylizacji.

Lokalny ład przestrzenny może zostać zaburzony budową ekranów akustycznych, remontami. Jest to jednak bardzo subiektywne odczucie. Właściwie przeprowadzone prace, projekty wkomponowane w lokalny krajobraz nie powinny negatywnie wpłynąć na wygląd estetyczny obszaru.

W ramach *Strategii Rozwoju* istnieje możliwość realizacji działań dotyczących budowy farm wiatrowych. Jak wskazano w Wytycznych w zakresie prognozowania oddziaływań na środowisko farm wiatrowych (Stryjecki M., Mielniczuk K., GDOŚ, Warszawa 2011), negatywny wpływ farmy wiatrowej na otaczający ją krajobraz maleje wraz ze wzrostem odległości od inwestycji. Posiłkując się następującym uproszczonym schematem podziału na strefy tzw. „wizualnego oddziaływania" elektrowni wiatrowych dla terenu płaskiego wyróżnić można:

1. Strefa I (w odległości do 2 km od farmy wiatrowej) – farma wiatrowa jest elementem dominującym w krajobrazie. Obrotowy ruch wirnika jest wyraźnie widoczny i dostrzegany przez człowieka.
2. Strefa II (w odległości od 2 do 4,5 km od farmy wiatrowej) – elektrownie wiatrowe wyróżniają się w krajobrazie i łatwo je dostrzec, ale nie są elementem dominującym. Obrotowy ruch wirnika jest widoczny i przyciąga wzrok człowieka.
3. Strefa III (w odległości od 4,5 do 7 km od farmy wiatrowej) – elektrownie wiatrowe są widoczne, ale nie są „narzucającym się" elementem w krajobrazie. W warunkach dobrej widoczności można dostrzec obracający się wirnik, ale na tle swojego otoczenia same turbiny wydają się być stosunkowo niewielkich rozmiarów.
4. Strefa IV (w odległości powyżej 7 km od farmy wiatrowej) – elektrownie wiatrowe wydają się być niewielkich rozmiarów i nie wyróżniają się znacząco w otaczającym je krajobrazie. Obrotowy ruch wirnika z takiej odległości jest właściwie niedostrzegalny.

Należy zaznaczyć, że powyższe wartości są orientacyjne i mogą bardzo często przyjmować daleko odmienne parametry. W terenie pagórkowatym te odległości mogą być znacząco niższe, lub wyższe w zależności od położenia punktu obserwacyjnego oraz lokalizacji elektrowni. Elektrownie położone poza wzniesieniami znajdującymi się na linii obserwacyjnej

mogą być niewidoczne, pomimo bliskiej odległości. Jeśli jednak umiejscowione są na szczytach wzniesień, ich widzialność będzie znacząco wzrastać. Przy niektórych lokalizacjach może ona sięgnąć wartości nawet 20 km. Biorąc powyższe pod uwagę, opracowano szereg wytycznych, których uwzględnienie na etapie projektowania farmy może znacząco ograniczyć jej potencjalny negatywny wpływ na otaczający ją krajobraz oraz negatywne podejście ze strony społeczeństwa, w tym m.in.:

- stosowanie w obrębie jednej farmy wiatrowej lub kilku sąsiadujących ze sobą farm wiatrowych elektrowni wiatrowych o tej samej wielkości,
- jasne kolory wież i łopat wirnika (np. szary, beżowy, ewentualnie biały) lub kolor elektrowni wiatrowych dopasowany do otoczenia,
- wybór elektrowni wiatrowych, których wirniki składają się z trzech łopat,
- farma wiatrowa jest bardziej „przyjazna", gdy składa się na nią mniejsza liczba turbin, ale o większej mocy niż większa liczba turbin o małej mocy,
- należy unikać lokalizowania elektrowni wiatrowych w pobliżu miejsc, dla których wyznaczono normy w zakresie klimatu akustycznego i w miejscach gdzie będą dominującym składnikiem w krajobrazie przedstawiającym szczególne walory widokowe.

Istotne jest również unikanie lokalizowania elektrowni wiatrowych na terenach o wybitnych walorach krajobrazowych, ze szczególnym wyróżnieniem parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu[14]

Przedmiotowy dokument jest zgody również z rekomendacjami zawartymi w Audycie krajobrazowym województwa wielkopolskiego. Jak wskazano w rozdziale 2.2 niniejszej prognozy, obszar Gminy Ryczywół jest położony w granicach jednego krajobrazu priorytetowego: „Rejon Chlebowa". Ustalenia projektu dokumentu są zgodne z wnioskami i rekomendacjami dotyczącymi kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych. Realizowane inwestycje będą wykonywane zgodnie z rekomendacjami dotyczącymi kształtowania i ochrony krajobrazu, zawartymi w audycie. Ponadto, po przeprowadzonej analizie działań planowanych do realizacji w ramach Strategii stwierdzono, iż nie stanowią one zagrożeń określonych w audycie dla wskazanych wyżej krajobrazów priorytetowych. Dla przedmiotowych krajobrazów priorytetowych wskazano zagrożenia:

1) Zagrożenia istniejące:
   a) obniżanie się poziomu wód gruntowych i powierzchniowych – degradacja siedlisk zwłaszcza wilgotnych, zmiana stosunków wodnych,
   b) przekształcanie i osuszanie mokradeł, torfowisk i łąk wilgotnych w wyniku melioracji odwadniających, niewłaściwej gospodarki wodnej – utrata bioróżnorodności, zmniejszanie możliwości retencyjnych obszaru,
   c) presja rekreacyjno-turystyczna – wydeptywanie i niszczenie grobli, niszczenie siedlisk, wędkarstwo,

[14] Wytyczne w zakresie prognozowania oddziaływań na środowisko farm wiatrowych (Stryjecki M., Mielniczuk K., GDOŚ, Warszawa 2011)

d) dopływ zanieczyszczeń obciążonych głównie związkami biogennymi (azotem i fosforem) z Kanału Ludomickiego, wpływający negatywnie na wzrost żyzności siedlisk,
e) nieuregulowana gospodarka wodno-ściekowa (niedostateczny poziom skanalizowania wsi – Lipa-Bagna, Lipka, Bębnikąt).

2) Zagrożenia potencjalne: nie zidentyfikowano.

Działanie zaplanowane w Strategii pn. „Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska)" ma wręcz przyczynić się do przeciwdziałania wymienionym wyżej zagrożeniom. Ponadto w rozdziale 5.1 prognozy wskazano działania, które należy podjąć, aby uniknąć degradacji środowiska oraz krajobrazu. Należy również wskazać, że wszelkie inwestycje zaplanowane w ramach dokumentu będą realizowane zgodnie z przepisami prawa, przy zastosowaniu technologii prac przyjaznej środowisku, aby uniknąć niekorzystnych zmian w krajobrazie. W ramach dokumentu Strategii zaplanowano zadania w zakresie wdrożenia zmian wynikających z nowego sytemu planowania przestrzennego w celu poprawy ładu przestrzennego gminy, gdzie uwzględnione zostaną rekomendacje dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych.

Szczególnie ważnym elementem jest ochrona krajobrazu w myśl ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r. poz. 774). W myśl powyższego dokumentu należy dążyć do takiego ustalania lokalizacji, aby ograniczyć do minimum negatywny wpływ nie tylko na zdrowie ludzi, ale także na krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Szczegóły lokalizacji tego typu obiektów ustalane będą w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Oddziaływanie przyjętych w Strategii rozwiązań na krajobraz w aspekcie środowiskowym opiera się na ocenie stopnia naturalności krajobrazu, jego struktury i zniekształceń. Krajobraz, jako komponent wielu czynników, ulega przemianom pod wpływem naturalnych procesów zachodzących w środowisku biotycznym i abiotycznym oraz oddziaływań antropogenicznych. Działalność człowieka jest czynnikiem, który najsilniej ingeruje w struktury przyrodnicze, a więc i krajobraz. Zmiany użytkowania terenów doprowadzają do poważnych i nieodwracalnych przekształceń krajobrazu. Prognozuje się jednak, że istniejący krajobraz w szczególności terenów wiejskich zmieni się w małym zakresie, tylko w okolicach wprowadzenia nowej zabudowy, bądź budowy dróg. Założenia ochrony krajobrazu wynikają z Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (Dz. U. z 2006 r., nr 14, poz. 98), która wskazuje na potrzebę ochrony krajobrazu oraz konieczność prowadzenia działań na rzecz zachowania i utrzymania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu. Stąd też wszystkie działania inwestycyjne powinny uwzględniać lokalne warunki krajobrazowe tak, aby ukierunkowywać i harmonizować rozwój przestrzenny i gospodarczy ze specyfiką terenu Gminy. Zmiany gospodarcze i społeczne, a także środowiskowe to nakładające się na siebie czynniki, których nie da się niekiedy uniknąć, ale powinno się je ograniczyć w stosunku do negatywnego oddziaływania na krajobraz.

Dzięki planowanym działaniom znacznie poprawi się krajobraz obszaru, który zdecydowanie zyska na wartości. Zachowane zostaną jednak dotychczasowe, charakterystyczne cechy krajobrazu Gminy Ryczywół. Dodatkowo znaczna cześć działań dotyczy obiektów umieszczonych pod powierzchnią ziemi, a wszelkie powstałe z tym niegodności zostaną natychmiastowo usunięte, nie powodując zmian w krajobrazie. Teren, na którym zadanie będzie realizowane zostanie uporządkowany. Realizacja zaplanowanych działań nie będzie

zakłócała postanowień Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Wśród wszystkich działań zaplanowanych w Strategii należy wskazać takie, dzięki którym znacznie poprawi się krajobraz gminy. Należą do nich m.in.:

- Przyjęcie Planu Ogólnego Gminy Ryczywół stanowiącego podstawę zagospodarowania przestrzeni Gminy z poszanowaniem ładu przestrzennego i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.
- Opracowanie nowych i aktualizacja już istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Regulacja polityki przestrzennej z uwzględnieniem stref osiedleńczych oraz terenów pod rozwój OZE w oparciu o dokumenty planistyczne i strategiczne.
- Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.
- Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji.
- Wdrażanie rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury i ograniczania skutków suszy w rolnictwie.
- Ochrona i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę (torfowiska).
- Rozwój istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni, zwłaszcza na obszarze Ryczywołu.
- Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu utworzenia nowych terenów rekreacyjnych oraz wsparcie w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych.
- Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych wraz z ich oznakowaniem oraz wyposażeniem w elementy małej architektury.

Ochrona krajobrazu Gminy Ryczywół winna obejmować działania, polegające na świadomym kształtowaniu przestrzeni gminy poprzez eksponowanie obszarów atrakcyjnych krajobrazowo. Należy również systemowo włączać je w pozostałą przestrzeń gminy, by tworzyły harmonijną całość i nadawały lub prezentowały charakterystyczny krajobraz gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 przewiduje do realizacji również działania dotyczące rozwoju dróg, ścieżek rowerowych, a także sieci infrastruktury technicznej. Uciążliwość dla środowiska glebowego będzie związana z realizacją robót ziemnych oraz pracy maszyn drogowych. Faza realizacji będzie wymagała zajęcia całego terenu dróg, a nawet obszaru poza nimi szczególnie w tych miejscach gdzie przewiduje się budowę chodników. Poza terenem modernizacji dróg, oddziaływanie omawianego przedsięwzięcia na bezpośrednie otoczenie glebowe ograniczy się do pasa drogowego, wyznaczonego planem zagospodarowania terenu. Przebudowa dróg spowoduje całkowitą zmianę formy jej dotychczasowego użytkowania. Na obecnym etapie nie jest możliwe wskazanie miejsc tymczasowej lokalizacji obiektów pomocniczych – dojazdów na plac budowy, placów składowych, parkingów dla maszyn roboczych.

W określeniu stopnia zagrożenia gleb, związanego z planowanymi inwestycjami w zakresie budowy dróg, ścieżek rowerowych oraz sieci infrastruktury technicznej, istotne znaczenie mają: tracona powierzchnia gleb, ich wartość bonitacyjna oraz wrażliwość na zmiany spowodowane modernizacją istniejących dróg. Przy wykonywaniu prac ziemnych, w czasie pracy maszyn budowlanych nastąpi silne przekształcenie gleb w pasie technicznym robót budowlanych, obejmujące:

- usunięcie wierzchniej warstwy humusowej (o znacznej zawartości próchnicy) staje się to często przyczyną zniszczenia głębiej leżących warstw geologicznych;
- mechaniczne zniszczenie gleby w obrębie nowych fragmentów jezdni i poboczy;
- zniekształcenie struktury gleby wskutek jej zagęszczania i ugniatania, spowodowanego pracą ciężkiego sprzętu zmechanizowanego; prace te mogą spowodować poprzez ugniatanie części stałych gleby, zmniejszenie jej porowatości i usunięcie głazów (powietrza glebowego);
- lokalne przesuszenie lub zawodnienie gleb spowodowanych zaburzeniem stosunków wodnych przy wykonywaniu wykopów lub w czasie ich odwadniania;
- zanieczyszczenie gruntu substancjami ropopochodnymi w wyniku wycieków z maszyn drogowych i taboru samochodowego;
- narażenie zwałowanej ziemi na przesuszenie, przemarznięcie i inne wpływy środowiska zależnie od warunków pogodowych.

Bezpośrednie oddziaływanie w czasie realizacji inwestycji na powierzchnię ziemi i glebę będzie lokalne i ograniczy się praktycznie do pasa o wielkości kilku metrów od osi w obie strony drogi.

Ponadto w Strategii zaplanowano wsparcie działań środowiskowych w gospodarstwach rolnych m.in. w zakresie usuwania azbestu i odpadów z działalności rolniczej (np. folie). Działania te wpłyną korzystnie na środowisko, w szczególności na jakość i stan gleb, poprzez ograniczenie ich zanieczyszczenia substancjami niebezpiecznymi i trudno degradowalnymi. Usuwanie azbestu oraz odpadów z działalności rolniczej, takich jak zużyte folie, siatki czy sznurki do owijania bel, pozwoli zminimalizować ryzyko migracji szkodliwych związków chemicznych do gleby, a tym samym zmniejszy zagrożenie dla organizmów glebowych oraz roślin uprawnych. Poprawa stanu gleb przełoży się również na wzrost ich żyzności, retencji wodnej i zdolności do sekwestracji węgla, co ma istotne znaczenie w kontekście przeciwdziałania zmianom klimatu.

5.6. Klimat akustyczny

Podczas prac budowlanych i modernizacyjnych obiektów użyteczności publicznej, dróg, infrastruktury sportowej, kulturalnej i komunalnej, może wystąpić krótkoterminowe zwiększenie się poziom hałasu, a także pojawić się mogą wibracje i drgania. Zmiany te będą miały jednak charakter przejściowy i krótkotrwały.

Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej może oddziaływać na klimat akustyczny. Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A [dB], zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r. poz. 112) dla dróg i linii kolejowych wynosi:

- dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, terenów zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, terenów domów opieki społecznej i terenów szpitali w miastach – 64 dB dla wszystkich dób w roku, 59 dB dla wszystkich pór nocy;
- dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego, terenów zabudowy zagrodowej, terenów mieszkaniowo-usługowych, terenów

rekreacyjno-wypoczynkowych – 68 dB dla wszystkich dób w roku, 59 dB dla wszystkich pór nocy.

Określając przewidywane znaczące oddziaływania na klimat akustyczny, należy zwrócić uwagę głównie na przebiegające przez jednostkę ciągi komunikacyjne, gdyż klimat akustyczny na tym terenie kształtują przede wszystkim źródła komunikacyjne - głównie trasy ruchu samochodowego. Głównym powodem uciążliwej emisji hałasu, ogólnie, obok stosunkowo wysokiego natężenia ruchu pojazdów, jest wysoki udział w potoku ruchu pojazdów ciężkich, który w szczególności negatywnie oddziałuje na terenach zwartej zabudowy miejscowości.

W ramach działań mających poprawić klimat akustyczny na terenie Gminy Ryczywół, można wyróżnić działania administracyjne oraz inwestycyjne. Te pierwsze polegają na wprowadzaniu standardów akustycznych w planach zagospodarowania przestrzennego, co ma na celu zmniejszenie uciążliwości związanych z hałasem, poprzez odpowiednie planowanie, np. ciągów komunikacyjnych. Działania inwestycyjne obejmują modernizację dróg oraz instalację urządzeń ograniczających hałas. Modernizacja nawierzchni dróg zmniejsza ilość hałasu i wibracji przedostających się do otoczenia, co ma korzystny wpływ na organizmy żywe jak i budynki.

Podsumowując, polepszenie stanu klimatu akustycznego, jak również zmniejszenie obszarów narażonych na hałas powinno nastąpić głównie poprzez:

- odciążanie ciągów komunikacyjnych (budowa alternatywnych odcinków dróg),
- metody organizacyjne (np. kontrole i/lub ograniczanie prędkości pojazdów),
- stosowanie nawierzchni SMA (Stone Mastic Asphalt),
- wprowadzenie ekranów akustycznych (w ostateczności),
- strefy ograniczonego użytkowania (Jeżeli z przeglądu ekologicznego albo z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaganej przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, albo z analizy porealizacyjnej wynika, że mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie mogą być dotrzymane standardy jakości środowiska poza terenem zakładu lub innego obiektu, to dla oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, trasy komunikacyjnej, lotniska, linii i stacji elektroenergetycznej, obiektów sieci gazowej oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej tworzy się obszar ograniczonego użytkowania).

Oddziaływania na klimat akustyczny mogą być również notowane podczas prowadzenia prac budowlanych, nie tylko przy budowie i modernizacji ciągów komunikacyjnych. Uciążliwości dla środowiska mogą być powodowane także przez proces budowy systemów kanalizacyjnych i wodociągowych. Niemniej jednak, wszystkie prace budowlane powinny być prowadzone z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik (BAT).

Uciążliwość ze strony zakładów produkcyjnych czy usługowych może wynikać z braku zachowania standardów i dopuszczalnych norm, odpowiedzialność za negatywne oddziaływania należy przede wszystkim do użytkowników urządzeń, instalacji będących źródłami hałasu. Źródła te nie mogą powodować przekroczenia standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający ma tytuł prawny.

Projekt Strategii przewiduje podejmowanie działań, które będą wpływały na środowisko. Działania te, to przede wszystkim działania inwestycyjne, które będą ingerować w środowisko głównie na etapie ich realizacji, powodując przejściowe uciążliwości. W wyniku realizacji ustaleń Strategii na terenach, na których wprowadzone zostanie nowe zainwestowanie, dojdzie do przekształceń w środowisku, typowych dla terenów nowych inwestycji w zakresie powierzchni biologicznie czynnych, roślinności, krajobrazu, zagrożeń hałasem. Jednocześnie ustalenia Strategii porządkują zasady zagospodarowania na tym terenie, wprowadzając szereg zapisów, których celem jest ograniczenie przekształceń środowiska przyrodniczego. Ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko, na etapie realizacji poszczególnych zadań leży w gestii wykonawców i dotyczy sprzętu (hałas, emisja spalin), organizacji prac (unikanie prac będących źródłem hałasu w porze nocnej).

Analiza działań zaplanowanych w Strategii pozwoliła stwierdzić, że nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na pogorszenie stanu klimatu akustycznego. Krótkotrwałe negatywne oddziaływania mogą pojawić się jedynie na etapie realizacji inwestycji (np. przebudowy drogi). Jednak w konsekwencji prowadzonych prac (np. modernizacji nawierzchni) osiągnięta zostanie trwała poprawa jakości klimatu akustycznego.

Oddziaływanie na środowisko budowy nowych dróg jest odmienne od realizacji prac modernizacyjnych na istniejących już drogach i zwykle powoduje przeniesienie negatywnego oddziaływania akustycznego, w tym stałego z jednego miejsca w inne.

Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej zostanie poprzedzona procedurą oddziaływania na środowisko, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy ooś, w ramach której zostaną przeprowadzone obliczenia prognozowanej emisji hałasu, a decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach będzie określać warunki korzystania ze środowiska uwzględniając obowiązujące normy. Zakłada się, że uciążliwość inwestycji realizowanych w ramach Strategii ograniczać się będzie do uciążliwości w granicach władania poszczególnych inwestycji i nie będzie przekraczać dopuszczalnych norm określonych ww. rozporządzeniem.

Projekt Strategii uwzględnia również kierunek działania pn. „Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu realizacji projektu rewitalizacji linii kolejowej nr 206 wraz z utworzeniem przystanku kolejowego w Ryczywole". Przystosowanie linii kolejowej do przewozów pasażerskich będzie wiązać się z częstszymi przejazdami pociągów, co w sposób bezpośredni przełoży się na wzrost poziomu dźwięku emitowanego do środowiska. Największe oddziaływania przewidywane są w strefach zwartej zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanej w odległości do kilkudziesięciu metrów od torowiska oraz w rejonach przejazdów kolejowo-drogowych, gdzie oprócz hałasu taboru pojawia się dźwięk sygnalizacji akustycznej. Analizy akustyczne dla inwestycji tego typu zwykle wskazują możliwość przekroczenia wartości dopuszczalnych wzdłuż modernizowanego odcinka, szczególnie w porze nocnej, co będzie wymagało zastosowania rozwiązań minimalizujących. Środki ograniczające hałas mogą obejmować w szczególności: budowę ekranów akustycznych o parametrach dostosowanych do lokalnych uwarunkowań, nasypy i wały ziemne pełniące funkcję izolacyjną, stosowanie nawierzchni torowych o obniżonej emisji hałasu, a także ograniczenie prędkości przejazdów w newralgicznych punktach. W rejonach o podwyższonej wrażliwości akustycznej możliwe będzie również rozważenie dodatkowych nasadzeń zieleni izolacyjnej. Zwiększenie udziału transportu kolejowego w przewozach pasażerskich i towarowych w skali regionu będzie jednak korzystnie oddziaływać na jakość powietrza i klimat poprzez ograniczenie emisji z transportu drogowego. W fazie budowy natomiast mogą wystąpić tymczasowe oddziaływania w postaci

podwyższonego poziomu hałasu i zapylenia powietrza w wyniku pracy maszyn, a także ingerencji w roślinność pasa kolejowego. Skutki te będą jednak miały charakter krótkotrwały i odwracalny. Odpowiednie zaprojektowanie i realizacja środków ochrony przed hałasem powinna zapewnić spełnienie wymagań prawnych oraz ograniczyć uciążliwości dla mieszkańców Gminy Ryczywół.

Wg Wytycznych w zakresie prognozowania oddziaływań na środowisko farm wiatrowych (Stryjecki M., Mielniczuk K., GDOŚ, Warszawa 2011), turbina wiatrowa jest źródłem dwóch rodzajów hałasu:

- hałasu mechanicznego, emitowanego przez przekładnię i generator,
- szumu aerodynamicznego, emitowanego przez obracające się łopaty wirnika, którego natężenie jest uzależnione od „prędkości końcówek" łopat (tzw. tip speed).

Dzięki zaawansowanym technologiom izolacji gondoli, hałas mechaniczny został w stosowanych obecnie modelach turbin ograniczony do poziomu poniżej szumu aerodynamicznego. Wynika to również z faktu, iż poziom emitowanego hałasu mechanicznego nie wzrasta wraz ze wzrostem wielkości turbiny w takim tempie, jak obserwuje się to w przypadku szumu aerodynamicznego. W związku z tym, że źródłem szumu aerodynamicznego jest przepływające przez łopaty wirnika powietrze, hałas ten jest nieunikniony i dominuje w bezpośrednim sąsiedztwie farmy wiatrowej. Pomimo zmian konstrukcyjnych, mających na celu obniżenie natężenia szumu aerodynamicznego poprzez obniżenie „prędkości końcówek" (najlepiej tak, by nie przekraczała ona 65 m/s [W specyfikacji technicznej turbin wiatrowych producenci podają zakres „prędkości końcówek". O ile dolna granica jest dość niska, górna granica zwykle przekracza próg 65 m/s, np. Enercon E-70: 22-80 m/s, Enercon E-82: 25-80 m/s]) czy też wprowadzenie regulacji ustawienia kąta łopat (tzw. pitch control system), hałas ten został już w znacznym stopniu ograniczony, ale niestety nie udało się go całkowicie wyeliminować. Natężenie emitowanego przez farmę hałasu uzależnione jest od wielu czynników, przede wszystkim od:

- sposobu rozmieszczenia turbin w obrębie farmy oraz ich modelu,
- ukształtowania terenu,
- prędkości i kierunku wiatru oraz
- rozchodzenia się fal dźwiękowych w powietrzu.

Przykładowo, wraz ze wzrostem prędkości wiatru wzrasta poziom szumu aerodynamicznego emitowanego przez turbinę. Jednocześnie jednak wzrasta natężenie szumu wiatru, który w dużym stopniu maskuje dźwięki emitowane przez turbinę. To, w jaki sposób człowiek będzie odbierać dźwięki emitowane przez turbiny (czy będą one dla niego uciążliwe czy nie), w głównej mierze uzależnione jest od poziomu tzw. hałasu tła oraz od odległości od farmy. Jeżeli natężenie hałasu tła jest zbliżone do poziomu hałasu emitowanego przez pracującą turbinę, dźwięki emitowane przez farmę wiatrową stają się właściwie „nierozróżnialne" od otoczenia. Należy zatem na terenie, na którym planowana jest FW wykonać pomiary tła akustycznego. Podstawowym sposobem na ograniczenie uciążliwości hałasu generowanego przez elektrownie wiatrowe jest utrzymanie odpowiedniej odległości tych instalacji od terenów, dla których wyznaczono normy w zakresie klimatu akustycznego. Odległość ta powinna wynikać z przeprowadzonych przez ekspertów analiz.

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 nie zaplanowano kierunków działań, które mogłyby przyczynić się do emisji pól elektromagnetycznych.

5.7. Zasoby naturalne

Realizacja wskazanych działań w ramach niniejszego obszaru będzie miała w większości pozytywny wpływ na zasoby naturalne Gminy. Nastąpi poprawa stanu środowiska naturalnego, a tym samym warunków i jakości życia. W ramach planowanych działań nie planuje się realizacji jakichkolwiek zadań lub wytworzenia infrastruktury, które mogłyby negatywnie wpływać na stan zasobów naturalnych. Odstąpienie od realizacji założeń Strategii byłoby utratą szansy na realizację działań sprzyjających rozwojowi gospodarki niskoemisyjnej i gospodarki o obiegu zamkniętym. Wynika to z tego, że w wyniku realizacji kierunków wskazanych w projekcie Strategii możliwe będzie:

1) wspieranie projektów z zakresu gospodarki niskoemisyjnej,
2) wspieranie działań na rzecz mitygacji i adaptacji do zmian klimatu,
3) wspieranie działań mających na celu redukcję zapotrzebowania na nieodnawialne surowce energetyczne i mineralne, w szczególności paliwa kopalne,
4) wspieranie działań na rzecz zwiększania bioróżnorodności,
5) wspieranie działań związanych ze zwiększaniem poziomu retencji wodnej oraz przeciwdziałaniem skutkom suszy,
6) wspieranie działań w zakresie zrównoważonego gospodarowania przestrzenią.

5.8. Zabytki i dobra materialne

Działania zawarte w projekcie Strategii w przeważającej mierze mają charakter neutralny lub pozytywny. Do działań tych zaliczyć należy wszelkie projekty obejmujące rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, które przyczynią się do powstania nowych miejsc spędzania wolnego czasu uwzględniających lokalne dziedzictwo oraz walory przyrodnicze.

Oczywiste pozytywne oddziaływanie będą miały projekty bezpośrednio ukierunkowane na ochronę i popularyzację dziedzictwa kulturowego i historycznego Gminy Ryczywół. W ramach tego rodzaju działań, w projekcie Strategii wyznaczono m.in. następujące kierunki:

- Prowadzenie działań konserwatorskich i restauratorskich na zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- Rewitalizacja terenów zdegradowanych poprzez wyprowadzenie lokalnej społeczności ze stanu kryzysowego w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji;
- Współpraca z podmiotami zewnętrznymi w celu utworzenia nowych terenów rekreacyjnych oraz wsparcie w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych;
- Wyznaczenie ścieżek edukacyjnych wraz z ich oznakowaniem oraz wyposażeniem w elementy małej architektury;
- Współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury na rzecz wsparcia działalność zespołu „Ryczywolanie”;
- Promocja marki Gminy Ryczywół w regionie oraz w kraju;
- Rozwój zaplecza turystycznego poprzez wzmocnienie infrastruktury wypoczynkowej oraz sektora gastronomicznego;

- Opracowanie spójnej oferty turystycznej we współpracy z lokalnymi podmiotami oraz zacieśnienie współpracy z sąsiednimi gminami oraz podmiotami zewnętrznymi.

Negatywne, krótkotrwałe oddziaływania na zabytki oraz dobra materialne mogą wystąpić jedynie na etapie realizacji zadań inwestycyjnych, szczególnie w przypadku, gdy prace dotyczą obiektów objętych ochroną kulturową lub historyczną. Takie oddziaływania mogą również obejmować potencjalny spadek wartości nieruchomości (budynków i gruntów) spowodowany niepożądanym sąsiedztwem nowych inwestycji, które w opinii społecznej mogą pogarszać atrakcyjność danego miejsca pod względem krajobrazowym i funkcjonalnym. Z kolei, lokalizacja i dostęp do obiektów zabytkowych, cennych obszarów przyrodniczych oraz środków komunikacyjnych mogą przyczynić się do wzrostu wartości nieruchomości.

Podkreśla się przy tym, że na etapie opracowywania niniejszej prognozy nie jest możliwe jednoznaczne wskazanie, które z zaplanowanych zadań inwestycyjnych będą realizowane w pobliżu obiektów zabytkowych. Niemniej jednak, obowiązek uzgadniania wszelkich prac inwestycyjnych w strefach ochrony konserwatorskiej z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków minimalizuje ryzyko wystąpienia negatywnego wpływu na dziedzictwo kulturowe. W związku z tym, nie prognozuje się istotnego negatywnego oddziaływania na zabytki, dziedzictwo kulturowe ani dobra materialne w trakcie realizacji założeń Strategii.

5.9. Wzajemne oddziaływanie między poszczególnymi komponentami oraz oddziaływanie skumulowane

Poszczególne elementy środowiska przyrodniczego są ze sobą powiązane i tworzą integralną całość, dlatego też negatywny wpływ na jeden z czynników może przejawiać się pogorszeniem stanu całego ekosystemu. Ponadto wzajemne wzmacnianie występujących oddziaływań w danym środowisku powoduje, że łączny efekt jest większy od sumy efektów ich działania oddzielnego (tzw. działanie synergiczne).

W oparciu o przedstawiony opis środowiska i analizę oddziaływań można stwierdzić, że przy zastosowaniu wskazanych rozwiązań minimalizujących oddziaływanie planowanych działań na środowisko nie wystąpią wzajemne negatywne oddziaływania pomiędzy poszczególnymi elementami środowiska.

Oddziaływania skumulowane są definiowane jako zmiany w środowisku, wywołane wpływem danego rodzaju działalności, w połączeniu z innymi przeszłymi, obecnymi lub realnymi przyszłymi działaniami . W związku z tym oddziaływanie na środowisko, należy rozpatrywać nie tylko w kontekście poszczególnych jego komponentów, ale także w kontekście środowiska jako całości, biorąc pod uwagę sumę oddziaływujących na nie jednocześnie czynników. Kumulacja oddziaływań następuje w wyniku jednoczesnego oddziaływania kilku czynników lub różnych działań oraz kumulacji oddziaływań skutków w czasie.

Potencjalnie największe ryzyko oddziaływań skumulowanych należy postrzegać w realizacji osobnych przedsięwzięć infrastrukturalnych/inwestycyjnych w tym samym czasie i/lub miejscu, co może spowodować przekroczenie norm środowiskowych

Działania przewidziane w projekcie Strategii ukierunkowane są na różne obszary interwencji i obejmują obszar całej Gminy Ryczywół. Różnorodny charakter działań minimalizuje możliwość kumulacji oddziaływań. Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych w

analizowanym przypadku jest bardzo niskie, co wynika także ze skali i zakresu planowanych do realizacji zadań (przeważają niewielkie przedsięwzięcia o charakterze modernizacyjnym i dotyczącym rozbudowy już istniejącej infrastruktury). Rozwój Gminy zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju, a także realizacja działań spójna z założeniami polityki przestrzennej zminimalizuje możliwość wystąpienia negatywnych oddziaływań skumulowanych, szczególnie w zakresie oddziaływania na krajobraz.

Skumulowane oddziaływania generowane przez różnorodne przedsięwzięcia mogą odnosić się do poszczególnych komponentów środowiska i wyrażać się w pozytywnych lub negatywnych skutkach dla środowiska.

Do kumulacji oddziaływań na etapie realizacji i funkcjonowania przedsięwzięć może dochodzić przede wszystkim w zakresie emisji do powietrza i emisji hałasu. Oddziaływania te dotyczą głównie nowych inwestycji drogowych. Działania inwestycyjne przewidziane w analizowanym dokumencie zlokalizowane będą w różnych częściach Gminy i na obecnym etapie nie jest znana dokładna lokalizacja poszczególnych inwestycji oraz termin ich realizacji. Przyjmując, że przedsięwzięcia nie będą realizowane w jednym czasie i miejscu, nie przewiduje się, aby ich oddziaływania mogły się kumulować. Zasięg oddziaływania przedsięwzięć zaplanowanych w projekcie Strategii będzie w znacznej mierze ograniczony do obszaru objętego daną inwestycją, wobec czego nie przewiduje się wystąpienia odziaływania skumulowanego, które mogłoby pogorszyć stan środowiska, nawet w przypadku realizowania tego typu przedsięwzięć w niewielkiej odległości od siebie.

W celu minimalizacji tego oddziaływania zaleca się aby nowe strefy aktywizacji gospodarczej były lokalizowane na obszarach już zagospodarowanych/ zabudowanych. Ponadto w przypadku realizacji obu kierunków w tych samych lub sąsiadujących ze sobą obszarach należy tak zaplanować inwestycje aby były realizowane w tym samym lub następującym po sobie czasie. Pozwoli to uniknięcia np. wjeżdżania ciężkim sprzętem dwa razy w ten sam teren. Nie może być tak, że realizacja jednego z tych kierunków, będzie degradowała powierzchnię ziemi już uporządkowaną po realizacji innego z ww. kierunków. Ponadto duże znaczenie ma unikanie lokalizacji tego rodzaju inwestycji zarówno na obszarach, jak i w sąsiedztwie obszarów o najlepszych glebach, o wysokiej przydatności rolniczej. Ważne jest też prowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami w czasie realizacji oraz eksploatacji inwestycji.

Ponadto termin i sposób wykonania prac należy dostosować do okresów lęgowych, rozrodczych i hibernacji. Wykonywane prace muszą być poprzedzone szczegółową inwentaryzacją przyrodniczą.

Należy podkreślić, że szczegółowa analiza oddziaływań skumulowanych w przypadku przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko będzie przeprowadzona na etapie postępowania w przedmiocie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Liczne działania przewidziane w Strategii mogą generować pozytywne, skumulowane oddziaływania na środowisko. Podjęcie działań wpływających na poprawę stanu danego komponentu środowiska będzie pośrednio wpływać na poprawę innych komponentów środowiskowych. Inwestycje będą prowadzone przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa i minimalizacji uciążliwości ich prowadzenia. W celu uniknięcia uciążliwości związanych z oddziaływaniami skumulowanymi należy dokładnie zaplanować harmonogram prac oraz na bieżąco informować interesantów z określonym wyprzedzeniem o zamiarze i harmonogramie

prowadzenia prac budowlanych. Zaplanowanie zadania nie będą oddziaływały w sposób skumulowany na środowisko.

Należy jednocześnie podkreślić, że w niektórych sytuacjach korzystne dla poszczególnych komponentów środowiska oraz dla ludzi jest łączenie realizacji niektórych przedsięwzięć, np. budowa sieci kanalizacyjnej i budowa ścieżek rowerowych. Pozwoli to na zmniejszenie negatywnego oddziaływania w trakcie prowadzonych prac (skrócenie okresu uciążliwości).

6. Przewidywane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji Strategii Rozwoju

Większość z wyznaczonych działań zakłada poprawę stanu środowiska oraz warunków życia mieszkańców analizowanego obszaru. Zaplanowane do realizacji działania cechuje uwzględnienie aspektów środowiskowych oraz wspieranie idei zrównoważonego rozwoju. W ramach Strategii Rozwoju nie przewidziano kierunków działań ani inwestycji, które mogłyby negatywnie oddziaływać na środowisko. Realizacja przede wszystkim działań o charakterze infrastrukturalnym może czasowo negatywnie wpływać na środowisko, co wiąże się z prowadzeniem robót budowlanych. Jednakże oddziaływania te będą miały charakter odwracalny i będą występowały krótkoterminowo.

Możliwe negatywne oddziaływanie inwestycji na środowisko można ograniczyć poprzez podjęcie wszelkich możliwych działań łagodzących, zapobiegających już na etapie planowania negatywnym oddziaływaniom na środowisko. Poniższej przedstawiono propozycje działań łagodzących dla poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego.

Tabela 16. Propozycje możliwych sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko

ELEMENT ŚRODOWISKA PRZYRODNNICZEGO	PROPOZYCJE DZIAŁAŃ ŁAGODZĄCYCH
Różnorodność biologiczna/rośliny /zwierzęta	➢ inwentaryzacja przyrodnicza pod kątem występowania ptaków czy innych zwierząt oraz cennych gatunków roślin, szczególnie objętych ochroną; przeprowadzanie wszelkich prac poza okresem lęgowym ptaków czy okresem godowym innych zwierząt; ➢ zapewnienie stałego monitorowania wpływu inwestycji na różnorodność biologiczną, faunę i florę; ➢ wprowadzenie dodatkowych nasadzeń drzew i zieleni urządzonej (gatunków rodzimych) w celu ewentualnej kompensacji przyrodniczej,
Ludzie	➢ oznakowanie obszarów w miejscach prowadzenia robót budowlanych; ➢ realizacja robót zgodnie z zasadami BHP i PPOŻ; ➢ wykorzystywanie wyłącznie sprawnych maszyn i urządzeń; ➢ wykonywanie działań inwestycyjnych tylko w dozwolonych godzinach w celu minimalizacji emisji zanieczyszczeń i uciążliwego hałasu; ➢ stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych; ➢ stosowanie roślinności izolacyjnej.
Woda	➢ odpowiednie zabezpieczenia terenów przed przedostaniem się niepożądanych substancji do wód dbałość o szczelność zbiorników paliw w maszynach wykorzystywanych podczas prac; ➢ zachowanie szczególnej ostrożności podczas prowadzenia prac w bezpośrednim sąsiedztwie rzek czy zbiorników wodnych; ➢ zapewnienie pracownikom dostępu do przenośnych toalet; ➢ ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych np. poprzez stosowanie materiałów przepuszczalnych do budowy parkingów, ciągów pieszych i rowerowych;
Powietrze	➢ tworzenie pasów zieleni izolacyjnej; ➢ propagowanie alternatywnych form transportu (ruch pieszy, rowerowy, komunikacja zbiorowa); ➢ przeprowadzanie termomodernizacji budynków na terenie Gminy;

	➢ promowanie odnawialnych źródeł energii;
Powierzchnia ziemi	➢ odpowiednie przechowywanie/składowanie materiałów budowalnych; kontrolowanie szczelności zbiorników paliwowych w pojazdach wykorzystywanych przy pracach; ➢ odpowiednie składowanie odpadów powstałych podczas pracy;
Krajobraz	➢ tworzenie miejsc z zielenią urządzoną;
Klimat	➢ stosowanie nasadzeń drzew i krzewów oraz zieleni urządzonej; ➢ dbałość o przestrzeganie zasad ochrony środowiska naturalnego; ➢ promowanie niezmotoryzowanych form transportu;
Zabytki i dobra materialne	➢ odpowiednie planowanie realizacji projektów, tak by nie zakłócić istniejącego układu przestrzeni publicznej; ➢ szczegółowe uzgadnianie przeprowadzania działań inwestycyjnych w obiektach o szczególnym znaczeniu historycznym lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
Obszary objęte ochroną, w tym Obszary Natura 2000	➢ przestrzeganie przepisów ochrony przyrody na tych terenach i ustanowionych planów zadań ochronnych; ➢ wzmocnienie kontroli realizacji danego przedsięwzięcia, szczególnie w zakresie możliwego wpływu na stan środowiska; ➢ uwzględnienie okresów lęgowych i rozrodczych ptaków, nietoperzy i zwierząt; ➢ prawidłowe zabezpieczenia terenów prowadzenia inwestycji oraz pracujących, maszyn i urządzeń; ➢ selektywne gromadzenie wszelkich powstających odpadów; ➢ systematyczne prowadzenie prac porządkowych.

Źródło: opracowanie własne

W przypadku, gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji, tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

Potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko zaplanowanych w Strategii działań można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji oraz odpowiedni dobór rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, ponieważ skala wywoływanych przez nie oddziaływań środowiskowych zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań i zastosowanych rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko.

7. Możliwe zmiany w przypadku braku realizacji założeń Strategii

W przypadku braku realizacji Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, przeprowadzona analiza i ocena stanu istniejącego pozwala wykazać, że może nastąpić pogorszenie stanu środowiska. Brak realizacji założeń tego dokumentu najprawdopodobniej przyczyniać się będzie do utrwalania i występowania negatywnych tendencji w zakresie korzystania ze środowiska. Potencjalne zmiany aktualnego stanu środowiska zależą od:

- czasu,
- nakładów finansowych, jakimi dysponują: budżet państwa, samorządy i podmioty gospodarcze,
- aktywności w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych w tym dotacji z UE, przeznaczanych na cele rozwojowe infrastruktury i ochronę środowiska.

W przypadku braku realizacji omawianego dokumentu, przewiduje się, że mogą wystąpić m.in. następujące skutki środowiskowe, społeczne i gospodarcze:

- brak zrównoważonego rozwoju – zaniechanie realizacji Strategii może prowadzić do niekontrolowanego rozwoju przestrzennego, który będzie sprzyjał degradacji środowiska i utracie wartości przyrodniczych,
- zahamowanie rozwoju gospodarczego – brak zrealizowania strategii może ograniczyć możliwości inwestycyjne w zakresie ekologicznych technologii, odnawialnych źródeł energii oraz zrównoważonej infrastruktury, co zmniejszy konkurencyjność Gminy na tle innych jednostek samorządowych,
- problemy społeczne i zdrowotne – brak wdrożenia założeń dokumentu może doprowadzić do niekorzystnych zmian w jakości życia mieszkańców, takich jak pogorszenie jakości powietrza, wód czy hałasu, co w dłuższym czasie może negatywnie wpłynąć na zdrowie mieszkańców,
- utrata bioróżnorodności – brak działań na rzecz ochrony i zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi może skutkować dalszą utratą bioróżnorodności i zniszczeniem cennych ekosystemów, co ma wpływ nie tylko na lokalną faunę i florę, ale i na równowagę całego ekosystemu,
- wzrost kosztów długoterminowych – brak odpowiednich działań ochronnych i inwestycji w infrastrukturę ekologiczną w przyszłości może prowadzić do wzrostu kosztów związanych z naprawą szkód środowiskowych, co obciąży budżet gminy i mieszkańców.

Nie bez znaczenia są również oddziaływania inne niż środowiskowe, choć jednak mające wpływ na stan ochrony środowiska w sposób pośredni. Przewiduje się, iż w przypadku braku realizacji omawianego dokumentu może dojść do następujących skutków:

- niezgodność z przepisami krajowymi i międzynarodowymi, skutkująca, m.in. konsekwencjami finansowymi,

- konieczność ponoszenia wysokich (i stale wzrastających) opłat za korzystanie ze środowiska,
- uniknięcie zysków możliwych do osiągnięcia w wyniku stosowania nowoczesnych i odnawialnych technologii,
- dalsze pobłażliwe traktowanie obowiązujących przepisów o ochronie środowiska,
- postępujący zanik świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Ocenia się, że w wariancie braku realizacji ustaleń Strategii, w szczególności dotyczących określenia kierunków ochrony cennych zasobów przyrodniczych oraz kierunków rozwoju infrastruktury technicznej, poprawa stanu środowiska oraz utrzymanie i ochrona walorów przyrodniczych byłaby trudna do realizacji. Zaniechanie realizacji zapisów dokumentu, w odniesieniu do zaniechania realizacji planowanych inwestycji spowoduje dalszy rozwój i miejscowe zanieczyszczanie środowiska, co najmniej na poziomie takim, jaki to ma miejsce obecnie.

O ile w efekcie długofalowym planowane działania mają na celu poprawę stanu środowiska, to w skali krótkoterminowej mogą zachodzić pewne negatywne oddziaływania i uciążliwości związane z realizacją inwestycji, które mogą w pewnym stopniu pogarszać stan środowiska w stosunku do jego stanu obecnego, przed realizacją zapisów Strategii (dotyczy to prowadzenia robót budowlanych). Mając jednak na uwadze efekt ekologiczny planowanych działań, ocenia się, że brak realizacji zapisów Strategii spowoduje pogorszenie lub co najmniej utrzymywanie się stanu środowiska na obecnym poziomie, co w niektórych przypadkach oznacza utrzymywanie się stanu środowiska i jakości poszczególnych komponentów na niskim poziomie.

Brak realizacji zaplanowanych działań będzie negatywnie wpływało na wszystkie komponenty środowiska. Należy mieć na uwadze fakt, że negatywne oddziaływanie inwestycji na środowisko może wystąpić wyłącznie na etapie prowadzenia robót budowlanych. Na etapie użytkowania nowopowstałej lub zmodernizowanej infrastruktury należy spodziewać się pozytywnych oddziaływań na środowisko.

8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 ze zm.) podczas stwierdzenia możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji założeń zawartych w projektach polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie w zakresie możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Gmina Ryczywół zlokalizowana jest w odległości około 150 km od najbliższej granicy. Ze względu na charakter i specyfikę kierunków działań oraz celów strategicznych zaplanowanych w ramach niniejszego dokumentu nie przewiduje się wystąpienia transgranicznego oddziaływania na środowisko.

9. Napotkane trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

W trakcie sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko dla Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 nie napotkano na istotne trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy, które uniemożliwiłyby jej opracowanie. Jednakże, ze względu na ogólny charakter dokumentu, jakim jest strategia, wyznaczająca ogólne kierunki rozwoju, określenie oddziaływania na środowisko realizacji poszczególnych celów jest bardzo trudne. W skonstruowaniu w pełni rzetelnej prognozy przeszkadzały pewne braki informacji na temat konkretnych sposobów realizacji strategii. Zatem, jedynym problemem okazał się zbyt ogólny charakter kierunków działań proponowanych w Strategii. Brak wskazania konkretnych zadań w ramach poszczególnych celów utrudnił, a w pojedynczych przypadkach wręcz uniemożliwił określenie oddziaływania na środowisko danego działania. Ponadto, strategia rozwoju powstała w oparciu o współczesną wiedzę na temat wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy oraz w oparciu o współczesną wiedzę na temat organizacji, metod, technik, technologii, materiałów wykorzystywanych przy realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju lokalnego oraz procesów inwestycyjnych.

Biorąc pod uwagę powyższe trudności, w celu opracowania prognozy oddziaływania na środowisko, skorzystano z dostępnych informacji dotyczących inwestycji o podobnym charakterze oraz skali. Ponieważ ocena oddziaływania na środowisko ma charakter prognostyczny, wskazuje ona na potencjalne skutki, które mogą wystąpić w wyniku realizacji Strategii. W szczególności uwzględniono różne warianty realizacji przedsięwzięcia, przy czym szczególną uwagę poświęcono scenariuszowi najbardziej niekorzystnemu dla środowiska. Taki sposób analizy pozwala na zidentyfikowanie ryzyk i zagrożeń, które mogą wystąpić w trakcie realizacji poszczególnych działań, umożliwiając tym samym podjęcie odpowiednich działań zapobiegawczych lub łagodzących negatywne skutki dla środowiska. Tego rodzaju podejście jest kluczowe dla stworzenia realistycznej i skutecznej prognozy, która ma na celu zminimalizowanie wpływu planowanych działań na lokalne ekosystemy oraz poprawę jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół.

10. Rekomendacje i wnioski do ostatecznej wersji dokumentu

Podczas tworzenia ostatecznej wersji dokumentu należy uwzględnić następujące elementy:

- wszystkie zaplanowane kierunki działań powinny być zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju i celami w zakresie ochrony środowiska wyznaczonymi w dokumentach obowiązujących na szczeblu międzynarodowym, unijnym, krajowym, regionalnym oraz lokalnym,
- konieczne jest prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, które przyczynią się do kreowania wśród lokalnej społeczności postaw proekologicznych;
- konieczne jest wskazanie odpowiednich działań kompensacyjnych pozwalających na minimalizację negatywnego oddziaływania na środowisko w przypadku inwestycji nawet krótkotrwale negatywnie wpływających na środowisko.

W Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wskazano następujące cele strategiczne:

Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska

Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki

Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, kultury, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

Strategia powinna być zgodna przede wszystkim z ideą zrównoważonego rozwoju, zapewniając przyszłym i obecnym pokoleniom taki sam dostęp do godnego życia. Należy pamiętać o uwzględnieniu w ostatecznej wersji dokumentu aspektów związanych z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, zapewniając tym samym poprawę warunków życia mieszkańców oraz rozwój gospodarczy regionu.

11. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań przewidzianych w projekcie Strategii

Analizując wpływ kierunków działań oraz inwestycji zaplanowanych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 na poszczególne komponenty środowiska stwierdzono, że będą one pozytywnie wpływały na środowisko i ludzi. Przewidziano ewentualne negatywne oddziaływania na etapie prowadzenia robót budowlanych, jednak będzie to krótkotrwałe i ograniczone tylko i wyłącznie do czasu prowadzenia prac. Ewentualne negatywne oddziaływanie dotyczy w głównej mierze oddziaływania na powietrze, hałas i powierzchnię ziemi. Możliwe oddziaływanie na wspomniane komponenty będzie wyłącznie krótkotrwałe, występujące na etapie prac budowlanych. Istnieje możliwość, iż nastąpi miejscowy wzrost hałasu, zapylenia, emisji spalin, odpadów budowlanych. Jest to jednak proces krótkotrwały, ograniczony tylko i wyłącznie do czasu prowadzenia prac. Wszystkie wymienione wyżej zakłócenia są odwracalne. Po zakończeniu realizacji należy spodziewać się braku oddziaływania na środowisko. Zadania zaplanowane zostaną z dużą dbałością o środowisko naturalne i nie zakłócą funkcji przyrodniczych obszarów chronionych znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół. Inwestycje nie tylko nie będą stanowiły zagrożenia, ale przyczynią się do poprawy stanu środowiska. Efektem prac będzie zbudowana bądź zmodernizowana infrastruktura wpływająca na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru, również ze względów ekologicznych.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 nie wpływają w sposób długotrwały, negatywnie na stan środowiska, a znaczna część zaplanowanych kierunków działań wykazuje oddziaływanie pozytywne. Rozpatrywanie wariantów przyjętych założeń Strategii miało miejsce w toku opracowywania projektu dokumentu i obejmowało m. in. opracowanie diagnozy oraz sukcesywne konsultacje z przedstawicielami różnych środowisk, w tym ankietowanie mieszkańców Gminy. Efektem tych prac było opracowanie ostatecznej, jednowariantowej wersji Strategii. W związku z tym proponowanie rozwiązań alternatywnych nie jest konieczne.

Zdefiniowane w Strategii działania, będące narzędziem służącym do spełnienia celów dokumentu nie mają charakteru tzw. twardych założeń, a wskazują raczej kierunek aktywności, pozwalający na elastyczny dobór formy ich realizacji. Takie podejście pozwala na dostosowanie działań do zmieniających się warunków i potrzeb, zapewniając większą swobodę w realizacji celów Strategii.

12. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Ważnym elementem w zakresie monitoringu środowiska jest ocena jakości środowiska przyrodniczego na analizowanym obszarze. Monitoring polega na gromadzeniu, analizowaniu i udostępnianiu danych odnoszących się do jakości środowiska naturalnego oraz zmian w nim zachodzących. Przeprowadzenie rzetelnego monitoringu wymaga doboru odpowiednich wskaźników określonych ilościowo oraz jakościowo. Założone cele i kierunki działań Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035, a także osiągnięte rezultaty odpowiadają na potrzeby wynikające z analizy stanu obecnego obszaru. Założone efekty realizacji Strategii pozwolą wzmocnić posiadany potencjał obszaru oraz wyeliminować lub ograniczyć słabe strony.

Jednym z najczęściej stosowanych sposobów prowadzenia monitoringu jest zastosowanie metod wskaźnikowych. Poniżej w zestawieniu tabelarycznym zaprezentowane zostały wskaźniki proponowane do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji postanowień zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035. Dodatkowo zasadniczą częścią może być monitoring prowadzony w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Dokonując analizy i oceny stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska należy pamiętać, że muszą się one odnosić do terenów objętych projektem Strategii.

Tabela 17. Wskaźniki proponowane do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Pożądane zmiany	Cykliczność gromadzenia danych
Długość wybudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych dróg gminnych	km	↑	raz na rok
Długość wybudowanych, rozbudowanych i zmodernizowanych dróg wojewódzkich i powiatowych	km	↑	raz na rok
Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km	↑	raz na rok
Liczba wyznaczonych nowych linii autobusowych	szt.	↑	raz na rok
Udział powierzchni Gminy pokrytej MPZP	%	↑	raz na rok
Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	szt.	↑	raz na rok
Powierzchnia wyznaczonych terenów pod rozwój OZE	ha	↑	raz na rok
Liczba wymienionych przestarzałych źródeł ciepła	szt.	↑	raz na rok
Długość rozbudowanej, przebudowanej i zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej	km	↑	raz na rok
Ilość odpadów zebranych w sposób selektywny	Mg	↑	raz na rok
Ilość odebranych odpadów pochodzących z działalności rolniczej	szt.	↑	raz na rok
Średnia roczna poziomu PM10 w powietrzu	$\mu g/m^3$	↓	raz na rok
Częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych PM10 w roku	szt.	↓	raz na rok
Średnia roczna poziomu PM2,5 w powietrzu	$\mu g/m^3$	↓	raz na rok
Średnia roczna poziomu benzo(a)pirenu w powietrzu	µg/m3	↓	raz na rok

Stan jakości wód powierzchniowych i podziemnych	zły/dobry	↑	raz na rok z rozbiciem powierzchniowe raz na cztery lata, podziemne raz na rok
Liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów do liczby ubytków	%	↑	raz na rok
Liczba wdrożonych rozwiązań na rzecz zagospodarowania wód opadowych i roztopowych	szt.	↑	raz na rok
Liczba wdrożonych rozwiązań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury	szt.	↑	raz na rok
Udział terenów zieleni w powierzchni Gminy	%	↑	raz na rok
Udział terenów chronionych w powierzchni Gminy	%	-	raz na rok
Liczba przeprowadzonych akcji na rzecz edukacji ekologicznej mieszkańców	szt.	↑	raz na rok
Stopień lesistości Gminy	%	↑	raz na rok

Źródło: opracowanie własne

13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Konieczność wykonania Prognozy Oddziaływania na Środowisko „Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035" wynika z obowiązku zawartego w art. 51 ust. 1. ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024, poz. 1112 ze zm.).

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu po zapoznaniu się z wnioskiem Wójta Gminy Ryczywół, w piśmie nr WPP-I.410.99.2025.AK.2 z dnia 31.07.2025 roku uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu „Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035". W swym piśmie organ ten wskazał, że prognoza powinna być opracowana zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy ooś.

Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie z 15.09.2025 r., znak: DN-NS.9011.1302.2025 uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035".

W niniejszej prognozie, w rozdziale 1 przedstawiono podstawy prawne opracowania prognozy, jej zakres i cel, metody opracowania, źródła informacji oraz analizę oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska. Głównym celem opracowania prognozy jest wskazanie, jak wpłynie na środowisko realizacja określonych w projekcie Strategii celów strategicznych oraz programów i projektów.

W rozdziale 2 przedstawiono krótką charakterystykę projektu Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035. Przedstawiono w nim zawartość i cele Strategii, w tym jej wizję, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań. Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wyznaczyła cele strategiczne:

Cel I: Rozwój przestrzenny Gminy Ryczywół oparty na nowoczesnej infrastrukturze technicznej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz ochronie środowiska

Cel II: Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości w Gminie Ryczywół poprzez rozwój nowoczesnego rolnictwa, inwestycje w lokalną gospodarkę oraz aktywną promocję turystyki

Cel III: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Ryczywół poprzez rozwój systemu edukacji, kultury, opieki społecznej oraz tworzenie ciekawej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

W rozdziale 2 przedstawiono również powiązania tematyczne Strategii z założeniami i wymaganiami innych dokumentów szczebla unijnego, krajowego i wojewódzkiego, uwzględniające zasady ochrony środowiska, a przede wszystkim zasadę zrównoważonego rozwoju. Odniesiono się między innymi do następujących dokumentów: Traktat Lizboński, Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030, Europejski Zielony Ład, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020), Europejska Konwencja Krajobrazowa,

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Polityka wodna Państwa do 2030 r., Krajowy Program Ochrony Powietrza, Krajowy Program Gospodarki Odpadami, Polityka energetyczna Polski do 2040 r., Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej; Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego do roku 2030; Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+, Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej, Audyt krajobrazowy dla województwa wielkopolskiego.

Rozdział 3 stanowi charakterystykę istniejącego stanu środowiska Gminy Ryczywół, z uwzględnieniem położenia, ukształtowania terenu, budowy geologicznej, gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, klimatu, jakości powietrza atmosferycznego, zagrożenia hałasem, szaty roślinnej i świata zwierzęcego, form ochrony przyrody. Cechami charakterystycznymi Gminy Ryczywół są między innymi: wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, w tym występowanie na terenie Gminy największego w Wielkopolsce torfowiska z charakterystycznymi zespołami roślin bagiennych, bogata fauna i flora, w tym występowanie największej w regionie populacji żmii zygzakowatej, zły stan jakości wód powierzchniowych, zła jakość powietrza atmosferycznego, występowanie hałasu na drodze wojewódzkiej, znaczne nagromadzenie wyrobów zawierających azbest.

W rozdziale 4, prognoza wskazuje istniejące problemy środowiska. Dla poszczególnych komponentów środowiska wskazano między innymi następujące zagrożenia/problemy: przekroczenia parametrów jakości powietrza atmosferycznego, złą jakość wód powierzchniowych, występowanie dużej ilości wyrobów zawierających azbest, zła jakość klimatu akustycznego.

W rozdziale 5, prognoza wskazuje również przewidywane oddziaływanie na środowisko na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego (różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, wody, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne oraz cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000). Rozważono także potencjalne oddziaływanie na zdrowie ludzi oraz na obiekty zabytkowe. Ocenę i identyfikację znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w formie opisowej wraz z uzasadnieniem.

Rozdział 6 wskazuje propozycje możliwych sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko. W rozdziale tym wskazano również sposoby zapobiegania, ograniczania i kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań dla działań zaplanowanych w Strategii.

W rozdziale 7 zawarto opis możliwych zmian w przypadku braku realizacji dokumentu, wśród których wskazano m.in.: brak zrównoważonego rozwoju, zahamowanie rozwoju gospodarczego, problemy społeczne i zdrowotne, utrata bioróżnorodności, wzrost kosztów długoterminowych. W rozdziale wskazano, że zaniechanie realizacji założeń Strategii mogłoby przyczynić się do zakłócenia dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Ryczywół i wywołać niekorzystne zmiany środowiska przyrodniczego.

W rozdziale 8 stwierdzono, że realizacja niniejszego dokumentu nie spowoduje transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Rozdział 9, dotyczący napotkanych trudności i braków dostępnej wiedzy wskazuje, że jedynym problemem okazał się zbyt ogólny charakter kierunków działań proponowanych w Strategii. Brak wskazania konkretnych zadań w ramach poszczególnych celów utrudnił, a w

pojedynczych przypadkach wręcz uniemożliwił określenie oddziaływania na środowisko danego działania. Ponadto, Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 powstała w oparciu o współczesną wiedzę na temat wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy oraz w oparciu o współczesną wiedzę na temat organizacji, metod, technik, technologii, materiałów wykorzystywanych przy realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju lokalnego oraz procesów inwestycyjnych.

Rozdział 10 poświęcony został rekomendacjom i wnioskom do ostatecznej wersji dokumentu, gdzie wskazano, że Strategia powinna być zgodna przede wszystkim z ideą zrównoważonego rozwoju, zapewniając przyszłym i obecnym pokoleniom taki sam dostęp do godnego życia. Należy pamiętać o uwzględnieniu w ostatecznej wersji dokumentu aspektów związanych z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, zapewniając tym samym poprawę warunków życia mieszkańców oraz rozwój gospodarczy regionu.

W rozdziale 11, dotyczącym rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zaproponowanych w Strategii, stwierdzono, że dokument strategii charakteryzuje się wysokim stopniem ogólności, często nie zawierając propozycji konkretnych działań i nie mając odniesienia w wytycznych lokalizacyjnych. Wobec powyższych przesłanek dotyczących w zasadzie każdego wieloaspektowego dokumentu, niniejsza prognoza nie zawiera propozycji zadań alternatywnych dla realizacji celów Strategii, do czego przyczynił się brak możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań. Rozpatrywanie wariantów przyjętych założeń Strategii miało miejsce w toku opracowywania projektu dokumentu i obejmowało m. in. opracowanie diagnozy stanu środowiska oraz sukcesywne konsultacje z przedstawicielami różnych środowisk, w tym ankietowanie mieszkańców Gminy. Efektem tych prac było opracowanie ostatecznej, jednowariantowej wersji Strategii.

W rozdziale 12 wskazano liczne propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień Strategii. W celu określenia stopnia realizacji celów strategicznych, zbudowano system wskaźników powiązanych z różnymi poziomami celów, jakie zostały przyjęte w Strategii. Regularna analiza wskaźników wskazanych w poniższej tabeli pozwoli na analizę skuteczności podjętych działań oraz określenie poziomu rozwoju jednostki w danej dziedzinie i aktualizację priorytetów Gminy Ryczywół.

14. Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Zestawienie celów szczegółowych i kierunków działań strategii 12
Tabela 2. Zmiany liczby ludności w powiecie obornickim w latach 2019-2023 36
Tabela 3. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (dane za rok 2024) 43
Tabela 4. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (dane za rok 2024) 44
Tabela 5. Źródła energii w Gminie Ryczywół w 2024 roku 45
Tabela 6. Wyniki pomiaru pól elektromagnetycznych na terenie Gminy Ryczywół wykonanych w ramach stałej sieci monitoringu w województwie wielkopolskim w 2022 roku 50
Tabela 7. Charakterystyka JCWPd na obszarze Gminy Ryczywół 51
Tabela 8. Charakterystyka JCWP w obszarze Gminy Ryczywół 55
Tabela 9. Charakterystyka złóż kopalin udokumentowanych na terenie Gminy Ryczywół wg stanu na 31.12.2024 r. 59
Tabela 10. Stan gospodarki odpadami w Gminie Ryczywół w latach 2019-2023 61
Tabela 11. Charakterystyka Obszaru Natura 2000 znajdującego się na terenie Gminy Ryczywół 65
Tabela 12. Charakterystyka rezerwatu przyrody znajdującego się na terenie Gminy Ryczywół 80
Tabela 13. Charakterystyka obszarów chronionego krajobrazu znajdujących się na terenie Gminy Ryczywół 82
Tabela 14. Pomniki przyrody na terenie Gminy Ryczywół 84
Tabela 15. Zagrożenia/problemy istotne z punktu widzenia ochrony środowiska występujące na terenie Gminy Ryczywół 87
Tabela 16. Propozycje możliwych sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko 134
Tabela 17. Wskaźniki proponowane do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu 142

Rysunek 1. Położenie Gminy Ryczywół na tle województwa, powiatu i gmin sąsiadujących 35
Rysunek 2. Wykres średnich temperatur i opadów w ciągu roku dla Gminy Ryczywół 40
Rysunek 3. Róża wiatrów dla Gminy Ryczywół 40

15. OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO O SPEŁNIENIU WYMAGAŃ, O KTÓRYCH MOWA W ART. 74A UST. 2

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 ze zm.), w nawiązaniu do art. 74a ust. 2 tejże ustawy oświadczam, że jako autor prognozy oddziaływania na środowisko do:

„Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035”

spełniam wymagania, o których mowa w wyżej wymienionych przepisach prawnych. Posiadam ukończone studia pierwszego i drugiego stopnia na kierunku związanym z kształceniem w zakresie nauk przyrodniczych z dziedzin nauk biologicznych oraz nauk o Ziemi (art. 74a ust. 2 pkt 1 lit. c).

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Nina Jędrusik

Uzasadnienie

Strategia Rozwoju Gminy jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju gminy oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Ryczywół, którą pogłębiono podczas badania ankietowego przeprowadzonego w dniach od 3 do 28 lutego 2025 roku.

Zgodnie z art. 6 ust. 3-6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne ws. projektu Strategii. W ramach konsultacji interesariusze Strategii Rozwoju za pomocą formularzy uwag oraz podczas spotkania konsultacyjnego zgłaszać mogli swoje opinie i sugestie poprawek do projektu Strategii. Na tej podstawie zostało przygotowane sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji, które zostało zamieszczone na stronie internetowej Urzędu.

Następnie zgodnie z art. 10f ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym projekt Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 został przedłożony Zarządowi Województwa Wielkopolskiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku. Zarząd Województwa Wielkopolskiego wydał pozytywną opinię w zakresie sposobu uwzględnienia w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie.

W oparciu o zapisy art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 ze zm.) Wójt Gminy Ryczywół zwrócił się z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz do Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu po zapoznaniu się z wnioskiem Wójta Gminy Ryczywół, w piśmie nr WPP-I.410.99.2025.AK.2 z dnia

31.07.2025 r. uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035. W swym piśmie organ ten wskazał, że prognoza powinna być opracowana zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy ooś. Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie z 15.09.2025 r., znak: DN-NS.9011.1302.2025 uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035.

Wobec powyższego dla projektu Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 sporządzona została Prognoza oddziaływania na środowisko, która stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały. Dokument prognozy został zaopiniowany przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu (pismo znak: WPP-II.410.204.2025.AS.1 z dnia 16.10.2025 r.) oraz Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (pismo znak: DN-NS.9011.1302.2025 z dnia 30.10.2025 r.).

Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 stanowi podstawę do zrównoważonego i harmonijnego zarządzania przyszłością Gminy w perspektywie do roku 2035. Stanowi wizję rozwoju i scenariusz działań uwzględniający wszystkie aspekty życia i wyznacza kierunki dla procesów i programów realizowanych w Gminie Ryczywół w kolejnych latach.

W związku z tym zasadne jest przyjęcie w/w dokumentu.

DOKUMENT PODPISANY ELEKTRONICZNIE

Dane podpisywanego dokumentu

Typ dokumentu	Uchwała
Numer dokumentu	XVI/131/2025
Data dokumentu	2025-11-28
Organ wydający	Rada Gminy Ryczywół
Przedmiot regulacji	w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2025-2035
Identyfikator dokumentu	4D416C89-C6AB-4B53-92C5-3015862791BB

Informacje o złożonych podpisach elektronicznych

Podpis:	
Sygnatura	Signature-321136645
Numer seryjny	1DAD21C34993A36B569B9F44EA606863003AE4CC
Osoba podpisująca	Szymon Chmielewski
Kraj	PL
Data złożenia podpisu	02.12.2025 15:13:56
Zakres podpisu	Podpis całego dokumentu
Wystawca certyfikatu	VATPL-5260300517 COPE SZAFIR - Kwalifikowany Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. PL